

coll. 59 fol.

Historicus, diuina gerens, sopherq; petit,
 Hic sua cognoscet, si bona nosse volit,
 Namq; vetulitatis micator tempora rebus
 Distribuet, verè dum canet historias,
 Ipse facti præles noctes æquare diebus

Discet, & hinc ferie festa locare sua,
 Ipsaq; naturæ rimator mira cometæ
 Percipiet, nulli dicta vel acta prius,
 Sed caueant animis adsint liuore perustis,
 Hæc etenim labes cernere vera negat

INSTITUTO
 OBSERVATORIO MARINA
 SAN PIERO

Seminary Mergentheimensis

CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERATOR semper Augustus, ac Germaniæ, Hispaniarum, vtriusq; Siciliae, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantia, &c. Comes Habsburgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Vniuersis & singulis notum esse volumus. Quum noster & Imperii facti fidelis, dilectus Petrus Apianus Mathematicæ rei in primis peritus, nobis humilime supplicauerit, quod Ephemerides quasdam, vnâ cum aliis infra

commemoratis opusculis, maximo suo sumptu, pariq; tum inuentionis tum æditionis labore, in communem bonorû studiosorumq; omnium vsum candide & humaniter ædere secum constituerit, Vereaturq; iam ne eadem ab aliis quoq; qui ex alterius incommodo suum aucupari cõtendunt commodum, quiq; alieno labore bene parta, in suum ipsorum male conuertunt vsum, imprimerentur, id quod in suum haud vulgare detrimentum redundaret, quatenus Priuilegii nostri prærogatiua ad certum annorum numerum, in quo nemo planè illud tentare auderet, se adiuuare dignemur, Quumq; nos eorum, qui tum opera diligenti ac sedula, tum vigilantia sua non mediocri, quam & prouehendis bonis artibus gnauiter impendunt, & inuulgandis vtilibus libris nulli nec sumptui parcentes nec labori, liberaliter infumunt, Reipub. insigniter prodesse solent, emolumentum promouere, contra dispendium amouere, pro germano & innato nobis ad eximia honestissimæ ingenuarum artium studia fauore studeamus, fit vt facilius Apiano quoq; prædicto, præcibus eiusdem & supplici petitioni condescendentes, Gratiam nostram hac in re impertiamus singularem: Omnibus itaq; & singulis Calcographis, Bibliopolis, & quibusuis alijs tenore præsentium districte inhibemus, ne videlicet infra scriptos libros, quos prænominatus Apianus vel iam æditioni destinauit, vel æditurus, eruditis omnibus in publicum communicatus est vnquam, puta Ephemerides ab anno salutis nostræ Millesimo quingentesimo tricesimo quarto ad Septuagesimum supra Millelesimum & quingentesimum duraturas, præterea libros de Vmbris, Centiloquium Arithmetices: & alium adhuc de Arithmetica libellum, cum Regulis Cosmæ demonstratis: De mensuratione vasorum cum artificiali partis vacuæ inuentione: Schedulas diarias siue Almanak cum iudicijs annualibus, seu (vt vulgus loquitur) Practicis, quibus aëris mutationes, dierumq; electiones singulæ continentur: Libros item de coniunctionibus, Ptolemæum ex nouissima illa Vuilibaldi Pyrcameri translatione, antehac nunq; æditum, cum Tabulis correctissimis, & in quadrangulare figurâ (cuiusmodi hactenus excusæ non sunt) conformatis: Ptolemæi etiam libros Græce, eruditos eos sanè, & (quod tanto auctore dignissimum erat) elegantes, natiuamq; illam suam gratiam in propria lingua retinentes: Librum de Eclipsibus: Librum Azophi Astrologi vetustissimi: Libros Gebri: Vitellionis quoq; authoris antiquissimi simul ac doctissimi Perspectiuam, opus & ingens & ipsa materiæ iucunditate laudatissimum: Astronomicum Imperatorium: Librum de diebus Creticis: Libros de Iride. Tabulas resolutas iam per eundem recens supputatas: Radium nouum Astronomicum, simulq; & Geometricum, vnâ cum vario Sinuum & Chordarum vsu: Librum de Speculo ad pulcherrimas dimensiones apte ad commodato: Introductionem Cosmographicam cum omnis generis obseruationibus itidem per sinus & chordas, adiuncto insuper Meteoroscopio duplici, plano & (quod inauditum erit plerisq;) numerorum, Astrolabiumq; numerorum vniuersale, vt recens ita vtilissimum: Tabulas seu Mappas, vt vocant, vniuersi terrarum orbis generales, aut etiam quarundam Regionum seu Prouinciarum particulares: & quicquid in Mathematicis rebus dictus Apianus sub Titulo & nomine suo, aut si qua aliena rerum Mathematicarum monumenta prius nevtiquam excusa, sua vero iam industria recognita & restaurata, vel etiam figuris tantum illustrata, per quoscunq; volet Impressores, in lucem ædiderit, intra spacium triginta annorû, ab ipso æditionis die computando, præter suam ipsius voluntatē, excudant, seu excudere faciant, neq; sic excusos venum exponant seu vendant, sub pœna Decem Marcharum Auri puri, pro vna Camera nostræ Imperiali, altera vero medietate dicto Apiano irremissibiliter exoluendarum, tum amissionis librorum sic ad æmulationem excusorum, quos vbicumq; locoq; nactus fuerit, per se siue suos, aut adiumento Magistratus eius loci, sibi vendicare & in potestatem suam redigere poterit. Harum testimonio literarum Sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Ciuitate nostra Imperiali Ratispona, die tertia Mensis Iulii, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo secundo, Imperii nostri Duodecimo, & alioꝝ Regnorum nostrorum Decimo septimo.

Imperatorium uocauimus Casareū, opus præsens, conuenienti tam Imperatori quàm Regi uocabulo, quibus utrisq; dicauimus.

Vidit Held

CAROLVS.

Ad mandatum Casaræ & Catholice Maiestatis proprium. Ioannes Obernburger.

AUGUSTISSIMIS CAESARI
RIBVS CAROLO ET FERDINANDO, IMPE
RATORI ILLI REGIQVE HVIC RHOMANIS, FRA
TRIBVS INVICTISSIMIS & ILLVSTRISSIMIS PRIN
CIPIBVS, AVSTRIAE ARCHIDVCIBVS & DOMINIS
SVIS CLEMENTISSIMIS, PETRVS APIANVS
à Leyfnick, Salutem obsequentissimus praecatur cliens.

OS EST, INVICTISSIMI CAESARES, AEDITVRIS ALIQVID,

vt quos sui patronos statuunt, laudum nominibus, virtutumq; insigniis operosissime describant, quo videlicet, & Maecenates scribentum praeconiis illustriores, ipsi vero rerum traditores patrociniorem praestantia celebriores euadant. Quod equidem vtrumq; mihi tam foeliciter cessisse dum vestris maiestibus hanc dedicationem paro, pergaudeo. Cum enim maiores sitis, quam qui encomia admittatis, ego vero indignior quam qui inferiora audeam, indoctiorq; quam vt paria possim, plane veniam huius consuetudinis me impetrasse reor. Nisi vero quis nodum in scyrpo querere malit, quam nihil agere! At si Horatius ille Flaccus Poeta disertissimus sagacissimusq; Agrippae carmen negavit, metuens se laudes eius culpa ingenii detriturum, quid non trepidationis mihi homini ab omni arte, eloquentiaq; alieno aliquid hic ausuro, putet quis impendere! et id cum non desint innumeri buccinatores in hoc dies & noctes incumbentes strenuissime, qui elogia, vitas, & acta vestra totis viribus, omniq; orationis varietate orbi praedicent, proclament, longumq; in aeuum diffundant, adeo, vt si post tantos & totos praecaros viros, in praesentia quid moliar, merito iuxta prouerbum, ne pictos quidem adhuc nouisse Caesares argui quaeam, quare ne ta turpis insimul ignorantiae & quasi coelum mathematicus non videam, plura nunc addere supersedeo. Caeterum cur vestris maiestibus, & Caesariibus, & Austriae Archiducibus, potissimum assertoribus gaudeam, hoc malo persequi. Consideranti mihi paulo altius Caesarum Imperatorumq; Rhomanorum in excolendis, prouehendis atq; adeo perpetuandis, vt sic loquar, mortalium ingenii, studia & operas, non inuenio alibi gentium gloriam parem vnius nominis existere. Neq; vero est q; hic se iactet vel Graecia, vel Phoenicia, vel Egyptus, quantumuis litterarum artiumq; principia sibi vendicent. Quandoquidem ille non minus conduxisse videtur qui inuentum probe in usum humanum transfundit, quam ille qui rem primus ostendit. Inuentor prodesse cogitat, alter re ipsa prodest. Vt enim architectus non magis amplexatur, vbi opus structura est, gnomonis doctorem, q; datorē, sic puto nemine requirere, quando exiguntur artis opera, potius inuentorem quam artis traditorem presentem. At qui melius tradunt haec in manus hominum, his qui curant assidue, vt optimi quique autores in orbem diuulgentur! quiq; ingenia hominum, vt cum Plinio loquar, rem publicam faciunt! iam vero hac in parte qui plus contulerint multis iam seculis populo rhomano et populosissima certe orbis parti Europe, quam rhomani Caesares nullifunt. Vt enim a primis ordiar. Nonne Augustus statim, tantum non gentis huius & nominis princeps, si Iulii demas, ille (nec sine deo quidem) Apollinem suum palatinum voluminibus tum graecis tum latinis magnificentissime instructum, perpetuae utilitati consecrauit! ibiq; non modo suae, sed & omnium linguarum & aetatum auctores selectissimos ipse eruditissimos, suis quantumuis grandibus coemit sumptibus, salutiq; hominum gratuito dedicauit! Inde enim innumerae merabiles viri, & in omni disciplinarum genere consumatissimi prodierunt sedulo, cui rei si caeteros taceam, argumento certissimo vel vnicus Celsus poeta esse potest, qui quantum quantus fuit, ex Bibliotheca redditus est Augusti. Dum enim scripta palatinus quaecunq; reponit Apollo, Lustrat, vt inquit ille, quantum non dii boni cognitionis hausit! Atqui hic mihi optatem, eam eloquendi vim quantum neq; Graius, neq; latinus orator habuit, vt hanc tam sanctam Caesareae gentis pietatem dignae admirationi adfererem, vereq; suspiciendam mortalibus edoceram, quod equidem, quia non licet, admiror vnice interim, exosculorq; optans, imo depraeans ab omnibus parem religionem in adorandis Caesarum virtutibus. Sed vt ad rem redeam, Augustus Rhomanorum Imperator secundus primus studuit libris aeternitati consecrandis, & certe primus, cum nemo sit qui Asinij Pollionis operam (quanquam prior Marci Varronis bibliothecam Rhomae exhibuerit) cum Caesaris thesauris conferre audeat, quis enim priuatum consuli, consulē Imperatori gentiumq; domino prestitisse crediderit! Quos autem & quales rerum fontes mundo praeparauerit, facile colligere est ex tanti principis iudicio. Quantum ingeniorum delectus in eo fuerit, vt reliquos preteream, Virgilius noster, qui etiam hodie omnium consensu, parens eruditionis appellatur, testis est, quantum item doctrinae fauor amorq; penes hunc extiterit, partim & idem Maro docet, quem ex medijs flammis, (dum eius opera contra testamenti verecundiam cremari vetat,) eripuit, partim alii. Anthonio namq; Musae medico suo statuam erigi iuxta signum Aesculapii passus est, Cornelium Gallum poetam eximium ad praefecturae gradum vsq; promouit. Frontonem philosophum ob insignem scientiam Consulari dignitate donauit. Neq; illud quoq; obscurum est quod Alexandrinis pepererit non magis ob aliam rem vllam, quam Arrii philosophi amorem. Atqui huiusmodi sexcenta ni longior esse nolim, in re aperta, suppetere, quibus Augusti & litteras & litteratos ornasse, auxisse, ditasseq; palam facerem. Verum enimvero quid in vno immorer! quasi non venerandum hunc, neq; satis laudandum morem, omnes fere sequentium aequali studio, simili ardore, nec minoribus expensis, continuauerint. Vt enim aliquot dnntaxat exemplis (nam singula singulorum patrocinia recensere infinitum foret) rem probem. Nonne Tyberius Claudius Nero, Vespasianus vterq;, Anthonini ambo, Traianus Tacitusq; Imperatores, Valerij, Senecam, Lucanum, Andromachum theophrastum inuentorem, Iosephum, Plinium vtrumq;, Plutarchum, Cornelium Tacitum auctores orbi dederunt! quorum vltimus non modo vt in omnibus bibliothecis collocaretur, verum sed decies ad usum publicum quotannis transcriberetur, edicto cautum est. An non legimus Iulium ipsum dictatorem omnes medicinae liberaliumq; artium professores, quo libentius urbem incoerent, ciuitate donasse! Vespasianum latinis graecisq; rethoribus, annua centena (quae duorum milium, quingentorumq; aureorum nobis summa est) persoluisse! Anthoninum piū rethoribus philosophisq; non salaria tantum, verum sed honores & prouincias decreuisse! Gordianum deniq; sexaginta duo milia voluminum bibliothecae suae intulisse! Antonius Imperator Seueri filius Optianum poetam pro opere de piscibus sibi dicato, tot aureis donauit, quot versus dederat. Domicianus Statium et Sylum vates, hunc tertio consulatu illum corona insigniuit. Posterioris memoriam Martialis poeta his versibus celebrat. Augusto pia thura victimasq; pro nostro date Sylio camenae. Bissenos iubet en redire fasces, Noto consule nobiliq; virga, Vatis Castaliam domum sonare, Rerum prima salus & vna Caesar, Gaudenti superest adhuc quod optet, Felix purpura tertiusq; consul. Theodosius Aurelium Prudentium ad militiae praefecturam perduxit. Aufonius a Caesare Gratiano cuius filium erudit Consul est factus, Quintilianus stipendium meruit sub Domitiano a fisco accipere, Adrianus & Anthonius Arrianum historicum propter Alexandri historiam scriptam ad Consulare dignitatem euexerunt, Traianus Dionem Prusium philosophum curru suo non semel dignatus est, Cyrus Pannapolita poeta Theodosii iunioris beneficio factus est Episcopus, Constantinus Ablabium philosophum vna cum filio rectorem imperii fecit, Claudiano statuam erexerunt Archadius & Honorius, quam in foro Traiani collocari praecerunt, Marcus Anthonius Imperator Iunio rustico philosopho, consilia sua publicauit omnia, consulatuq; viuum, statua mortuum decorauit. Dies me citius papirusq; deficiat anteq; omnia omnium Imperatorum praeconia, quae litteris earumq; cultoribus fouendis haecenus meruerunt, singulatim persequar. Breuiter ita omnes reliqui diuinitus certe animati studiis profuerunt, omnes inquam, paucis exceptis, quos aut mors maturior, aut valetudo iniquior vetuit, nunquam non commodis mortalium inuigilando, optimisq; indolibus iuxta extollendis incubuerunt. Emulantes nimirum peruetusta maiorum suorum vestigia. Siquidem Pergami reges, vnde rhomana origo, primi omnium iam olim hoc institutum, studiosissime coluerant, quibus maximis certaminibus bibliothecae semper sunt institutae, Plinio teste, imo vt Plutarchus tradit grauissimus auctor, ducentis librorum millibus coaceruatae, adeo plane genuinum, & a proavis vsq; ingenitum, fuit Caesaribus, honestis artibus studiisq; hominum adesse, consulere & prospicere. Ad nostra propius tempora veniamus, atq; adeo ad imagines vestras Austriacas centum iam perpetuis annis (quae laus nulli alii domui cum vestra communis est) Imperio rhomano felices augustasq;, in quorum annorum spatio, quantum bonae litterae & artes omnes ab Imperatoribus, Au-

Atriaque ducibus adiuta sint, dictu ut est promptum sic rursus præ copia difficile. Initium autem summenti à Diuo Alberto secundo, potentissi-
 mo Cæsare, Boemiæ, Vngariæque rege in hæc nostra tempora Imperium vestrum continua serie demittente, occurrit præter alia studia
 æque admirari Mathematicam tanta fide cultam nomini Austriaco. Ioannem Gmündensem, Peurbachium, Ioann. Regimontanum,
 Stabium, mathematicos incomparabiles, nec vlli veterum dissimiles, nonne vestri maiores tulerunt Austriæ duces, sacratissimi Imperato-
 res Albertus, Fridericus, Maximilianus! Ut interim Poetas, Oratores, Historicos, Iurisprudentes, Medicosque sciam, quibus profecto
 nulla ætas, aut vidit copiosiores, aut mirata est doctiores. Nominarem aliquos, nisi omnes malint, nominarem omnes, nisi complures nolint,
 proinde dum hoc prætereo posteritati nunquam tacituræ cunctos relinquo. Quis autem enumeret eos quos nunc vos Inuictissimi fratres pro-
 ducitis huic æuo, indiesque excitatis! quos sane, ingenue dicam, qui referre conabitur, nō aliud facturum, quàm arenas Istri, aut folia Herciniæ
 distincturus est, Atqui hæc est vna ratio cur Cæsaribus potissimum tutoribus gestiam, quia hanc artem non pluribus vsipiam, neque tutius, neque
 perennius cultam uideam. Sicut etiam altera quare Austriacis Ducibus, quando mathematicis excellentibus saluberrimam hactenus an-
 coram hanc extitisse sciam. Nec minus animi mihi addidit Regum Hispaniæ beneuolentia longe semper in Mathecos studia propensissima,
 quod abunde Alfonso Rex Castellæ Clementissimus, Mathematicusque eminentissimus, partim opere ipso comprobauit, partim Alfonso
 rex Arragoniæ, dubitū an eruditior, an potentior, in Louiano Pontano artis mathematicæ scientissimo, splendidissime per Iulium Massanensem præ-
 fectum tractato, ostendit. Idem spei fecit Mathias Rex Vngariæ Christianissimus (quod nomen nunc alter vestrum induit, sicut & priorum
 regum nomina vestrum alter quoque tenet) qui Ioannem de Monte Regio Germanum, mathematicæ alterum Hipparchum amplissimis hono-
 ribus, diuiciisque auxit, ita planè, Hispania, Vngaria & Austria (quæ omnia vos Augustissimi Cæsares estis) sibi similes sunt in alendis, fouen-
 dis, honestandisque mathematum interpretibus, Summatim dicam, quam grati fuerint, sintque nunc, harum disciplinarum doctores Austriæ
 Archiducibus, testis est celeberrima, taliū virorum, parens, Academia Vienna, Ducatus Austriaci metropolis, vnde non secus atque ex equo
 quodam troiano, aut Amaltheæ cornu, omni nationi, omnique regioni mathematici sufficiunt. Ea igitur in arte cum nos quoque videremur ea
 præstitisse, quæ ante nos nemo, cuperemus autem hoc pacto mundo prodesse, auscultantes Platoni, non potuimus adduci, ut crederemus il-
 lud rectius confieri posse quàm Cæsaribus tutantibus. Cum enim alteri occasus, alteri ortus pareat, facile vtrinque sperauimus nos, sub vestra
 tutela, plurimum momenti hominibus allaturos. Adhæc cum subinde astronomica in hoc opere tractarem, occiduumque sic & orientis
 partem assiduo contempleremur, non potuerant non Cæsares nobis ob oculos, mentemque versari creberrime. Quod postremum mediis fi-
 dius non mediocrem etiam vestris maiestatis hoc muneris deferendi ansam iam pridem fingenti hoc opus, pretitit. Accedit hiis quod Co-
 mitia Augustana me iam olim vestris maiestatis deuouerunt integrè, quibus non solum illud, sed totum me deberi fateor. Nondū enim
 exciderunt vestra mihi indigno collata beneficia, pro quantulacunque opella instrumenti scæ per me vestris maiestatis exhibita, vbi non mo-
 do enituit vestrum in studia sublimis fauor, verum mathecos singularis amor cognitus est, ita ut omnino quod de Archiducibus Austriæ cele-
 bratur, videlicet quod mathematicos nemo illis adæmet sincerius, neque honeste largius, verissimum esse ipse competirem. Quæ res me gratum
 quoque in præsens, volentem & nolentem, ut dicitur esse compulit. Habetis igitur quo consilio & scripserim & inscripserim hunc librum
 Cæsares Sanctissimi, proculdubio patrociniis vestris clientelam hanc non grauatim admitturi, Apiani non magis opus hoc, quàm vestrum
 asserturi. De libri ordine non est ut quicquam addam, quando omnia suo loco patent clarissime. De vsu vero & præstantia eiusdem, ver-
 bo dicam. Quæ mathematicorum turbamur vsque in diem, difficultatibus, laboribus tediusque non dicendis, per numeros, calculationes, spe-
 culationesque &c. in motibus coelestibus, stellarum fixarum locis veris, longitudinibus, latitudinibusque planetarum septè, Solis, Lunæque eclipsis
 bus, breuiter, omnibus primi mobilis commoditatibus inuestigandis, ægerunt, ea tanta facilitate, citra omnem supputationem, & contem-
 plationem, præsentis volumine traduntur, ut asserere audeam, vix vllibi syderalis scientiæ studiosis, aliud quicquam vtilius extare. Inter quæ
 omnia, non vltimum opere precium reor, monstratum à nobis, quo pacto historiarum mendæ corrigi debeant, prius à nullo vnquam dictum,
 neque animaduersum, quæ res quantum momenti habeat, ille demum videbit, qui quid historiarum ordo in rebus humanis quæat, perpendet. Quo
 in loco etiam alia quædam recensere nō ab re foret, ut æquinoctii euidenti cognitione, neque antea à quoquam tanta facilitate relatâ, similiter cometarum
 obseruationes, nemini ante nos ita certe sincereque proditas, pluraque quæ operis processus ostendit, sed tamen ne vltro mea cantare, Sybaritæque, iuxta
 adagium per plateas ferri videar, prudens omitto. Postremo deum Optimum Maximum precor, ut vestras Maiestates orbis humani bina
 subsidia, quam diuissime publicis commoditatibus referuet.

**DE INVICTISSIMIS, CARLO ET
 FERDINANDO Fratibus, Orbis Rho-
 mani Imperatoribus, Epigramma Chri-
 stophori Statmionis M. D.**

Ipse sub affini moderamine gaudet olympus,
 Terraque cognato gaudet in imperio.
 Sydera cum Luces noctes, fraterna gubernent,
 Ortus, Occasus, frater uterque regit.
 Ambo Rhomanæ gentis, hunc lassus inumbrat,
 Phæbus, eum vigili roridus orbe videt.
 Dic igitur coelum potius tellure quid ornet?
 Hoc habet, est posthac illa datura deos.

EIVSDEM IN AVTOREM

Inuenit Hipparchus, Ptolemæus illustrat, at illos,
 Eiusdem facti singula fama colit.
 Nunc Apianus erit modicus: qui prestat vtrumque,
 Prima simul nobis & manifesta ferens!
 Si meruit grauius statuas puer arte Berofus,
 Quid ni germanus templa magister habet!

ARGVMENTVM OPERIS PER EVNDEM.

Quos peragant cursus errantia sydera, quosue
 Fixa: quibus phæbe subtrahat ora viis.
 Quis sit inæquato figendus terminus anno,
 Ut numeret festos litera sacra dies,
 Quam variet grauius, quam nec latius sibi constet,
 Historicus, Crises tempora quæque ferant.
 Cuncta bipartito sed prima volumine cernes,
 Mille quibus species membraque mille fluunt.
 Altera pars subdet primo quotus vltus ab orbe,
 Sit, veluti caudam à Sole Cometa ferat.
 Innumeros fructus Torqueti nobilis inde,
 Structuramque, suo quæque nitore decens,

Omnia quæ tanto spectabis acumine nata,
 Quam poteras nullo si prius æta forent,
 Adde quod est numeris sine quiduis & sine calclis,
 Quod tenuit prisca nosque moratur opus,
 Estimet auctori quid lector debet ergo,
 Estimet & prudens hoc bene posteritas.

**IN ASTRONOMICVM CAESAREVM P.
 Apiani Sebast. Linckius ad lectorem.**

Sedula quæ frustra quæ fuit sæpe vetustas,
 Abdita linigeri vatibus astra chori.
 Quæ nec marmarici, perspexit sensus Atlantis,
 Sustinuit qui humeris sydera clara suis.
 Cuncta suis numeris dimensus quæque sagacis
 Nesciit Euclidis calculus ingenii.
 Optabat radiis quæ & puluere scire notato,
 Confundens artis sanguine signa suo,
 Quæ nec Dædaleæ monumentum circinus artis
 Tortilibus gyris vel sinuare potest,
 Hæc te cuncta docent, Apianæ rara Minervæ
 Pignora: tum facili (lector amice) modo.

LIBER LOQVITVR.

Quid faciam? vulgi sum memet in ora daturus
 Vltro, num tutus malo latere domi!
 Posterius certe satius: sed publica cogit
 Quem magis vtilitas depræcor huic quid agas!
 Huic ego parendo nil non sum ferre paratus,
 Nec fieri mundo fabula nota queror.
 Spes tamen est ingens fruiturum sydere fausto,
 Tectum cæsareis non male nominibus
 Hiis etenim semel acceptus, semel hisce probatus,
 Iudicium vulgi nil moror instabilis.
 Quem penes incerti certi quoque norma vacillat,
 Consimili censens æqua & iniqua fide.

Omnia

APIANVS LECTORI

VM VIDEREMVS, CHARISSIME

Lector, pleraque insignia, artisque Astronomicæ auidissima ingenia, hoc nostro æuo passim extare, verum ad eam capeſſendam accedentia, illico præ numeroſum copia, computi difficultate, speculationiſque acumine, auerti, immo prorsus in fugam cogi, indeque adeo aliarum disciplinarum, quantumuis scientiſſimos innumeros, pauciſſimos huius liberrime artis, vel aliquatenus peritos reperiri, ex animo non dolere non potuimus. Sed dic obsecro quæ nam huius rei causa sit? alia profecto nulla, quam quod prima ætate finitius in Arithmetiſis inſtituantur plurimi, sine quibus, neque Astronomica, neque cætera recte diſci poſſunt. Numeroſæ enim cognitio, non tantum ſyderaſciæ ſeruit, verum ſed ingenia hominum omni alio ſtudio præparat, magiſque idonea reddit, vt non temere Pythagoras eum omnia nouiſſe dixerit, qui numeros norit. Hoc inquam cum videremus, tantumque mathematiſm odium, difficultatis nomine, conciliare ſibi animaduertentemur, auxiliumque illis adhuc quos Arithmetica quoniã deſeruiſſet, Astronomia ſaltem non repudiaret, ferri queat. Cogitantibus diu: tandem, ſi theoretica cœleſtis vniuerſa, ſine numeris & calculis ad inſtrumenta redigeretur, fieri poſſe ſuccurrit. Facies horrida ſane, & quã vix animus cogitatio ſuſtinere valeret primo viſa eſt, niſi tẽpore ſui aſperitatẽ poneret, tractabilioreque ſeſe poſt longũ offerret. Nonnullã igitur cũ de ſe adhuc colenda ſpem promitteret, ad niſi deo duce nos (quamuis nihil quidquam eiſmodi à quoquam mathematicorum hactenus ſomnium, nedũ opere tentatum ſit) adinuenimus, quomodo Aſtrorum curſus, errantium ſyderaſci motus, eclipſium rationes, aliorumque cœleſtium contemplationes, citra calculandi labores vllõs inquirere, dicto citius per inſtrumenta nemo non noſtro auſpicio poſſit. Inter laborandum interim nos non ſemel dehortati, qui ſic inſanientes iter tam implicitum tam inexpeditum, tam nullis omnino veſtigiis, nulli plãtã, nullis pedibus tactum, ingredi ſic confidentes auderemus. Imo cum res omni conatu aliquandiu ſuperior appareret, partim rei difficultate territi, partim nouitate attoniti, pedem non ſemel retulim? progreſſuri non tantillum, fatemur, quantumuis nobis occineret in arduo poſitam virtutem Heſiodus, laboremque improbum omnia vincere Maro, niſi labori ſummo, fructum longe maximum, tuum ſeque quicumque ſis proxime bonum ſcitemus reſponſurum. Quo dum te ſpeximus, vniuerſi oneris facile obliuiſci potuimus. Tibi enim natum iam olim me docuerat præter Platonẽ diuina inſtitutio. Quod viciffim & tu, dum perpendes meque tibi conſuluiſſe vere perſuadebis, nõ dubito, quin noſtrã operã, ſis quã optime interpretaturus. Reliquũ eſt quod te ignorare noli, totius operis ſtructurã ſeu inſtrumenta per Cæſarum genituras Rhomanorum CAROLI & FERDINANDI inſtrata eſſe, ita tamen vt tempora qualia aſſeruntur nequaquam ita ſe habeant, dies enim & anni tantummodo in his cognosci poſſunt, quod ad horas & minuta attinet. neutiq. Hæc autem exempla duplici ratione motus ſubintuli, partim, quia demonſtratione omnino aliqua opus eſſe viderem, citra quam inutile quoddammodo erat, nudum inſtrumentorum vſum proponere, partim, quia demonſtrationes non alię, quas perpetuitati remittere digniores occurrerent. In hiis ergo, ſi nihil aliud memorabitur, dies tamen & annus quẽ ſolum æternæ poſteritati memorandum nemo non videt certus veteruſque legetur. Hoc in demonſtrandi opere quantum ſudauerimus, eſt: **ma tu, lector candide, dum tuo vſui inuigilauimus indefeſſi.** Hoc enim quicquid laboris eſt, tuo nomine ſublatum putare omnino debes. **Quod ſi feceris, coges me olim, Deo luante, quoddam de eclipſibus, peculiare opus parere, ſicut & tabulas, quas vocant reſolutas expeditioni, ſuccinctiorisq. via, breui poſt polliceri venturas tibi, ſic, id eſt, noſtro conatui fauens, poteris. Vale optime.**

INDEX IN QVO OCVLIS PATENT OMNIA QVECVNQUE IN hoc opere continentur ſcitu digniora, alphabetica ſerie expoſita.

A Nni ab Adam ad Chriſtum iuxta alfonſum, Eufebium, Albu mazar & Hebreos.	Enunſciato. 1
Artaxerxis, Aſueri dicti, regnum quando fuerit.	enunſcia. 1
Ariſtoteles quando extiterit.	Enunſciato. 1
Alexandri mors quot annos Chriſtum præceſſerit.	enunſcia. 1
Aratus poëta & Aſtronomus quo æuo ſcripſerit.	enunſcia. 1
Archimediſis geometræ ætas.	enunſcia. 1
Abrachis Aſtronomus quando vixerit.	enunſcia. 1
Andromachus Cretenſis Theoricæ inuentor quãdo floruerit.	enunſcia. 1
Agrias aſtronomus quando ſtellas conſiderarit.	enunſcia. 1
Alcmeon medicus & Aſtronomus quando floruit.	enunſcia. 1
Albategni Mathematici ætas.	enunſcia. 1
Azophi Arabiſ ſeculum.	enunſcia. 1
Auicemæ medici tempus.	enunſcia. 1
Abrahami Auenzre Iudei ſeculum.	enunſcia. 1
Alfonſi Rom. & Hiſ. regiſ & aſtronomi clariffimi ætas.	enunſcia. 1
Artis Impreſſoriæ inuentio, per quem & quando facta.	enunſcia. 1
Annus Solaris quid.	enunſcia. 1
Annus Biſextiliſ.	enunſcia. 1
Annus intercalariſ.	enunſcia. 1
Annus ciuiliſ quid.	enunſcia. 1
Annus Lunatiſ.	enunſcia. 1
Annorum diuerſitates variæ.	enunſcia. 1
Aſtronomiſ a meridie in meridiem dieſ computantur.	enunſcia. 1
Aſtronomorum error per radicem Chriſti, annos Chriſtum præcedentes, computantium.	enunſcia. 1
Arietis principium veræ eclipticæ vbi ſitum ſit	enunſcia. 2
Aequinoctii punctum ſubinde variari in æquatore, iccirco & tempore ipſa.	enunſcia. 1
Aequinoctiũ vernale Chriſti tpe quando cõtingit	E. 2
Aequinoctiũ vernum quando noſtro æuo contingat	E. 2
Aequinoctii dieſ quã vmbraſ deſcribat	enunſcia. 2
Aequinoctium tempore vrbiſ conditæ.	enunſcia. 13
Aequinoctia quibus temporibus eueniant.	enunſcia. 39
Aequinoctia meridianiſ omnibus adaptare.	enunſcia. 39
Abominabiliſ error quorundam de æquinoctio vernali.	enunſcia. 2
Auges planetarum ante & poſt Chriſti tempora quomõ ſciãtur.	enunſcia. 4
Auges errantium diluuii tempore.	enunſcia. 4
Auges planetarum Caroli & Ferdinandi Cæſarum tẽporibus.	enunſcia. 4
Auriga variis nominibus inſignis.	enunſcia. 4
Aquilæ cœleſtiſ forma.	enunſcia. 4
Andromedeſ figura in cœlo ſtatutæ.	enunſcia. 4
Auſtrales ſtellæ vti priuſ cum Sole occidunt quã oriũtur.	enunſcia. 4
Atlantideſ Pleiadeſ vnde dictę, & quot numero ſunt.	enunſcia. 4
Aſini ſtellæ vbi locatæ.	enunſcia. 4
Argonauis ſituatio.	enunſcia. 4
Argumentum latitudiniſ lunaris vt inuenias.	enunſcia. 18
Aſpectuſ quid ſit & quid per eum intelligendum.	enunſcia. 19
Aſpectuum numeroſ quid ſit.	enunſcia. 19
Aſpectuſ quõſlibet Lunæ cum planetiſ omnibus quomodo per calculoſ aſſequariſ.	enunſcia. 20
Aſpectuſ planetarum inter ſe excepta Luna qua rõne deprehẽdas.	E. 21
Aſpectuſ planetarum inter ſe Lunam præter quomodo per numeroſ inuenias.	enunſcia. 21
Applicare planeta quando dicatur.	enunſcia. 21
Argumentum Soliſ medium quomodo habeatur.	enunſcia. 25
Argumentum Lunæ medium quo pacto indagetur.	enunſcia. 25
Anaxagoraſ quõſ cepit de motu Lunæ ſcribere. In exẽplo.	enunſcia. 30
Athenienſeſ menſium ſuorum numeroſ quomodo Lunæ ætatibus aptarint.	in exẽplo. enunſcia. 30
Aureuſ numeroſ veluti reperiatur.	enunſcia. 35
Aurei numeri inuentio.	enunſcia. 35
Aurei numeri vſuſ	enunſcia. 35
Aureuſ numeroſ quare ſit à poſterioribus poſthabituſ.	enunſcia. 35
Aureuſ numeroſ Iulii Cæſariſ tempore.	enunſcia. 35
Anni biſextiliſ inquiſitio.	enunſcia. 37
Annus Solaris quot diebus conſtet ſecundum Iulii Cæſarẽ.	enunſcia. 37
Aſtra diuine virtutiſ inſtrumenta vt ſint.	enunſcia. 40
Aſtrorum diſpoſitionibuſ inferna omnia aſſici.	enunſcia. 40
Arcaliſ Meteorologiſ ingreſſuſ quid ſit.	enunſcia. 1 ptis ſectidẽ

INDEX

B affus quando vixerit,	Enunctia, 1
Blanchini ferrariensis tempus,	Enunctia, 1
Bifextilis dici ratio	Enunctia, 1
Bootes quomodo vocetur, qualisq; & vbi in cœlo luceat.	Enunctia, 4
Bellum Niciæ quando in Sicilia gestū sit En. 1 & exemplo E. 30	
C aius Sulpiti ⁹ Gall ⁹ qñ eclsp. apud Liuiū prædixit. E. 1 & 30.	
Claudii Ptolomæi Alexandrini Mathe. & philo. seculū E. 1	
Concilium in Nicea factum	Enunctia, 1
Caroli Quinti Romanorum Imperatoris ortus	Enunctia, 1
Christus 25 Decembris die natus,	Enunctia, 1
Christus natus anno intercalari,	Enunctia, 1
Coronæ Septentrionalis situs.	Enunctia, 4
Cigni asterismus & nomina	Enunctia, 4
Cor Leonis quomodo dicatur,	Enunctia, 4
Cetus quibus ex stellis cõponatur & quã varie appelletur.	Enunct. 4
Cassiopeæ stellæ,	Enunctia, 4
Canicula vel Canis maior.	Enunctia, 4
Caniculare tempus quando sit,	Enunctia 4
Canis minor siue Procyon, quomodo plinio dicatur,	Enunct. 4
Crater quibus stellis connectatur,	Enunctia, 4
Coruus vbi in cœlo videatur.	Enunctia, 4
Centaurus quæ astra possideat,	Enunctia, 4
Corona meridionalis quæ sit	Enunctia, 4
Capitis Caudæq; draconis Locum ceu reperias,	Enunctia. 18
Coniunctio quid sit & vnde dicatur.	Enunctia, 19
Combustus planeta quando dicatur.	Enunctia, 21
Coniunctiones magnas veluti quis indaget	Enunctia' 32
Coniunctionum magnarum vires.	Enunctia, 32
Coniunctionum magnarum appellationes triplices,	Enunctia, 32
Conceptionis horã ex natiuitate cognoscere,	Enunctia 33
Caephei constellatio & nomina	Enunctia, 4
Clauem festorum mobilium quomodo indages	Enunctia, 35
Cycli Solaris inuentio	Enunctia, 37
Concurrentes dies quomodo noscantur,	Enunctia, 37
Cyclus Solaris vnde dicatur.	Enunctia, 37
Christianorū Cõcilium primum vbi gentiū & qñ habitū sit. Enū. 38	
Criticos dies inuenire	Enunctia, 40
Crisis cognitio quibus perscripta,	Enunctia, 40
Criticorum dierum necessitas,	Enunctia, 40
Crisis quid,	Enunctia, 40
Critici dies quadruplices	Enunctia, 40
Crisis vnde auspicanda sit,	Enunctia, 40
Crisis hora veluti inquirenda sit	Enunctia, 40
Crisis qua ratione contingat,	Enunctia, 40
Crisis quomodo salubris vel insalubris cognoscatur,	Enun. 40
Crisis quibus de causis varientur,	Enunctia, 40
Crisis inditium quale eclspis coincidens	Enunctia, 40
Crisis vt sit iudicanda secundum planetas	Enunctia, 40
Cometæ tertij motus contra signorū ordinem vt fuerit, parte secunda.	
Caudas Cometarum à Sole generari quomō cognitū sit parte secūda.	
D aniel & Ezechiel prophetæ quando extiterint,	enunctia, 1
Dioeletiani dominium,	enunctia, 1
Draconis constellatio & appellatio,	enunctia, 4
Delphini situs,	enunctia, 4
Dierum naturalium æquatio,	enunctia, 5
Dierum naturalium inæqualitas	enunctia, 5
Dies naturales duplici ex causa inæquales fiunt,	Ibidem
Dies apparentes & differentes qui sint,	Ibidem
Dierum æquatio in supputatione motuum quid valeat	Ibidem
Dierum æquatio in aspectibus quid agat	Ibidem
Darius quo tempore ab Alexandro victus sit Eusebio teste Enū. 29	
Darius qñ ab Alexãdro debellat ⁹ sit Ptolomæo & Alfonso E. 1 & 29	
E uclides geometer quo tempore fuerit,	enunctia, 1
Eclptica quo in cœlo vera statuenda sit,	enunctia, 2
Eridanus siue Padus quibus ex stellis continuetur	enunctia, 4
Eclspis Lunæ Solisue quo die possibilis contingere sit,	enun. 22
Eclspis die cognito horam & minutum vt inueniantur,	enun. 24
Eclspis colorem præfigere,	H ii & H iii,
Eusebius quantum erret in eclspis tradenda, sub qua Darius ab Alexãdro victus est.	Enun. 29
Eusebii error de Macedonici imperii fine,	enunctia, 30
Eusebius in hystoria Niciæ quot annis euariet, in exemplo. enū. 30	
Eclspes in quascunq; libet formas redigere,	enunctia, 31
F erdinandi Romanorum Vngariæ & Bohemię regis ortus en. 1	
Fomahant stella quæ sit,	enunctia, 4
Foet ⁹ victuri, cur neq; citra 7, neq; vltra 10 mēsem nascatur E. 33	
Fortunæ partes veluti inueniantur,	enunctia, 34
Fortunæ pars quid sit,	enunctia, 34
Fortunæ pars & ascendens Lunæ, cur idem,	enunctia, 34
G aleni Medici ætas,	enunctia, 1
Guidonis Bonati astrologi seculum,	enunctia, 1
Georgii Peurbachi mathematici obitus,	enunctia, 1
Gentes quomodo tempora sua numerarint	enū. 29
Homerus	

INDEX

H omerus poëta quo tempore floruerit,	enunctia, 1
Hesiodus qua ætate vixerit,	enunctia, 1
Hippocrates Cous quo tempore fuerit,	enunctia, 1
Helicon Cizicenus Astrologus quando vixit,	enunctia, 1
Hipparchus quo seculo claruerit,	enunctia, 1
Hadriani Imperatoris regnum,	enunctia, 1
Hali Habentrãgel Astrologi seculum,	enunctia, 1
Herculis situatio & nomenclatura,	enunctia, 4
Hyades stellæ vbi sint sitæ & vnde dicantur,	enun. 4
Hydra quem asterismus habeat,	enunctia, 4
Horam aspectus Lunæ cum planetis qua via quis pernoscat	enun. 20
Historiæ quomodo per eclspes emendari possint,	enunctia, 29
Historicorum in annis mundi & conditæ romæ asserendis variatio mira.	enunctia, 29
Hippocrates cur quartum & 20 criticos statuerit,	enunctia, 20
I ulii firmici Materni æuum,	enunctia, 1
Ioannes de Gmünden mathematicus quando claruit,	enuncti, 1
Ioannis Regimontani germani exitus miserabilis,	enunctia, 1
Intercalare quid,	
Iouis motum accidentiaq; eiusdem quomodo sciatur,	enunctia, 8
Iupiter calidus & humidus,	enunctia, 8
Iupiter sotius vitæ veteribus dictus,	enunctia 8
Iouis aux quantum à ventre sui Draconis distet,	enunctia, 8
Iouis locus Romæ conditæ æuo quis fuerit.	enunctia, 8
Inditionis Romanæ cyclum inuestigare,	enunctia, 36
Inditionis romanæ origo,	enunctia, 36
Inditionis romanæ dignitas & vsus necessitasq;.	enunctia 36
Intercalatio quadriennis cur non sufficiat ad veram anni quantitatem obtinendam,	enunctia, 37
Interualli cognitio,	enunctia, 37
Intercalationis necessitas,	enunctia, 37
Iudeorum error in celebrando paschate,	enunctia 38
Iudeorum superstitio in die paschali eligendo,	enunctia 39
Iudiaci paschatis cognitio tabularis,	enunctia, 39
Indicatiuus dies quis sit,	enunctia, 40
Intercidens dies quis sit,	enunctia, 40
Igneam & supremam ætis sphæram non rapi à Luna, In obseruatione tertii Cometæ.	
L ucius Aemilius Paulus quo æuo Perseu cepit,	enun. 1 & 30
Lunaris annus.	
Lõgitudò stellæ ante & post Christi tpa quomō sciatur, E. 4	
Lyræ constitutio & appellationes,	enunctia, 4
Leonis cor quomodo dicatur	enunctia, 4
Lepus quale sydus	enunctia, 4
Lupi sydus quale sit,	enunctia, 4
Latitudo Saturni quomodo noscatur,	enunctia, 7
Latitudo stellarum fixarum quo pacto haberi queat.	enuncti 4
Latitudo Iouis quomodo haberi possit,	enunctia, 9
Latitudo Iouis vrbis extracte tempore,	enunctia, 9
Latitudinem Martis veluti inuenias	enunctia, 11
Latitudo Veneris quomodo inueniatur,	enunctia, 14
Latitudinis Veneræ causæ tres,	enunctia, 14
Latitudo Veneris conditæ vrbis tempore,	enunctia, 14
Latitudinem Mercurii quomodo quis inuestiget,	enunctia, 16
Lunæ motum omni tempore quomodo quis sciat,	enunctia, 17
Latitudinem Lunæ quomodo quis reperiat,	enunctia, 18
Lunæ cū Capite vel Cau, draconis sui cõiunctio vt habeat media, E. 23	
Liuius quo tempore vixit,	enunctia, 1
Liuius eclsp. S. Galli euenisse tradidit segnius atq; euēnit, E. 30	
Liuius quomodo intelligendus de hora eclspis sue,	enunctia, 30
Litere dominicalis inuentio,	enunctia, 37
M oses quando vixerit,	enunctia, 1
Moses quando obierit	enunctia, 1
Marinus Tyrius geographus quo æuo extiterit,	enunctia, 1
Mardocheus quo tempore vixerit,	enun. 1
Mileus Astronomus quando claruerit,	enunctia, 1
Mahumet quo tempore heresim efflauerit,	enunctia, 1
Martis aux quantum distet à capite vel cauda sui draconis,	enun. 8
Martis cursum ceu inuenias quocūq; tempore	enunctia, 10
Mars temperaturnæ calidæ & siccæ	enunctia, 10
Mars flauæ bili non abfimilis,	enunctia, 10
Mars quare vocetur pyrois,	enunctia, 10
Mars quem locum tenuerit Troiæ dirūte temporibus,	enunctia, 10
Martis latitudo excidii Troiani tempore,	enunctia, 11
Mercurii motus quo pacto sit inueniendus,	enunctia, 15
Mercurius quare Stilbon dicatur,	enunctia, 15
Mercurius Proteo similis,	enunctia, 15
Mercurius anceps,	enunctia, 15
Mercurii in fluxus alterabilis quare;	enunctia, 15
Mercurii motus fundatæ urbis tempore;	enunctia, 15
Mercurius falso translatus in Scorpionem à Lucio Tarutio mathem. urbis extractæ æuo,	enunctia, 15
Mercurius cur raro appareat,	enunctia, 15
Mercuria	

INDEX

Mercurii distantia à Sole, enunctia. 15
 Mercurius triplicem latitudinis sup causam habet, enunctia. 16
 Mercurii epicyclus in qua latitudine sit, enunctia. 16
 Mercurii latitudo fundata vrbis seculo, enunctia. 16
 Mora media eclipsis Lunaris quomodo inueniatur, enunctia. 28
 Metus Niciæ ob eclipsis visam, Exemplo enunctia. 30
 Mensium græcorum latinorumq collatio, in exemplo enun. 30
 Moram infantis in vtero reperire, enunctia. 33
 Mora infantis in vtero triplex, enunctia. 33
 Moræ inquirendæ ratio communis quæ sit, enunctia. 33
 Moræ indagandæ modus à communi diuersus, enun. 33
 Meteoroscopium quid sit, enunctia. 1 partis secundæ
N Oë diluuium quo seculo fuerit, enunctia. 1
 Nabochodonosoris regnum quando cæperit, enunctia. 1
 Notius piscis quibus stellis constat, enunctia. 4
 Nicias ducis Atheniensis exemplum, enunctia. 30
 Natiuitatis horoscopus qualis sit secundum Ptolomeum & Hermetem, enunctia. 33
O Rionis clarissimi syderis constitutio, enunctia. 4
 Oppositio quid sit & vnde dicatur, enunctia. 19
 Oppressus planeta quis sit, enunctia. 21
 Obsessus planeta quis sit, enunctia. 21
P lato philosophus quando vixerit, enunctia. 1
 Philippi Alexandri patris obitus, enunctia. 1
 Proclus astrologus quando claruerit, enunctia. 1
 Plinii secundi mors, enunctia. 1
 Ptolemei mathematici alexandrini seculum, enunctia. 1
 Persei sydus, enunctia. 4
 Pegasi astra sint & quomodo vocentur, enunctia. 4
 Polo inclinantes stellæ ortum suum priorem occasu peragant, enū. 4
 Pleiades vnde dictæ & quot numero sunt, enunctia. 4
 Præsepe stella quæ sit, enunctia. 4
 Protrigetes siue anteindemiator stella virgîs alâ dextrâ occupat, E. 4
 Piscis notius quibus stellis constat, enunctia. 4
 Puncta ecliptica quomodo per instrumentum reperiantur, enun. 28
 Perseus iuxta Eusebium quando regnauerit, & quando victus sit à Lucio Paulo Romano consule, enunctia. 30
 Persei captiuitatem quam eclipsis designet, enunctia. 30
 Plutarchi interpres arguitur trãslatiõis iniquioris, in exem. E. 30
 Ptolemæi sententia de horoscopo nati inueniendo, enunctia. 33
 Pars Fortunæ quid sit, enunctia. 34
 Pars fortunæ & Lunæ ascendens cur idem, enunctia. 4
 Partium loca omnium omnia quomodo eligantur, enunctia. 34
 Pascha & reliqua festa mobilia ex cyclo suo veluti haberi quænt, E. 38
 Pascha quomodo primitus in primo mense cultum sit, enunctia. 38
 Pascha decimaquarta mēsis primi iuxta Moylen celebrari soluit, E. 38
 Paschatis colendi tū primitiua, tū sequentis ecclesie diuersitas, E. 38
 Pascha quando celebrandum sit, enunctia. 38
 Pascha in Ariete celebrandum, enunctia. 38
 Pascha ludeorum cur errat, enunctia. 38
 Pascha vt varietur ratione meridianorum, enunctia. 38
 Planetæ quos humores imitentur, enunctia. 40
 Planetarum exaltatio & casus, enunctia. 40
 Planetæ quos morbos respiciant, enunctia. 40
 Planetarum passiones, enunctia. 40
Q uor anni ab Adam ad Christum, iuxta Alonsum, Eusebium, Albimazar & hebreos, enunctia. 1
 Quæ sint & quomodo vocentur Pegasi astra, enunctia. 4
 Quo die possibile sit aspectum aliquem fieri, enunctia. 19
 Quartus aspectus quid sit, enunctia. 19
 Quomodo astronomiæ incumbenti sedendum sit in studio, enun. 19
 Quomodo Cosmographiæ operâ daturò sedes instituenda sit, enun. 19
 Quare Cosmographus & astronomus sedendo disconueniant, E. 19
 Quare Theologus & poëta diuersi diuersa respiciant, enun. 19
 Quomodo durnus planetæ motus inueniatur, enunctia. 20
 Quomodo eclipsis Lunæ in plano sit formanda, vt partes obscuratæ Lunæ cognosci queant, Enunctia. 27
 Quibus nam opus sit ad eclipses præfagiendas, Enunctia. 27
 Quid per puncta ecliptica intelligendum, Enunctia. 27
 Quare intercalatio Bis sexti Kalendas in Februario fiat, Enunct. 37
 Quæ membra, tum signa, tum domos tueantur, Enunctia. 40
 Quotuplex meteoroscopii ingressus, Enū. 1 partis secundæ
 Quomodo Plinius intelligendus sit de occasu Cometæ loquens Ca. 10 secundæ partis, Enunctia. 2
 Quid per Metagitionem Plutarchi mensẽ intelligendum sit, in exemplo, Enunctia. 30
R oma quando condita, Enunctia. 1
 Radices omnes à fine anni summuntur nõ à die 24 Decẽ, E. 1
 Romanum Kalendarium quomodo Dionisius abbas fundauerit, Enunct. 38
 Ratione meridianorum vt Pascha varietur, Enunct. 38
S osigènes Astronomus quãdo annũ Solis cursui adaptarit, E. 1
 Strabo Geographus quando fuerit, Enunctia. 1
 Sole principium veræ eclipticæ tenente æquinoctium vniuerso orbe sit, Enunctia. 2
 Serpentarius

INDEX

Serpentarius vbinam in coelo sit, Enunctia. 4
 Septentrionales stellæ prius cum Sole oriuntur q̄ occidunt, E. 4
 Stellæ quanto longius ab ecliptica distant tanto maturius cum Sole occidunt & serius oriuntur, Enunctia. 4
 Septentrionalium stellarum summa quantitas & appellatio, Enū. 4
 Saturni motus vt inueniatur, Enunctia. 6
 Saturni passiones & accidentia vt reperias, Enunctia. 6
 Saturnus ex colore & effectu deprehensus frigidus & siccus est, E. 6
 Saturni latitudo ab ecliptica, Enunctia. 7
 Saturni aux quantum à ventre draconis sui absit, Enū. 12
 Solis locus quemadmodum inueniatur nullo non tempore, Enū. 12
 Solis locus qui fuerit abeunte Alexandro Macedonũ rege, En. 12
 Sextilis aspectus quid sit, Enunctia. 19
 Separari planeta quando dicatur, Enunctia. 21
 Solis & Lunæ ☉ ☽ & ☽ dras medias quomodo aliquis cito cognoscat, Enunctia. 22
 Solis eclipsis quomodo cerni oculis innoxia possint, in fine E. 30
 Sol & Luna cur nature parentes crediti sint, Enunctia. 34
 Solaris cycli inuentio, Enunctia. 37
 Solaris annus quot diebus cõstet secundum Iulium Cæsarem, E. 38
 Signa duodecim triplicia, Enunctia. 40
T Roia capta quando sit, Enunctia. 1
 Timocaris astronomus quando floruerit, Enunctia. 1
 Theon & Pappus mathematici, Enunctia. 1
 Turcarum origo quando cæperit, Enunctia. 1
 Trepidationis motus 7000 annorum spacio absoluitur, Enū. 2
 Trepidationis motus quomodo fiat, Enunctia. 2
 Tempus supputationi electum cuius meridiano adaptare, Enū. 3
 Telum astrum vel sagitta qua cœli regione locetur, Enunctia. 4
 Tempus casus in eclipsi Lunari quomodo cognoscatur, Enun. 28
 Trianguli constellatio quæ sit, Enunctia. 4
 Thuribuli syderis concinnatio, Enunctia. 4
 Trinus aspectus quid sit & vnde dicatur, Enunctia. 19
 Triangulorum latera quomodo nominentur, E. 1 secundæ partis
 Triangulorum sphæralium non rectangulorum enodatio, Ibidem
 Triangulorũ nõ rectangulorum in duos rectángulos resolutio, Ibidem
 Triangulorum sphæralium omnium tam rectangulorum quàm irrectangulorũ, id est, totius primi mobilis geometrica demõ, Ibidem
 Torqueti compositio quomodo fiat, In fine operis,
 Torqueti commoditates quæ sint, Ibidem
V ictruii architecti ætas, Enunctia. 1
 Vitellionis mathematici tempus, Enunct. 1
 Vrsæ minoris constitutio & nomenclaturæ, Enunctia. 4
 Vrsæ maioris nomina & stellarum numerus, Enunctia. 4
 Vergiliæ vnde dictæ & quot numero sunt, Enunctia. 4
 Veneris locus quomodo inueniatur, Enunctia. 13
 Veneris appellatio, Enunctia. 13
 Veneris aux quomodo cum Sole conueniat, Enunctia. 13
 Veneris locus tempore vrbis extractæ, Enunctia. 13
 Veneris motus quid participat cum Sole, Enunctia. 13
 Veneris distantia maxima à Sole, Enunctia. 13
 Venus à Tarutio perperam in Scorpione locata est tempore vrbis conditæ, Enunctia. 13
 Veneris epicyclus qua latitudine sit, Enun. 16
 Vacuus planeta quando dicatur, Enunctia. 21
 Veræ ☉ & ☽ nis luminarium tempora vt sint inquirenda enū. 26
 Videre alcor, adagium, Enunctia. 4
 Yed stellæ duæ sinistram manũ serpentarii occupantes, enunctia. 4
 Zodiacalium signorum stellæ quot sint & quantæ, ortusq̄ & occasus earundem qui sit, enunctia. 4

AD LECTOREM.

¶ FIERI nō potest, opti Lector, quin inter cudendū mendē nōnunq̄ incidant, quas nisi pius lector antea certior cognouerit, authori non ra ro negligentiae aut ineruditionis notam inurunt, quapropter eas que passim in hoc volumine se ingesserunt, formula quadam succinctiori proponere libuit.

Legatur igitur Enunciatio Tertio, columna prima, versu vicefimo se cundo, Quoties pro quoties.
 Ibidem versu 23. Quod notat, lege, quod notat.
 Versu 29 Huius itaq̄ rei exemplum est, pro est lege esto illud.
 Enunciatio 4. Versu 8, ni fallos, legendum ni fallor.
 Titulus imaginum celestium habet stellas de 4 mag. 44, lege, 474.
 Enunciatio. 6 versu. 22 Legendū, deprehēderunt astrologi varietatē.
 Ibidem versu 36. Agendis & belbicus, lege, bellicis.
 Ibidem versu 42, legendum non temere, pro non tenere.
 Enunc. 8, versu 4, hūmde, lege, hūmide.
 Folio D 1 versu 14. Argēmentum, lege, Argumentum.
 Ibidem in margine, pro æquarum, lege, æquatam.
 E ii Enunc. 13 in exem. Regis, versu 34 simulari pro simulari.
 Ibidem versu 36, p 30 vel dissentio, lege, 30 vel 40 ñ dissentio.
 Ibidem linea 65 pro, & Mercurio, scribe, de Mercurio.
 In sequenti columna, versu 13, excidisset pro excedisset.
 Enunc. 14, versu 17, diametri ponendum.
 Enunc. 15, versu 5 pro cuiq̄ pla. legendū, cuiq̄ planetarum.
 Ibidem versu 6, appellit eiusdem, lege eidem.
 Enunc. 17, versu 15, pro transi, scribe, transigi.
 Ibidem versu 33, pro reduco, lege reducto.
 Ibidem versu 48, inquire lege, non inquere.
 Ibidem versu 52, legendum intuens, pro intuearis.
 versu 58, pro cernis, scribe cernes.
 Versu 68, Lege innuere pro inuenire.
 Versu 73 pro illicq̄, legendum illicq̄.
 Versu penultimo scribe volens pro velens.
 Enunc. 18 versu 23 lege monstra pro monstret.
 Enunc. 29 versu 1 scribe Aspectuum non Aspuctuum.
 Versu 17 lege impendet non inpendet.
 Ibidem versu 58 Cosmographiæ legendum.
 Ibidem col. secunda, pro trinus, lege trini aspectus.
 Enunc. 21 versu 28, Aperiens, scribe apertius.
 Columna secunda versu 44 pro ardiore lege tardioris.
 Enunc. 22 versu 19 lege distribuere, non discribuere.
 Versu 25 pro euenient legendum eueniunt.
 Versu 39 Luminarum, lege luminarium.
 Ibidem in margine, Cautela lege non Contela.
 Enunc. 24 versu 17. Pari ratione & examinabis, legengum est.
 Pari ratione & oppositiones examinabis.
 Enunc. 25 versu 2, coniunctionis autē, lege aut, non autem.
 Enunc. 26 ver. 15, si argumento, scribe, Argumentum.
 Versu 32 pro intelliges scribe scribe intelligas.
 Versu Ibidem 40 pro litera lege literam
 Versu 46, pro maiori, in limbo &c. scribendū est, maiori in limbo.
 Ibidem pro Ac scribe At.
 Ibidem in exemplo ante Christum ab Alexandro abeunte mutuatum,
 versu 10, pro, Quo exempta, lege, Quæ exempta.
 Versu 18 pro pomeridianos, scribe, pomeridianis.
 Versu 20, pro postulat. Indicē, lege, postulat, adducerem. Indicem
 H 1 col. 1 versu 4 scribe, vtrum scz nec ne certo fiat.
 Ibidem col. 2 ver. 1 Hæc omnium, scribe, Hæc omnia.
 H ii col. 1 versu 48 pro Lunæ lege Lunæ.
 Ibidem versu 59, pro G andauo lege Gandauo.
 H iii col. 1 versu 15 scribe præcellentiore non præcellentioræ.
 I iii col. 2 HVIVS ECLIPSIS HANC SVMME IMA. &c.
 Ibidem col. 4 versu 3 pro cognoscis lege cognoscitur.
 I iii col. 2 versu 3 lege, obseruationum tempora (quæ post Salua toris nostri natiuitatem 152 anno ceperant) &c.
 Ibidem versu 15 pro tpora lege tempora.
 Enunc. 30 versu 18 pro contingit lege contigit.
 K II col. 1 versu 10 pro eclipses quas fusillime descripsi, lege, eclipses Solares, oculari &c.
 Enunc. 32 versu 10, pro ortus in tertiusq̄ scribe ort' interitusq̄.
 Ibidem versu 18, similiter & alius, lege similiter & reliquus.
 Linea 25 tabula, sic vt planetarum, lege, tabula, planetarum duorū vel trium vel quocunq̄.
 Versu 28 legendum, Annorum numero, Radix &c.
 K ii col. 3 versu 2 exprimat, & esset, lege est pro esset.
 Versu 4 pro etiam in 4 uem, lege, etiam 4 uem.
 Enunc. 33 versu 25, secunda mansio vocata est media, pro media scribe minor.
 Versu 28, pro minor dicta, scribe Media dicta.
 Versu 34 pro nono mense, vt patet, scribe, nono mense aut postea, vt patet &c. Ibidem

Ibidem versu 41, pro ascendens erat, scribe, ascendens erit.
 K iii. col. versu 39 legendum Apotelofinatō non Apotheles.
 Ibidem versu 48 lege ambas non ambobus.
 Versu 69 pro, quæ 44 Solis, lege, quæ & Solis &c.
 Ibidem in limbo, pro futurorum partes lege futurorum partis.
 Ibidem col. 4 versu 35 In parte anorum lege, nocte contra, non in nocte contra.
 Ibidem Pars hereditatum, pro tacti, lege tam.
 In parte pacis lege exercituum.
 Enunc. 35 versu 17 pro Quem, lege Quum.
 Versu 30 hoc tempore lege, hoc, tempore.
 Ibidem literam alphabeticam, lege litera alphabetica cominus reperta, non repertam.
 Versu 32 pro Annos lege Annus.
 Ibidem præstitutos lege præstitutus.
 Enunc. 36 versu 8 pro vsu habita, lege vsu habitus.
 Versu 9 pro se umelius lege, seu melius.
 Columna 2 huius enunciatio versu 2 pro deputati sunt, legendum deputata sunt.
 Versu 10 pro, argenti stipendiis lege, argentum stipendiis.
 Versu 13 pro es & ferrum lege, æs & ferrum.
 Versu 31 lege pro addo, adde.
 Versu 44 quæ restantia lege que restant.
 Tabula radicum aurei numeri sic habet.
 Tabula aurinumeri & Cycli Inditionis, scribe, (NOVALIS, TABVLA AVREI NVMERI SIVE CYCLI DECEM, Enunc. 37 versu 16 pro, ex bisextilibus duobus, lege, & ex bisexti libus duobus.
 Versu 26 lege. Intercalatio ista nullibi commodius fieri potest.
 Enunc. 38 versu 62 lege, terminus Theophili est, non Thephili.
 Ibidem col. 2 versu 12 pro sanctitum lege sancitum.
 Linea 29 pro. Quod æquinoctium, lege Quod vero equinoctium.
 L iii col. 1 linea 30 pro vacarunt lege vacarent.
 Versu 39 lege. dum sit, non vltima festiuitatis &c.
 M ii col. 1 linea 10 legendum, non nihil.
 Versu 11. Obuia sunt, euidentiora &c.
 Versu 13 legendum pernitiam, non parnitiam.
 Versu 62 lege perambulat, non perambulatē.
 Col. 2 versu 40. ab iniquiori aliorum contuitu vel commertio &c. legendum.
 Col 4 linea 9, quorum alter, lege, quod eorum.
 Versu. 27 pro Aut lege, Vt si in &c.
 Linea 35 pro animaduersu lege animaduerso.
 Linea 74 pro carens alio, lege carens aliquo.
 Versu 3 prologi secundæ partis, lege complectitur.
 Ibidem col. 2 versu 13 enun. 1 duplicem aditum, non additum.
 Ibidem versu 31 pro cui rei, lege cuius rei.
 Versu 38 legendum, arealiq̄ numero, ingressus arealis dicif &c.
 N i col 1 versu 45 lege, trigoni, qui, pro trigon, iqui.
 Ibidem versu penultimo lege, litera M, finem D exprimat.
 Col 3 linea 2, perq̄ merito F L, lege, perq̄ ipsum F L &c.
 N ii col. 3 linea 40 lege, quam interim pro quem interim.
 Columna 4 versu 2 pro iusmodi lege eiusmodi.
 Versu 32 pro forsam lege forsan.
 N iii col. 2 in titulo cap. 6 pro alius amplitudine lege alias &c.
 Versu 3 huius cap. lege G dicendi, cuius.
 Ibidem col. 4 versu 29 pro occidentali lege occidentalis.
 N iii col. 2 linea 21 lege à Sole tractos, non tractus.
 Ibidem col. 3 linea 3 pro verè autem, lege, ferè autem.
 Linea 6, mane desit, lege mane desit.
 Linea 8, pro propinquor lege propinquier.
 Versu vel linea 17 pro possederet lege possideret.
 Versu vltimo pro contingunt lege contigerunt.
 Col. 4 versu 28 lege, heliace occidit.
 O i col. 2 linea 3 pro ab aëris lege ob aëris.
 O ii col. 4 versu 14, pro eodem rectos transversos, lege, eodem transversos.
 Versu 16, lege tendentem, signorum &c.
 Versu 23 pro gigni lege gigni.
 O iii col. 1 linea 12, quam alius, lege, quam alios.
 Versu 28 paterat lege, par erat.
 O iii versu 4 QVETI MAGO lege QVETI IMAGO.

**ASTRONOMICAESAREI
PER PETRUM APIANUM
MISNENSEM EXACTISSIME
CONCINNATI, INDUCTIONVM,
DEMONSTRATIONVM, EXEM-
PLORVMQVE FIDELISSI-
ME REFERTI.**

ENUNCIATVM PRIMVM.

Tempora sequentibus instrumentis vsui futura, colligere.

ANNORVM DIVERSITATE res, quae multifariae gentibus sunt, in praesentia, ne longior sim, praetermitto. Aliis enim ut Romanis, annus Solaris, cuius principium Ianuarii est. Aliis, ut Arabibus Lunaris, quae Septembris auspiciatur, habetur &c. Huiusmodi autem varietates in vniuersum omnes semel missas facio, anno Solari, quae nobis Sol cursu suo describit, tantummodo intetis. Hic autem quia impari Solis motu designatur (quod quidem Sol non idem praesentem quottannis asse-

quitur, sed quartam partem vnius diei propemodum adiicit) facit, ut quartus quilibet annus integro die superet tres praecedentes, qui quartus propterea vocatur intercalaris, quasi dicas Interpositum. Intercalare enim veteres appellabant, quod nos interponere. Et re ipsa vnus dies interponitur, qui in aliis annis non est, dici idem alio nomine Bisextilis. Hunc inquam Romanum Solis annum in praesentibus sequar, secundum quem motus caelestes omnes inuenire docebo. Orsus eundem a Ianuario, qui est finis praecedentis cuiuslibet anni. Hoc ita intelligas volo, ut a meridie nouissimi diei Decembris, initium fiat. Astronomi etenim a meridie in meridie perpetuo rationes ineunt, sic ut tempus ante meridiem, praecedentis semper diei annumeretur. Cum autem motus caelestes ab anno Christi per omnia inuestigat, radicemque ad eundem annum ponam, Christi scilicet, non existimandum est vicissimum quintum diem Decembris me inuenire, tamen si eo Saluator noster natus sit, sed sine eiusdem anni. Astronomi siquidem veteres, sex illos dies, qui sequuntur a 25 in fine usque Decembris, abiecerunt, & radicem potius in vltimo die eiusdem anni, in quo Christus Orbi editus est, retulerunt, ibique stabiliuerunt. Est autem finis illius anni, principium sequentis. Radice ad diem natiuitatis Dominicae inquisitione, retro querendum erit, tot diebus spaciis, ut dicetur. Hic tacere non possum haecenus ferè omnes errore prorsum abominabili deceptos Astronomos, dum per Radicem Christi, stellarum cursus, Coniunctiones, Oppositiones, Aspectusque reliquos, conati sunt deprehendere, aqua enim Communes & Bisextiles ratione se ponere non animaduertunt, dum ante & post Christum annos, simili proportione diiudicarent, cum tamen Saluatoris nostri natiuitas non Communi vel Ciuili, sed intercalari anno contigerit. Atqui hoc dico commonefacies eos, qui instrumentis tabulisque illorum aliquando sunt vsuri, quo id & agant cautius, & tentent prouidentius. In praesenti opere, nihil hoc ingeret dubium. Ad haec cum Astronomos antiquiores religione quadam videam radices suas varie ad regem ducere principia & interit fundasse, veluti ad obitum Philippi, & ad regni Nabuchodonozoris initium. Memini ego pariter aliquot, memorabilium actuum, quale est diluuium illud vniuersale &c. Praeterea aliquorum insignium doctrina & nomine Astronomorum eorum, ut si qui forent qui cursus syderales ad eorum tempora, requirerent, in promptu habere possint. Exempli gratia. Si nosse quis cupiat quae loca stellae Ouidii tempore, tenuerint, querat in sequenti tabula, quae Ouidius vixerit, Reperiet autem 19 post Saluatoris anno eum obuisse, ad illum ergo annorum numerum, stellarum motus inquirere sint. Aliud. Audis quod Diluuium ferè biennio praecesserit coniunctio magna. Hocque verum sit, ambigis. Annos ergo diluuii qui fuerunt, 3102 ante Seruatoris aduentum scribis, addis quae 2 & habes, 3104. Illud iam annum si examinas per instrumentum, quale infra patet, verum in 3104. anno coniunctio euenit magna necne, cõfestim liquebit. Adhuc aliud. Fertur Luna eclipsis fuisse, secundo anno, post augustissimi Caesaris CAROLI Quinti natiuitatem

ASTRONOMICAESAREVM

uitatem, vel proximo anno ante FERDINANDVM, Potentissimum Romanorum, Vngariae & Bohemiae Regem &c. natum, dubitans vero, vtrum ita res habeat. Queret in tabula temporum nomen Regis FERDINANDI, iuxta illud enim annus post Christum, 1503. offertur. Vident nunc, an priori, hoc est, secundo post seque milliesimum Eclipsis Lunae visa sit, 15 Octobris die fuisse, & tertia vnius horae parte pomeridiana, reperitur. Eodem modo in consimilibus operaberis.

SEQVITVR TABVLA TEMPORVM.

Ab Adam ad Christum secundum Alphonsum ann.	6984 dies 123
A Mundi exordio ad Christi aduentum, fm Albumazar, ann.	5328
A Creatione mundi ad Christum secundum 70 interp: ann.	5199
A principio mundi ad Christum natum, fm Hebraeos anni	3952
Diluuium Noë praecessit Christum, annis	3101 dieb. 319
Confusio linguarum ante Christum	3000
Moses in deserto praestitit genti Iudaeorum.	1495
Moses legislator obiit ante Christum, annis	1470
Troia capta ante Christum	1149
Homerus poeta graecus floruit ante Christum	989
Hesiodus ante Christum claruit, annis	889
Daniel & Ezechiel prophetabant ante Christum	760
Rhoma condita est ante Christum 11 Kalen. Maias, ann.	753
Nabochodonozor regnare coepit ante Christum, ann. 746 dieb.	310
Mardochaeus ante incarnationem agnoscitur, anno	723
Thales Milesius eclipsim praedixit, ante Chri.	584
Darius primus regnare coepit ante Christum, anno	521
Hippocrates Couis medicus floruit ante Chri. annis	440
Nicias dux atheniensis ob eclipsis metu opes athen. afflixit an. chr.	414
Helicon Cizicenus astrologus vixit tempore Asueri, ante Chri.	400
Plato & Aristoteles philosophi claruerunt ante Chri.	343
Philippus pater Alexandri obiit ante Chri. an.	323 dieb. 51
A morte Alexandri Magni ad Saluatorem anni	311 dies 93
Timocaris astronomus considerauit stellas ante Chri.	292
Euclides geometer tpe Ptolemaei primi regis Aegypti, an. Chri.	291
Aratus poeta graecus & astronomus ante Chri.	282
Archimedes syracusanus geometer praecessit Christum, annis	199
L. Aemilius Paulus, C. Sulpitius Gallus eclips. praedix. ante chr.	172
Hipparchus Rhodius in Alexandria considerauit stellas, ante C.	120
Abrachis stellas in Rhodo contempletus est, ante Chri.	115
M. T. Cicero & Lucius Tarutius astro. claruerunt, ante Chri.	59
Iulius Caesar opa Soligenis astro. annum ad Solis cursum reduxit.	47
Virgilius poeta & Vitruuius architectus ante chr. floruerunt	45
Caesar obiit ante incarnationem Saluatoris anno	38 die 1
Ptolemaei & regnum Aegyptiorum deserunt, ante Chri.	30
Strabo Geographus antecessit incarnatum Christum	20

IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETLEHEM IUDAEAE NASCITUR, quo anno coepit Christianorum salus.

T. Liuius patavinus & Ouidius poë: obierunt, anno post Chri.	19
Marinus Tyrius geographicus scriptor agnoscitur, post Chr.	60
Andromachus Creten theoricus inuē. & Lucanus po. floruerunt	67
Agrias contempletus est stellas in Bithinia post partum virginis	94
Proclus Astrologus agnoscitur post Christum, anno	95
Mileus stellarum loca quaesituit Romae a Christo nato, annis	99
C. Plinius Secundus perit, dum inuisit Vesuuium montem	112
Hadrianus Imperator post Christum regnare coepit, annis	120
Galenus medicus Pergamensis sequitur Christum annis	142
C. Ptolemaeus plus & mathe. Aegypt. obseruauit stellas Alexan.	150
Diocletiani regnum incoepit ab incarnationis anno	283 die 241
Iulius Firmicus Maternus & Mauortius Lollianus vixerunt	320
Concilium in Nicea congregat, in quo Arius condemnatur	320
Theon & Pappus mathematici alexandrini floruerunt	390
Alchmeon medicus & Astrologus claruit anno	490
Mahometum Sergio monacho in Arabia haeresim inchoauit	622
Albumazar ab aliquibus lauar dictus scripsit circiter annum	844
Bassus, anno humanae salutis vitam egit vel circiter	849
Turcarum origo post humanam salutem, annis	870
Albategni mathe. in Aracta ci. Syriae considerauit stellas	880
Campanus philosophus & mathema. claruit an.	1031
Azophi Arabs stellas per imagines descripsit	1061
Auicenna medicus Hispalensis post Christum, anno	1100
Abraham Auenzre Iudaeus & Auenzoar agnoscuntur	1145
Hali Haben Ragel astro. arabs, vixit anno	1202
Alkindus plus, medicus, & astro. floruit anno	1235
Alphonso Ro. & Hispaniae Rex & Astro. post chri. 1251 dieb.	152
Vitellio mathema. scripsit ingens opus opticae, anno	1274
Guido Bonatus astro. floruit post humanam salutem	1284
Ioannes de Gmunden mathematicus clarus habetur	1406
Ars impressoria inuenta Maguntiae per Ioannem Faustum	1452
Georgius Peurbachius germanus mathema. obiit anno.	1462
Blanchinus Ferratiensis mathematicus claruit	1464
Ioan. Regimontanus mathe. germ. Romae veneno interemptus	1467
Carolus Quintus Romanorum Imperator nascitur, anno	1500
Ferdinandus Romanorum Vng. & Bohe. Rex nascitur	1503

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM PRAECEEDENS.

CHRONOGRAPHIA CHRISTVM SEQVENS

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM SECVNDVM.

Octauæ, Nonæ, decimæq; sphæræ motus intelligere, Zodia cumq; secundum quem omnia sequentia instrumenta regulantur, verè imaginari.

NULLA ERAT HIC OPVS DECLARATIONE, Decimæ, Nonæ, & octauæ Sphæræ, cum sit institutum non aliud huius operis, quam docere, quomodo citra vllam speculationem motus celestes inuestigentur. Verum, quia interdū controuersia quædam suboriri solet, de principio Eclipticæ, quæ in duodecim signa distribuitur, vtrum in octaua nona vel decima, poni debeat. Præterea, cum crebra, per totum hunc librum, huius lineæ, signorumq; duodecim, mentio fiat,

committere non potui, quin statim ab initio, hoc dubii discuterem. Ne minem latet, post septem errantium syderum orbes, adhuc tres superesse, Nempe octauum, cui stellæ fixæ insunt, Nonum insuper & Decimum, qui & vltimus est. Decima sphæra ab ortu in occasum 24 horis fertur, veluti oculis indies discimus. Videmus enim quemadmodū Sol & astra reliqua (quæ secū vna violentissime rapit) orientur & occidat. Nona ab occasu in ortum per coeli summum agitur, contraria decimæ, & naturaliter loquendo, cursum suum in 49000 annorum absoluit. In huius cursu medio eclipticam nos imaginabimur, signatam infra litteris C A E M. Arietis initium est A, quod circum intelligendus est circulus, qui in semidiametro nouem gradus complectatur, quiq; in duodecim signa diuidatur, non secus ac alius quidam circulus aut Epicyclus. Signa in eo notantur numeris à B versus C, quia B parui huius cicli caput est, declinans in Septentrionem. Eodem modo cogita circulum paruum describi ex opposito litteræ A, vbi libræ principium statues. In hac inquã Nonæ sphæræ ecliptica 12 signa, si libet, loces, quanquã nullius vsus sunt, pter Arietis exordiū, quod littera A refert. Huic nono orbi octauū subesse intellige, Cui mediū pariter ecliptica quædam occupat, in qua punctum suppones, (quale se quens figura per H litteram exprimit) quod itidē vocabimus initium Arietis, sed octauæ sphæræ. Huius sphæræ motus, nō est alius, nisi quod cū puncto H in minori circulo roteretur, secundū signorū successum, hoc est, ab ipso B versus C, cursum suum peragit per D & E rursusq; in B 7000 annorum spatio, & ille motus trepidationis vocatur. Sic etiā punctum diametrale H statues, quod libræ principiu appellabis, octauæ scz sphæræ, æqualiter mobile cū principio libræ nonæ sphæræ. Et quamuis

Motus Nonæ & Decimæ Sphæræ.

Motus Trepidationis.

CAESAREVM

Et quamuis H punctus dicatur initium Arietis, reliqua tamen Zodiaci signa non sunt subintelligenda. Signiferum ergo, quo recte, imaginis notato. Primo Equinoctialem ab vtroq; polo æquidistantem, iu perficiemq; eiusdem, totam mundi machinam diudentem. Post hūc superficiem eclipticæ octauæ orbis, eodem petuenire, videlicet ad Decimum coelum. Et illic tandem veram eclipticam ostendi. In quo autem loco Equinoctialis cum ecliptica se interfecat, illic principium, Eclipticæ, primusq; Arietis punctus est. Hanc lineam vna cum signis 12 verā dic, secundum enim illam, omnia sequentia instrumenta accipienda venient. Intersectio Zodiaci & equatoris punctum veri equinoctii refert, quem similac Sol intrat, Equinoctium vniuerso orbi efficitur. Sciendum tamen est punctum illum non semper eodem in loco sistere, sed subinde hinc illinc in æquatore mutari, sicut in epicyclo quodā, puncto augem mediam designanti vsu venit. Qua ratione æquinoctia perpetuò variantur & anticipant. Tempore enim Christi vernale æquinoctium contigit 24 die Martii, In anno Bisextili, Comuni vero 25 die Martii. Veluti nostro æuo communibus annis 11 Martii, Inter calaribus autem 10, si modo tabularum calculis fidem non abrogamus, fieri solet. Quod pariter obseruatio vmbre radorum solarium attestatur, quæ simplex & aperta est, & absq; instrumentis omnibus, in qualicunq; superficie, siue horizontali, siue verticali, siue inclinata, siue declinata, experiaris, haberi potest. Equinoctii siquidem tempore, extremitas stili, rectam vmbre lineam signat perenniter, quæ alias semper obliqua, siue arcuata ab vmbra describitur. Tam facili autem & expedita æquinoctii inuestigatione existente, quis non admiretur quosdam tam ineptisse, vt cum conarentur rhomanum emaculare Kalendarium, æquinoctium sint ausi in quintum Martii transferre, putantes se emendare, cum diebus quinque integris imperfectiorem, quam antea esset, redderent. Motum itaq; octauæ sphæræ, æquinoctiiq; punctū, quo verius intelligas exemplo opus est. Quo tempore Cæsares maximi CAROLVS & FERDINANDVS nati sunt, motus octauæ sphæræ medius, nullius signi 11 graduum 1 minuti 40 secundorū ferè fuit. Idem quoq; motus erat principii Arietis Nonæ sphæræ, à Christo genito, vsq; sub decima. Initium vero arietis octauæ sphæræ, à puncto septentrionali B, quod est initium parui circuli vsq; ad litterā H, & ille arcus octauæ orbis, Argumentum dicitur. Vnde liquet Cæsarium natiuitate Eclipticam octauæ sphæræ eiusmodi fuisse, quæ mota est per H K F M, Arcus autē ab F in K vsq; medius eiusdē motus, à K vero ad H æquatio, q̄ erat 8 graduum 45 m. prope Iā medius motus æquationi copulatus, 19 gra. 46 m. 40 secūda facit, id quod vocatur aux cōmunis, totidē em̄ gra. m̄ & secūda stellæ fixæ & auges à Seruatore Christo, in tēpora Cæsarium vsq; prōmouerunt. Quod si iam lineam fingas produci ex centro mundi per sectionem eclipticæ octauæ, simulq; æquinoctialis, q̄ est punctus F, tum ostēdet linea illa, principium Arietis in decima sphæra, iuxta litteram G, q̄ & punctus est æquinoctii. Et hæc prælibasse hætenus sufficit.

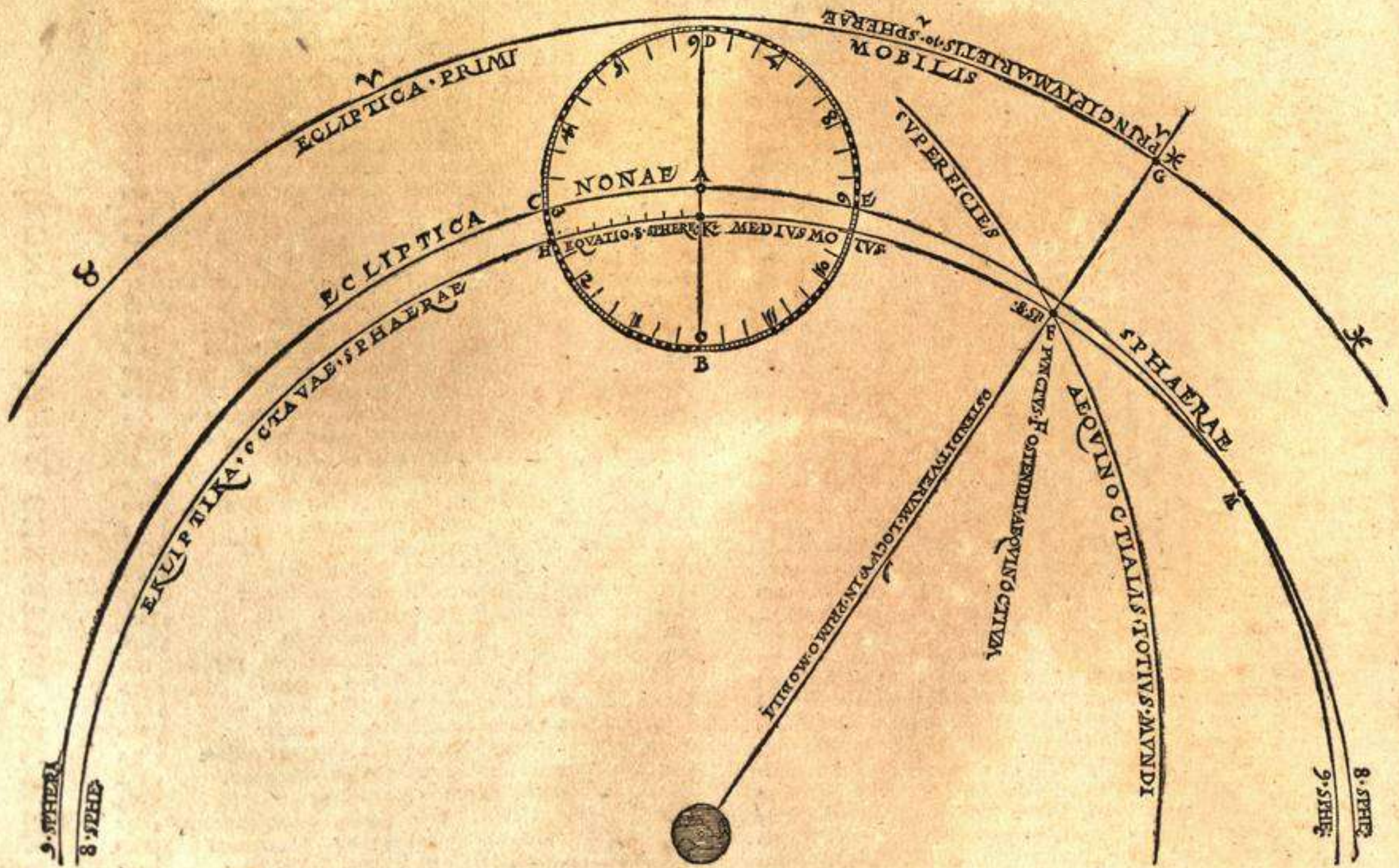
Vbinam ecliptica, secundum quam & astrologorum iudicia procedunt, statuenda sit.

Æquinoctia cur perpetuò variantur.

Æquinoctii per radios Solares inuestigare.

Motus Nonæ & octauæ sphæræ tempore CAROLI & FERDINANDI.

Principium Nonæ decimæ sphæræ.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TERTIVM.

Radices, quæ in sequentibus instrumentis, ad meridianum Ingolstadiensem, suppositæ sunt, reliquis q̄q; regionibus, & mundi partibus accommodare.

VM TERRA SIT GLO.

bi modo rotunda, fieri non possit, ut regiones uniuersæ, eundem simul meridiem haheant, sed hæc maturius, illæ ferius. Radices uero omnes sequentes, In golstadiensi meridiario respondeant, palam est, horas aliorum locorum, nō esse easdem cum nostris. Fieri enim potest, ut nobis lunæ deliquium appareat hora 10 pomeridiana, aliis uero hora 6 an temeridiana. Idcirco, ut huius nostri laboris, nulla non orbis pars, esse quæat

particeps, subordinauimus quandam tabulam, in qua regionum, urbium, oppidorumq; nomina describuntur, quibus numeri quoq; nunc horas, nunc minuta, significantes, adiciuntur, quibus item, ex vno latere A. littera, ex altero M. adiungitur. A notat adde, M. minue, sic, ut quoties reperitur A, iuxta horas uel minuta, significetur easdem horas uel minuta inuenta addi oportere, tempori nouilunii, ple nilunii, eclipsis uel alterius cuiusdam aspectus, à te reperti, quoties autem sinistra obtinet A, toties dextra M referre debet. Quod notat, ubi locum aliquem elegeris, in quo ad tempus aliquid certum, scire desideras planetæ alicuius locū, totidem horas & minuta, penes que M scribitur, minuenda, id est, subtrahenda esse à proposito tibi tempore, qualia inter A & M deprehenduntur, & hoc modo hora istius loci uerificata erit, ad præsentem radicem, qua cum, planetarū cursus, inquire, ut infra. Huius itaq; rei exemplum est.

Imperator noster semper Augustus, CAROLVS Quintus, Gandau, Flandriæ nascitur, 15 hora 44 m post meridiem. Quare iam Gandauum in tabula regionum, iuxta quod M inuenies, horam nullam, minuta 39 & A. Vbi M hortatur, ut quoties Gandau coniuñtionis, oppositionis, eclipsis, aut alterius aspectus, horā minutaq; per instrumenta indagasti, demas horam 0 minut. 39. Si uero ad natiuitatis horam Imperatoris cupias motū planetæ alicuius nosse, scilicet ad horam 15 minut. 44. tum adde horam 0 minut. 39 Ex quo 16 horæ 23 min. consurgunt, quibus cum planetarum loca inuestiges licet,

Aliud Exemplum, Rex FERDINANDVS. Oriūndus est ex Medina, ciuitate Hispaniæ. Quære in Tabula nomen Medinæ, cui ad ditum uidebis litteram M, Horam. 1. m. 12, Ab aspectibus auferenda est 1 Hor. 12 m Sed quia hora 20 m 47 post meridiem, natus est idem Rex FERDINANDVS, ad eam quæ situro, cursu errantium, hor 1 mi. 12 sunt addenda, quod facit horas 21 mi. 59 cum summa ista planetarum motus, inquirei deinde poterunt.

TABVLA INSIGNIORVM LOCORVM, CIVITATVM, & Oppidorum, Europæ, Africæ & Asiæ.

Noia locorū.	Pro motu planetarū inueniendo.		Noia locorū.	Pro motu planetarū inueniendo.			
	Pro eclipsis, & planetæ, aspect.	Ostendit orientalitatem & Occident.		Pro eclipsis, & planetæ, aspect.	Ostendit Orientalitatem & Occidē.		
	Horæ.	Minuta.		Horæ.	Minuta.		
	HM			HM			
Therros	M	1 24	AC	Sarragossa	M	1 13	AC
Nadar	M	1 21	AC	Valentia	M	1 11	AC
Lammon	M	1 39	AC	Toletum	M	1 29	AC
Reba	M	1 20	AC	Medina cā. †	M	1 12	AC
Lundunum	M	1 15	AC	Pampilona	M	1 15	AC
Oxonium	M	1 25	AC	Compistella	M	1 44	AC
Iorg	M	0 56	AC	Rodes	M	0 54	AC
Ettenburgum	M	0 47	AC	Nantes	M	1 20	AC
Granatum	M	1 30	AC	Turonica Tors	M	0 48	AC
Corduba	M	1 29	AC	Amiens	M	1 2	AC
Ispalis	M	1 39	AC	Bizantium	M	0 39	AC
Portugalia	M	1 48	AC	Lugdunum	M	0 31	AC
Lisybona	M	1 47	AC	Vienna Prou.	M	0 31	AC
Barfalona	M	0 59	AC	Lutecia Parisio.	M	0 36	AC
Burges	M	1 27	AC	Geneuora	M	0 22	AC

CAESAREVM

RESIDVVM TABVLAE REGIONVM & Ciuitatum insigniorum,

Noia locorū.	Pro motu planetarū inueniendo.		Noia locorū.	Pro motu planetarū inueniendo.			
	Pro eclipsis, & planetæ, aspect.	Ostendit orientalitatem uel occidē.		Pro eclipsis, & planetæ, aspect.	Ostendit orientalitatem uel occidē.		
	Horæ.	Minuta.		Horæ.	Minuta.		
	HM			HM			
Marsilia	M	0 26	AC	Dresen	A	0 10	MR
Mons Pessul.	M	0 35	AC	Egra	A	0 4	MR
Narbona	M	0 38	AC	Praga	A	0 14	MR
Tolosa	M	0 44	AC	Gorlicium	A	0 26	MR
Gandauum †	M	0 39	AC	Olmuntza	A	0 16	MR
Valentines	M	0 36	AC	Sittauia	A	0 14	MR
Marteburgum	M	0 54	AC	Vratisslavia	A	0 23	MR
Bruxella	M	0 27	AC	Martisburgū	M	0 9	AC
Antuerpia	M	0 36	AC	Erphordia	M	0 1	AC
Metis	M	0 25	AC	Monsterium	M	0 15	AC
Treueris	M	0 20	AC	Vuittenberga	A	0 6	MR
Crucinacum	M	0 15	AC	Prunssiga	M	0 3	AC
Lucelburgum	M	0 22	AC	Luneburgum	M	0 3	AC
Geldriæ	M	0 21	AC	Lubeca	M	0 1	AC
Cleue	M	0 24	AC	Brandeburgū	A	0 8	MR
Iuliacum	M	0 22	AC	Frácof. ad od.	A	0 16	MR
Aquisgranum	M	0 23	AC	Groninga	A	0 2	MR
Constantia	M	0 10	AC	Hamburgum	M	0 6	AC
Basilca	M	0 17	AC	Rostochium	A	0 6	MR
Spira	M	0 26	AC	Stettinum	A	0 20	MR
Vurmatia	M	0 13	AC	Dantiscum	A	0 42	MR
Argentina	M	0 16	AC	Culmen	A	0 55	MR
Moguntia	M	0 13	AC	Riga	A	1 22	MR
Colonia Agr.	M	0 18	AC	Reualia	A	1 27	MR
Dauenria	M	0 23	AC	Roshilde	A	0 23	MR
Seletstadium	M	0 32	AC	Copenhagna	A	0 26	MR
Vrbs S. Galli	M	0 10	AC	Vpsalia	A	0 44	MR
Lucerna	M	0 13	AC	Stocholma	A	0 58	MR
Nordlinga	M	0 4	AC	Nodrosia	M	0 5	AC
Ulma	M	0 6	AC	Rumefalche	A	1 12	MR
Augusta	M	0 3	AC	Parentium	A	0 11	MR
Tubinga	M	0 9	AC	Ragusia	A	0 37	MR
Laubinga	M	0 5	AC	Castelnouo	A	0 38	MR
Eslinga	M	0 8	AC	Vratara	A	0 40	MR
Badena term.	M	0 15	AC	Belgradum	A	0 50	MR
Phorcena	M	0 11	AC	Brelpurum	A	0 30	MR
Pretta	M	0 14	AC	Buda Ofen	A	0 37	MR
Heydelbergen	M	0 12	AC	Varadinum	A	0 51	MR
Amberga	M	0 2	AC	Cracouia	A	0 38	MR
Nouum forū.	M	0 1	AC	Poznania	A	0 26	MR
Ingolstadium	M	0 0	AC	Lipnicza	A	0 43	MR
Monachū Ba.	A	0 1	MR	Vuischegrad	A	0 45	MR
Neoburgum	M	0 1	AC	Vuide	A	1 6	MR
Aichstadium	M	0 1	AC	Cholme	A	1 10	MR
Landishuta	A	0 1	MR	Neapolis	A	0 30	MR
Frisingum	A	0 0	MR	Capua	A	0 27	MR
Salzburgum	A	0 7	MR	Roma †	A	0 16	MR
Ratisbona	A	0 4	MR	Volaterræ	A	0 5	MR
Straubinga	A	0 7	MR	Florentia	A	0 4	MR
Patauia	A	0 10	MR	Bononia	A	0 7	MR
Iudeburgum	A	0 17	MR	Ferraria	A	0 3	MR
Gretza	A	0 16	MR	Venetia	A	0 6	MR
Pons ad mu.	A	0 20	MR	Padua	A	0 4	MR
Vienna Aust.	A	0 25	MR	Turinum	M	0 6	AC
Noua ciuitas	A	0 20	MR	Genua	M	0 11	AC
Lintza	A	0 13	MR	Syracusæ	A	0 27	MR
Tridentum	A	0 2	MR	Cornus	M	0 9	AC
Enipontus	A	0 2	MR	Nebio	M	0 9	AC
Brixina	A	0 3	MR	Modona	A	1 6	MR
Gurtia gurg.	A	0 13	MR	Constantinop	A	1 36	MR
Vilacum	A	0 11	MR	Samotrata †	A	1 32	MR
Nurenberga	M	0 3	AC	Hierusalem	A	2 24	MR
Herbipolis	M	0 6	AC	Gangamelis †	A	3 12	MR
Babenberga	M	0 3	AC	Alexand. Aeg	A	1 54	MR
Curia Hoff	A	0 1	MR	Temistitan	M	4 48	AC
Zuicka	A	0 3	MR	Iucatana	M	5 20	AC
Lyptzigum	A	0 4	MR	Peru	M	4 0	AC
Torga	A	0 6	MR	Muluccæ inf.	A	10 32	MR
Leynick	A	0 3	MR	Calicut	A	5 32	MR
Misna	A	0 8	MR	Taprobana	A	6 18	MR

Occidentior, Orientalior

Orientalior Occidentior,

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM QVARTVM.

Stellarum fixarum longitudines in Zodiaco, earundemque latitudines, id est, ab ecliptica deuiationes, à mundi usque creatione factas, gradus in super, minuta, augesque planetarum ante & post Christi tempora certas, Adhæc quibus stellis fixis, quilibet planetæ indies appropinquent, quasue vicinia sua obtegant, indagare.

ECVNDVM NI FAL

lor, pronuntiatur abunde docuit, Octauæ, Nonæ, Decimæque sphaeræ motus. Quocirca in præsentibus nihil amplius, quàm ad theoreticam attinet, addam. Verum, breuiter & sine ambage, quomodo omnium stellarum fixarum cursus, planetarumque auges, dicto citius, per instrumentum sequens, deprehendas, aperiam. ¶ Quandoquidem decimus orbis, ab ortu in occasum mouetur, ut dictum est, ecliptica uero uel

Zodiacus in eodem coelo nobis statuatur, nihil ultra de motu huius a gemus, qui per Zodiacum illum immobilem seu fixum intelligitur, sed Zodiacum ita firmum per omnia instrumenta, tanquam decimum coelum, extimū post hac semp posituri sumus. Qualem igitur & nunc uides, post quem & consequenter rotulam, quandam uolubilem, cui insit imagines coeli. Imaginum quælibet, suas stellas complectitur, stellarum quædam sunt in medio albæ, sex in extremitate acies gerentes, cuiusmodi est, quæ oculum tauri, quæque os canis maioris, possidet, cuius figura hæc est. * Et illæ sunt quantitatis primæ, quales non plures, 15. astro nomi descriperunt. Post has, 45. secunda magnitudine lucent, paulo minores inferioresque primis, tales sunt septem, uisam maiorem constituentes, præcipue caudam representantes tres, quæ etiam ad differentiam aliarum, nigrae depinguntur, in sex acumina discretæ, qualem hic uides. * Quamquã uero astronomis in sextam usque differentiam stellæ descripserunt, ego tamen primam & secundam magnitudines saltem indicavi, stellas quoque nebulosas cum nota huiusmodi. * Reliquarum discrimina, ob instrumenti angustiam, significare non potui, uerū simpliciter nota quadam, o. expressi. In medio ferè istius rotæ circulus quidam niger cernitur, qui eclipticam refert, in quo duodecim signa ex ordine describuntur. Iuxta Scorpionem transuersa quædam linea aparet, in 10 gradus secta, utrinque ab ecliptica, 8. continens, qui latitudinem zodiaci demonstrat. Sub finem Eridani, stellamque nomine Acarnar est, iuxta quã index habetur, cui inest, Y. cõem augẽ notans, per quem noscitur, quot gradus octaua & nona sphaera simul, in tempore aliquo proposito, similiter stellæ fixæ, errantiumque auges, peragant. Penes stellam Canis maioris alius index est, augem Solis & ♀ significans. Rursus ad nauim indices bini sunt, auges ♂ & ♃ scerentes. Apud Centaurum ♄. Apud Aram ♃ augem deserti uides. Hii indices perpetuo in eadem & æquali ab inuicem distantia manent. Postremo circulus quidam undequaque in partes diuisus. Cetero uicinus cum indice, cui signum est X, uidetur, qui circulum illum paruum, de quo prius dixi, qui uidelicet principium, ♃. nona sphaera ambit, representat. Quomiam uero Arietis exordium, 8. sphaera, huius circuli circumferentiam in 7000. annis semel circumit, secui hunc quoque circulum in totidem partes, ita ut quælibet sectio, 100. annos notaret. Annorum post Christum numeros, interiori circulo inserui, de 500. in 500. procedendo, ab indice inchoando. Anni autem ante Incarnationem Christi elapsi, exteriori circuli parte scribuntur, per quos octauæ sphaeræ trepidatio indagatur. Patribus instrumenti declaratis, eiusdem usum subiungam. ¶ Si uis stellas fixas unã cum planetarum augibus, ad tempus propositum tibi qualequale, uerificare, eleua rotam iuxta, ♃. decimæ sphaeræ, ubi gradus quosdam reperies, quorum singuli, 100. annos continent. Si tempus propositum ante Christum sit, numerabis deorsum à ♃ incipiendo uersus principium X. Si autem post Christum, numerabis à ♃ incipiens sursum, secundum signorum ordinem, finis inuenti numeri, ostendit in zodiaco proxime, quantum nonus orbis sub decimo, in totidem annorum spacio promouerit: cui locum indicem cum X signatum admoue. Post hæc totidem annos in circulo paruo trepidationis ab indice ordiens (uel intus, & hoc: si tempus post Christi natiuitatem, uel extra: si tempus ante Christum proponatur) numerabis, & fini annorum requisitorum filum applica, quod ex centro rotæ pendet. Quo bene extenso, obserua, quot inter filum & indicem, in zodiaco gradus sint, illi namque æquationem octauæ sphaeræ cum nona indicant. Immo sic filo permanente, duc indicem, Y. qui est aux communis, sub idem, atque ita rotam inuariatam relinque, ad tempus enim tuum iam uerificata est. Qua sic iacente, filum è centro eius, stellæ, cui cuncti libuerit, super extende, quod in zodiaco gradum, in quo, uel fuerit, uel futura sit, tempore præfinito, demonstrat. Præterea indices planetarum, docent, gradus & minuta augium, in quibus eo tempore sint uel fuerint. Cuius rei exemplum esto.

Auges planetarum perpetuo in eadem & equali ab inuicem distantia.

Operandi modus.

CAESAREVM

¶ CAROLVS Quintus Romanorum Imperator, semper Augustus 23. Februarii natus est, 15. hora 44. m. pomeridianis, post Christi annum sesquimillesimum. Ad tempus hocce figuram præsentem cum suis indicibus, ubi dixi (quamuis dies, horas m. in motibus hisce tardioribus, non adeo consideremus) scire uolo, quem locum coeli tenuerit, eo tempore cor leonis. Extendo itaque filum per stellam, & inuenio eam in longitudine, 22. gradum, 8. m. occupare. Sic agas etiã in reliquis, & uerus motus semper in zodiaco ostendetur.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

¶ Aliud Exemplum FERDINANDVS Romanorum Bohe: & Vngariæ Rex, anno Christi, 1503. in hunc orbem prodiit, 10. Martii 8. hora 47. m. ante meridiem. Ad quem, numerum, figuram locata, corona septentrionalis stella, 4. g. 15. m. tenere reperitur. Aux O. 1. g. 12. m. 13. g. 10. m. 24. 23. g. 24. m. 14. g. 59. m. 2. 50. g. 26. m. m.

Auges errantium tempore FERDINANDI Regis.

¶ Latitudines autem si requiris, id est, distantias ab ecliptica cuiusdem stellæ, duc filum per ipsam, & quo in loco ecliptica secatur, illic alterum pedem circini fige, altero extenso in corpus stellæ, illam eadem circini extensionem deinde examina in scala latitudinis, iuxta caudam Sagittarii de liniatam, in qua manifeste cognosces, quanta sit latitudo. Si stella ab ecliptica uersus centrum, in septentrionali, si uersus limbum ab ecliptica declinauerit, in meridionali latitudine esse dicetur. Neque uero scitu est inuicundius, cui stellarum fixarum planeta aliquis affuerit, eamue obtegat. Qua de re documentum illud habe. FERDINANDI Regis natiuitate Luna primum gradum, 21. m. tenuit, latitudo eius ab ecliptica, 3. g. 24. m. Septentrionalis erat. Iã si in scala, quæ pœnes caudam Scorpii est, ab ecliptica incipiens, Aram uersus, 3. g. 24. m. numeres, perque ea filum trahes, margaritamque super gradum & m. imponas, filum denique una cum margarita immobili super, 1. gradum, 21. m. ubi Luna secundum longitudinem erat, dirigas, tum margarita inter, 17 & 18 stellas, quæ sunt in uentre, locum demonstrat, quo tempore natiuitatis regis, uisa fuit. Propter diuersitatem uero aspectus eius, duas illas stellas in uentre, 17. uidelicet, & 18. luna obsecutauit seu obtegit.

Opere precium facturus es hoc loco, si annorum, qui sunt ante Christum rationem habeas, ad quos stellas fixas & planetarum auges deducere uis, quam rem, ut clarius intelligas, exemplo proponam.

¶ Auges & stellas fixas ad Diluuii tempus inquisiturus, quispiam si sit. Primo in tabula temporum Noë Diluuium, 3101. anno, 319. diebus ante Christum euenisse discet, mox à Cruce & inchoans contra signorum successum, 3101. annos, diesque uerissimi coniectura, qui quodammodo annum efficiunt, quærat, quæsitis indicem X. qui 311. g. 6. m. 29. monstrabit, super imponet. Deinceps uero totidem anni in paruo circulo (qui circulus trepidationis motus octauæ sphaeræ nominatur) extimo numero requiret, & per requisita filum dictum, in zodiaco 311. g. 3. m. 8. quæ sunt aux communis, indicabit, super quod filum, si denuo ostensore Y. posueris, rotam uerissime locaueris. Si uero libuerit poteris orbem alio modo quoque præparare (hoc autem ideo dico, ut uideas in omnibus instrumentis theoreticis, non hac una uia, sed etiã adhuc altera nos uti posse) Est autem huiusmodi. Principio Diluuii ætatem è tabula scribe, quæ 3101. annorum 319. dierum est. Proximus nunc centenarius, qui est, 3200. assumendus, totque anni à Cruce & incipienti retrorsum numerandi, quibus inuentis index X. aptandus, qui mox in Zodiaco 11. g. 6. m. 29. ostendit. Post in trepidationis circulo, numero exteriori, ante Christum uidelicet, 3200. quærantur, punctumque notetur, cui B. nomen erit. Ab hinc 3101. anni 319. dies, à 3200. annis subtrahantur, remanent, 98. anni, 47. dies, qui, 16. Februarii lucem contingunt. Iam denuo à 3200. annis retro & contra signorum ordinem annos residuos, 98. (diebus ob instrumenti paruitatem neglectis) numeras, quibus rursus indicem X. adiunge, qui in limbo Zodiaci sig. 11. g. 7. m. 12. indicabit. Deinceps punctum B. rursus in circulo trepidationis, antea iuxta 3200. notatū, uideatur, à quo itere retro, 98. anni summantur (dies enim haberi non possunt) per 98. annum ducatur filum ex centro, quod augem communem, in zodiaco 11. g. 4. g. 8. m. refert. Quibus, index Y. rursus applicabit, & facta, rotula ad diē Diluuii omnino uerificata erit, qui fuit, 16. Februarii & dies Iouis, & tempore litera dominicalis A esse debuit. Aux Solis, 15. g. 34. m. 14. Aux. h. 27. g. 32. m. 14. Aux. 4. 7. g. 45. m. 14. Aux. 1. in. 29. g. 20. min. 11. Aux. 7. in. 14. grad. 48. min. 14. Quæ auges omnes, cum ostensoribus suis patent, simulac prima communis scilicet aux locum suum uerè tenuerit. Stellarum fixarum loca uera, si filum per earum centra, seu medietates extenderis, in Zodiaco uidebis. Hoc autem omnino uidebatur esse necessarium, cur admonerem.

Auges planetarum Diluuii tempore.

SEQ VVNT VR
NVNC . XXXXVIII.

IMAGINES COELI VNA CVM STELLIS

fuis interfecte, quarum numerus est 1022. à peructuſtis
Aſtronomis animaduertus, inter has ſtellas, primæ ma-
gnitudinis ſunt 15 ſecundæ 45, tertiæ 208,
quartæ 474 quintæ 217 ſextæ 49, ne-
bulosæ quinq; obſcuræ nouem.

PRIMA IMAGO EST VRSA MINOR.

VRSA MINOR SEPTEM
ſtellis conſpicua eſt, Hæc, quia polo ui-
cina ipſi nomen dat arctico, Nam *α* *β*
γ *δ* *ε* *ζ* *η* *θ* *ι* *κ* *λ* *μ* *ν* *ξ* *ο* *π* *ρ* *σ* *τ* *υ* *φ* *χ* *ψ* *ω*
urſa eſt. Prima vrſæ ſtella quæ ul-
tima caudæ eſt, polaris uocatur, ideo quæ
proxima polo ſit, à nautis ſtella maris.
Et eſt magnitudinis tertiæ, ſequentes
hanc quatuor quartæ, reliquæ duæ ſe-
cundæ. Hoc aſtrum dicitur quoq; ſeptē-
trio minor, Arctos, Gynofura, plauſtrū
minus, phœnice pariter ab inuētōris no-
mine. Ceruici huius vrſæ imminet quæ-

dam ſtella informis, quarta magnitudine inſignis. Vrſa illa minor no-
ſtro Climaſi nunquam occidit, nec oritur, quapropter miſſam facio.

* Vrſa maior uiginti ſeptem ſtellas continet, quarum ſeptem illu-
ſtiores plauſtrum conſtituunt, dicitur Arctos maior, Plauſtrum Ma-
ius, Hamaxa, græce Helice, Calisto, Maior ſeptentrio. Stellæ tres quæ
rotas repræſentant, ſecundo quantitatis gradu ſunt, quarta tertio.
Temonem referentium proxima, alioth nomine, ſecundæ dignita-
tis eſt. Extrema autem caudæ Arabibus Benenatz uel Benenaim, quæ
uero in dorſo eſt dulce iſdem appellatur. Ultra has inſidere uidetur ad
huc mediæ caudæ ſtella miniuſiſſima quædam, quam Arabes Alcor,
id eſt, paruū equitem uocant, imbecillioribus non adeo aciebus ob-
uia, unde adagium natum apud Arabes, uidiſti alcor, ſed non Lunam
plenam. Etiam ſyduſ hoc perpetuò nobis apparet, Stellæ inſuper octo
informes vrſam hanc comitantur.

Vrſa minor.

Vrſa maior.

Adagium.
Vidiſti alcor,
ſed non lunam
plenam.

Draco.

* Draconis imago triginta ſtellarum eſt, quarum luminioſior caput
habet, Babylonis dicta raſdaben, tertii ordinis, alio nomine ſerpens,
anguis, heſperidum cuſtos nuncupatus. Ille nobis ſemper manuſtus
quoq; eſt. Ex draconis conſtellatione facit Azophi Arabs quinq; dro-
medarios duosq; lupos.

Cepheus.

* Cepheus nunc uideatur, Babylonio Phicares,
Arabi Cheichius, quod eſt inſtāmatuſ, Flammiger.
Incenſuſ ſonans, undecim habens ſtellas, cum duabus
informibus, aliis clarior humerum dextrum poſſidet,
Caldeorum Alderamim, ſemper & ipſa climaſi noſtro
conſpicitur. E duabus ſtellis in dextera manu collocatis
facit Azophi duas alas, & ex illis quæ ſunt in pede de-
xtro & ſiniſtro, paſtorem, canem & oues.

Bootes.

* Bootes ſequitur, quia bubuluſ, Arctophilax, id eſt, vrſæ uel plau-
ſtri cuſtos, Arabibus Thegiuſ, quaſi dicas plorans aut uociferans dici-
tur, uiginti duas ſtellas gerens, noſtro Hemiphærio celatur totuſ,
præter quatuor ſiniſtræ manuſtella. Apud hunc ſtella quædam inſig-
nis, informis tamen lucet, quam græci Arcturuſ, Caldæi Azimech,
Ariamech, uel Colanza, uocant. Interdum Arcturuſ pro Boote uſur-
patur, & ruruſ Bootes pro arcturo, qui iuxta Pliniuſ nunquam ferè
ſine procelloſa grandine emergit. Nobis oritur adunguem cum ſole 14
die Septembris, cum tñ diu ante in oriente non conſpectuſ fuerit, ſed
in occaſu poſt ſolis deſcenſum, Poſt uigeſimum ſextum diem Septem-
bris cernitur in parte orientis & occidentis uſq; in 15 Nouembris
diem, quo ruruſ occultatur hæliacæ, id eſt, ſub ſolem. In parte occidua
ita, ut poſt ſolis occaſum non ampliuſ uideatur. Sexto Decembris præ-
ciſe cum ſole abſconditur, Cegniuſ ſtella quæ eſt in humero ſiniſtro Bo-
otis occidit, 14. Ianuarii, & ſurgit 15 Auguſti, iuxta Azophi ſenten-
tiam Arcturuſ ſignificat gladium aut pugionem. Stellarum autē, quæ
pes dexter obtinet, clauam quandam eſſe uult, eam quæ ſiniſtrum pedē
habet lanceam. Ex aliis autem ſtellis Bootiſ ſimiliter eiꝯ lancea aſinuſ
conſtituit, ſicut ex tribuſ, quæ ſiniſtræ debentur, tres aſellas.

Coronæ ſeptē-
trionalis.

* Corona ſequitur ſeptentrionalis, quam Aziphi Arabs parmā fa-
cit, Balioni Alpheta, Caldæi Malphelcare dicunt, aliā Ariathne no-
men habet. Ruſſuſ eandem gnoſyam ſtellaſ appellat. Hæc nomina
tamen tribuantur omnia lucidiori huiꝯ ſyderiſ ſtella, quæ ſecundi or-
diniſ

diniſ eſt, cui aliæ ſeptem quartæ & quintæ duntaxat dignitatis ſunt. Idē
cum arcturo eſt in apparentiſ 21. Septembris oritur cum ſole, & ideo
in parte occidentali cernitur poſt occaſum ſcilicet ſolis. Tertio No-
uembris conſpituſ denuo in oriente. Nec minus in occidente à ſolis de-
ſcenſu, decembris, 15. occultatur, nec ampliuſ occidentaliſ apparet, 31
uero eiꝯdem menſiſ vna cum ſole infra horizontem labitur.

* Hercules nūc conſyderandus uenit, alio nomine Engonafiſ, id
eſt genua flexuſ uel nixuſ, ingeniculuſ, Saltator, aper, Cethea, Algic-
thi, id eſt, Incuruatuſ, ſtelliſ 29 conſtans. Fulgidior eſt in capite, & Cal-
dæiſ Raſdalgerthi, quod eſt caput Herculiſ, nominatur. Stella iſta to-
tius conſtellationiſ appellationem ſortitur, oritur 4 Ianuarii, occidit
23 Octobriſ.

Herculeſ.

* Lyra ſe oſtendit, aliāſ Teſtudo, Lyra orphica, Cheliſ, Fidicula,
Chaldaicè Afange, Allohare, Albegala, Vultur cadens, quod ultimū
quare dicatur non memini equidem me legiſſe. Conſtat ex decem lu-
minibuſ, inter quæ vnum primo quantitatis diſcrimine ſuper pupillam
uuega dictū lucet, Reliquiſ tertiæ quartæq; diſſerentiæ exiſtētibuſ. Vue-
ga cum ſole horizontem ſcandit 7 Octobriſ, uideturq; ante ortum
Solarem 19 die Eiꝯdem menſiſ 22 Februarii cum eodem obſcu-
ratur.

Lyra.

* Cygnuſ uideri geſtit, græciſ *κικύων και όρνιθ*, id eſt, latinis Olor
& Auſ, Gallinaq; 17 ſtelliſ micans, quarum tres præ cæteriſ clarè,
Prima in roſtro gallinæ Albyreo uocata, Secunda in extremitate ala
ſiniſtræ, Alryph noie. Tertia uero de ſecunda magnitudine in cauda,
Vropygium Gallinæ, Arrioph addigege Arabibuſ dicta. Nebuloſa
una ſtella adhuc eſt genui dextro imminens, præfulgens autem hæc ſtel-
la caudæ, de qua dictū eſt, nobiſ ſemper apparet.

Cygnuſ.

* Caſſiopeam deinceps intuere, Throni, Sellæ, Siliquaſtri nomen
obtinēt, aſtrum quod pectori ineſt, Ghaldæiſ Scheder dicitur, Syd²
hoc ſemper conſpicuum nobiſ manet.

Caſſiopeia.

* Perſey Effigieſ offertur, Chelub Arabicè deſerentis caput Me-
duſæ, Algol, Diaboli, Gorgoniſue. Conſtellationiſ tribuſ figuris con-
ciñatur, Imagine Perſei, Enſeq; eiꝯdem & capite algol. Enſiſ dicitur
Falx Adamanthina, Gladius Falcatuſ, Incuruſ, uel Harpe. Capitiſ
Meduſei ſtella quatuor, Gorgoneæ nominantur, inter quæ vna luciſ
dior eſt, ſecundæ luciſ diſſerentiæ, ſicut in Perſei latere dextro inſignior,
eiꝯdem magnitudiniſ quædam eſt Alchenib dicta. Noſtro parallelō
parum de corpore Perſei oritur occiditq;. Sed Georgoniſ aſtrum oriſ
nobis cum ☉ 19 Ianuarii, Mox 16 Februarii ante Solem cernitur,
12 Maii poſt eundem ueſperi abſconditur.

Perſeuſ.

Auriga ſyduſ, quod heniochum graii, latinuſ aurigatoreſ, agitator
rem curruſ, Caprarum cuſtodem, habentem hircum, Capellaſ uel He-
doſ. Oleniam capram, Arabes Alhaioth uocant, ſequitur. Sinifro au-
rigæ humero incidet quædam ſtella primæ diſſerentiæ, quæ ſeptimo cli-
maſi ſemper conſpicitur, multo magiſ ſeptentrionalibuſ. Vniuerſa
hæc conſtitutio quatuordecim ſtelliſ conſtat, quarum, quæ dicitur
hircuſ, primam quantitatem obtinet, dextero uero humero ſecundam,
Hædi quartam. Siniftrum cubitum poſſidēt Arabicè Sodatheni ſtel-
la nuncupantur. Horizontem leuiſſime ſubeunt, ſicut & dextri hu-
meri ſtella nihil omnino.

Auriga.

* Serpentariuſ modo contemplandus uenit, alio nomine anguie
nens, Aſculapiuſ, Arabicè Alanguæ, græce *όφιοϋχο*, id eſt, anguiger
Eſſeminatuſ, Serpentis latoſ, eo quod ſerpente inuolutuſ circumda-
tuſq; eſt. Ptolemeuſ & Alſonſuſ Serpentario tribuunt ſtellaſ 24 tertiū,
quarti, & quinti luminis, cum tamen non ſint adeo inſigneſ, præter du-
aſ ſiniſtræ manuſ, dictaſ Yed Arabicè 7 & 8 in ordine exiſtenteſ,
quæ tertiā quantitatem referunt, ſicut etiam alia eiꝯdem magnitu-
diniſ ſtella in capite eſt ſerpentariū, Raſalanguæ, quæ 28 die Octo-
briſ ſurgit cum ſole, die præcedenti uero 27 Yed, id eſt, palma ſiniſtra
ſerpentariū oritur. Eadem 5 die Decembris occidit. Caput autem
6. Ianuarii. Adhæc 6 ſunt informeſ ſtellaſ ſerpentario uicina.

Serpentariuſ.

* Succedit hinc telum ſiue ſagitta, quæ & temon meridianuſ ap-
pellatur, quinq; ſtellaſ quarti, quinti, ſextique diſcriminiſ gerens, 17.
Nouembris Coſmicè prodiens. Iterum 3. & 4. Februarii oc-
cumbens.

Telumuſ.

* Aquilam mox conſpicaberis ſeu uulturem uolantem aſtriſ con-
ſtitutam 9 formalibuſ, informibuſ, 6 Luminioſior omnium inter-
ſpatulaſ Alkayr nomen habet, ſecundæq; dignitatis eſt. 12. Ianuarii in
occidente uideri deſinit, mox 25. eiꝯdem menſiſ Coſmicè omnino ca-
dit. Cum illa pariter ſtella occidit, Antinouſ nomine, quæ caudam aqui-
læ occupat, 28. autem Nouembris alkayr uidetur, ſequenti die ea pars
quæ Alkayr præcedit, colli uidelicet aquilini, 13 Decembris apparet
ruruſ hæliacæ.

Aquila.

* Delphin Delphinuſiue ab hiis cernitur, decem luminibuſ tertiā,
quarta, & ſexta magnitudine inſignibuſ, medium horum clariuſ eſt,
& 3 decembris cum ſole emergit 7 uero Ianuarii ruruſ cum eodem,
occidit.

Delphinuſ.

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Equiculus. * Stellarum globus post hac ostenditur, vocatus Equus minor vel Equus prior, caput Equi, quem quatuor quidē, sed occulta astra, consti- tuunt, duo quae insunt ori 16 & 17 Decembris supra finitorē ele- uatur, 11 Februarii infra eundem labuntur. Alia duo fronti inheren- tia, 23 Decembris sese tollunt, 7 & 8 Februarii rursus precipitāt.

Pegasus. * Nunc Equus secundus chorū suū profert stellarum 20, pariter autem, Equus volans, Equus Aereus, Pegasus, Equus dimidiatus, Ala- tus, Arabicē Alpherata audit. Ille quidem non integre sed Aluotenus conspiscitur. Quatuor stellis lucidioribus de secunda magnitudine insi- gnitis. Praesignior vna, ad radicem dextre ale, aut dextri humeri, quar- ta in ordine ponit, vocata alias Yed Apherata, Marcab, ea 9 Ianua- rii surgit, iterum 6 Martii occidit. Quae finē alae dextrae efficit, Mus- cida pegasi alias dicta, oritur 4 Februarii, 19 eiusdem occidit. Umbi- licum Equi capitifq; Andromedae summitatem tenens, Alpherata no- mine oritur 4 Ianuarii, mox primo Aprilis cosmicē occultitur. Quae autem Equi pectus habet stella, tertia in ordine, Scheat Alpherata no- mine, surgit 14 Decembris, 19 vero Martii occidit. Quatuor iam enumeratae stellae quartum sibi vendicant quantitatis gradum.

Andromeda. * Andromedes figura praē oculis versatur, aliter Catherata mulier ap- pellata, cuius syderis & si 23 stellarum numerus sit, trium tamen ibi potissimum ratio haberi solet, veluti primae caput obtinētis, cuius pau- lo ante memini, quae & Umbilicus Pegasi dicitur. Secundae Alhames nuncupatae, in sinistro pede sita, magnitudinis tertiae, cuius ortus in fe- ne anni, occasus 21 Maii. Tertiae qui Mirach in Umbilico Androme- dae, de 3 luminis ordine, quae 2 & 3 Ianuarii supra, 23 & 24 Aprilis infra horizontem it.

Triangulus. * Ultimo triangulus, qui graecē δελταων vocatur, se aperit, quatuor stellis confertus, quarum quae est in vertice huius tertiae quantitatis, 13 Februarii assurgit, 22 Aprilis occumbit. Reliquae tres 7 & 8 die Februarii videntur. Quarta vero Maii obscuratur.

¶ Hec de stellis quae 28 Imaginib; Septentrionalibus inferuntur. Nu- merus hae 360 est, Inter quas primae magnitudinis tres, Secunda 10, Ter- tia 32, Quarta 177, Quinta 58, Sexta 13, Nebulosa vna, obscura 9.

Sequitur nunc signa 12 Zodiaci circuli p cuius mediū trāsit ecliptica. In Zodiaco obserua circuli ductū per medium eius, cui inuenies inscriptum iuxta caudam m nomen ECLIPTICA. In illo circulo re- peries ex ordine signa Zodiaci scripta, per quae Sol, Luna, reliquiq; pla- netae continuo cursu feruntur, quorum principatum gerit Aries.

Aries. ¶ Aries itaq; primum in ordine sydus 13 stellis cōstat, tertia, quar- ti & quinti luminis, quarum quae in cornu est, tertia quantitate, decimo quinto Martii oritur, 23 Aprilis occidit. Altera quoq; cornu stella eiusdem magnitudinis 12 Martii oritur, 11 Aprilis occidit. Ultima caudae, quartae luminositatis, surgit 30 Aprilis, & 26 eiusdem mensis cadit. Subit autem hoc loco mirari illos, qui hanc ultimam caudae stel- lam exemplaribus quibusda decepti, septentrionali supponere audent, cum tamen prius cum ☉ occidat quam oriatur, 26 enim Aprilis occi- dit, 30 vero eiusdem oritur. Argumentum autem est certissimum atq; adeo infallibile. Quod quaecūq; astra sint latitudine meridionali, prius cum sole occidant, quam cum eodem oriantur. Et quāto longius distēt ab Ecliptica, tanto maturius cum Sole occidant, & serius oriantur, Quaecunq; vero polū versus arcticū inclinant, ortum suū prio- rem occasu peragant, & tanto citatiorem ortum, segniores vero occa- sum, quanto remotiora ab ecliptica fuerint.

Taurus. ¶ Taurus sequens 33 stellas complectitur, extra formā 11 adhuc habens. In huius dorso apparet globus quidem stellarum, quae dicuntur pleiades, à Plōne matre. Atlantides, ab Atlante patre, à latinis Vergi- lij. Vestis infitoris, Massa, Gallina, Septestellium, Angli Butrio, quasi dicas gallinā, pullos fouētē, teutho, Bruthenn, Prima & quarta plei- adum cum ☉ 21 Aprilis, Secunda 24 Aprilis die, Tertia 26 eiusdem ortae, Sexto Maii occidit. Caput tauri in fronte hyades stellas gestat, à graeco verbo ἡγες, quod est pluerē, deriuatas, succule alias, Palilicium & Parilium sydus appellatum. Illarum vna primae quantitatis, oculo inest, dicta Aldebaran, quae & Martis qualitate participat, 9 autē Maii cum ☉ occidit 24 eiusdem oritur.

Gemini. ¶ Gemini tertiū sunt, qui & δίδυμοι vocātur, 18 stellas cōtinentes, quas circum & extra constitutionē septem alie existunt. In capitis syncipi- te stella lucet secundae differētia, apud Chaldeos Anelar, graecis Apol- linis astrum nominata, 19 Iunii occidit. Altera quae caput sequentis gemelli ornat, eiusdem magnitudinis cū priori, & à Chaldeis Abrach- leus, à graecis Hercules Astrū dictū, 13 Iulij planē occidit, orit 21 eius- dem. Earum autē quae citra formā sunt, prima Propus, latine Prapes, terti luminis, ideo dicta est, quod pedē sinistrū gemelli prioris pcedat.

¶ Cácer quartus, graecē κέρκινος 9 stellas habet, Quatuor pterea, quae formae nihil addunt. Prima corporis est nebulosa, animaduersa astro- logis, qñ in ascendente aut aliquo positionis circulo cum luminarib; re- peritur, oculorum perneciē portendere. Hae stella etiam praesepe vel praesepium, Arabibus pefebre, Meelef, graecis Phatne, quod est pfe- pe, Nepheloides, i. nebulosa, Sytropheq; appellatur. Ascendit 13 Iu- lii, 15 eiusdem descendit. Stella Asini meridionalis, quae est quinta in capite cancri, occidit 14 Iulij, emergit 15 eiusdem. Quartae stellas in capite cancri nomen est, asino septentrionali.

Leo. ¶ Leoni quinto, stellae sunt 27, extra staturam corporis octo, vna in formium nebulosa est, splendidior autē, quae in pectore consistit, Tabe- roni, Cor Leonis, pectus Leonis, Basilica, id est, stella regia, Chaldaicē Calb Eleced, noia accepit. Est autē de natura Iouis picipue, Martis dein

de, prima magnitudine insignis. Sexto Augusti exoritur & eodē die occidit. Altera stella fulget in Leonis ceruice Iuba dicta, quae 30 Iu- lii oritur. Primo autem Septembris occidit. Tertia quoque stella inter lucidiores numeratur, q in dorso magnitudine secunda est. Illa oritur 10 Augusti, Octobris 2 omnino occidit. Quarta pariter est prime quantitatis stella, caudam Leonis extremam occupans, Saturni colo- rem, & parum de Mercurio referēs, Chaldaicē Deneb Alazet, 22 Au- gusti oritur, quartoq; Octobris occidit. Videntur etiā aliae stellae iuxta Leonis caudam, e quibus altera Triches, altera Rosa dicitur. Triches stella nebulosa est, quae crines Berenices quoq; dicitur. Trichas enim graeci crines vocant. Oritur 9 Augusti, 27 Septem. occidit, Rosa 18 Augusti, oritur, 15 Nouembris occidit.

¶ Virginem sextus locus excipit, ornatam stellis 26, inter quas duae praeter ceteris clarent, scilicet Spica & protrigetes, id est, anteuindemia- tor, Spica est de prima luminis quantitate, quam virgo sinistra manu fert, hae Arabes, Chaldaici aut Sarraceni Azimech vel Azimō, Inher- mis, Alaazel, Graecis, Stachin, vae latini vindemiatores Erigonēq; dicunt, Ea latitudinem habet meridionalem ab ecliptica, proinde occi- dit priusquam oritur. Ortus sit 23 Septembris, Occasus 1 Octo- bris. Protrigetes in dextra virginis ala, dictus, quasi anteuindemiator, quia praecedit vindemiatores, Tertium quantitatis gradum tenens, octauo die Septembris assurgit, 27 Octobris occidit.

¶ Librae septimus ordo debetur, cui Iugo nomen alias est, graeci fre- quentius Chelas appellant, antiquiores enim libram non nouerunt, sed Scorpionum duorum signorum loca assignantes, alterum, quod nos libram vocamus, ipsi Chelas, id est, brachia Scorpionis, Chaldae- las, Azubene nuncupant. In hoc signo duae notantur praecipuae stelle, Lanx meridionalis & septentrionalis. Hae 22 Octobris tollitur, 23 eiusdem premitur. Illa 21 Octobris oritur, 13 Nouembris cū Sole absconditur. Nouem aliae stellae iuxta libram informes consistunt.

¶ Scorpium vel Scorpium octauus est, Stellis 21 cōstās, vocat alia dictio- ne Napa, Omnibus stellis duae praelucet, vna in corde secūdo lumi- nis ordine nobilitata, vnde & cor Scorpions nominatur, Chaldaeis Ala- trab, graecis ἀντίρως, id est, stella Martia, stella quoq; rapinae intendens quibusdam exponitur. Hae 19 Nouembris oritur, 6 Decēbris ite- rum cum Sole succumbit. Secunda consideratur in extremitate caudae Scorpionis, de quarta magnitudine, 25 Octobris occidēs, 20 Decem- bris exurgens, Cum tres informes Scorpionum quoq; assistant, vna tan- tum obseruatur, quae nebulosa est, prope spinam, sub sagittarii sagitta, Occasum 30 Octobris, ortum 27 Decembris habens.

¶ Sagittarium nono loco, siue Arcitenentem aut Chironem dicas, idē agis, 31 stellarum sydus decem, cui nebulosa vna in maxillo est, quae cum Sole 16 Decembris occidit, 18 eiusdem mensis oritur. Post hae duae aliae secundae quantitatis, formales ambae, vna poplitem sinistrum habet, indies vix tribus horis super nostrum horizontem extans, Alte- ra eiusdem pedis vngulam insignit, nobis perpetuō occulta. Stellae quae fasciam capitis efficiunt, satis alte supra horizontem nostrum tolluntur.

¶ Capricorni effigies decima est, qui Egocerus, Caper, Arabicē Alcā- tarus, imbriferq; Capricornus appellat. Stellae huic 28, quarum vna in radice caudae, tertia magnitudine, reliquas superat, Chaldae- Algedi vocant, 24 Ianuarii occidit, 31 eiusdem oritur.

¶ Aquarius signum penultimū stellis 42 cōstituit, Ganimedes, alias Hidrydurus, stellae tres extra imaginem adduntur. Vas quod sinistra geritur, Amphora & Cotyle dictū, stellas habet duas. Effusio vel aqua perfusa, alio nomine aqua Ganimedis 19 stellas continet, quartū po- strema, prima magnitudine paulo luminosior Fomahād Arabicē, 19 Ianuarii occidit planē. Primo Maii iterum eleuatur. Pannus quem leua Aquarii extendit, tribus stellis notatur, harum secunda, tertia lu- minis dignitate, tertia vero quarta constant.

¶ Piscibus datur nouissimus locus, insignitis 24 stellis. Nō adeo qui- dem clari, vt quae tertia magnitudinem non excedant, graeci pisces ἰχθῆς, Arabes Ichiguen vocant. Connectuntur autem hae cum filo quodam varias appellationes sortito, nunc enim filum, nunc vinculū, nunc linea, nunc linum, nunc alligamentum, nunc cingulum, piscium subaudi semper, nominantur. Nodus etiam in medio fili & colligatura, ligamentum, coniunctio, commissura, Syndesmos quoq; dicitur. Ille nodus 29 Martii occidit, 25 Aprilis oritur.

¶ Summatim Zodiaci stellae numero 340 reperiunt, primi luminis quinq; Secundi nouē, Tertii 64, Quarti 133, Quinti 105, Sexti 27, Ne- bulosae tres. Haec 7 Septentrionales stellae declarate sunt, nūc cōsequē- ter de meridionalibus tractabitur, primumq; à Ceto exordiū sumetur.

¶ Cetus 22 stellis compositus multifariam appellatur, Pistris, Pistris, Belua Marina, Leo marinus, Vrsus marinus, & Balena, inter reliquas stellas tres lucidiores habet, quanquam non ita magnas, nec multo ma- iores tertia quantitate. Prima Naris Ceti vocatur, Arabicē Mencar, quae decimo Aprilis cadit, 16 Maii surgit. Secunda venter Ceti est, Chaldeis Baten Kaytos, occidit 15 Martii; Oritur rursus 14 Maii. Tertia cauda ceti, Arabicē, Deneb Kaytos nomen accipit, cuius occa- sus 24 Februarii, ortus 4 Maii est.

¶ Orion lucet 38 stellarum numero, plerisq; insignibus, asterismus praclarissimus omnium quos caelum nobis ostendit, tum visu gratissi- mus, tum cognitu facillimus, praeterquam in Maio & Iunio, vbi paulo obscurior, nec multa sui parte cernitur. Huius nomina quoq; multipli- cia sunt. Audax enim, Sublimatus, Gigas fortissimus, Iugulum insup- veteribus vocabat. Sinistri pedis stella primo splendoris gradu Arabicē

Rosa.
Triches.
Virgo.
Spica m
Protrigetes.
Libra.
Scorpium.
Sagittarius.
Capricornus.
Aquarius.
Pisces.
Summa stella- rum in toto zodiaco. 340.
Cetus.
Orion.

Algeutzg

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Algeutze 25 Aprilis occidit. Prima Iulii rursus cū Sole attolitur. Se quantur deinde tres stellæ, ferè in vna lineâ cōprehensæ, de secunda magnitudine, cingulū Orionis efficientes, quas Sancti Iacobi baculū vulgus appellat. Prima earū, & polo nostro vicinior, 6 Maii, secūda, 7. tertia 8. eiusdē occidunt, 27. autē Iunii iterū prima, 28. secūda 29. tertia oriuntur. Præterea in sinistro humero stella est secunde dignitatis, quæ dicitur Bellatrix, illa occidit 9 Maii, 19 Iunii oritur. Dexter humerus orionis Bedalgeuze arabib. vocatur, cui primæ magnitudinis stella inest, ea occidit 16 Maii, oritur 25 Iunii. Præter has, singulariter obseruatur hic, stella nebulosa capitis, que occidit 11 Maii, & horizontem rursus scandit 23 Iunii. Post hac noue adhuc stellæ sudarioli, aliās corij bouis dicti, numerantur, quod sinistra manus sustinet, Has, quia saltem 3 & 4 splendoris locum habent, præterea. Postremo dextra clauam quandam gestat, quæ pariter duas stellas continet.

Eridanus. *Eridani figura, stellis triginta quatuor concinnata, duabus splendoribus, vna primæ, altera secundæ claritatis existente, tertia quoque Eridano Orionisq; cōmuni, q̄ principii Eridani, sinistrumq; Orionis pedē possidet, de qua antea, reliqs stellis, vltra tertiā dignitatē, nihil sibi assumentibus. Vocatur Eridanus alias Padus, Gyon vel Nilus, Oceanus etiā. Stella curuaturq; Eridani inserta, Argentear Arabicē dicta, occidit 17 Martii, Oritur 15 Iunii, Extrema Eridani primū luminis locum tenēs, Acarnar nomine, 15 Februarii abscondit, 28 Iulii surgit.

Lepus. *Lepus 12 stellarum est, tertiam claritatem non excedentium. Quatuor stellæ leporis auriculæ vtriq; binæ, insidentes, 22 Aprilis occidunt, 6 Iulii rursus emergunt.

Canis maior. *Canicula, Canis maior vel Canis secundus, idē est, 18 stellas cōplectens, Informes 11. Vna omnium fixarū stellarū fulgentissima, Arabicē Alhabor, vocabulo satis visitato. Dicitur & Syrius siue Syrius, Asehere, Aliemini. Huius sub ortū, Solaris calor augetur multiplicaturq; adeo vt tellus quasi vratur, canesq; in rabiem agantur. Nostro climati, occidit ferè 8 Maii, Rursus 26 Iulii cū Sole ascendit, cū 12 ferè gradu Ω, hoc est, circa festū Sancti Iacobi, quando initium pariter est diei Caniculariū. Illarū autē principium subinde, iuxta regionū climatumq; diuersitates, mutatur. Hippocratis sæculo, qui quartū clima habitauit aī natū Christū 400. ferè annis principium illud 13 vel 14 Iulii euenit. Sub Auicenna, qui idē in 4 Climate degit, a Christo 1100. annis quodammodo, coepit hoc, 15 vel 16 Iulii. In nostra ætas, & septimo Climate subiecta, 15 & 16 Iulii experit, quo tēpore etiā Canicula Cosmicē eleuatur. Apparet primo 9 ferè die Augusti, Post cōtinuō magis ante ortum Solis cōspicua, quæ apparētia finē canicularib; paulatim inducit.

Canis minor. *Procyon, qui Canis minoris nomē gerit, duas stellas tantū præfert, dicitur & Canis primus, & præcanis, quia aliū in ortu præueniat, Arabibus Asehere, Algomeisa, Asemie, Hanc Plinius Caniculā esse vult. Nos autē veteres sequuti πρὸκυων, id est, Antecanem vel Præcanem vocamus. Incipit hæc 19 Maii Vespertina obscurari, die Iunii post verè occidere, 16 tandem Iulii rursus præcise cum Sole eleuatur, 31 Iulii a Sole elongatur, id est, heliacē oritur cerniturq; in oriente.

Nauis. *Nauis, Argo, Nauis Iasonis, Argonautis, quibusdam Arca Noë, appellatur. Hæc stellas 45 complectitur, Tres eminentiores, quarum vna est quantitatis primæ, in Remo sita, nostro climati semper operata, quocirca, eandem huic cartæ non inferitū, Ratione namq; latitudinis, hanc cartham multo capatiorem desiderasset. Vocatur eadem Canobus, ἰπποσ, id est, æquus, Subhel aut Suhel Arabibus. Præter hanc Canobum adhuc Naui insunt 4 stellæ, quantitatis secundæ.

Hydra. *Hydra, Hydrus aquaticus, Anguis, Magnanimus Anguis a recentioribus vocatus, Componitur ex 25 stellis tertia magnitudine non superioribus, præter vnam, quæ in secunda claret, & dicitur Alphart Hydra, id est, lucida Hydra. Cuius occasus Cosmicus 24. Iunii, ortus 15 Augusti fit. Sunt præterea duæ quoque informes iuxta sistentes.

Crater. *Crater sequitur (licet aliqui Craterem, Coruum, Hydram vnā imaginem faciūt) qui & Vas & Patēra dicitur, 7 stellis conficitur, quarta magnitudine omnibus. Prima Hydra Crateriq; communis est, Basis seu fundus vasis dicta. Hæc occidit 5 Iulii, oritur 11 Septembris.

Coruus. *Coruus habet 7 tertio splendoris gradu non maiores, quarum quæ in ala dextra, Arabicē Algorab vocata, tertia est dignitate prædita. Illius occasus cōtingit cū Sole 4 die Augusti, ortus cū eodē 25 Septembris.

Centaurus. *Centaurus 37. stellas possidet. Ex illis sex clarent 5, de secūda quantitate, & vna de prima. Spatula Centauri dextra 26 Iulii se subducit, 7. Nouembris rursus emergit.

Lupus. *Lupus, Fera, Bestiola seu Bestia, ὀφειον, 19. astris constat, 3 4 & quintæ luminositatis. Sed quoniam nihil hic est notatu dignum, plura dicere superfedeo.

Thuribulum. *Thuribulum frequentiori notioriq; vocabulo Aram vel altare appellant, Sacrarium quoque, Larem, Templum, Puteum & Focum. Illud 7 stellæ constituunt, duæ quinti luminis, reliquæ quarti.

Corona meridionalis. *Corona quoque meridionalis habetur, quæ & Corona notia, Corona australis, græcis ὀφειον, id est, paruum cœlum, aliis rota Ixiōnis nominatur. Cuius stellæ, quoniam quartum magnitudinis ordinem non excedunt, superfedeo.

*Piscis notius postremus est, meridianus, austrinus magnus pariter vocatus 11 stellis, quarto & quinto gradu, luminositas gerit. E quibus quæ in dorso est 16 Ianuarii occidit 21 Martii oritur

Piscis Notus

Breuiter itaq; stellarum summa est meridianarum 316, prima luminositate insignes septem, Secūda 18. Tertia 63. Quarta 164. Quinta 54. Sexta 9. Nebulosa vna. Numerus vero stellarum omnium octauo orbis ordine nūc enumeratarum tam maiorum quam minorum 10226. Sic ergo tractationem de stellis fixis, absolutam habes.

EVNCTIATVM QVINTVM.

Dies inter se naturales (causis earundem inæqualitatis intellectis) conferre vel æquare.

VONIAM DIES NATV

rales de meridie in meridiem numerentur, scilicet, a momento Solis meridianum contingentis, in quo meridies est, qd fit tanto spatio, quāto Aequinoctialis vniuersam terram ambit, & paulo plus, hoc est, tanta portione æquinoctialis respondente zodiaco, in quo Sol mouetur, quanta æquator integre circumuoluitur. Portio autē illa æquinoctialis additamentū nobis vocabitur in posterum, quod quidem additamentum, quoniam

nō omni diei equale est, sequitur necessario easdem dies dissimiles fieri oportere, ita dies quoque naturales motibus astrorum inueniendis in idonea sunt. Duplici autē ratione contingit huiusmodi dierū diuersitas. Vna, quod cū sol vniformem motum in circulo eccentrico absoluat, in zodiaco non possit, tēporibus iisdem arcus eosdem describere; Altera, quod quantumuis Zodiaci arcus pares, sicut nō fit, vt dictū est, a sole Indies designarentur, illis tamen propter obliquitatem dissimilitudinēue declinationū ascensionēs equales vel additamenta æquatoris similia non sint. Idcirco dies naturales, qui ab vno meridie in alterum computantur, sibi in quantitate discunueniunt. Eadem de causa, aspectuum inquisitioni, & planetarum cursibus inueniendis nihil conferunt. Dies autem illæ apparentes quoque & differentes vocantur. Ad motus ergo siderū certo inuestigandos opus erat dierum paritate seu mediocritate. Tametsi vero diei naturalis & equalis discrimē videatur quasi nullum, pluribus tamen collectis, sensibilis differentia temporis efficitur, quæ in motibus velociorib; maxime lunæ & eius aspectibus, non negligenda est. Quo autē & secundæ huius theorematiss parti satis fiat, instrumentū sequitur, ab hinc aliquot centenis annis seruicis. Cuius circumferentiæ extrema pars, dies anni, intima vero minuta æquationis refert. Principium illius iuxta Februarii diē primū, signatū cum littera, B est, a B autem vtriq; gradus nigri & albi coloris occurrunt, quorum quilibet decem secūda temporis cōtinet, sextus quilibet gradus cum zifra, minuta temporis notante, signatur, ita vt a B vsq; ad L dextrorsum 20 minuta habeantur. Ab L vsq; ad E singuli gradus 2 secūda indicant, sed a 50 secūdis vsq; iu E litteram, quælibet diuisio 1 secūdam notat. Eadem ratio est ab M vsq; ad E. Præterea numeranti a B sinistrorsum quælibet graduū pars 10 secūda, zifra cum lineis suis minuta significat, vsq; in O quod 32 minuta completitur, ab O autem in C vsq; sectio quæuis 10. secūda Similiter ab N vsq; ad C, nisi quod proximus gradus vtriq; apud C 8 secūda plusquam 32 minuta notet. Sciendum est quoque, gradus singulos intra litteras F D G vnū secundum referre, quorum initium D est cum 52 secūdis, id est, vltra 11 minuta. Filo enim precise supra D litteram cadente, dierum æquatio erit 11 minorum 52 secūdo rum. Deinde reliqua secūda vsq; ad 60 id est, 12 minuta iuxta F & G reperies. ¶ Vfus instrumenti eiusmodi est. Si cursus planetarū velociores (tardiores enim non egent) ad certum aliquem diem requisitis, quare primo diem quem constituis extimo circulo inscriptum, cui filum a centro propendens applica, simul aduertens minuta & secūda in interiori circulo a filo tacta, quæ temporis tuo subtrahere, tum dies & horæ æquata erunt, cum quibus motus, vt infra audies, inuestigare licebit. In coniunctionibus tamen & aspectibus alia est ratio, vbi enim (vt in sequētib; discēs) diem, horam minutūue cuiuspiam aspectus inueneris, aspectus adhuc dicitur diebus non æquatis, quando per tempus inuentum inquirenda sunt primum minuta & secūda æquationis in instrumento, inuenta autem temporis non æquato addenda, & tum aspectus diebus æquatis prodibit. ¶ Exēplo res patebit. Pone 23 diem Februarii 15 horā 44 minu. natalē Imperatoris CAROLI esse, ad quē cursus erroneos certō cognoscere vis. Die itaq; quæsito, filoque huic aptato 2 minuta 56 secūda a filo interiori circuli parte secta, cernuntur. Ista cum subtrahis temporis natiuo proueniunt 23 dies æquati 15 horæ 41 m̄ 4 secūda. ¶ Aliud, Rex FERDINANDVS 10 die Martii, licet anno non eodē genitus est, ideo eius æquatio 7 m̄ 30 secūda erit. Illam demes a tempore uatiuitatis scilicet horis 20 minuta 47, supererunt 20 horæ 39 minuta 30 secūda, Et hoc dicitur tempus æquatū regis Ferdinandi. Quod si eodem Natiuitatis die coniunctio vel aspectus euenisset, ad certam aliquam horam & minutū, hiis iam addenda forent 7 minuta 30 secūda. Et sic tempus illius coniunctionis vel aspectus tempus diebus æquatis dici possit.

Diuersitatis dierum naturalium causæ.

Die differentes & apparentes.

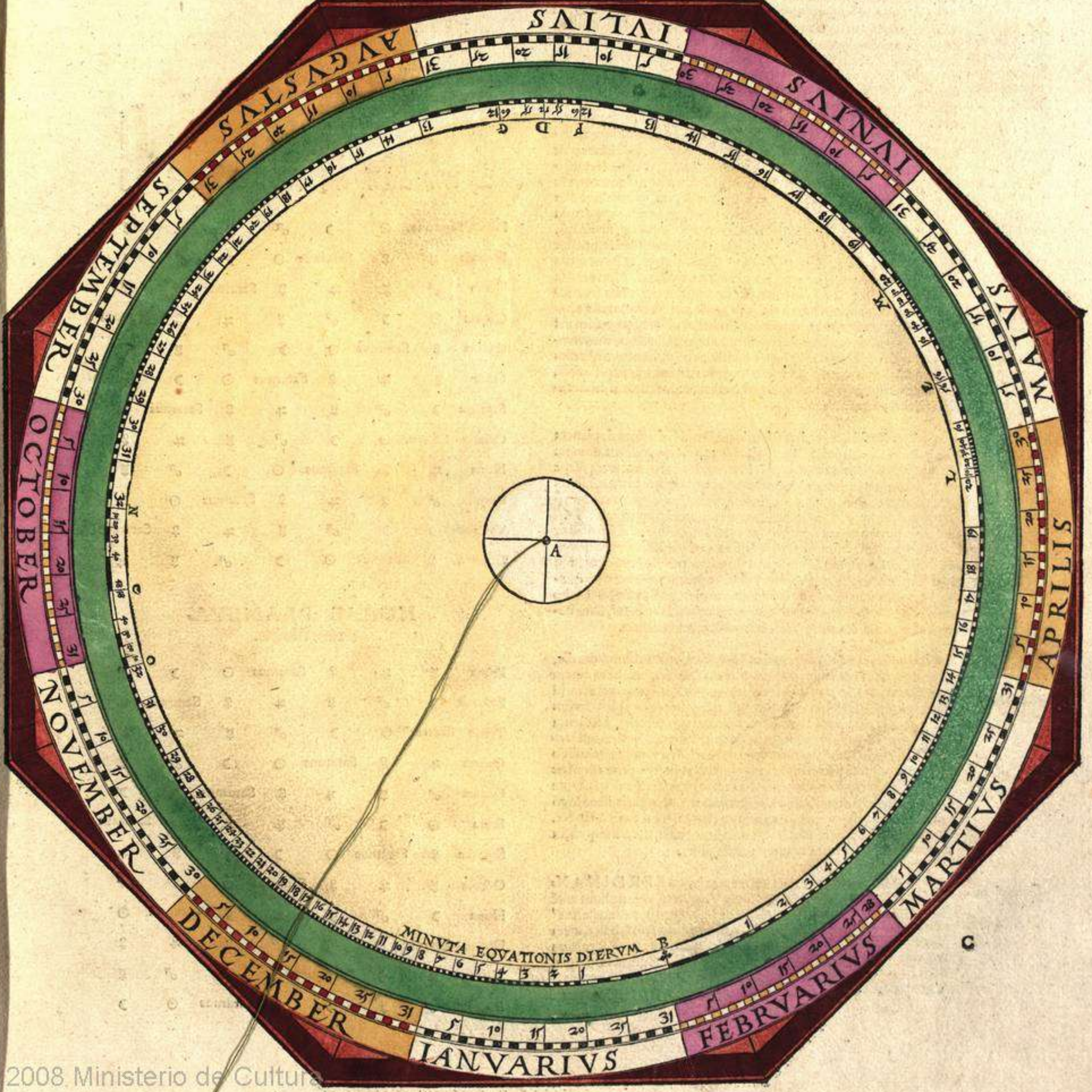
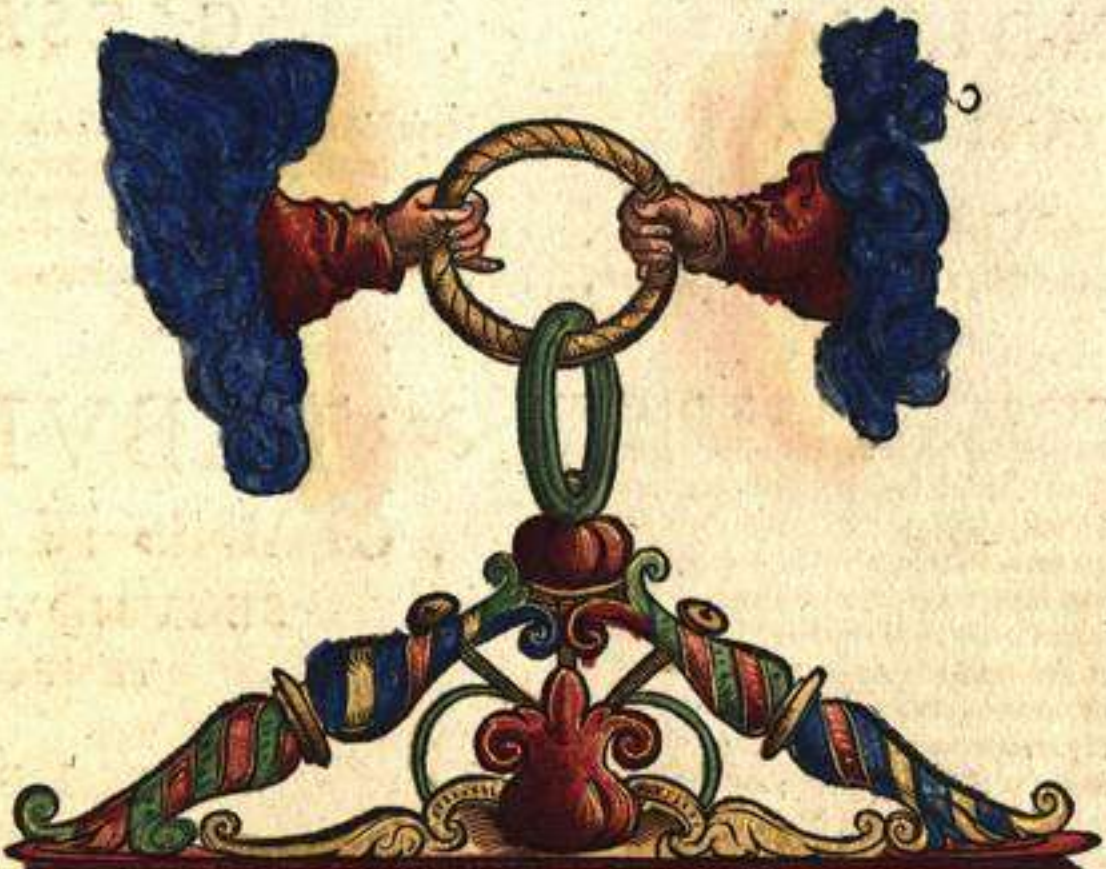
Instrumenti vsus.

Æquatio temporis, promotu planetarum subtrahēda est, Æquatio addenda, in coniunctionib; & aspectibus.

Exemplum CAROLI

Exemplum FERDINANDI

ASTRONOMICVM

EVNCTIATVM SEXTVM.

Motum Saturni ante & post Christi aduentum, sine ulla, & mora & Calculo, accidentia in super & passiones eiusdem, inuenire.

POSTEA QVAM DE DECIMA nona & octava sphaera, stellisq; fixis abunde nobis & distincte dictum est, in posterum quoq; ne ordinem turbemus, operam dabimus. Saturni itaq; planetarum supremi & primi, orbem, ut cuius superficies conuexa ab octaua coeli concava tangatur, paucis absoluemus, Cui orbis ille Septimus vnum duntaxat astrum regat, a peruetustis Astronomis, non semel, nec indiligenter obseruatus, talis, qualis in sequenti instrumento tradetur, depræhensus istius est motus. Temperamentum vero illius planetæ ex colore & effectibus iudicatum est frigidum & siccu, in temperie pessime correspondens, nempe Melancholicæ. Præterea cum horas diei naturales (quarum binæ domum coeli unam perpetuo constituunt, temporales, erraticæ uel inæquales nominatæ) iuxta influentias errantium syderum sub octava sphaera reperorum uariari depræhenderunt. Varietatem illam temporum & effectuum considerantes, cui potissimum diei Saturnus, ueluti primus & summus errantium, dominaretur, inuenierunt. Illam autem diem, Sabbati nobis appellatam esse uiderunt, qua Saturnus primus post Solis ortum precipue operationem suam in hæc inferiora transfunderet, exerceretq;. Diuidetes post hæc noctem & diem in 24 partes inæquales (ueluti uberius ex nostro planisphaerio disces) cuiuslibet diuisioni, id est, horæ, suam planetam, a summo præmo ad infimum descendendo, assignarunt, ita, ut quælibet dies appellationem suam a planeta primam diei horam, post Solem ortum tenente, sumeret. Quoniam uero ueterum astrologorum nemo nõ, Saturnali astro tribuerit, solitudines, imaginatiões altissimas, profundissimasq; speculationes, ingenii acumen solidissimum, adeo ut mens etiam uocaretur, quasi eminens & diuina contemplans. Non iniuria Moyses legumlator hanc, cui præflet Saturnus lucem, rebus seuerioribus agendis & bellicis ineptam, sed diuinis potius tractandis idoneam esse iudicauit. Qua ratione eandem Iudæis Sanctificandam uel feriendam, cum dei cultu præcepit. Hunc morem Christiani inuertentes, a Christi Saluatoris & nati & rediuiui diebus, qui ambo Solis dies fuere, festum mutuarunt. Solis iccirco, diem dominicum appellantes, ad discrimen iudaicæ festiuitatis, quæ Saturni die celebratur, honorare non tenere decreuerunt.

Ratio ab antiquis tradita in planetarum dominis consideranda.

¶ Licet aut aliàs, ut in planisphaerio nostro consumatoriã de planetarum dominis seu regimine, horarum scilicet, quibus præfunt, dominatibus, reperies. Nunc tamen, quia columna sublequens uacatura plane erat quicquam huic loco quoq; inserere super eadem re placuit. Horas igitur, planetarias in præfens allatas, ne fastidiat quis, quasi intentum si ter insertas, obsecro. Tabellæ insequentis argumentum est tale. Diei cuiuslibet horam, quam uocant temporariam, seu diurnam seu nocturnam uis, simulac habueris, eam in præfentis tabulæ linea prima descendens quærendo dispice. Diem insuper in capite tabellæ considera, a qua recta linea deorsum pergens, itidem ab hora inuenta recta aream, quousq; lineam diei attingas, intrans, communem angulũ, qui est diei & horæ quælitæ contactus, offendis, quo in loco planeta apparet, illius horæ præfens uel gubernator, qui & eidem horæ nomen indit.

¶ Id quod exemplo liquidum fiet, Maiestas Cæsarea Dominica die, id est, Solis, Orbi natus fertur, in nocte, diem Solis sequuta, hora autem post occasum iam (loquendo secundum temporales horas) peracta. Id tempus modo quis planetarum suo gubernatit imperio (planetarum enim gubernaculis iam olim Astronomorum uetustissimi, Elementa eorumq; mixturas uniuersas subesse potentissime demonstrarunt) cogniturus. Primo diem dominicum, quem nos Astronomi, Solis esse docuerunt, in capite sequentis tabulæ require. Similiter in prima sinistrae partis linea, horam decimam, ea quæ 22 ab ortu Solis est, relege. A qua si recta processeris donec lineam diei dominicæ contingeris, illico in contactu, qui & angulus communis uocatur, characterem Solis offendes. Proinde nati Cæsaris horam Soli attributam fuisse, in eademq; cuncta hæc inferiora. Solem tum maximè rexisse, uides.

¶ Regem quoq; Romanorum ter maximum FERDINANDVM, Sexta Fera, quam ueteres diem Veneri tribuerunt, hora autem Tertia post Solis ortum natum constat. Huius ergo horæ intellectus nomen, a quo planetarum appellata sit, illius dominatui subdita, diem Veneris prædictam per tabulæ caput iustras, ab ea inuenta, deorsum recta linea (quam facilius gratia captus, lineam diei uocabis) pergis. Mox in linea a sinistra manu primũ obuia, horam diei quoq; accipis. Vnde per arcem digressus diei lineam usq; Veneris, scilicet Characterẽ Lunæ,

Exemplũ CAESARIS Imperatoris.

Exemplum FERDINANDI.

CAESAREVM

Lunæ, dñatricis horæ natalis, reperis. Admonuisse hoc loci huius artis studiosos, nõ ab re fuerit, quod uidelicet huiusmodi dominiorum ratio, non in omnibus probetur. Via siquidem in iudiciis, eligendi planetas alia est. Verum hanc ideo formã non nullam penitus facientes, quia ab Antiquis tantopere commendatur, indicare quoq; uoluimus.

TABVLA RE GIMINIS PLANETARVM SECVNDVM HORAS TEMPORALES.

HORAE PLANETARUM Diei.

Numerus horarum.	Sabbatum siue dies Saturni.	Dominica siue prima feria, quæ dicitur dies Solis.	Secunda feria siue dies Lunæ.	Tertia feria siue dies Martis.	Quarta feria diei tui dies Mercurii.	Quinta feria siue dies Iouis.	Sexta feria siue dies Veneris.
Prima	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃	♅
Secunda	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Tercia	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Quarta	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Quinta	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃
Sexta	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Septima	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Octaua	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Nona	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Decima	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Vndecima	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Duodec.	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃

HORAE PLANETARUM Noctis.

Prima	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Secunda	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Tercia	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Quarta	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Quinta	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾
Sexta	☉	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus
Septima	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀	♃
Octaua	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂
Nona	☾	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉
Decim.	Saturn.	☉	☾	♂	♀	♃	♀
Vndec.	♃	♀	Saturnus	☉	☾	♂	♀
Duodec.	♂	♀	♃	♀	Saturnus	☉	☾

STRONOMICVM
ENVMERATIO
 PARTIVM INSTRV-
 MENTORVM.
 SEQVENTIVM.

Partes instru-
 mentorum q̄t
 & quales sint.

¶ Partes nunc instrumentorum, tres superiores planetas docen-
 tium, in genere & una, ut dicitur fidelia, cum inter sese per omnia con-
 ueniant, persequemur. Saturni autem motus solummodo tradetur,
 per quem reliquorum quoq; cursus scies. Primum itaq; in proximè suc-
 cedenti figura Zodiacus quidam fixus seu firmus ostenditur, in deci-
 ma sc̄ sphaera imaginandus. Post hunc rotula uolubilis cum indice, cui
 inscripta littera M, uoluitur hæc in centro mundi, cuius limbo numeri
 insunt, lineis quibusdam confuso ordine assignatis, ab 1 in 100 usq;
 prodeuntes. Linearum quaelibet unum annum notat. Iuxta indicem
 istius figuræ menses anni duodecim exprimentur, quorum singuli in
 6 gradus sunt secti, gradus quilibet 5 dies continet, præterquam in
 Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Augusto, Octobre, & Decembre, In
 quibus ultimus gradus 6 dierum est, in Febuario autem saltem triu.
 Et hoc anno Communi, In anno bisextili, alia est ratio, ubi motum ali-
 cuius stellæ ad diem statutum habiturus, 24 Februarii diem obserua-
 bit. Si eum dies propositus, 24 Februarii sequitur, addendus adhuc
 alter est, & deinde motus quærendus, ut si in anno bisextili, motum h̄
 cupias ad 25 Februarii, tum non ad 25 sed ad 26. inuestigabis.
 Aliter: Motum Saturni uis ad 12 Martii, iam pro duodecimo deci-
 mum tertium sumes, & ita per totum anni reliquum cursum ages. Hæc
 rota nihil amplius theoricæ confert, nisi quod per eam medius motus
 sine calculatione inquiri possit. Hanc sequitur rota altera, idem centrū
 mundi sc̄ habens, indicem uel ostensorem littera P notatum. Duos
 insuper circulos per G H I K L M. penes oppositum augis si-
 gnatos, gerit, quilibet eorum, more astronomico, in 300 gradus, id est,
 12 Signa diuiditur. Quanquam uero K L M circulus ex deferen-
 tis centro ducatur, nihilominus tamen diuisio eiusdem à centro equan-
 tis sumitur. Circulorum amborum gradus, lineis quibusdam exili-
 bus connectuntur, numeri horum seu zifræ infra circulum K L M,
 ab ostensore P oriendo, sinistrorsum describuntur, per illos gradus
 centrum quæritur, quo cum deinde latitudo inuestigatur. In eadem ro-
 tula adhuc signa liliorum duo à deferente occultata habentur, quæ in
 intersectione deferentis & Eclipticæ indicant, caput caudaq; draconis
 dicuntur. Scias præterea Saturnum, donec à medio (quod uenter me-
 ridionalis dicitur) inter caput & caudam, iuxta augis oppositum, cum
 Epicyclo suo in deferente usq; ad caput mouetur, meridionalem ascen-
 dentem nuncupari. Rursum, Epicyclo unâ cum deferente à capite dra-
 conis ad medium siue uentrem Septentrionalem, iuxta augem promo-
 uente, planetam septentrionalem ascendentem dici, quod significant
 litteræ M A & S A ibidem expresse. Eodem modo altera medie
 tatis nota, ad caudam usq; draconis, Septentrionalis descendens, alte-
 ra uero usq; ad mediū, iuxta augis aduersum, meridionalis descendens
 appellabitur, quod representant litteræ S D & M D. Ultra hæc
 Tertia rota cum inscriptione DEFERENS SATVRNI, quæ
 epicyclum gestat, superest, in qua Epicycli duo offeruntur, quorum infe-
 rior 300 gradus, id est, 12 Signa complectitur. Principium illius
 Cruce ✚ signatum est, notatq; augem epicycli mediam. Alius est epicy-
 clus, cui index cum Y est, extremitas huius annos habet, minutis line-
 olis interstinctos, numeris ab 1 usq; in 100 citra ordinem adiectis.
 Deinde uersus centrum Menses, dietim (ut sic loquar) perscribuntur.
 Postremo omnium, modica & centro uicina circumferentia stella qua-
 dam notata cernitur, ueram epicycli Saturnini circulationem exhibens.
 Fila insuper tria, unum è centro mundi A, alterum è centro Aequan-
 tis E, Tertium è centro epicycli F, ad huius theoricæ consumationem
 pertinentia, prominent. Atqui nunc mihi uideor satis superq; instru-
 menti partes declarasse, admonēs interim, ut similia de Ioue & Martæ
 intelligantur, qualia de Saturno prodita sunt. Interesse tamen hoc unū,
 quod uera circulatio Martis, in extremitate epicycli, cum stella pariter,
 ut Saturni signata, depingatur.

Regula gene-
 talis de motu
 omnium plane-
 tarū inueni-
 endo in anno
 Bisextili dili-
 genter notā-
 da, cui etia
 usus est non
 tm̄ in medio
 motu inueni-
 endo, verum
 etiam in Ar-
 gumento.

SEQVITVR
 VSUS INSTRV-
 MENTIVM.

Vsus rotæ in-
 ferioris.

¶ Vsurus hoc instrumento motumq; Saturni inuestigaturus, prin-
 cipio annum ad quem libet nosse proponat. Ille autem annus, cum sit
 ante uel post Christum consideretur. Quoniam si posterior est natiuita-
 te dominica, radix erit ad tot centenarios, quot propositus numerus
 in se continet, quærenda, semper enim in centenos annos radices in
 præsentī tabula ponuntur. Si uero prior Christo nato est annus, tum ra-

CAESAREVM

dex inquirenda est ad proximum centenarium sequentem post illum
 annum, ueluti ex sequentibus disces. Radice itaq; ex tabulis adiunctis
 accepta, totidem signa, gradus & minuta in Zodiaco requirenda sunt
 ad quorum repertorum finem index infimi orbis, cui littera est M po-
 natur. Ab inde in limbo annum præpositum, annum puta completum
 & elapsum ultra centesimum numera, per quem filum è centro A herē-
 tem trahe, cui inuariato sic indicē M unâ cum fiducie linea substitue.
 Rota hoc modo firma permanente, filum ex A centro per diem men-
 sis quoq; due (horæ siquidem in motibus adeo tardis, & instrumento-
 rum huiusmodi angustiis obseruari nequæunt) rursumq; ostensorem.
 M subtus idem filum repone, & ita prior uel maior tabularum uerē
 ordinata erit, cuius index in Zodiaco medium Saturni motum, qui à
 principio arietis secundum ordinem signorum accipi debet, ostendit.
 Et quamuis motus ille medius nihil omnino per se huius instrumenti
 usum adiuuat, nihilominus tamen, orbis ille hoc pacto sequuturo usui
 præparandus seu accomodandus erat.

VSVS
SECUNDAE
ROTVLAE.

¶ Iam ergo ad secundam tabulam perge, & ostensorem eius, ubi Sa-
 turni aux scriptum inuenis, augi saturniæ in Zodiaco per 4 Enunciatiū
 antea quæsitæ, superpone. Quam sic immotam pariter custodies, do-
 nec uerum motum habueris. Ibi uero considera, quisnam graduum cir-
 culi G H I indicem M contingat, eundem gradum in circulo K. L.
 M quoq; uideto, ubi centrum Saturni medium terminatur, ueluti si in-
 dex litteram G tangat, tum à linea G transeat usq; ad K & c. Post
 hac filum centri E extende per punctum illud seu gradum centri, sub
 quod filum denuo deferentem, unâ cum Epicycli centro statue, sicq; de-
 ferentem firmum tene. Epicyclum deinceps ordina, quod ita fiat, si sum-
 mas ex secūda tabula, sub titulo argumenti, è regione centenarii inter-
 clusi in annis propositis, Signa gradus & minuta, quæ numera in epi-
 cyclo inferiori uel minori à cruce ✚ secundum signorum successum, si-
 ni illius numeri admoue indicem Y inferioris epicycli. Consequenter
 in limbo superioris epicycli tempus propositum quære, cui reperto fi-
 lum è centro F impone, indicem uero cum sua fiducie linea subiunge,
 quo factō diem statutum unâ cum hora in Calendario superioris epi-
 cyclicum iuxta rationem examina, examinato iterum filum applica, intra
 quod ostensorem Y reducito. Vtrumq; sic epicyclum firmum seruans,
 filum æquantis ex E protrahe per centrum epicycli, inferioremq; epi-
 clum cum cruce sub idem loca, & ita uniuersam theoricam ad præsens
 institutum cum rotis absolutam habes. Iam ergo contemplari potes
 quam altus planeta in epicyclo subsistat, quantum epicyclus à mundi
 centro in deferenti euariet, quem planeta epicycli locum occupet &
 huiusmodi.

Secundæ ro-
 tæ usus.

VERVM
LOCVM SATVR-
NI INVENIRE.

¶ Ad hæc si motum Saturni uerum (cui rei gratia instrumentum
 præsens factum maxime est) scire cupis, filum ex centro mundi pro-
 tende per medium paruæ stellæ in uera epicycli circulatione sitæ, quod
 filum in Zodiaco uerum Saturni locum ad præstitutum diem in-
 dicat.

Veri loci in-
 quisiō.

CENTRVM
SATVRNI VERVM
QVO PACTO SIT
INVENIENDVM.

¶ Centrum uerum & æquatum filum è centro A per centrum epi-
 cyclicum tractum ostendit in circulo G H I, eo autem opus est ad lati-
 tudinem Saturni inueniendam, Signa uerò, gradus & minuta nu-
 meranda erunt ab indice, P. inchoantibus secundum signorum
 successum.

Centri Aequa-
 ti supputatio.

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Quomodo inueniantur & medium & uerum Argumenta. Planetarum passionibus quæ sint.

Orientalis & Velox cursu. Auctus lumine Auctus numero.

Combustus.

Planetæ cum ☉ iuncti apparent in auge epicicli media.

Planetæ directi retrogradi & Stationarii quomodo dicuntur.

Exemplum CAESARIS ROLII Imperatoris.

Verus h locus in Zodiaco tempore natiuitatis Imperatoris.

Argumentum uerum habebis ducendo filum à centro mundi per centrum epicicli, ubi aduerter locum à filo inferioris epicicli tactum, illic enim uera epicicli aux est. Si nunc à puncto augis ueræ numeres signa, gradus & min, secundum ordinem, usq; ad indicem Y. cõsurgit Argumentum uerum Saturni, quo pariter opus est ad latitudinem Saturni indagandam. Quæ reliqua sint Saturni accidentia & passionibus, nunc docebimus. Quando Saturnus in summitate sui eccentrici, hoc est, in auge eccentrici consistit, tum se ipso minor apparet, tardusq; cursu est. Verum 90 gradus ab auge æquantis siue deferentis utrobique distans, ueram quantitatem sui exhibet. Ex aduerso autem augis deferentis maximus uidetur, & uelox cursu dicitur. Saturnus etiam uocatur orientalis auctusq; lumine, quando Sol ab eo recedit ad oppositionem usq; Idem occidentalis diminutusq; lumine, quo ad coniunctio eius cõ Sole rursus contingit. Auctum numero eundem appellamus, quando uerus eius motus à principio arietis remotior est quam medius motus. Cõtra diminutum numero, ubi uerus motus eius medio minor est. Velox uel auctus cursu dici meret, ubi linea ueri motus, uelocior, quàm linea medii motus, mouetur. Diminutus & tardus cursu contraria ratione. Quando à Sole non ultra 9 gradus elongatur, combustus dicitur. In Saturno quoq; ascensus & descensus latitudinis obseruandi sunt, quæ de re infra tractabitur. Sciendum est, Saturnum, Iouem, Martem, in mediis coniunctionibus cum Sole perpetuò iuxta cruce[m] epicicli, id est, in auge media epicicli reperiri, quemcumq; tandem eo tempore epiciclus in deferente locum teneat. Similiter in oppositionibus mediis, nunquam non in opposito augis epicicli Planeta inuenitur, unde facile intellectu est, planetam aliquem ex illis tribus, semper in epiciclo ab auge media distare, atq; medium motum solis, à medio istius planetæ motu. Interdum errantes directi, quoq; retrogradi, & Stationarii appellatur, quod ita accipito, quod si filum ex centro mundi tendas, ita ut à latere epicicli attingat, ille ipse punctus contactus, qui est secundus signorum ordinem, statio prima dicitur, in quo planeta aliquis existens, stationarius nominatur, sicut ediuerso, punctus contactus, contra successum signorum, secunda statio, & planeta in eodem subsistens, stationarius similiter uocatur. Inter has stationes, qui uersatur planeta, si superiorem epicicli partem ambit (quoniam ordinatim secundum signa mouetur) directus dicitur. Hactenus igitur quicquid de Saturno dictum est, idem de Ioue & Marte intelligendum est. Hæc omnia quoque clarius accipiantur, uisum est subicere demonstrationem quandam exemplarem, ueluti imaginem, unde quæ supra sunt rectè dicta, iam certius, & tanquam oculis exposita, cognoscantur.

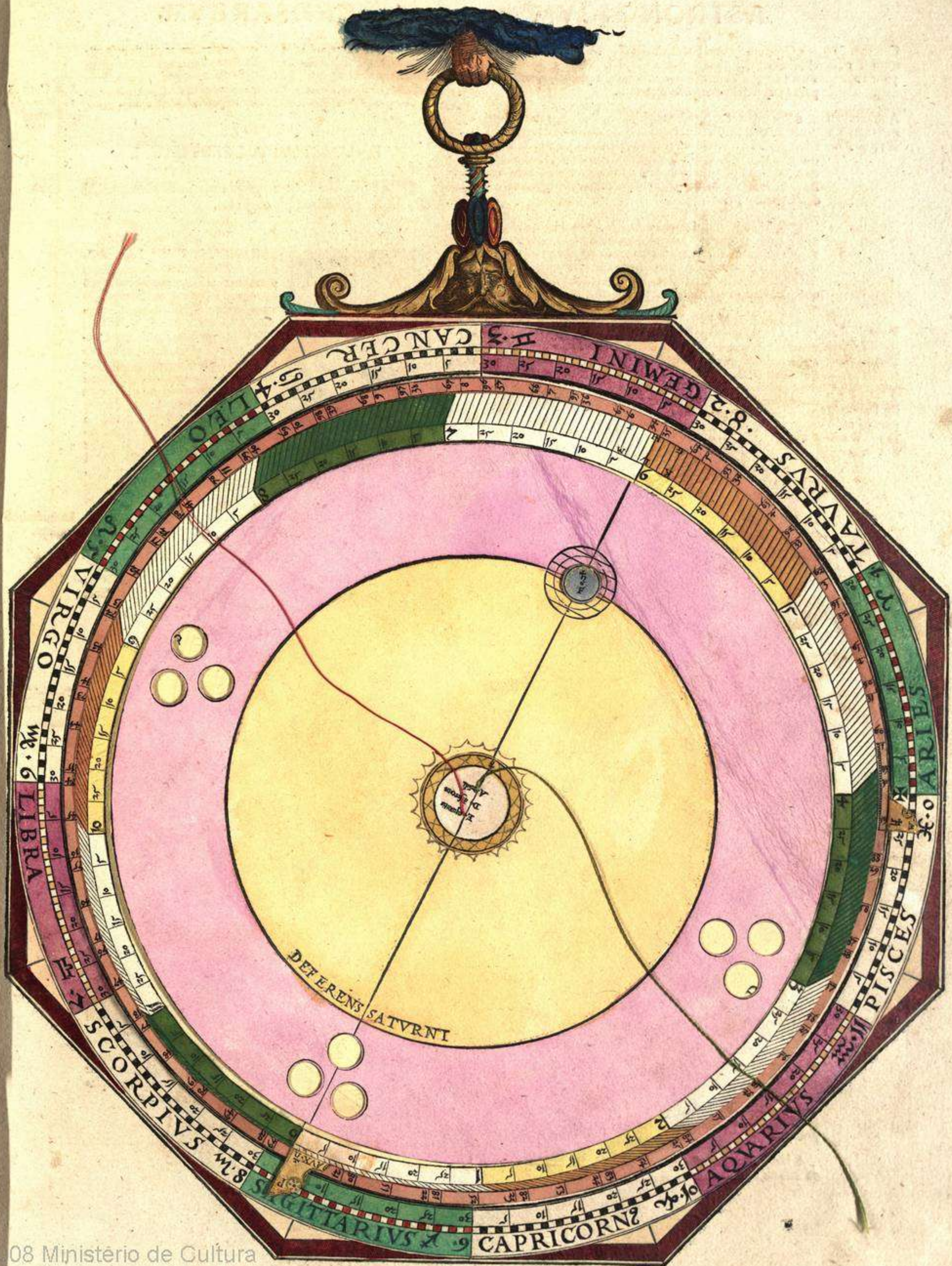
Maiestatem Cæsaream ortum, a[n]is à Christo sesquimillesimus, dies 23 Februarii, Hora 15, m 44 pomeridiana sibi uendicat. Cum uero tempus hoc duplici æquatum sit ratione. Prima propter diuersitatem meridianorum, Secunda propter dierum inæqualitatem, confurgit numerus 23 dierum 16 horarum 20 minutorum, quo cum numero motus requirendi iam sunt. Principio itaq; quia 1500 post Christum numeratur, querendi sunt, sub titulo (radix medii motus Saturni) 1400 anni, 1500 em nondum elapsi integre sunt. Ibi aut reperitur radix in 12 8 38 m. eandem in zodiaco numerabis, termino istius ostensionem M inferioris rotulæ admoue. Deinde in eadem rotula require annum 99 (quia tot anni ultra 1400 peracti sunt) per illum duc filum A, cui immoto sic permanenti, indicem M suppone, 23 postea diem Februarii uide in Calendario, iuxta M monstratorem (16 hora & 20 m omittantur, p angustia quippe instrumenti non ita exacte dinoscuntur) diei ergo filum A, adiuuge, filoque extenso indicem M rursus cum fiducia linea applica, quo facto, rectè satis operatum est. Quando per indicem M medius Saturni motus in Zodiaco, gradus uidelicet 25 m 39 ostendit. Indicem deinde P secundi orbis, 13, gradui 9 minut. suppone, quod est aux Saturni, sicut ex 4 Enunclatio doctus es. Et sic utramque rotam rectificaueris. Vides igitur quomodo index M circum G H I ante G ad signa 5 grad. 12 min. 30 (quod est centrum h medium) contingat. Eundem signorum, graduum & minutorum finem, in linea K L M require, per quæ filum è centro E ducatur, deferensq; cum centro Epicicli sub illud statuatur, Inferior quoque epiciclus cum cruce + sua, sicut crux à centro epicicli uersus circumferentiam Zodiaci uergat, & idem epiciclus pariter, simul & deferens, ita ut debent, ordinati erunt.

Post hæc Radix argumenti in tabula argumenti uideatur, penes numerum 1400, ubi signum 0 grad. 5 minut. 56 reperies, totidem signis, gradibus, & minutis superioris epicicli indicem adiuuge, annos post hæc residuos qui sunt 99 ultra 1400 exactos, in superiori epiciclo inspice, per quos filum F è centro epicicli tende, cui tenso Y ostensionem subde. Præterea filum F 23 diei 16 horis 20 minutis (licet instrumenti arcitudo non satis possit hæc distincte admittere,) applica, cui in uariato indicem Y cum fidei linea iterum submitte, qui in limbo inferioris epicicli signa 9 grad. 15 minut. 49, quod est argumentum medium Saturni, refert. Epicicli autem firmatis sic, theoricæ omnis cum omnibus pariter rotis absolutissima fuerit. Verum Saturni cursum discis. Filum è centro A per medium stellæ dirigendo, ubi in Zodiaco 17 gradus 40 minut. ostenduntur, quæ sunt id quod cupis.

Centrum Saturni

TABVLA MEDII MOTVS SATVRNI.			TABVLA MEDII ARGVMENTI. SATVRNI.		
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum.	Radices ante Christum.
Annus Christi	S. G. M.	S. G. M.	Annus Christi	S. M. M.	S. G. M.
100	II 14 5	II 14 5	100	2 1 28	11 16 56
200	III 7 33	III 7 33	200	9 8 44	4 9 40
300	III 24 29	III 24 29	300	4 16 0	9 2 24
400	III 17 58	III 17 58	400	11 23 16	1 25 8
500	III 11 26	III 11 26	500	7 00 12	6 17 52
600	III 4 54	III 4 54	600	2 7 48	11 10 36
700	III 28 22	III 28 22	700	10 15 4	4 3 20
800	III 21 50	III 21 50	800	4 22 20	8 28 4
900	III 15 18	III 15 18	900	11 29 36	1 18 48
1000	III 8 46	III 8 46	1000	7 6 52	6 11 22
1100	III 2 14	III 2 14	1100	2 14 8	11 5 6
1200	III 15 42	III 15 42	1200	9 20 40	3 26 50
1300	III 9 10	III 9 10	1300	4 28 40	8 19 34
1400	III 12 38	III 12 38	1400	0 5 56	1 12 18
1500	III 6 7	III 6 7	1500	7 13 12	6 5 2
1600	III 29 25	III 29 25	1600	2 20 28	10 27 56
1700	III 23 3	III 23 3	1700	9 27 44	3 20 40
1800	III 16 31	III 16 31	1800	5 5 0	8 13 24
1900	III 9 59	III 9 59	1900	0 12 16	1 6 8
2000	III 3 27	III 3 27	2000	7 19 22	5 28 52
2100	III 26 55	III 26 55	2100	2 26 48	0 21 36
2200	III 20 23	III 20 23	2200	10 4 4	5 14 20
2300	III 13 51	III 13 51	2300	5 11 20	10 7 4
2400	III 7 19	III 7 19	2400	0 18 36	1 29 48
2500	III 0 47	III 0 47	2500	7 25 52	7 22 32
2600	III 24 16	III 24 16	2600	3 3 8	0 15 16
2700	III 17 43	III 17 43	2700	10 10 24	5 8 0
2800	III 11 12	III 11 12	2800	5 17 40	10 0 44
2900	III 4 40	III 4 40	2900	0 24 56	0 23 28
3000	III 28 8	III 28 8	3000	8 2 12	5 16 12
3100	III 21 36	III 21 36	3100	1 9 28	10 8 56
3200	III 15 4	III 15 4	3200	10 16 44	3 1 40
3300	III 8 32	III 8 32	3300	5 23 59	7 24 24
3400	III 2 0	III 2 0	3400	1 1 16	0 17 8
3500	III 25 28	III 25 28	3500	8 8 32	5 9 52
3600	III 18 36	III 18 36	3600	3 16 7	10 2 36
3700	III 12 14	III 12 14	3700	10 23 3	2 25 20
3800	III 5 52	III 5 52	3800	6 0 19	7 18 4
3900	III 29 20	III 29 20	3900	1 7 35	0 10 48
4000	III 22 49	III 22 49	4000	8 14 51	5 3 32
4100	III 16 17	III 16 17	4100	2 22 7	9 16 16
4200	III 9 45	III 9 45	4200	10 29 23	2 19 0
4300	III 3 13	III 3 13	4300	6 6 39	7 11 44
4400	III 26 41	III 26 41	4400	1 13 55	0 4 28
4500	III 20 9	III 20 9	4500	8 21 11	4 27 12
4600	III 13 37	III 13 37	4600	3 28 47	9 19 56
4700	III 7 6	III 7 6	4700	11 5 43	2 12 40
4800	III 0 34	III 0 34	4800	6 12 59	7 5 24
4900	III 24 2	III 24 2	4900	1 20 15	11 28 8
5000	III 17 10	III 17 10	5000	8 27 31	4 20 52
5100	III 10 58	III 10 58	5100	4 4 47	9 13 36
5200	III 4 26	III 4 26	5200	11 12 3	2 6 20
5300	III 27 54	III 27 54	5300	6 19 19	6 29 4
5400	III 21 22	III 21 22	5400	1 26 35	0 21 48
5500	III 14 50	III 14 50	5500	9 3 51	4 14 32
5600	III 8 18	III 8 18	5600	4 11 7	9 7 16
5700	III 1 46	III 1 46	5700	11 18 23	2 0 0
5800	III 25 14	III 25 14	5800	6 25 39	6 12 44
5900	III 18 42	III 18 42	5900	2 1 56	11 15 28
6000	III 12 10	III 12 10	6000	9 10 11	4 8 12
6100	III 5 39	III 5 39	6100	4 17 27	9 0 56
6200	III 29 7	III 29 7	6200	11 24 43	1 23 40
6300	III 22 35	III 22 35	6300	7 1 59	6 16 24
6400	III 16 3	III 16 3	6400	2 9 15	0 9 9
6500	III 19 31	III 19 31	6500	9 6 31	4 1 53
6600	III 12 59	III 12 59	6600	4 13 47	8 24 36
6700	III 6 27	III 6 27	6700	0 1 3	1 17 21
6800	III 19 55	III 19 55	6800	7 8 19	6 10 5
6900	III 13 23	III 13 23	6900	2 15 35	11 2 49
7000	III 6 51	III 6 51	7000	9 22 51	3 25 33

Centrum Sa- ¶ Centrum Saturni hoc modo. Ex Centro A per centrum Epici-
turni 5 5. 5. 29 cli filum ducatur, quod in circulo G H I. Signa 5 grad. 10 min.
10 M 29 29 scindit, quæ Centrum Saturni uerum & æquatum, ad latitudinem,
postea inquirendam necessarium docent.

Argumentum ¶ Pro argumento uero & æquato habendo filum ut antea centri A
æquatum 5 9 per centrum epicycli trahatur, quo in loco autem inferiorem epicyclum
5 17 M 52. interfecet nota, illa enim interfectio aux uera epicycli dicitur, quæ ubi-
cumq; sit in epicyclo, semper ab ea numerata secundum signorum epicycli
ordinem Signa, gradus, & minuta usq; ad indicem Y, & habiturus es
Argumentum uerum & æquatum, quale nunc est Signorum 9 gra-
duum 17 minu. 52.

¶ Passiones Saturni considerans, Epicyclum uidet meridionalem
ascendentem in deferente. Inuenitur enim epicyclus inter uentrem me-
ridionalem & caput draconis, Saturnum quoq; paulo ante stationem
Secundam egressam, iamq; directum esse, Occidentalem insuper, quia
Sol ad illum mouetur, eadem ratione diminutum lumine. Diminutū
quoq; numero, eo quod medii motus linea ueri motus lineā præcedat,

Exempli Re- ¶ Idem placet & alia inductione manifestius reddere. Regis FER-
gis. FERDI- DINANDI natalis post sexagesimum tertium annus, dies Mar-
NANDI. tii 10, Hora 8 minuta 47 antemeridie. Dies uero 9 Hora 20 M
47 antemeridie, quod idem est, celebratur. Quod tempus si cum
æqualitate dierum conferatur, dies erunt 9 Horæ 20 M 39. Si cum
diuersitate meridianorum comparatur, Dies 9. Horæ 21. M 51 pro-
hibent, cum qua ultima æquatione motus stellarum aggredi licet. Ra-
dicem ergo medii motus Saturni ante omnia requiro, ad annum 1500
quæ est, grad. 6 M 6 II, cui indicatorem M superpone, filum ad 2.
annos in limbo rotæ tendo (duo em anni sunt elapsi supra 1500) quo
rursus M duco, posthac filum per 9 diem 21 horam 56 M prope
uerum in Mense Martio dirigo, quo denuo M indicem reponens, ro-
tam instituto seruientem habeo. Secundi orbis indicem P augi Satur-
niæ, quam 4 enunciatur docuit, grad. 13. minut. 10 X impone,
sic & secundam rotam ad usum præsentem parauero. Quo peracto ui-
deo quem gradum index M in circulo G H I teneat, unde secun-
dam lineam transeo ad circumferentiam, K L M. per punctum ibi-
dem inuentum trahens filum æquantis è centro E, epicyclum cum
suo centro, unaq; crucem + inferioris epicycli filo subdens, ita epicyclū
inferiorem recte pariter locatum habeo, Quibus locatis, radicem Ar-
gumenti ad 1500 ex tabula accipio, quæ est Signorum 8 grad. 23
minut. 53, illa quæro in Epicyclo inferiori, indicatoremq; Y mino-
ris sc3 epicycli addo, filum insuper per secundum annum supremi epicy-
cli tendens tanquam iam completum, iterumq; indicem Y, substituo,
Ultimo filum 9 diei 21 hor. 56 minut. applico, indicemq; Y ei-
dem iungo. Et perfectissimum ad tempus natiuum FERDINAN-
DI Regis æquatorium conspicio. Ibi nunc an Saturnus, in opposito
deferentis & epicycli, an in statione, an directus, an retrogradus sit
spectare licet.

Radix medii
motus anni.
1500. 5 2 5
5 M 6.

Radix arg. me-
anni 1500 5 8
5 23 M 53.

Verus locus h-
est 28 5 30
M II.

Operatio an-
te Christi tem-
pora.

Observatio
motus h tem-
pore Diluuii.

¶ Fili Extensio per stellam, in zodiaco 28 grad. 30 M
II, qui est uerus Saturni locus monstrat. Si uero per cen-
trum epicycli sit extensio eiusdem fili, tum, Centrum uerum
& æquatum planetæ, Signa sc3 6 grad. 21 & 56 in circu-
lo G H I. In epicyclo autem maiori, auge ueram osten-
dit, à qua auge si numeretur usq; ad indicem Y. Signa 8.
grad. 21 M 39 inuenientur, quæ Argumentum uerum &
æquatum erūt. Que duo postrema Centrum uidelicet & ar-
gumentum æquata latitudinem Saturni postea dabunt.

¶ Quod si motum planetæ alicuius ex tribus dictis ante Christi
tempora nosse cupias, obserua quot centenarios in proposito comple-
ctaris. Nam si anni ultra centenarios adiecti pauciores sint centum,
addendum eis erit, donec centenarium efficiant, nam Radices omnes
centenariis solis respondent, Ultima ergo numeri summa in tabula ra-
dicum quærat, cui ex aduerso sub inscriptione (ante Christum) Ra-
dix medii motus & argumenti per signa, gradus & minuta ponitur.
Subtrahatur deinde tempus oppositum ab illiscentum residuumque
seruetur.

¶ Iam index M super radicem ponatur, filumq; A super annorū
residuum, &c. Simili modo in argumento inueniendo agatur. Compē-
diosa huius rei demonstratio sit hæc. Ut si desideres uerum Saturni
motum tempore Diluuii, Nomen Diluuii primo ex tabula temporali
excerpendum erit, quod statim anno 3101 dies 219 secum habet, qui
numerus testatur Diluuium tanto natum Christum spatio præces-
sisse. Ad hoc tempus motū Saturni adinuenturus, Radicem medii mo-
tus ante Christum ad annum 3200 eligat, quæ ostendit grad. 9 mi-
nut. 51 M. Subducatur nunc annos 3101 cum 219 diebus à 3200.
annis, resiliat 98 anni 14 dies, qui numerus in 27 usq; Maii diem
procedit.

¶ Index M radicem sc3 grad. 9 minut. 51 M teneat, Filum autē
98 annum, ostensore rursus sub illud ducto, amplius filum super 27.

diem Maii ponatur, indice M denuo sub idem posito, Et sic orbis ille
Diluuii temporibus conuenit, M indice medium motum Saturni in
Zodiaco, uidelicet grad. 13 minut. 39 M referente. Similiter cum
argumento fiat, & uerus Saturni motus habebitur, Consimili modo
in aliis quoq; Christi præcedentib. annis operandum esse admonemus,

h in 5 13 M
39 M tempo-
re Diluuii.

ENUNCIATVM SEPTIMVM.

¶ Facillima simul & promptissima latitudinis Saturni, id
est, distantia eius ab ecliptica agnitio.

EPREHENSVRVS LATITV-
dinem Saturni per instrumentum scqns
partes, membra, diuisionesq; eiusdē pro-
be cognoscat præhorror. Principio igitur
occurrunt dictiones duæ in limbo
exteriori, sc3 CENTRVM SA-
TVRNI per quas significatur Cen-
trum Saturni in hoc exteriori circulo
numerari, filumq; desuper aptari oportere,
à decimo namq; gradu quarti signi
usq; ad 10 gradum decimi signi quæren-
da sunt signa gradusq; in exteriori circu-

lo. Vbi uero centrum minus est 4 Signis & 10 gradibus, & maius 10
Signis totidēq; gradib. ex interiori limbo sumi debet. Linea sequit de-
inde à B usq; C. Centrum uersus secta in 6 Signa sursum, in alia sex
deorsum computando, cui in scriptum uides ARGUMENTVM
AEQVATVM. Latitudinem itaq; Saturni intellecturus, super li-
neam B C filum in Centro A fixum dirigat, Margaritam uero ar-
gumento æquato applicet, ducaturque filum in limbo tam diu quoad
Signum gradū, & minutum Centri ueri & æquati planetæ uerè signet,
ita unio ueram Saturni latitudinem in arca instrumenti ostendit. In de-
xtra medietate meridionalem, in sinistra septentrionalem, latitudinum
alteram S, alteram M prope Eclipticam designat. Quod si margari-
ta lineam G tangat, latitudo meridionalis unius gradus, Si I duos,
Si L trium est. Rursus si F lineam tum latitudo Septentrionalis 1.
grad. Si H duos, si K tres complectitur. Reliquæ lineæ omnes
per 5. minuta.

Latitudinis ob-
seruatio.

HOC SI NONDVM SATIS
assequeris. Ecce tibi luci-
dus exemplar.

¶ In priori Exemplo Imperatorio, Centrum Saturni uerum erat si-
gnorum 5 grad. 10 minut. 27. Argumentum uero æquatum Signa
9 G 17 minut. 52. Nunc si iuxta iam tradita latitudinem Saturni
inuestiges, unio lineam I incidit, quæ duos gradus ab ecliptica Satur-
num eo tempore distasse manifestat meridiem uersus, quod per M li-
teram intelligitur.

Exempli CA-
ROLI Impera-
toris.

¶ Appellatur etiam meridionalis ascendens, quoniam Vnio in se-
quentibus diebus Eclipticæ, id est, lineæ D. E. incumbit, id quod in
limbo exteriori (in quo centrum ad præsens numeratur) apparet,
quando signorum ordo graduumq; Centri æquati Eclipticam uersus,
non autem ab illa computatur. Quam primum uero Centrum æqua-
tum signorum 7 fuerit & 11 minut. 12 graduum tum septentri-
onalis ascendens uocabitur.

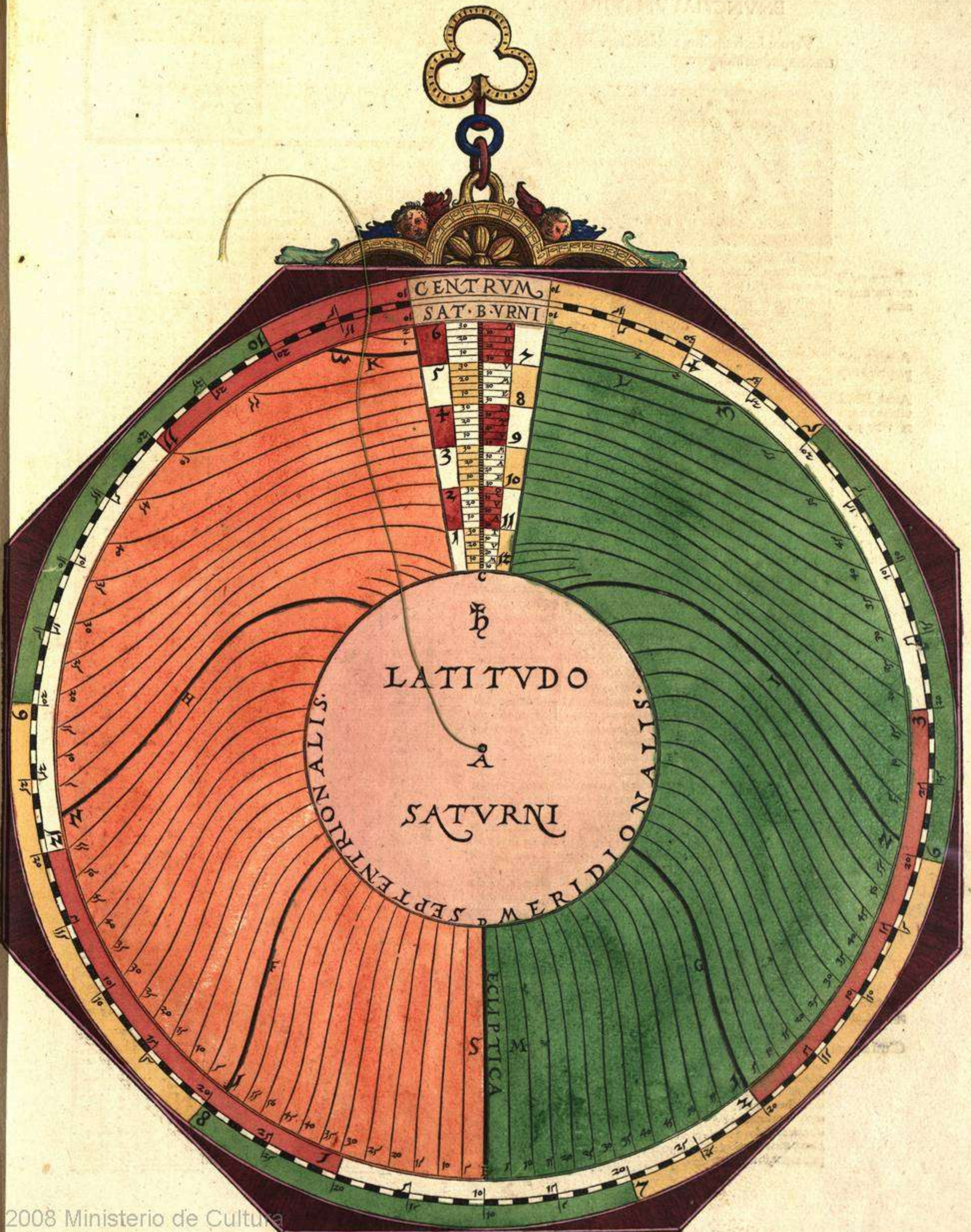
EXEMPLVM REGIS FERDINANDI.

¶ Ultra Imperatorium docūmen regium quoq; accipe. FERDI-
NANDI natiuitate, ut prædictum est, Centrum Saturni Signorum
6 grad. 21 minut. 56 fuit. Argumentum Signorum 8 grad. 21.
minut. 39, quærenti iam iuxta præcepta latitudinem Saturni gra-
dus 0 cum minutis 47 meridianis apparet. Hoc est 9 linearum à li-
nia D E uersus G. Quandoquidem uero, filum magis ac magis eclipticam
uersus lineam sc3 D E mouetur, manifestum fit latitudinem
subinde minui, eoq; Saturnum meridionalem descendente dici. Con-
siderato autem diligentius in deferente epicycli loco, inuenitur idem in-
ter uentrem meridionalem & caput draconis, quo Circa Saturnus me-
ridionalis quoq; ascendens uocatur, ita uno momēto diuersa idem pla-
neta, alterum latitudinis, alterum deferentis nomine dicitur.

Exemplum
FERDI-
NANDI.

LIBRERIA
MUSEI
NATIONALIS

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM OCTAVVM.

Verum Iouis cursum, accidentia, passionefq; eiusdem ci-
tra computum indagare.

EYΣ, latine Iuppiter, naturæ est calidæ & humidæ, humorum optimo cõgru? tem-
perie, nempe Sanguini, in eo enim vitæ
positam maxime videmus, ob quod etiã
Iouem ueteres vitæ socium interpreta-
ti sunt. Huius motum iam ante in Satur-
no abunde satis declarauimus. Saturni
enim Iouis & Martis cursus nihil differ-
re diximus, uentre tamen, capite, cauda
que draconis in præfenti figura, diuer-
sam à priori partitionem fortitis, duxi
consultum partium earum paucis me-

minisse. Deinde motum Iouis per Cæsara, ut prius fecimus, exempla
palam facere. Prima itaq; præfentis instrumenti rota cum indice M
offertur, cui ab 1 usq; 100 numeri insunt, sicut & in epicyclo fit. Inter-
est autem illud inter præfens Iouis, & præcedens Saturni æquatorum,
quod in illo uentre draconis ab auge distet 20 gradibus tantum, &
hoc secundũ signorum ordinem, qui in Saturno 50 graduum, & contra
ordinem signorum, habitus est. Auges Saturni, Iouis, & Martis, per-
petuò Septentrionales perseverant, propter quod epicyclus dum à ca-
pite draconis usq; ad caudam, iuxta signorum successione, mouetur,
semper à superficie eclipticæ septentrionem uersus apparet, à cauda ue-
ro usq; ad caput per auges oppositum rursus gradiens, meridionalis di-
citur. Ex quo liquet, quod Epicyclus, donec à uentre septentrionali, qui
non longe abest ab auge septentrionali, secundum signorum successio-
nem, usq; ad alium uentrem fertur, descendens, à uentre quidem superi-
ori usq; ad caudam, Septentrionalis descendens, à cauda deinde usque
ad uentrem inferiorem, meridionalis descendens, nuncupetur. Ita quo-
que in altera medietate ascendens uocatur, in latitudine meridionali cõ-
stitutus, meridionalis ascendens, inde usq; ad uentrem aduersum, septẽ-
trionalis ascendens, dici solet. Instrumenti subsequenti usum duplici
pro more documento nunc exequar. Ortum non semel diximus CAE-
ROLVM Imperat: Anno 1500, die 23 Februarii. Hor: 15 min.
44 post meridiem, huic numero iam æquato 2 min. 56 secunda de-
mo, Meridiani autem ratione 39 minuta rursus addo. Post quas æ-
quationes, summa 23 dierum, 16 horarum, 20 minorum redun-
dat, ad quod tempus, motum quærere instituo, hoc pacto. Radicem me-
dii motus Iouis super 1400 annum, eò quod 1500 nondum est inte-
grè completus, ex tabula adiuncta summo, quæ habe 27 gradus 27
minutat. 34. Totidem libræ gradibus & minutis in Zodiaco accẽ-
ptis, indicem M admoueo. Deinde ultra annos 1400 ad natiuitatẽ
usq; Cæsaris adhuc 99 annos, quoniam elapsos esse apparẽt, obseruo.
Illis in limbo ipsius rotæ quæsitis, filum è centro A superinpono, in-
dicem postea M subtus idem duco. Filũ denuo A per diem Februa-
rii 23 etiam per horas & minuta, iuxta proportionem, extendo, sub
quod denuo indicem M loco, quo peracto rotam usui respondentem
habeo. Cuius ostensor medium motum Iouis horæ natiuæ conuenien-
tem, signa uidelicet 11 grad. 7 minut. 54 in dicat. Rotam post hæc
alteram aggredior, cuius indicem P augi Iouis (quæ supra per 4 enũ-
ciatum inuenta est) signorum uidelicet 5 grad. 23 minut. 22 ap-
plico. Ita quoq; eadem rota uerificata est. Animaduerto nunc gradum
& minutum in circulo G H I, ab indice M contactum (qui in alio
circulo K L M offenditur) per illum æquantis filum E traho, filo-
que centrum epicycli una cum auge inferioris epicycli quæ cum cruce
signatur, substituo, filo interim ad finem usq; operationis firmo sic
retento. Rursus uero tabulam ingredior, & ab anno 1400 recta li-
nea dextrorsum donec columna cum inscriptione RADIX AR-
GUMENTI IOVIS POST CHRISTVM offertur, pcedo
in qua tabula signa 2 grad. 21 minut. 0, reperta, in limb inferioris
epicycli iterum requiro. Inuentis, epicycli superioris Y ostensorem
applico. Residuos pariter annos 99 in limbo eiusdem epicycli nume-
ro, per quos filum F duco, unaq; indicem Y subiicio. Idem filum per
23 quoq; diem (horis & minutis saltem omisis) dirigo, directo sic filo,
indicem Y postremo subiigo, quo facto, orbis omnes instituto meo ac
commodati sunt. Quod si nunc filum A per stellam in Epicyclo depi-
ctam traho, mox in Zodiaco, septem gradus. 21 minut. X, qui est
uerus locus Iouis, ostenduntur. Centrum æquatum, quod est, Signa
5 0 12 M 15 (quo ad latitudinem infra utendum erit) filum circulo
G H I, extensum per centrum epicycli indicat. Considerandus
etiã hic diligenter locus, à filo per cẽtrũ epicycli ducto, tactus, ille enim
aux uera epicycli dicitur, quoniam remotissimus à centro mundi est, à
quo, si signa, gradus, & minuta usq; ad ostensorem Y secundũ signa or-
dinatim numerantur, 50 0 5 M 33 quæ sunt argumentum uerum,
deprehenduntur. Obseruabis autem hoc argumentũ latitudini post
modum inueniendæ necessarium. Leuato nunc deferete, oculis statim
obuiat epicyclus à cauda draconis uentrem meridianũ uersus pergẽs,
ideoq; meridionalis descendens uocatur. Stella epicycli, quæ Iouem re-
præsentat, in superiori parte epicycli apparet, quare Iupiter directus, &
propemodũ

Rotæ medii
motus declar-
atio,

Auges h 24 0
perpetuò Sep

Aux h distat à
ventre 20 gra-
24. uero 50

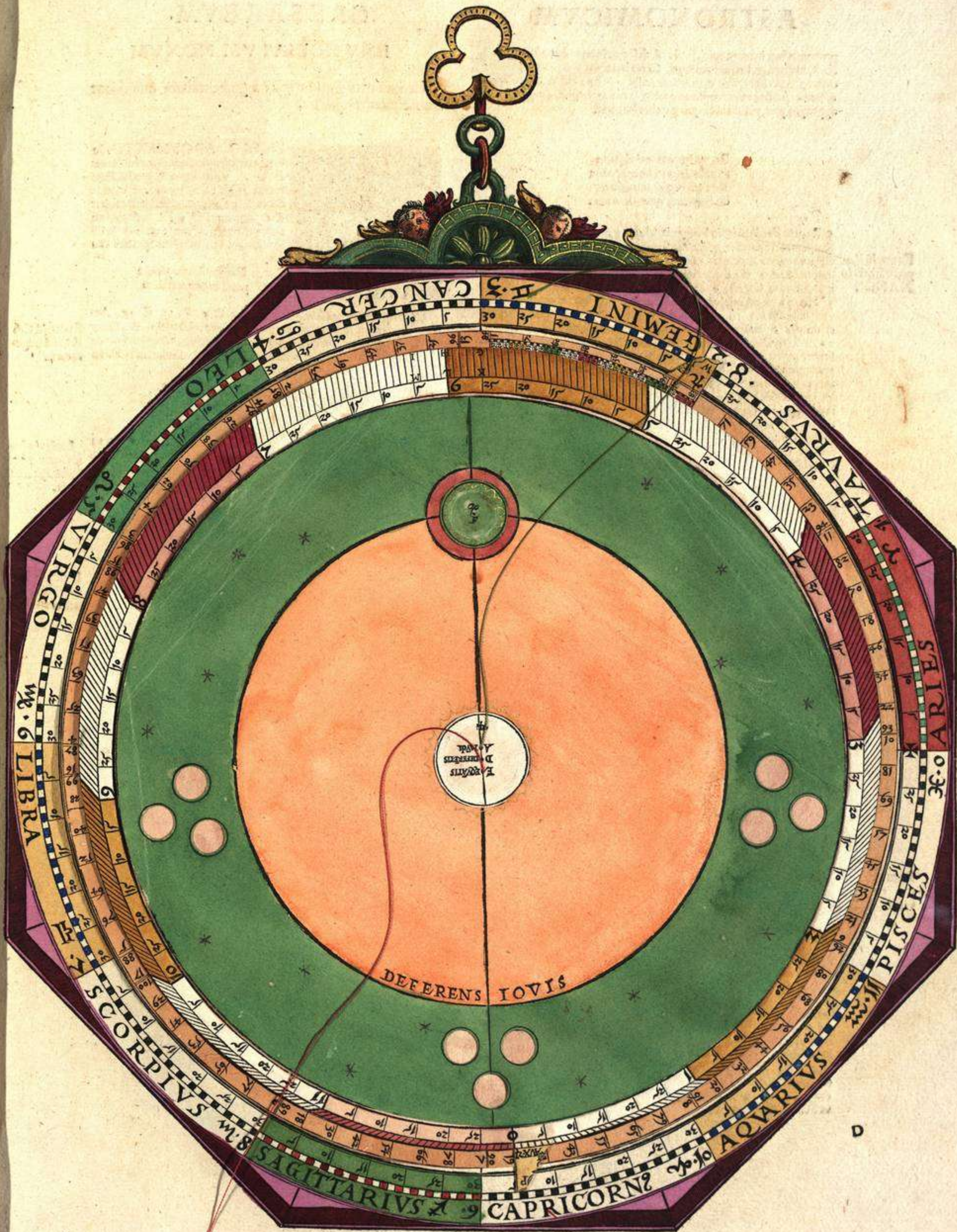
Exemplũ CA-
ROLI Imper-
atoris,

Verus locus
2 tpe Caroli.

Cẽtrũ æquarũ

TABVLA MEDII MOTVS			TABVLA MEDII ARGVME		
IOVIS			IOVIS		
Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Chri- stum.	Radices ante Chri- stum.	Centenarii annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Chri- stum.	Radices ante Chri- stum.
Annus	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. G. M.	S. G. M.
Christi	0 32	0 22	Christi	3 7 45	3 7 45
100	X 0 45	14 19	100	10 2 16	8 13 54
200	9 12 58	18 6	200	4 26 47	1 18 45
300	19 11	11 53	300	11 21 19	6 14 12
400	II 25 14	15 40	400	6 15 50	11 29 41
500	1 37	29 27	500	1 10 21	5 5 10
600	7 50	23 14	600	8 4 52	10 10 39
700	14 3	17 1	700	2 29 23	3 16 8
800	X 10 16	10 48	800	9 23 54	8 21 37
900	26 19	4 35	900	4 18 25	1 27 6
1000	2 42	18 22	1000	11 12 56	7 2 35
1100	8 55	22 9	1100	6 7 27	0 8 4
1200	15 8	15 56	1200	1 1 58	5 13 33
1300	21 21	9 43	1300	7 16 29	10 19 2
1400	27 34	3 30	1400	2 21 0	3 24 31
1500	3 47	17 17	1500	9 15 31	8 29 59
1600	10 0	21 4	1600	4 10 2	2 5 28
1700	16 13	14 51	1700	11 4 33	7 10 57
1800	22 26	8 38	1800	5 29 4	0 14 29
1900	28 40	2 25	1900	0 23 35	5 21 55
2000	II 4 53	16 12	2000	7 18 7	10 27 24
2100	11 6	19 59	2100	2 17 38	4 2 54
2200	17 19	13 45	2200	9 7 9	9 8 22
2300	23 32	7 32	2300	4 1 40	2 13 51
2400	29 45	1 19	2400	10 26 11	7 19 20
2500	5 58	15 6	2500	5 10 42	0 24 49
2600	12 1	18 53	2600	0 15 13	6 0 18
2700	18 14	12 40	2700	7 9 44	11 5 47
2800	24 27	6 27	2800	2 4 15	4 11 16
2900	30 40	0 14	2900	8 28 46	9 16 45
3000	II 7 3	14 1	3000	3 23 17	2 22 14
3100	X 13 16	17 48	3100	10 17 48	7 27 43
3200	19 29	11 35	3200	5 12 19	1 3 12
3300	25 42	5 22	3300	0 6 50	6 8 40
3400	31 55	19 9	3400	7 1 21	11 14 9
3500	8 8	22 56	3500	1 25 52	4 19 38
3600	14 21	16 43	3600	8 20 23	9 25 7
3700	20 34	10 30	3700	3 14 54	3 0 36
3800	26 47	4 17	3800	10 9 26	8 6 5
3900	32 59	28 4	3900	5 3 57	1 11 34
4000	II 9 33	21 51	4000	11 28 28	6 17 3
4100	15 46	15 38	4100	6 22 59	11 22 32
4200	21 59	9 25	4200	1 17 30	4 28 1
4300	27 52	3 12	4300	8 12 1	10 3 30
4400	34 5	16 59	4400	3 6 31	3 8 59
4500	40 18	10 46	4500	10 1 3	8 14 28
4600	46 31	4 33	4600	4 15 34	1 19 57
4700	52 44	8 20	4700	11 10 5	6 25 26
4800	58 57	2 7	4800	6 14 36	0 0 55
4900	5 10	11 54	4900	1 9 7	5 6 23
5000	II 11 23	19 41	5000	8 3 38	10 11 52
5100	17 36	13 28	5100	2 28 9	1 17 21
5200	23 49	7 15	5200	9 22 40	8 22 51
5300	29 62	1 2	5300	4 17 11	1 28 20
5400	35 75	14 49	5400	11 11 42	7 3 49
5500	41 88	8 36	5500	6 6 13	0 9 18
5600	47 1	12 23	5600	1 0 45	5 14 46
5700	53 14	6 10	5700	7 25 16	10 20 15
5800	59 27	29 57	5800	2 19 47	3 25 44
5900	5 40	23 44	5900	9 14 18	9 1 13
6000	II 11 33	17 31	6000	4 8 49	2 6 42
6100	17 46	11 18	6100	11 3 20	7 12 11
6200	23 59	5 5	6200	5 27 51	0 17 40
6300	29 72	28 52	6300	0 21 22	5 23 9
6400	35 85	22 38	6400	7 16 53	10 18 38
6500	41 98	16 25	6500	2 11 24	4 4 7
6600	47 11	10 12	6600	9 5 55	9 9 36
6700	53 24	3 59	6700	4 0 26	2 15 4
6800	59 37	27 46	6800	10 14 57	7 20 33
6900	5 50	21 33	6900	5 19 28	0 26 2
7000	II 11 43	15 20	7000	0 13 59	6 1 34

ASTRONOMICVM

propetmodum in auge epicycli est. A deferentis uero opposito parum abest, id quod centrū eius indicat, Centro namq̄ s̄ 6 obtinente, epicycli precise deferentis oppositum tenet. Neq̄ illud negligendum, q̄ Solem paulopost, cum planeta iungi contingat, quia Augi epicycli, appropinquet, velut antea quoq̄ nobis dictū est.

Præcedentem rei demonstrationē non sufficere reor
Proinde regis natiuitatis documentum quoque addo.

Exemplū Regis FERDINANDI

Regem Ferdinādū in Hispania Medinæ genitū cōstat, Nūc, quia Radices meridiano Ingolstadiensi præsentēs cōueniūt, hora nati principio æquanda, hoc modo fuit. In tabula regionū Medinæ vrbi adscripta Hor. 1 m̄ 12 inueni, motibus planetarum addenda, Tempū igitur natiuo, hoc est, 9 diei Martii, 20 ho., 47 m̄ pomeridianis, 1 Ho. 12 m̄ adieci, vnde 21 Ho. 51 m̄ redundarunt. Quoniā vero natiuitas in 10 diem Martii cadit, cum eodem æquationem dierum per 5 enuncliatum prius adinuentum inuestigauī, vbi 7 m̄ 30 z̄ subtrahenda reperi, quibus subtractis, 9 dies 21 horæ 51 m̄ superfuerunt, tempus quod verum & æquatū est, ad quod Iouis motum nunc inquirere licet. Primum iccirco 1500 annos in tabula adiuncta colligo, & sub titulo RADIX MEDII MOTVS IOVIS POST CHRISTVM s̄ 0 ḡ 3 m̄ 47 reperis, indicem M superimpono, filo per residuos duos annos directo, indicē rursus subduco. Tercio filum per 9 diem, 21 horas Martii tendo, indicemq̄ sub filum reduco, qui medium motum Iouis s̄ 2 ḡ 10 m̄ 12 aperit. Consequenter radicem Argumenti Iouis sub titulo POST CHRISTVM, cum annis 1500, velut iam perfectis, inspiciens s̄ 9 ḡ 15 m̄ 31 esse cognoui. Cum reliquis autē duobus annis, & 9 diebus, 21 horis, vt supra actum sæpe est, fiet. Actisq̄ illis, rotā natiuitati propōsitæ conformem omnino reddidi. Motum verum hac uia post inueni. Filum A per stellam epicycli tetendi, quod in Zodiaco gradus 5 m̄ 46 π abscidit, motum videlicet quæsitum. Centrum æquatū, filo per centrū epicycli directo, in circulo GHI s̄ 8 ḡ 21 m̄ 25 patuit. Obseruauī quoque locum inferioris epicycli à filo incisum, (quæ Aux verā fuit,) à quo vsq̄ indicem Y s̄ 9 ḡ 10 numerata, pro Argumēto vero ad latitudinem ingrendam, reseruauī. Aspiciens adhuc epicyclum in æquante siue deferente, intra vëtre meridionalem & draconis caput, Meridionalem ascendentem nominauī. Reliqua, stationum, directionum, retrogradationumque accidentia, quia quilibet p se p̄mptissime accipit, missa fatio.

TERTIA
OSTENSIONIS
VIA
RHOMAE CONDITAE
EXEMPLUM
P L O
patet.

Locus Iouis tpe conditæ vrbi.

VRBS RHOMA 753 annis condita est ante Christi aduentum. Ad quod tempus, verū Iouis locū desyderans, subtraho 753 ab 800, quoniam proximus centenarius est. Residuis adhuc 46 annis existentibus, Eregione 800 annorum, sub titulo, MEDII MOTVS IOVIS ANTE CHRISTVM, radicē excipio, Signum sc̄ 0 ḡ 10 m̄ 47. Iuxta quā etiam Radix Ar. Iouis habetur, s̄ 8 ḡ 21 m̄ 36. Augem quoq̄ ad hoc tempus inenuncliatō 4 quæsitam prius, videlicet 22 gr. 28 m̄ Ω, accipio. Ad radicē mediū motus, indicē postea M statuo, filūq̄ per 46 annos ducens, cum indice rursus compono. Per 21 deinceps diem Aprilis filo tensō mediū Iouis motus sc̄ 5 11 gr 6 m̄ 38, à filo secatur, cui rursus index M applicatur. Hoc pacto etiam argumentum examino, ad cuius augem P ostensorem ponens, rotas omnes vere dispositas habeo. Ibi nunc Centrum æquatū S 6 ḡ 15. Argumētū verum S 1 gr 13. Et epicyclum ratione deferentis, meridionālē descendentem contueor. Verum locum Iouis, filo per stellam epicycli tracto gra. 14 m̄ 30 x̄, qualis iam olim Lutio Tarutio mathematico vt Solinus habet proditus est, in Zodiaco contemplo.

CAESAREVM.

ENUNCIATVM NONVM

Latitudinem Iouis triplici argumentorum inductione manifestatam inquirere.

ENTRO ARGUMENTOQ̄ veris consideratis, inducatur filū lineæ B C. Vnio, signo & gradui argumenti IOVIS superponatur, exinde filum S gr m̄, centri æquati tangat & margarita IOVIS latitudinem vere exprimet. Quæ res tribus demonstrationum viis adhibitis apertior euadet.

Demonstratio prima per Cæsaris natalem

Cæsarea natiuitas Centrum æquatū s̄ 5 ḡ 12 m̄ 15. Argumentum verum S 0 gr 5 m̄ 33 habuit. Ideo filo A, lineæ B C imposito, margaritaq̄ argumentum tenente, filūq̄ rursus centrum occupante, vnio gra. 0 minut. 51, id est, latitudinem IOVIS meridionalem & ascendentem refert.

Exemplū CAESARIS

Demonstratio secunda per ortum regum.

Regis FERDINANDI ortus, Centrum Signorum 8 gr 21 minutorum 25, Argumentum Signorum 9 graduum 10 habuit. Vbi iuxta regulam, latitudo meridionalis Iouis minu. 40 cernitur. Quia vero eclipticæ vicinior sit, latitudoque minuitur, Meridionalis ascendens vocatur.

Latitudo Iouis quæ nati fuerit tpe nati regis.

Demonstratio tertia per exemplum fundatæ Urbis

Rhoma condita Argumentum 1 S gra. 13, Centrum 6 Signi 15 gra. videbatur, vnde latitudo ab ecliptica versus meridiem gr. 11 descendens erit, quanq̄ cito ad eclipticam reuersura sit. Et hæc hactenus mihi sufficienter Iouis motum aperuisse videor.

Latitudo Iouis tpe vrbi conditæ

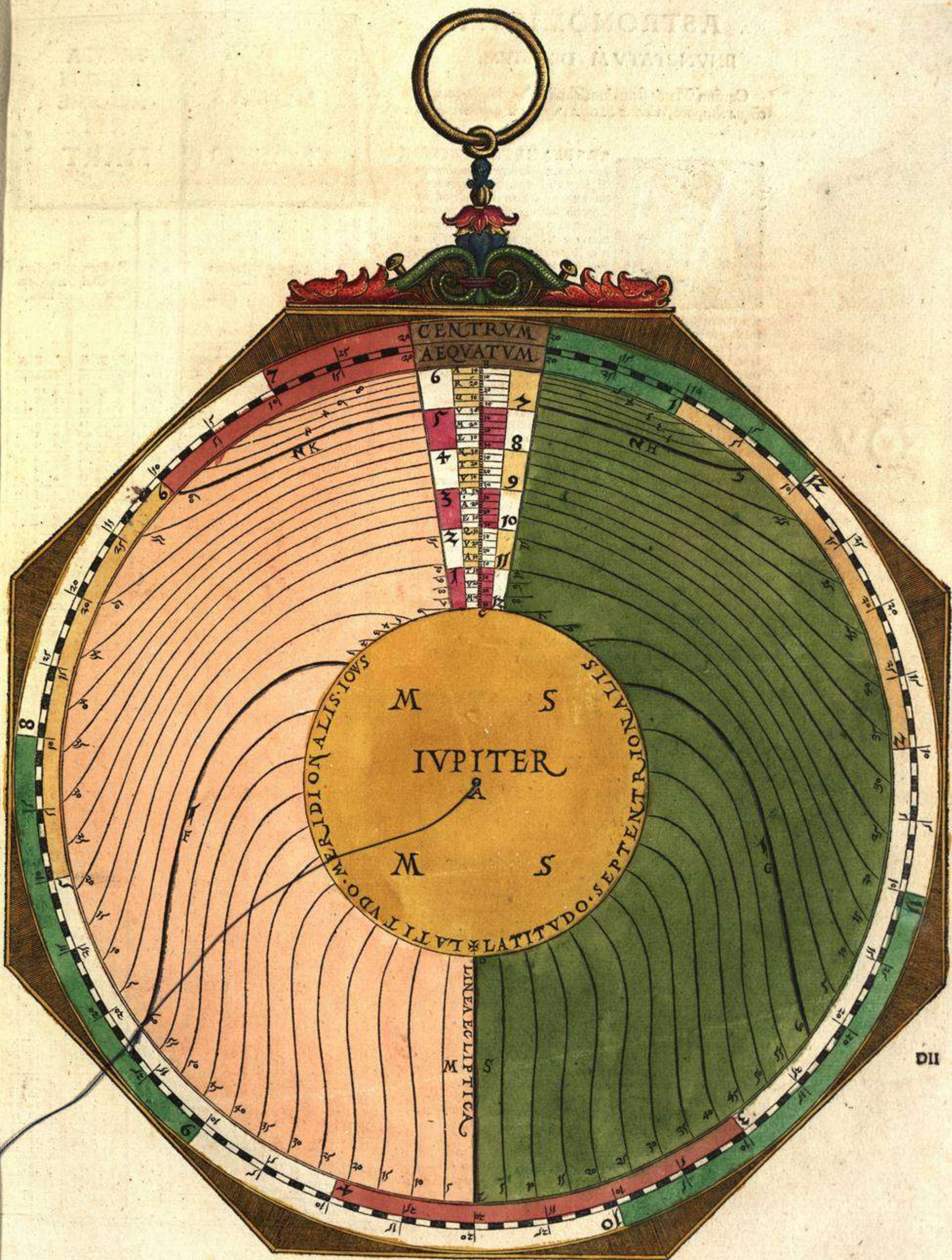

SEQVITVR INSTRVMENTVM

TRADITIONIS

PRAEMISSAE.

ASTRONOMICVM

ENVNCTATVM DECIMVM

Cursum Martis secundum Zodiaci longitudinem, quo
cūque tempore, celeriter & citra negotium deprehendere.

ARS PLANETA TERTIVS
à Saturno, calidæ siccaeque temperaturs
est, ideoque bellorum dominus putatus,
quod flauæ bili non ab simile quid, in
corporib⁹ humanis efficiat. Hinc enim
est, quod cum græci ΠΥΡΟΙΔΑ id est, igni-
tum vocent. Huius motum qui est scitu-
rus. Rotas singulatim pspiciat hortor.
Quas quidem non ita multum à prior-
ibus differre videbit, nisi quod in Marte
venter Draconis rectè in auge deferen-
tis habetur, semperque aquilonè versus,

ab ecliptica spectat. Venter aut meridionalis ex aduerso augis situatur,
seduloque in latitudine meridionali perdurat. MARTIS cursum quæsi-
turo, propositi temporis centenarius proxime pcedens minor, ex tabu-
la accipiendus erit, & hoc, si tempus sit post Christum natum. Radi-
ces præterea medii motus & argumenti, sub titulis suis capiendi. Si ve-
ro ante Saluatoris ortum, tempus proponitur, iam centenarius pro-
positi numeri proximus sequens seu minor, eligendus est. Habita ex
tabula radice medii motus & argumēti, eadem in Zodiaco quaeratur,
indice M eidem superposito. Annos deinde centenarium superantes,
in limbo rotæ illius inspice, per quos filum A tensum cū fuerit, index
M rursus subordinetur. Filo A, diebus & horis electi temporis adiū-
cto, index denuo substituitur. Eo facto, simulac rota pro voluntate
operaturi instituta est. In Zodiaco aut medius motus Martis cernitur.
Ostensorum P augi Martis (quam 4 enunctiatū inuenire docuit) ad-
hibens, rotam eandem rite locaueris. Ad epicyclum veniens, nota cō-
tactū lineæ indicis M & circuli G H I, eundem locum in circulo K L
M, secundum lineam sequutus obserua, per quem filum E ducatur,
epicycli centro cum cruce + augis subornato. Epicyclo sic ordinato,
quaeratur argumenti radix ante per tabulam accepta in limbo inferio-
ri, cui indicem Y superioris circuli superapta. In superiore quoque
circulo, annos superfluos numera, cum filoque epicycli nota, indice Y
eodem ducto. Præterea cum diebus similiter agenti, epicyclus perfecte
locatus erit.

Quomodo verus Martis
locus, argumentum & cen-
trum inueniantur.

¶ Verum locum Martis in Zodiaco, filo A per stellam epicycli du-
cto videbis. Idem filum per centrum epicycli tensum, in G H I circu-
lo centrum verum dat. A sectione exterioris epicycli vsq; ad indicem
Y superioris, numerans, Argumentum verum habebit. Centro &
Argumento custoditis, infra ad latitudinem opus esse scito.

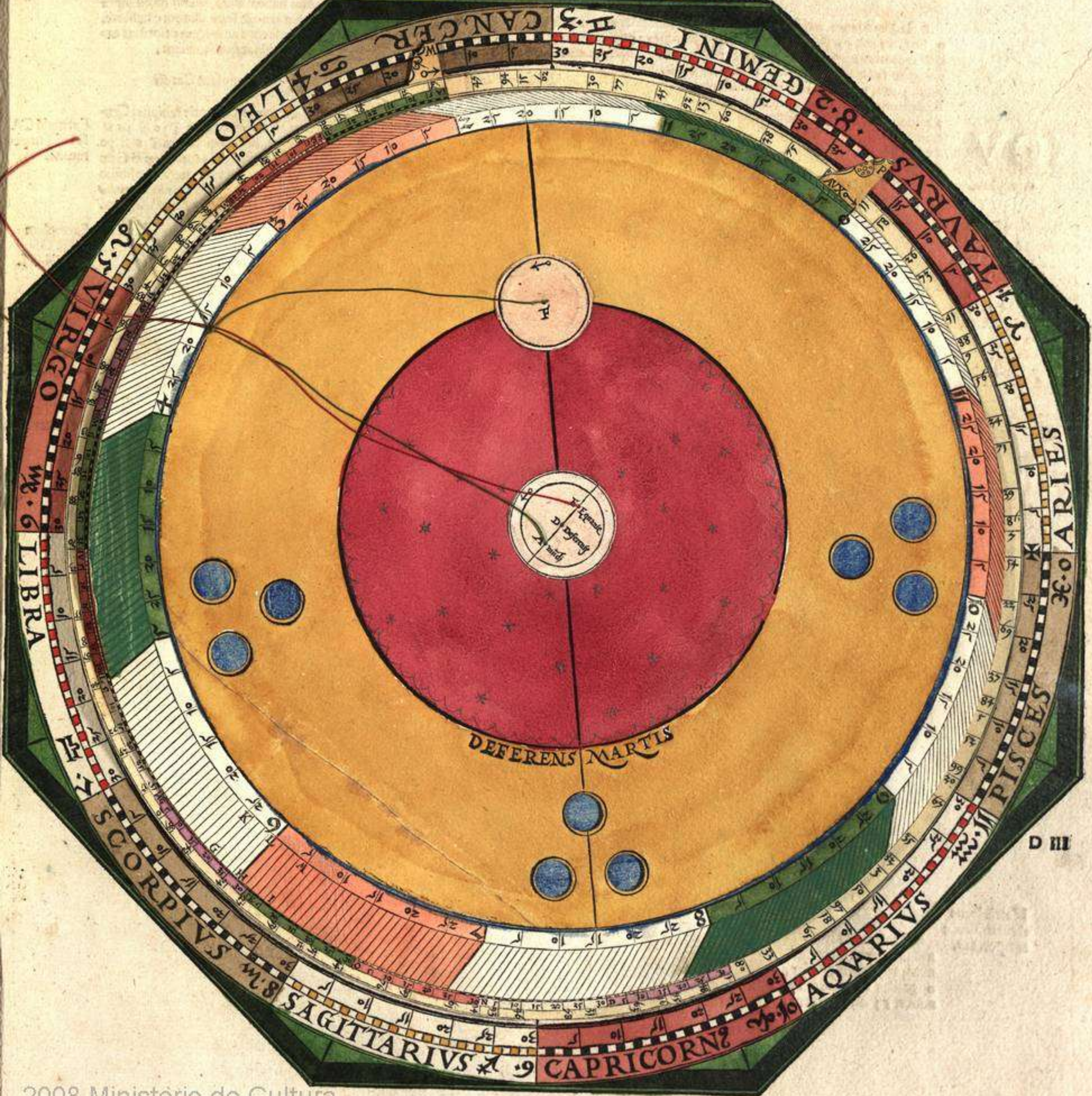
Hactenus dicta, triplici cōpendio
libet repetere, quorum primum
Imperatoris CAROLI
natiuitas, illustrabit.

Exemplū CA-
ROLI Imper-
atoris.

¶ Natiuitatis Imperatoris tempus æquatum, ut sæpe auditum est,
1500 annos, 23 dies, 16 hor, 29 mi, continet. Hoc tempus, quia
post Christum est, proxime antecedens minor centenari⁹, qui est 1400
accipiendus erit. Illius radix medii motus, 5 0 3 21, Argumē-
tum verò 3 3 15 3, sub titulis accommodis habentur. Signa ergo,
gradus & minuta medii motus in Zodiaco inuestiganda, inuestigataque
cum indice M notanda. Quandoquidem vero à 1400 vsq; ad 1500
natiuitatis tempus, adhuc 99 anni supersunt, iccirco iidem in limbo
eiusdem quaerendi sunt. Quæsitis filum A addendum, indice sub idē
reducto. Eodem modo cum diebus & horis, rationabiliter distinctis,
agendum. Ibidem igitur filo & indice firmato, medius motus Martis
in Zodiaco ad horam ppositam, 5 2 2 1 5 6 cernetur. Aux postea
per 4 enunctiatum habita cum est, quæ 5 14 5 7 0 habet, eadem in
Zodiaco requiratur, & cū P monstratore firmetur. Locus in super-
circuli G H I, ab indice M tactus, obseruetur. Transcūtiq; in K L M
circulum, punctus ibidem inuentus notetur, per quem filo æquantis
educto, centrum epicycli cum cruce + augis supponatur. A cruce +
post, radix argumenti ex tabula sumpta, vbi numerata fuerit, cum in-
dice Y signetur. Filum epicycli rursus per 99 annos (& hoc in limbo
superioris epicycli) ostensore Y admoto extendatur. Ultimo filum
per dies 23 hor 16 mi 20 Februarii ducatur. Cui filo, si denuo indi-
cem substituis, in limbo inferioris epicycli, medium argumētum Martis
signorū, 8 graduum 20 minutorum 31 patet. Iam filum A repete,
quod per stellam

TABVLA MEDII MOTVS MARTIS		TABVLA MEDII ARGVME NTI MART			
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Chri- stum.	Radices ante Chri- stum.	Centenarij annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Chri- stum	Radices ante Chri- stum
Annus Christi	S. G. M.	S. G. M.	Annus Christi	S. G. M.	S. G. M.
100	1 11 24	1 11 24	100	7 26 54	7 26 54
200	3 12 58	11 9 49	200	5 26 3	9 27 44
300	5 14 33	9 8 14	300	3 25 12	11 28 35
400	7 16 8	7 6 39	400	1 24 21	1 29 26
500	9 17 43	5 5 4	500	11 23 31	4 0 17
600	11 19 18	3 3 29	600	9 22 40	6 1 7
700	1 20 53	1 1 55	700	7 21 49	8 1 58
800	3 22 27	11 0 20	800	5 20 59	10 2 49
900	5 24 2	8 28 45	900	3 20 8	0 3 40
1000	7 25 37	6 27 10	1000	1 19 17	2 4 30
1100	9 27 12	4 25 35	1100	11 18 26	4 5 21
1200	11 28 47	2 24 1	1200	9 17 36	6 6 11
1300	2 0 21	0 22 26	1300	7 16 45	8 7 3
1400	4 1 56	10 20 51	1400	5 15 54	10 7 53
1500	6 3 31	8 19 16	1500	3 15 3	0 8 44
1600	8 5 6	6 17 41	1600	1 14 13	2 9 35
1700	10 6 41	4 16 6	1700	11 13 22	4 10 26
1800	0 8 16	2 14 32	1800	9 12 31	6 11 16
1900	2 9 50	0 12 57	1900	7 11 41	8 12 7
2000	4 11 25	10 11 22	2000	5 10 50	10 12 58
2100	6 13 0	8 9 47	2100	3 9 59	0 13 48
2200	8 14 35	6 8 12	2200	1 9 8	2 14 39
2300	10 16 10	4 6 38	2300	11 8 18	4 15 30
2400	0 17 44	2 5 3	2400	9 7 27	6 16 21
2500	2 19 19	0 3 28	2500	7 6 36	8 17 12
2600	4 20 54	10 1 53	2600	5 5 45	10 18 2
2700	6 22 29	8 8 18	2700	3 4 55	0 18 53
2800	8 24 3	5 28 43	2800	1 4 4	2 19 44
2900	10 25 38	3 27 9	2900	11 3 13	4 20 34
3000	0 27 13	1 25 34	3000	9 2 23	6 21 25
3100	1 28 48	11 23 59	3100	7 1 31	8 22 16
3200	3 0 23	9 22 24	3200	5 0 41	10 23 7
3300	5 1 58	7 20 49	3300	2 29 50	0 23 57
3400	7 3 33	5 19 15	3400	0 28 59	2 24 48
3500	9 5 7	3 17 40	3500	10 28 9	4 25 39
3600	1 6 42	1 16 5	3600	18 27 18	6 26 30
3700	3 8 17	11 14 30	3700	6 26 27	8 27 20
3800	5 9 52	9 12 55	3800	4 25 36	10 28 11
3900	7 11 27	7 11 20	3900	2 24 46	0 29 2
4000	9 13 2	5 9 46	4000	0 23 55	2 29 53
4100	11 14 16	3 8 11	4100	10 23 4	5 0 48
4200	1 16 11	1 6 36	4200	8 22 14	7 1 34
4300	3 17 46	11 5 1	4300	6 21 23	9 2 25
4400	5 19 21	9 3 25	4400	4 20 32	11 3 16
4500	7 20 56	7 1 52	4500	2 19 41	1 4 6
4600	9 22 30	5 0 17	4600	0 18 50	3 4 57
4700	11 24 5	2 28 42	4700	10 18 0	5 5 48
4800	1 25 40	0 27 7	4800	8 17 9	7 6 38
4900	3 27 15	10 25 32	4900	6 16 18	9 7 29
5000	5 28 50	8 23 57	5000	4 15 28	11 8 20
5100	8 0 25	6 22 23	5100	2 14 37	1 9 11
5200	10 1 59	4 20 48	5200	0 13 46	3 10 1
5300	0 3 34	2 19 13	5300	10 12 55	5 10 52
5400	2 5 9	0 17 38	5400	8 12 5	7 11 43
5500	4 6 44	10 16 3	5500	6 11 14	9 12 34
5600	6 8 19	8 14 29	5600	4 10 23	11 13 24
5700	8 9 53	6 12 54	5700	2 9 32	1 14 15
5800	10 11 28	4 11 19	5800	0 8 42	3 15 6
5900	0 13 3	2 9 44	5900	10 7 51	5 15 57
6000	2 14 38	0 8 9	6000	8 7 0	7 16 47
6100	4 16 13	10 6 34	6100	6 6 9	9 17 38
6200	6 17 48	8 5 0	6200	4 5 19	11 18 28
6300	8 19 23	6 3 25	6300	2 4 28	1 19 19
6400	10 20 57	4 1 50	6400	0 3 37	3 20 10
6500	0 22 32	2 0 15	6500	10 2 47	5 21 1
6600	2 24 7	11 28 40	6600	8 1 56	7 21 52
6700	4 25 42	9 27 5	6700	6 1 5	9 22 42
6800	6 27 16	7 25 31	6800	4 0 14	11 23 33
6900	8 28 51	5 23 56	6900	1 29 24	1 24 24
7000	11 0 26	3 22 21	7000	11 28 33	3 25 15
7000	1 2 1	1 20 46	7000	9 27 42	5 26 5

D III

quod per stellam epicycli directum, in Zodiaco verum Martis locum, 24 scz gradum 38 minutum & ostendet. Eleuato deferente, Mars Septentrionalis ascendens pariter cernitur. Filum per centrum epicycli rursus tensum, in circulo GHI, Centrum verum, Signorum scz 10 graduum 16 minorum 50 indicat. A cuius iuterfectione, in epicyclo inferiori facta, (quæ aux vera dicitur) vsq; ad indicem Y 3 8 6 10 31 numerata, Argumentum verum sunt. Centrum & Argumentum posterius latitudini Martis inquirendæ seruiunt.

constitutam, ex enunctiatio 4 inuentam, capio, indicemq; M radici superpono. Hinc 1149 à 1200 subducens, & residuos 51 reperiens, eos in limbo rotæ inferioris requiro. Per quos filum traductum, cum indice M subtrus locato, teneo. Absoluto itaq; orbe illo, motus Martis medius seculo Troiani respondens excidii apparet. Epicyclo deinde simili ratione post radicem firmato, motus quoq; verus, qui in 17 gra. 30 mi. & erat, ostenditur. Centrum verum Sig. 11 gra. 1 mi 40. Argumentum æquatum Sig: 1 gra: 16 minu. 51 demonstrant. Deferens postmodum si leuetur, epicyclus etiã Septentrionalis Ascendens proximus augi æquantis & capiti draconis imminens reperitur.

Secundum natalia regis

FERDINANDI

tempora, cõpendium

exhibebunt.

Regem natum anno 1503 scimus. Quo tempore æquato, dies 9, hor. 21 mi. 51 Martii consurgunt: Hic, quia 1500 elapsi sunt, qui centenrios perfectos constituunt, radices ambæ, altera medii motus, quæ facit Signa 8 gradus 5 minuta 5, altera argumenti, quæ Signi 1 gra. 14 minu. 12 est, sub titulis post Christu aspiciendæ sunt. Radici medii motus in Zodiaco habitæ, indicem M impono, filum p 2 annos eiusdem rotæ extendo, (duo namq; anni post 1500 integrè confecti sunt) filoque rursus M ostensore subordino. Per 9 etiã diem, 20 horas, 51 minuta Martii, filum mitto, ostensore simul subcato, vbi tandem medium Martis motum, horæ natali consentaneu in præsens, Sig. 10 gra. 3 minu. 46 in Zodiaco contemplor. Noto insuper indicis M cum circulo GHI contiguitatem. A qua iuxta lineæ ductum, in KLM circulum vsq; promouens, per punctum illuc oblatum, filum E dirigo, subtrus illud epicycli centro,

FERDINANDI Regis exemplum,

Post verbum, cõtemplor, adhuc adde illa. Deinde Augem, quæ per enuctia: 4 constat, vcz 6 14 59 2 cum indice P vbi in Zodiaco requisita est, exprimo. Noto insuper ind: & cce

cruceq; precise locatis. Postea radicem in tabula ad 1500 repertam, in limbo inferioris epicycli cum indice superioris signo. Sic etiam per annos residuos 2, in superiore epicyclo filum cum indice subducto, tendo. Per dies 9, deinde 21 horas, 51 mi Martii, filum idem eiusdem epicycli subfirmato indice duco, & orbes instrumenti omnes instituto temporico formes, habeo. Verum cursum Martis, qui est 24 gra 6 minorum & filum A in Zodiaco per stellam epicycli recta eductum, commonstrabit. Deferentem si eleues, epicyclũ ante augis oppositũ paulo repeties, qd oppositũ, venter etiam draconis meridionalis dicitur. Mars aut eo in loco repertus, meridionalis descendens, id quod literis M D manifestum sit, vocatur.

Centrum verum, quod est Signorum 5 graduum 16 minorum 15 filum A per centrum epicycli tractũ in circulo GHI innuit. Idẽ filum in epicyclo inferiori augem veram refert, à qua si vsq; ad indicem Y numeras, argumentum verum, quod est Sig. 1 gra. 19 mi 58 prodibunt. Centri Argumentiq; vltus ad latitudinem post hac requirentur.

Tertia sequitur exemplificatio, rationem cum annis ante Christu opandi sub Troiana historia præscribens

Martis locus diruta Troie temporibus,

Troiam historie testantur euersam, anno 1149 ante Seruatorẽ mudo datum. Istius numeri centenariũ sequentem, id est 1200 pponens, tabulam ingredior. Radicem medii motus, quæ habet Signi 0 gradus 22 minuta 25, radicemq; argumenti, quæ Sig. 8 grad. 6 miuit; 53 est, excerptens. Similiter augem in 9 gradu 5 minuto constitutã

ENUNCIAT, VNDECIMVM

Martis elongationem ab ecliptica vtrinõq; contingentem tribus exemplis propositis manifestare.

ELATITVDINE MARTIS nihil habeo aliud, quàm quod supra de Saturno & Ioue allatum est, asserre. Proinde citra ambagem prioribus exemplis declarandis insistam.

Exemplum Caroli

Natale imperatoris tempus, Centrum æquatum Martis 5 10 6 16 50, Argumentum verum 5 8 6 10 31 tenuit. Filo iam lineæ BC imposito, margaritaq; 8 Sig: 10 gra. 31 minu: tenente, iterum in limbo filum super Centru, quod est 5 10 6 16 50 feratur, & vnio latitudinem Martis 59 scz minuto septentrionalem descendente ostendet.

Exemplum CAROLI imperatoris.

Exemplum regis Ferdinandi. In natalitio FERDINANDI Centrum Argumentumq; præcedenti theoremate ostensa, repetantur. Filo lineæ BC immisso, vnionem argumento, Signis scz 1 gra. 19 mi. 48 adiunge. Filu vbi Centro vero, id est Sig: 5 gr: 6 minut. 15 fuerit superpositum, margarita gradum 0 minutum 17 ab ecliptica austro inclinans intersecat. Latitudo igitur augescens, ascendente planetam demonstrat. Exemplum

Exemplum FERDINANDI.

diruta Troie. Diruta TROIA, Centru Signi: 11 gra: 1 minut: 40, Argumentum Sign. 6 gra 16 minut. 51 habuit. E quibus latitudo Martis Septentrionalis ab ecliptica gra. 3 minut: 10 colligitur. Ascendens autem, quia magis seip ac magis Aquilonem adlabitur, intelligitur.

Quam Marti latitudinem excidii Troiani tpe obtinuerit.

PRÆMORATA

MARTIS LATITVDINEM

PRÆSENS SCHEMA

REPRESENTAT

*****

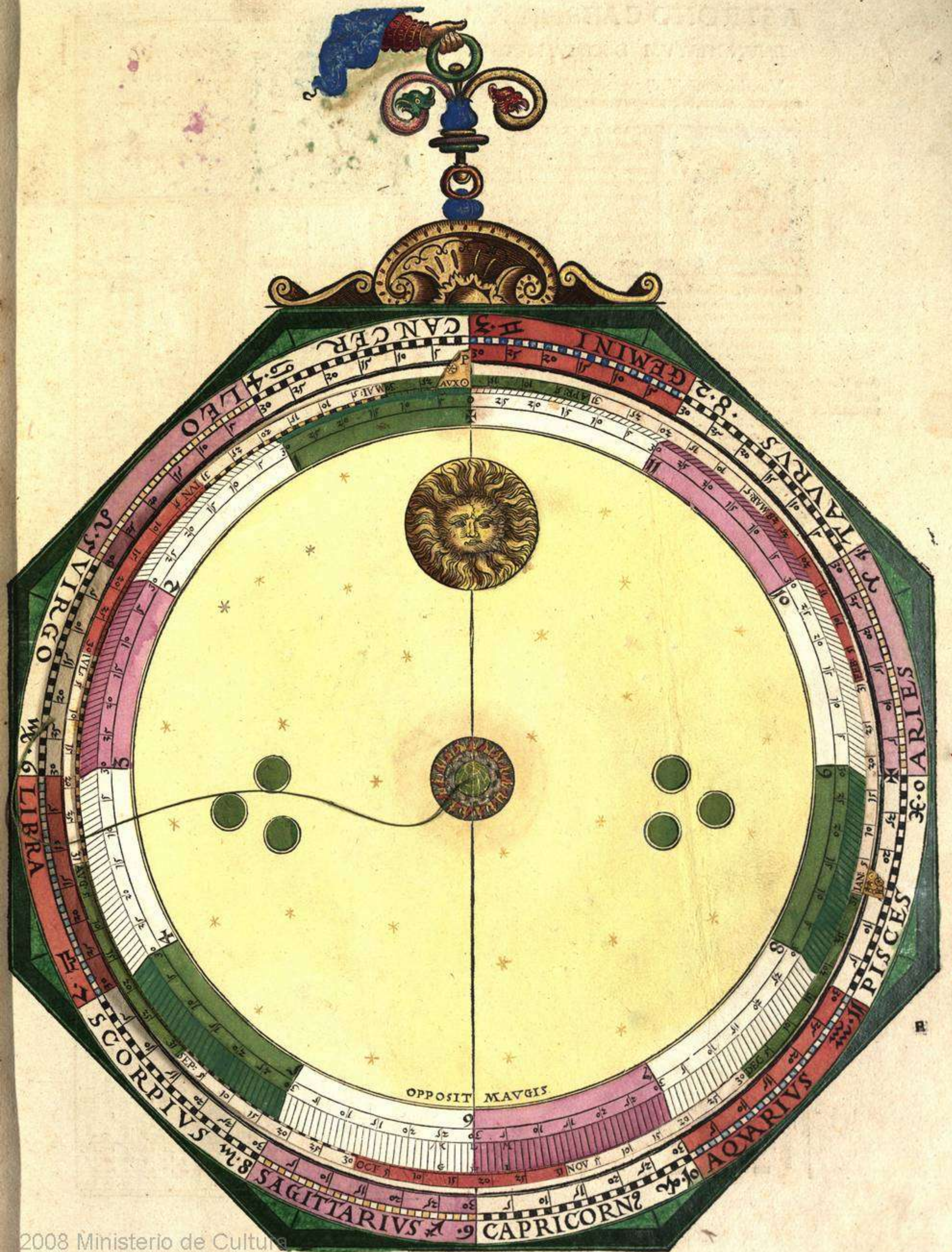

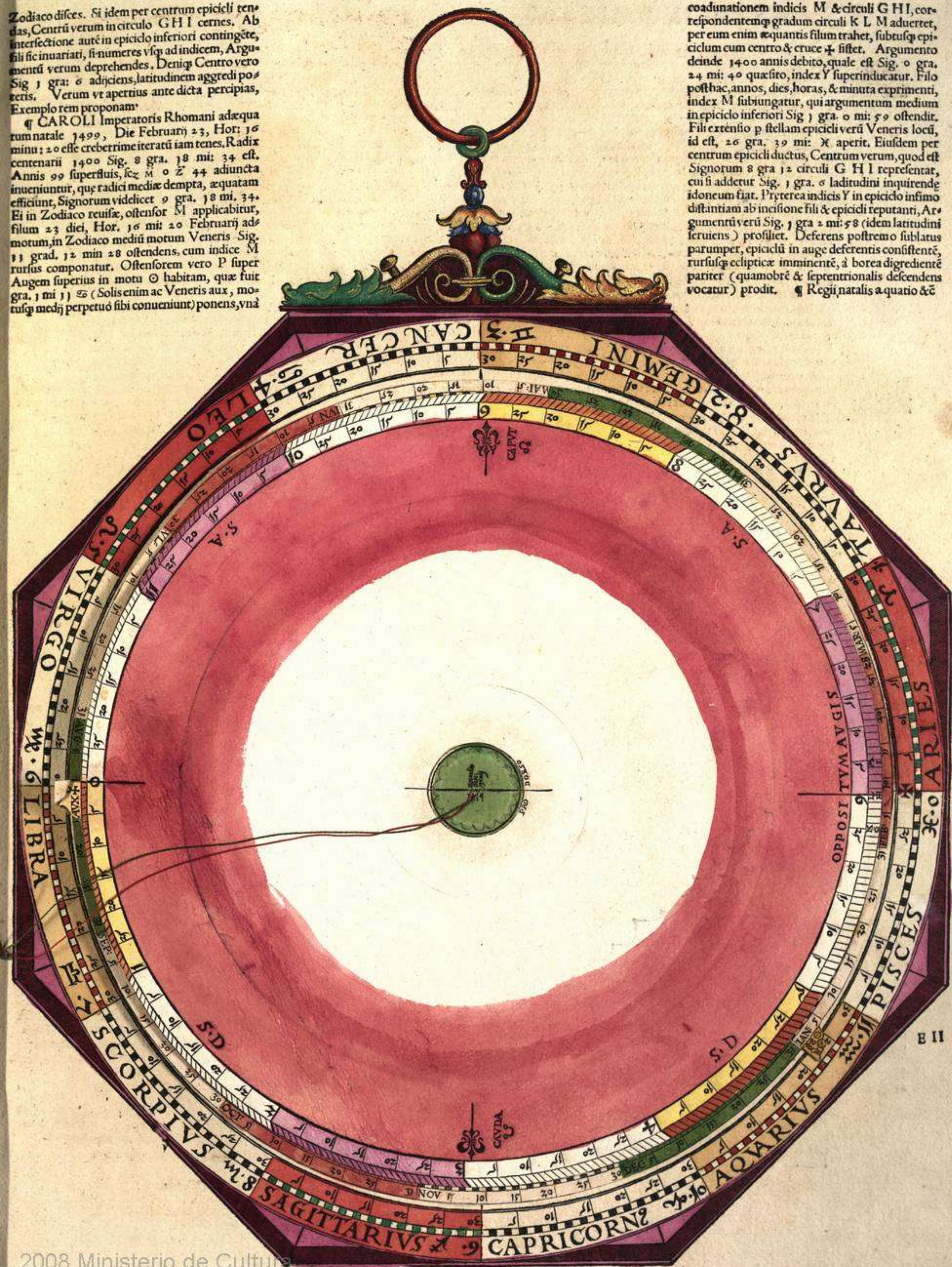

Zodiaco difces. Si idem per centrum epicycli ten-
 das, Centrum verum in circulo GHI cernes. Ab
 interfectione autē in epicyclo inferiori contingēte,
 fili sic inuariati, si numeres vsq; ad indicem, Argu-
 mentū verum deprehendes. Deniq; Centro vero
 Sig 1 gra: 6 adiciens, latitudinem aggredi po-
 teris. Verum vt apertius ante dicta percipias,
 Exemplo rem proponam

¶ CAROLI Imperatoris Rhomani adæqua-
 tum natale 1499, Die Februarij 23, Hor: 16
 minu: 20 esse creberrime iteratū iam tenes. Radix
 centenarij 1400 Sig. 8 gra. 18 mi: 34 est.
 Annis 99 superstitis, scz M 0 2 44 adiuncta
 inueniuntur, quæ radici mediæ dempta, æquatam
 efficiunt, Signorum videlicet 9 gra. 18 mi. 34.
 Ei in Zodiaco reuisa, ostensor M applicabitur,
 filum 23 diei, Hor. 16 mi: 20 Februarij ad
 motum, in Zodiaco mediū motum Veneris Sig.
 11 grad. 12 min 28 ostendens, cum indice M
 rursus componatur. Ostensorem vero P super
 Augem superius in motu ☉ habitam, quæ fuit
 gra. 1 mi 1) ☉ (Solis enim ac Veneris aux, mo-
 tusq; medij perpetuō sibi conueniunt) ponens, vna

coadunationem indicis M & circuli GHI, cor-
 respondentemq; gradum circuli KLM aduertet,
 per eum enim æquantis filum trahet, subfusq; epi-
 cyclum cum centro & cruce ✚ listet. Argumento
 deinde 1400 annis debito, quale est Sig. 0 gra.
 24 mi: 40 quaesito, index Y superinducatur. Filo
 posthac, annos, dies, horas, & minuta exprimenti,
 index M subiungatur, qui argumentum medium
 in epicyclo inferiori Sig 1 gra. 0 mi: 59 ostendit.
 Fili extensio p stellam epicycli verū Veneris locū,
 id est, 26 gra. 39 mi: ✕ aperit. Eiusdem per
 centrum epicycli ductus, Centrum verum, quod est
 Signorum 8 gra 12 circuli GHI representat,
 cui si addetur Sig. 1 gra. 6 latitudini inquirende
 idoneum fiat. Præterea indicis Y in epicyclo infimo
 distantiam ab incisione fili & epicycli reputanti, Ar-
 gumentū verū Sig. 1 gra 2 mi: 58 (idem latitudini
 seruiens) profiliet. Deferens postremo sublatus
 parumpet, epicyclū in auge deferentis consistentē,
 rursusq; eclipticæ imminente, à borea digredientē
 pariter (quamobrē & septentrionalis descendens
 vocatur) prodit. ¶ Regij natalis a quatio & c

Exemplū Regis FERDINANDI.

Reginatalis equatio 1502 anni, 9 dies Martij, Horæ 21, mi: 51 cum sit, statim ex secunda tabula medium Veneris motum anno 1500, centenatio scz minori congruentē, Sig 9 gra. 19 mi. 19 capies, Ex prima tabula annos residuos 2, penes quos m̄ 28 z̄ 41 inuenta radici medi motus surripies, vnde Sig 9 gra. 18 mi 50 remanebunt, quibus si index M superagatur in Zodiaco, diebus, horis minutisq; ritē applicetur, medium Veneris motum, Sig 11 gra. 26 mi. 45 verissime monstrabit. Index P insuper cum auge, quæ est gra. 1 mi: 12 z̄ (vt in Sole auditum est) componetur, epicyclum pariter cum Cruce sua ordinetur, quo ordinato radicem Argumenti ē tabula tertia, centenatio 1500 competentem excipe. Radix autē, habet Sig. 7 gra 12 mi 14. Eidem indicem in epicyclo imponens, annos, dies, horas & minuta residua cum filo & indice, vt doctus es, preparato. Ecce nunc ostensorem qui medium Argumentū Veneris in epicyclo Sig. 11 gra. 26 mi: 3 dat. Filiū autem per stellam epicycli eductum, verum locum Veneris in Zodiaco, hoc est, gradus 26 mi: 3 x̄ ad tempus scz natiuum regis indicat, Centrum verum & equatum quod est Signorum 8 gra: 28 in circulo G H I videtur a filo A per centrum epicycli directo, cui pro latitudine habenda Sig 1 gra: 6 additico, idem filum in epicyclo inferiori auge veram epicycli innuit, a quo loco vsq; ad indicem Y computans, Argumentum verum Veneris, quod est Sig 11 gra. 22 min. 40 offeretur. Et hęc duo post Christum motus inuenire docent, Tertium sequens exemplum ante Christum operaturū instruet. Vrbis Rhoma condita cepit anno 753 ante Salutem Orbi factam, 11 Kalendas Mayas, Si Lutio Tarutio Mathematico credimus, inter secundam & tertiam, 11 Kalendarum, idem est, quod 21 die Aprilis. Horę autem numerari debent ab ortu Solis inchoantib; ita astrologica ratione horas accipiendo, 21 Aprilis dies imperfectus adhuc supponetur. Horas autē a meridie diei reputanti hora 19 mi: 30 statuatur. Quamq; vero non desint (inter quos & Plutarchus est) qui Rhomam non 11, sed 12 Kalendas. May cepit extrui autē, id quod 20 diem Aprilis designat. Ea tamē res nihilo plus Tarutiū quo minus in motibus deuiasse non tollerabiliter insinulari queat, saluat, vt in presentibus liquidissime cuius lecturo constaturum est. Esto enim (quod tamen fieri prorsus nequit) vsu veniat 30 vel 40 dissentio hoc loco, nunq; tamen huiusmodi motuum absurditas, qualis Tarutio accidit, in hoc nostro instrumento cuiquam timenda erit. Motus igitur originem Romanę vrbis referentes hic visurus, primo, vt sepe monitū est, 753 annos proponat, quos a proximo maiori centenatio, videlicet 800 auferat, ablati vero 64 superesse completos videbit. Radix medi motus Veneris, quę Sig. 9 gra. 2 mi: 25 ē tabula secunda, cui inscriptio ante Christum quærenda sunt, apud annos deinde residuos m̄ 9 z̄ 17 cum M litera in prima tabula inuenta, radici demenda, vnde Sig. 9 gra 2 mi: 15 superabunt. Hunc numerum mox cum indice M in Zodiaco notabis. In limbo huius rotę inferioris diē 20 Aprilis, 19 ho. 30 mi: (quoniam horę & minuta a meridie vicissime diei numerentur, inter 2 & 3 horam vicissime primę diei, post Solis ortum incidunt) require, per quę filo tracto & indice M sublocato, rotula rite ordinata erit, cui? index M in Zodiaco Sig. 0 gra 21 mi 29, medium motum Veneris scz exhibebit. E tertia deinde tabula radix Argumenti summetur ē regione 800 annis, quę Sig. 11 gra. 13 mi: 26 facit. Augi post hac per 4 Enuncliatum quę sig. gra. 0 mi, 17 x̄ ostensorem P admoue. Epicyclum pariter vna cum centro suo & cruce sub filiū A loca, Y indicatore radici affixo, annis elapsis, diebus, horis, minutisq; pro more dispositis. Exin filum A in epicyclo Argumentum verum Sig 10 gra. 27 mi: 50. Centrum simul equatum in circulo G H I Sig 10 gra. 22 mi. 50, cui si addetur Sig 1 gra. 6, prouenient Sig 11 gra. 28 mi: 50, ostendet. Fili eductio per stellam epicycli, locum Veneris, quem hoc tempore possederit, in Zodiaco, 9 scz gra. 25 m. v̄ indicat. Quid igitur Lucitū Tarutiū fascinavit, vt Venerē auderet tempore vrbis fundatę in Scorpionem locare, Mercuriumq; Saturnum & Martem? Cum hoc tantummodo in Saturno verum esse deprehendatur, qui gradus 2 mi 20 m tenuisse tunc cognoscitur. In Marte vero minime locum haber, qui gra. 1 mi. 15 z̄ occupauit. Neq; vero certius quicquam & Mercurio statuit, quem in Scorpionem posuit, cum hoc ex diametro pugnet. Non enim in m̄ sed v̄ fuisse, & hoc 3 gra. 15 mi. cernitur. Semel autē ex theoreticis constat lineam Medii motus Solis, Veneris & Mercurii eandem perpetuō esse. Eorum itaq; trium motus cum sit idem, facile est coniectari, eorundem epicyclorū centra, non procul a linea, quę a Sole centrum mundi versus educitur, discere. Quod dum fit, Venerem vltra 48 gra. siue p̄cedat, siue sequatur, a Sole nunquam elongari necesse est. Mercurium vero, quoniam epicyclo tam modico voluitur, 27 gradibus a Sole vtrobiq; positum, non amplius abesse. Qua ratione fretus igitur Tarutius Solem in Tauro, Venerem & Mercurium in Scorpione, ausus est collocare? Et id cum Scorpis, diametraliter Tauro opponatur, quod discrimen totius mediū circuli, id est, 180 graduum est. Qui error, quantus sit apud Solinum, quilibet prudens iudex estimet volo. In mentem quoq; hoc loco venit Iulij Firmici, qui de quadra Veneris & Mercurii libro 6 c: 14 scriptum reliquit, cum eadem tamen nullo vnquam seculo cuiquam visa sit, nec videri possit, cum enim Venus vltra 48 gradus a Sole non recedat, Mercuriū vero vltra 27, Ponantur vero vtrinq; a Sole vtriq; planetę, ita, vt alter

Locus Veneris tempore extructę vrbis.

Linea Medii motus ☉ & ☿ perpetuō cadē.

Māxima Veneris & ☿ a ☉ distantia

Error Tarutiū insignis

ita, vt alter dextram, alter leuam occupet, adhuc tamen 77 gradibus tantum dissidere cernes. Quartus autē aspectus 90 gradus desiderat, quosdam Venus & Mercurius assequi distando non possunt, sequitur nullo quadram tempore Veneris & Mercurii, contra Firmici opinionem euenire posse. At inquis, radiali aspectu fieri potest, vt Veneris Mercuriiq; quartus contingere valeat. Sed illud nisi 83 gradibus fieri, sicut reuera fit, concedas, nescio quem quartum dicas. At 83 gradus sic quadrangulū creent, vt 90 Sextilem. Ad hęc Tarutio Sol in Tauro ponitur, quod nihilo ferius nobis improbat. At dicit aliquis in causa esse, quod non ad 12 Kalendarum (sicut Plutarchus & alii volunt) sed ad 11 Kalendas, vrbem fundatam esse constituerit, verum enimvero tantum abest, vt hoc vnus diei discrimen Tarutium absoluat, (quod vnus tantum gradus differentiam arguit) vt etiam, si propter 30 vel 40 annorum diuersitatem die certa excedisset, nunquam tamen Solem in Tauro, & multo ineptius, Venerem & Mercurium in Scorpionem transferens, culpabilis esse non debeat. Ptolomeus in 3 Magnę sue constructionis dictione tradit ea, ē quibus euidētissime colligitur suo tempore, videlicet 132 post natum Seruatorem, 22 Martii equinoctium vernale euenisse, vnde si retro eatur, vsq; ad ortum Christi, diei noctisq; equalitas, 24 & 25 Martii sufficere reperitur. Ad hoc longius putanti, tempusq; Rhomanę vrbis consideranti, diem 29 aut 30 Martii noctem ad equasse liquebit. Esto igitur 40 annis a vera vrbis fundatione deuietur, equinoctii tamen tempus in illo annorum spacio idem persistere fatebimur. Solem vero, cum constet indices non vltra gradum 1 in Zodiaco promoueri, palam est a 29 die Martii (in quo equinoctium fuit tempore conditę Rhomę) vsq; ad 21 diem Aprilis non amplius iter, ad summum quoddammodo, 22 gradibus Arietis emensum esse. Adeo se ipso clarius ostendit Sol in Ariete & non in Tauro, dum Rhoma extrueretur, se fuisse.

Aequinoctii extructę vrbis tempore

ENUNCIATVM DECIMVM QVARTVM

Veneris digressionem, id est, latitudinem ab ecliptica, per presens instrumentum indagare.

DE LATITVDINE VENERIS tamēti plura dici possent, deberentq; quia tamen papiri, vt patet ob oculos, breuitas ferre nequit, breuiores esse cogimur. Planetę huius latitudinem causantur tria. Primū, deferentis ratio efficit, quādo cūq; enim epicyclus huius in capite vel cauda draconis est, dū istius deferens in superficie eclipticę fertur, quamprimum vero epicyclus extra intersectiones consistit, tum & deferens vna cum epicyclo Aquiloni inclinatur, quam ob rem & deferentis nomine Septentrionalis iugiter manet & dicitur. Alterum aux epicycli facit, cuius diameter subinde a superficie deferentis. Tertia latitudinis causa est, diameter reflexio per longitudines medias transiens. Ceterum nil opus fuerit prolixiori informatione, qua Veneris cursum inuenire docearis, cum idem in omnibus planetis labor seu modus agendi sit. Per exempla igitur rem omnem, vt Soleo, tractaturus compendioso sum.

Causa latitudinis 1^a prima

Secunda causa

Tertia causa

Exemplum Imperatorium possedit Centrum verum Sig 8 gr 13 cui addebatur Signū 1 gra 6. Signa vero 9 gra 19 ex additione prodierunt. Argumentum verum Signū 1 ū 2 m̄ 58 habuit, quod nunc obseruabitur in linea B C duplici ziphra scriptum. Nigra quidem a Signo 0 vsq; 6, Candida vero a 6 vsq; 12. Ziphrarum vtręq; conformes in limbo signorum numeros obtinent Quoniam vero 1 ū 2 ū & c Argumentū est, in atro signorū numero a C versus B ascendendo sumi debet, cui filum cū vnione adiungetur, iccirco etiam Signa Centri, quę sunt Sig 9 ū 19 in eodem numerorum colore quærenda sunt, qui in limbo exteriori scribuntur. Illis si filum supponitur, margarita ū 0 m̄ 20 attingit, Meridionalem, quę etiam propterea, quod eclipticę appropinquat, Ascendens vocatur. Intelligitur autem hoc ex promotione fili in centro per 1 aut 2 ū, vbi illico apparet vtrum vnio accedat eclipticę, an eandem deferat.

Exemplū CAROLI Imperatoris.

Ferdinandus Rex in Centro vero motus veneris Sig 8 gra 28 comprehendit, cui additum Sig 1 ū 6, Centrum equatum nouissime, scz ū 10 ū 4 constituunt. Argumentum fuit ū 11 ū 22 mi. 40, id quod in linea B C, numeroq; signorum albo videndum est, huic applicabis vnionem. Filum Signi & gradib; & c Centri in circū ferentia interiori repertis, induces, quo facto margarita 42 m̄, id est Me: Asc: latitudinem, dum sedulo magis eclipticam adproperat, ostendet.

FERDINANDI Regis exemplum.

Rhoma condita Centrum ū 10 gra 22 m̄ 50 habuit, cui additum ū 1 ū 6, verum Centrum dant, quod est ū 11 gra 28 m̄ 50. Argumentum erat ū 10 gra. 27 mi. 50, ē quibus colligitur Venerem eo tempore eclipticę inclinasse per 38 minut, vnde & Meridionalis Ascendens dicta est.

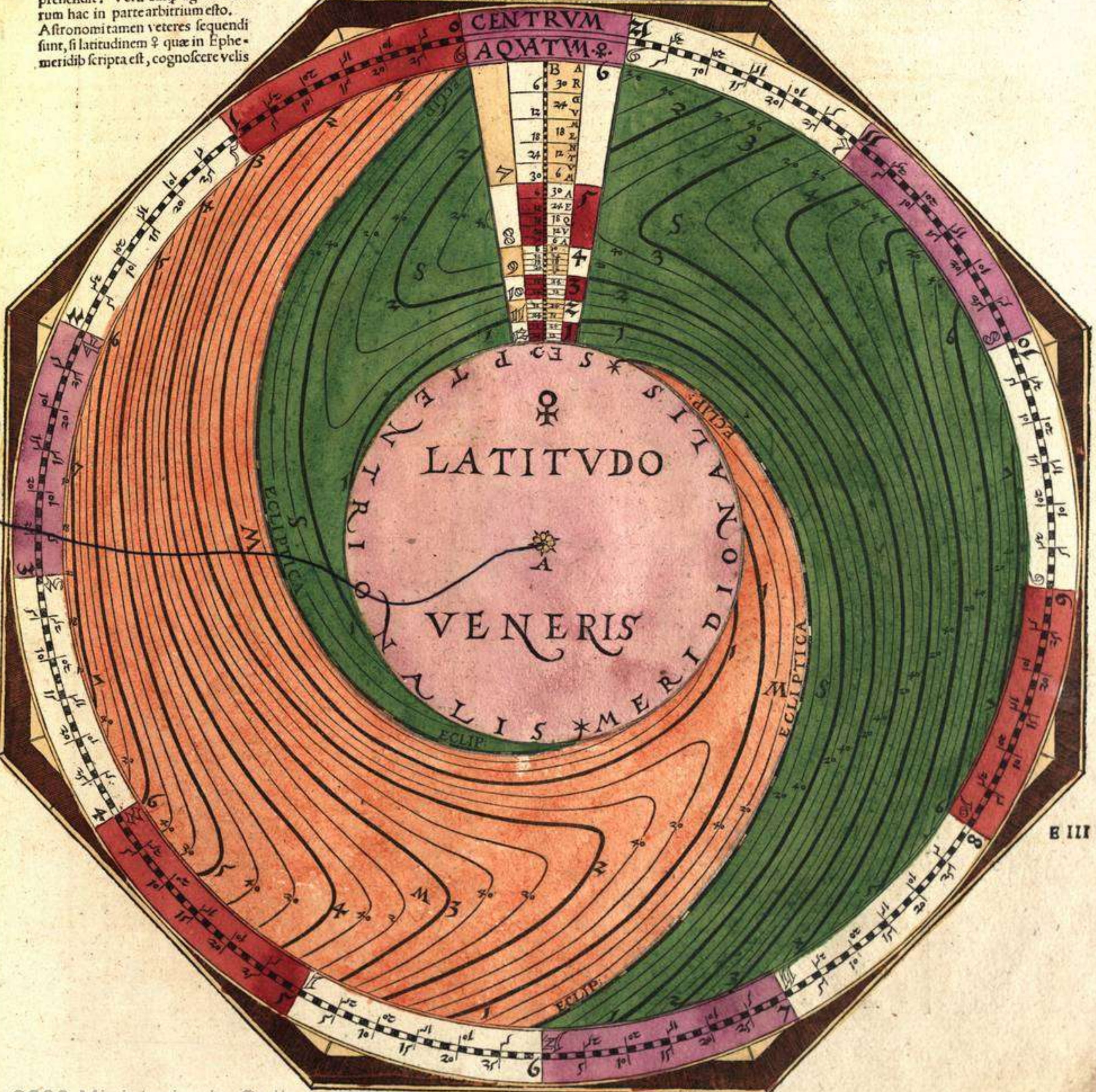
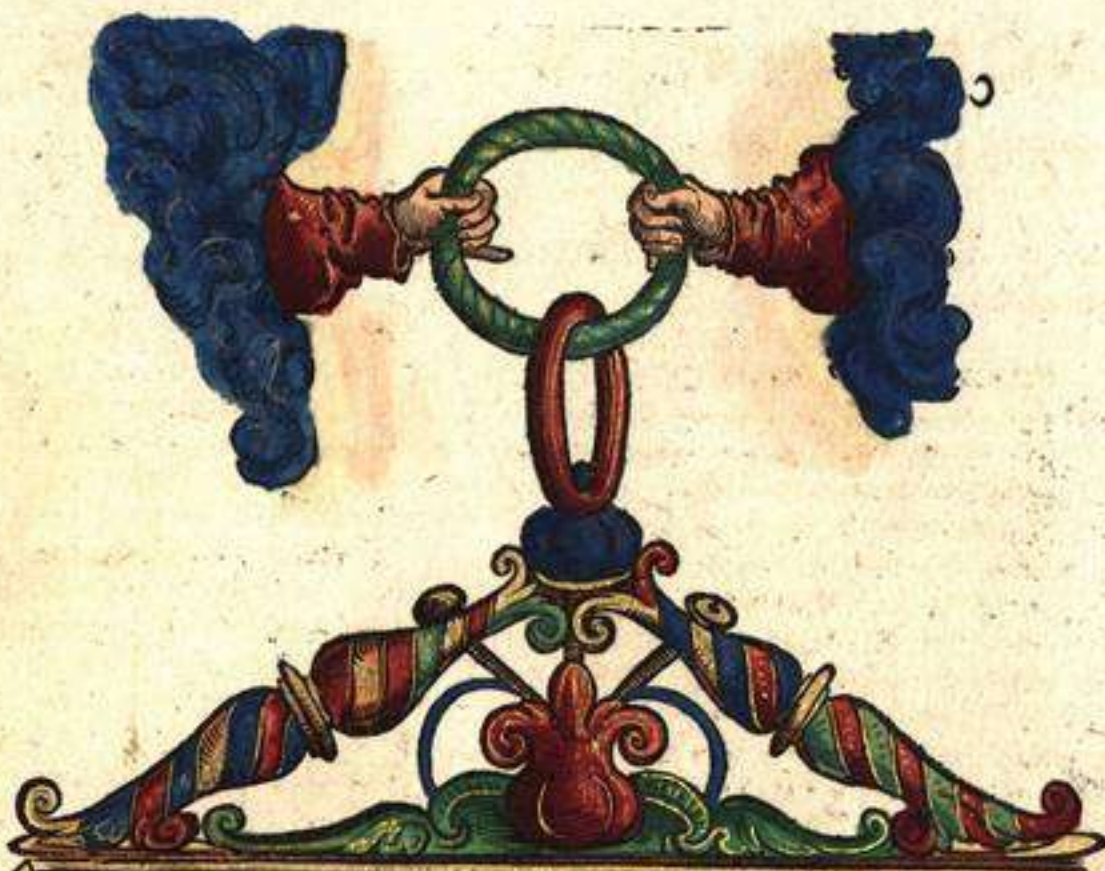
Latitudo 2^a extructę vrbis tempore

Sequitur instrumentum latitudinis Veneris;

NOTA

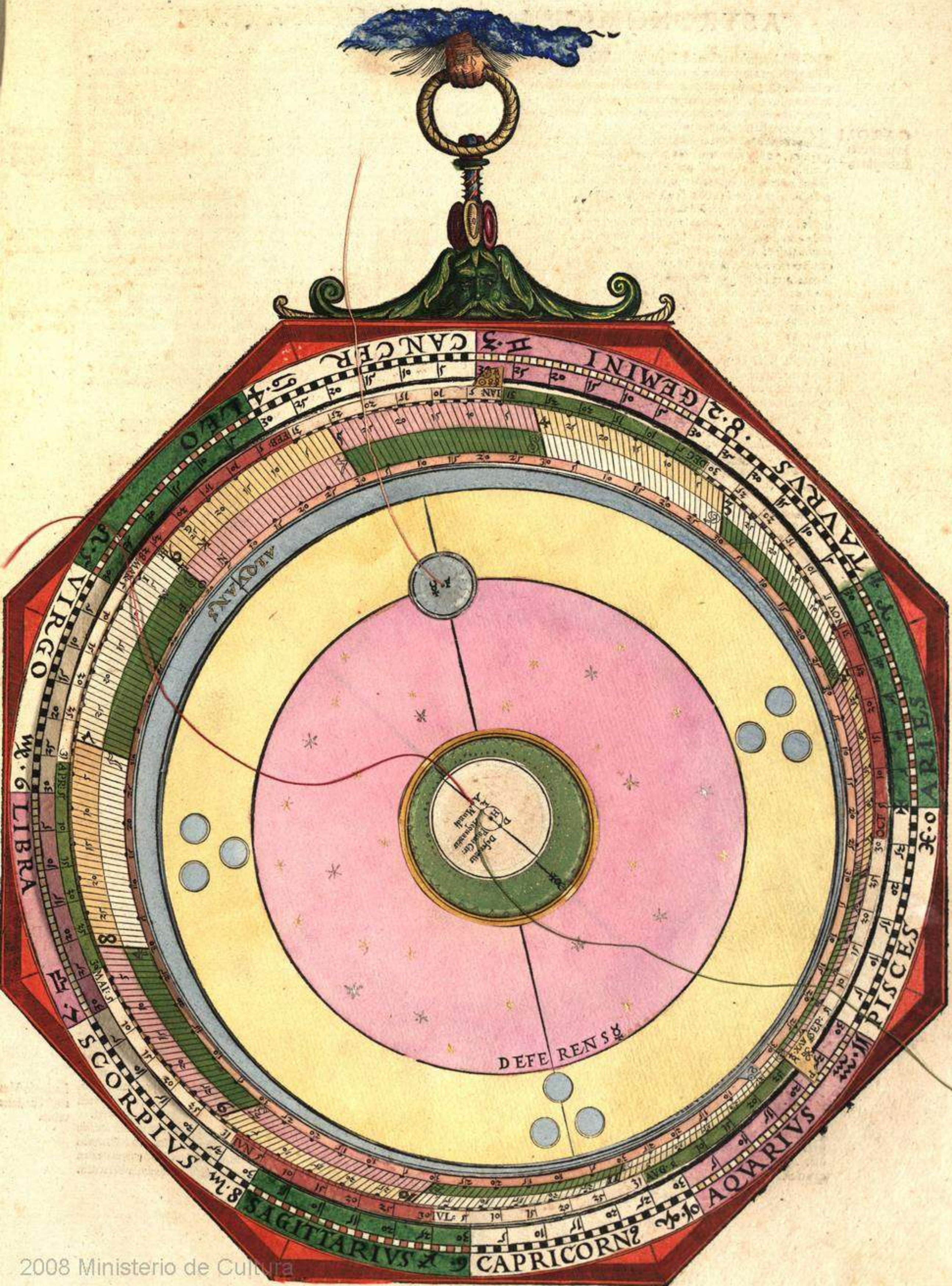
Latitudo Veneris non secus atq[ue] aliorum planetarum cum Centro & Argumento æquatis querenda est, consensu Astronomorum omnium. Quod autem hic s[ic] i[n] Centro addi præcipiam, Illud autoritate Rabi Abrahe Zacuti Astronomi factum est, obseruatione enim longa & diligenti sic fieri oportere deprehendit. Verû cuiq[ue] agendi liberum hac in parte arbitrium esto. Astronomi tamen veteres sequendi sunt, si latitudinem q[ue] in Ephemeridib[us] scripta est, cognoscere velis

NO P à dextra leuorsum intelligatur. Index aut P super augem Mercurii supra inuentam & enunctiati ponendus est. Tertius orbis ostensore Q gaudet, qui centro medio Mercurii in circulo N O P applicandus est. Nouissime deferens & epicyclus, sicut in aliis patet, adest. Intellectis itaq; instrumenti partibus, eiusdem vsu solito pro more exemplis tribus aperiam.

¶ Imperatorem ortum audisti tempore æquato 1500 anno, 23 die, 36 hora, 20 m; Radicem vero centenarii 1400, Sig. 9 gr. 18 m 34. Cum annis postea 99 ex subtractione relictis, primâ tabulâ ingressus m̄ 0 z̄ 44 cum M litera reperies, quare hæc à radice subtrahens mediū motum Mercurii ad annos 1499 elapsos Sign. scz 9 gra. 18 mi: 34 perspicis, quæ Sig. gra. &c in Zodiaco accepta, index M exprimere debet. Filum em̄ A iam extensum per 23 Februarii diem, 16 horâ, mi. 20, in Zodiaco medium Mercurii motum, Sig. 11 gra. 12 mi. 27 manifestabit. Cui loco si indicem M superlocaueris, rotam perfectè ordinaueris. Augem post hæc, antea notam, Sig. scz 7 gr. 0 m̄ 25 in Zodiaco vbi inuestigaueris, cum ostensore P firmabis, & secundam pariter rotulam loco suo reddideris. Tertiam firmaturus, vide qua ex parte index M circulum G H I contingat, qd̄ fit in Sig. 4 gra. 12 minu: 2. Tot ergo Sig. grad. & m̄ in circumferentia N O P require, quibus ostensorem Q addens, voti compus factus es. Postea ab intersectione circuli G H I & indicis M, imaginare lineâ vsq; ad circulum K L M productam, ibidem & punctum statue, per quod filum æquantis E epicycli centro & cruce ✕ subornatis ducito, sic, vt crux Zodiacum versus vergat. Inferiore epicyclo vsq; ad finem operationis inuariato persistente. Deinceps in tertia tabula radicem mediū Argumenti Mercurii iuxta 1400 centenarium scz elapsum, vbi Sig. 11 gra: 7 mi: 27 habentur, inspicie, in inferioriq; epicyclo quæ sita hæc, cum indice Y superioris signa. In limbo eiusdem epicycli 99 annos quærito, per quælitos filum F trabe, indice Y substituto. Filum insuper ad lineam Ianuario debitam exende (Ianuarius enim integer & completus est) rursumq; ostensorem Y sublunges. Postremo filum quoque per 23 diem, 16 horas, 20 m̄, quoad fieri potest, duc, indicemq; Y suppone. Quod vbi actum est, totius instrumenti labor consumatus fuerit. Atqui nunc videri potest stellæ locus epicyclo insitæ q̄ p̄pinquus terræ sit, quantum ab ea distet, & huiusmodi accidentia pleraq;. Locum aut verum istius nosciturus, filum A per stellam educens in Zodiaco aspicias, qui est 20 gr. ✕ Rotis etiam immotis Centrum æquatum Argumentiq; verum, quæ ambo filum A per centrum epicycli tractum reddidit, agnosces. Centrum æquatum est Sig. 4 gra. 9 in circulo G H I. A filo vero augem inferioris epicycli exprimente, si numeretur ad radicem vsq; Y, signa ordine sequendo Sig. 5 gra. 15 mi. 34, quæ sunt Argumentum verum, pdi bunt. ¶ Quod si adhuc dubites, ecce alteram operandi viam.

CAROLI
Imperatoris
Exemplum.

Exemplum
FERDI
NANDI.

Tempus æquatum Regis FERDINANDI sæpe dictum est, 1502 anni, dies 9 Martii, horæ 21 mi. 51 postmeridiana elapsa omnia. Anno currente 1503 Martii 10 hora 8 m̄ 47 antemeridiana. Ceterariis proximus est 1500 qui cum radicem mediū motus Mercurii è tabella secunda excerpe, quæ Sig. 9 gra. 19 m̄ 18 facit. Vterius adhuc duo anni restant elapsi, quibus cū primam numeroꝝ columnam ingressus m̄ 28 z̄ 41 inuenies, ratione M literæ subtrahenda. Demptis his radicis, superant Sig. 9 gra. 19 m̄. 47, quæ in Zodiaco requisita cū ostensore M signabuntur. Filum deinde A per 9 diem Martii 21 horam 51 mi. diducas, quod in Zodiaco Sig. 11 gr 27 mi 42, medium scz Mercurii motū existentia referet, quibus si index M adisicet sit, rota fixa pseueret. Per 4 enunctiatum augem Mercurii scies, quæ in gradu 0 mi. 26 m̄ habita, in Zodiaco nunciaretur, cum indiceq; P exprimat. Posthæc ostensoris M circuliq; G H I sectionem inuestiga, quæ fit in 4 Sig. 27 gra: 15 mi. ab auge scz seu indice P numerando, vocaturq; Centrum mediū. Signa hæc, gradus & mi: in circulo N O P accipito, indicemq; Q adde, quo perfecto tres rotulas ad votum cōstitueris. Deferentē aut cū epicyclo firmaturus sic ages. Lineam imaginariam ab incisione indicis M & circuli G H I inter medios gradus duces in circulum vsq; K L M, vbi & punctum listes, per quem filo A extenso, epicyclus cū centro & ✕ cruce supponetur. Radicem postea mediū Argumenti ex tertia tabula summito ad annū 1500, quæ Radix est S 1 g 13 m̄ 46. Signa illa, gradus & minuta &c in inferiori epicyclo numerans, cum ostensore Y affige. Filum F per annos 2 in circumferentia superioris epicycli trahere, indice Y denuo subacto, Lineæ deinde Februarii (quoniam Februarius plenus & exactus q̄q; est) filum impone, ostensore Y sub idem relato. Demum 9 diem, 21 horas, 51 minuta cū filo abscinde, indice Y rursum sublocato. Vniuersis sic rotulis ordinatis, verum locum Mercurii filum A in Zodiaco clabit per stellam epicycli directum, gra 29 scz ✕. Per centrum vero epicycli filū extensum, Centrum verū in circulo G H I, quod est S 4 gra. 25 minu. 10 decernit, sicut & in infimo epicyclo augem idem ostēdit. A qua auge, si vsque ad ostensorem Y numeres Si, 0 gr. 12 m̄ 45, quod est Argu. verum, intelliges. ¶ Nunc quæ sit ante Christi tempora

tempora motus inueniendi forma afferendum est. Vrbis igitur Rhomæ fundatio esto in exemplum adducta, ante salutem exortam, annis 753 facta. Ceterariis inde maior capiēd̄, qui est 800, cui dem pti 753, remittent 46 annos cū diebus 20 Martii, horis 19 m̄ 30 res siduis. Radix mediū motū centenariis 800 respōdens Sig. habet 9 gr. 2 mi. 25. Apud annos 46 in tabula prima vides m̄ 9 z̄ 17 cum nota M, quare subtrahuntur radici. Veraq; radix Sig. 9 gr. 2 mi. 15 superat. Quærat hęc igitur in Zodiaco, quæ sita cum ostensore M signetur. Diem insuper, horam, minutaq;, quo scis modo, cum filo & indice verificabis, quando index medium motū Mercurii in Zodiaco s̄ 0 z̄ 21 m̄ 29 refert. Item aux quæ fuit 29 gra. 31 mi m̄ cum ostensore P notetur. Reliquos orbis secundum præcepta præcedentis exempli ordinabis. Radix argumenti 800 annis vicina s̄ 0 z̄ 6 m̄ 46 est. Posthæc epicyclū, annos residuos, dies quoq; & horas debito more constitue, quibus rite omnibus peractis, tempore proposito apparebit 3 z̄ 15 m̄ ✕ (quæ tamen Lutus Tarutius, vt antea dictum est, falso in Scorpionem transfudit) possedisse. Imò Tauritii sententia Mercurii us à Sole 180 gradibus abfuit, cum non nisi 10 gradibus 27 minus euariauerit, imò reuera à ☉ nunquam longius 27 gradibus distare possit. Mediocriter Astronomiæ peritos non latet, Solem, Venetrem & Mercurium perenniter coniunctionibus mediis connecti, qre fit vt Mercurius nunq; remotior à Sole, & maximè ob epicycli exiguitatem, esse queat, quæ causa etiam est, cur tam raro apparere solet. Centrum verum Mercurii s̄ 0 z̄ 23 m̄ 15. Argumentum verum s̄ 5 z̄ 15 m̄ 43 sunt, quæ duo ad latitudinem consequenter cognoscendam obseruari oportet.

Motus & ante
Christum per
urbis fundatg
exemplum.

Tarutii Math
ematici error.

Quare & raro
appareat.

ENVNCTI. DECIMUM SEXTVM

Latitudinem Mercurii confestim & citra calculandū
onus indagare.

ERCVRIVS ET IPSE TRIPlicem suæ latitudinis causam præfert, quas si præsentia pateretur pluribus recenserem, verū quia impediōr, vt patet angustiis papiri prudens dimitto. Deferens epicycli hoc cum superficie eclipticæ cōmune habet. Quod quando epicyclus in nodo caudæ vel capitis consistit, tum deferentis superficies, eadem cum eclipticæ superficie est. Epicyclo aut ab intersectione digrediente, deferentis medietas illico meridiē versus declinat

vsq; ad ventrem draconis, quo in loco declinatio maxima 45 mi: est. Ab hinc enim rursus eclipticam aecedit, ad alium vsq; ventrem procedendo. Quam primum enim epicyclus nodum attigerit, superficies deferentis vna cum eclipticæ superficie fit, quando aut epicyclus cū deferente rursus à nodo discedit, tum incipit iterum ab ecliptica in meridiē moueri. Ita Mercurii epicyclus iugiter (quando videlicet extra nodos est) in latitudine meridionali, sicut Venus in septentrionali pseuerat. Quomodo aut planeta secundum latitudinē moueat in suo epicyclo, aliâs fusius declarabitur, cū hæc res paucis absolui in præsentia neqat. Instrumentū hoc latitudinis Mercurii duodecim Signa Ceteri bis continet, semel ad sinistrâ, vbi signorū numeri sunt eiusmodi I II III IIII V &c, ad quæ numerū attinet Sig. Argumētū ab 0 vsq; ad VI Signa cōpleta, iisdem cifris alphabeticis scripta. Id quod è natiuitate CAROLI Cæsaris clarius depræhendes. Vbi Argumentum verum Sig. 6 gra. 15 mi. 34, & in linea B C inuenitur, quo postq; vnio

Exemplū CA
ROEI Impo
ratoris.

FERDINA
NDI Regis
exemplum.

perductus est. Centrum verum in sinistro limbo queretur, quod simili ter per numeros I II III &c exprimitur. Quibus habitis latitudinem Mercurii die Cæsaris natali gr. 3 septē. ascendente esse cognosces. Eodem modo cum Argumentū FERDINANDI Regis minus 6 Signis scz s̄ 0 z̄ 12 m̄ 45 sit. In sinistro latere queritur Ceterū, quod est Signorum 4 grad. 25 minorum 10, vnde latitudinem gradu. 1 minorum 5 meridionalem scilicet ascendente colligis. Similia planè in tertio quoque exemplo (quod de RHOMA condita est) eueniunt. Hic enim pariter Argumētū verum 6 Sig. non affequitur. Signa enim 5 gra. 15 mi. 42 Centrū habet. Quocirca fili cū margarita Signa Centri leua limbi medietate exprimere debet, Signa scz 6 gra. 23 minu. 15. Ex quo latitudo Mercurii gra. 1 mi nu. 15 meridionalis descendens reperitur. Quando vero vsu venerit Argumentū verum esse maius 6 Sig. tum in dextra limbi medietate, Centrum verum & æquatum cum filo sup illud posito, inuestigandū erit. At si cōtingat Argumētum verum Sig. 8 p̄scie in se cōplecti. Centrū aut verum Sig. 5 gra. 19 mi. 20, tum in dextra medietate limbi Centrū quærendum fuerit. Illi enim filum aductū in area instrumētū gra. 3 adunguem quoq; exprimet, latitudinem meridionalem descendente indicans. Sequitur instru. latitudinis Mercurii,

Latitudo Mer
curii fundatg
urbis.

ASTRON. CAESAREVM

ENVNCTIATVM DECIMVM SEPTIMVM

Cursum Lunae ante postq; Christi tempora,
citra calculandi operam, querere.

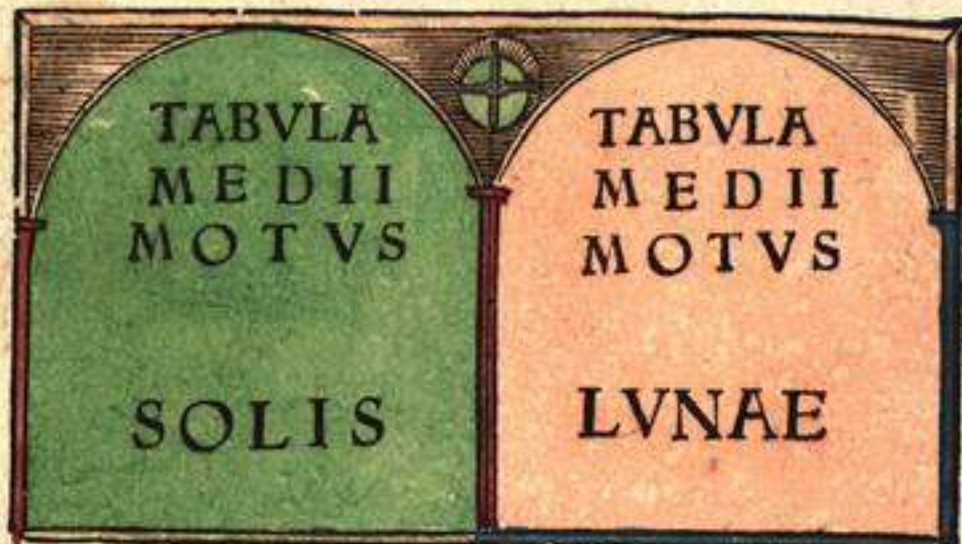

Stensum est prius, Soli cum reliquis pla-
netis, communionem esse nō modicam.
Tres superiorum visi sunt epiciclos suos
motui Solis accommodare, Venus &
Mercurius cursus sui medios cum Sole
pares habere, Luna pariter quiddam pe-
culiare cū Sole obtinere cernitur. Nisi
enim medium Solis praescias, nullo pa-
cto verum Lunae motum habiturus es.
Proinde sphaerarum extrema littera M
notata, Solis nomine inscribitur. Verū
ne planetarum ordo negligatur, breui-

Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

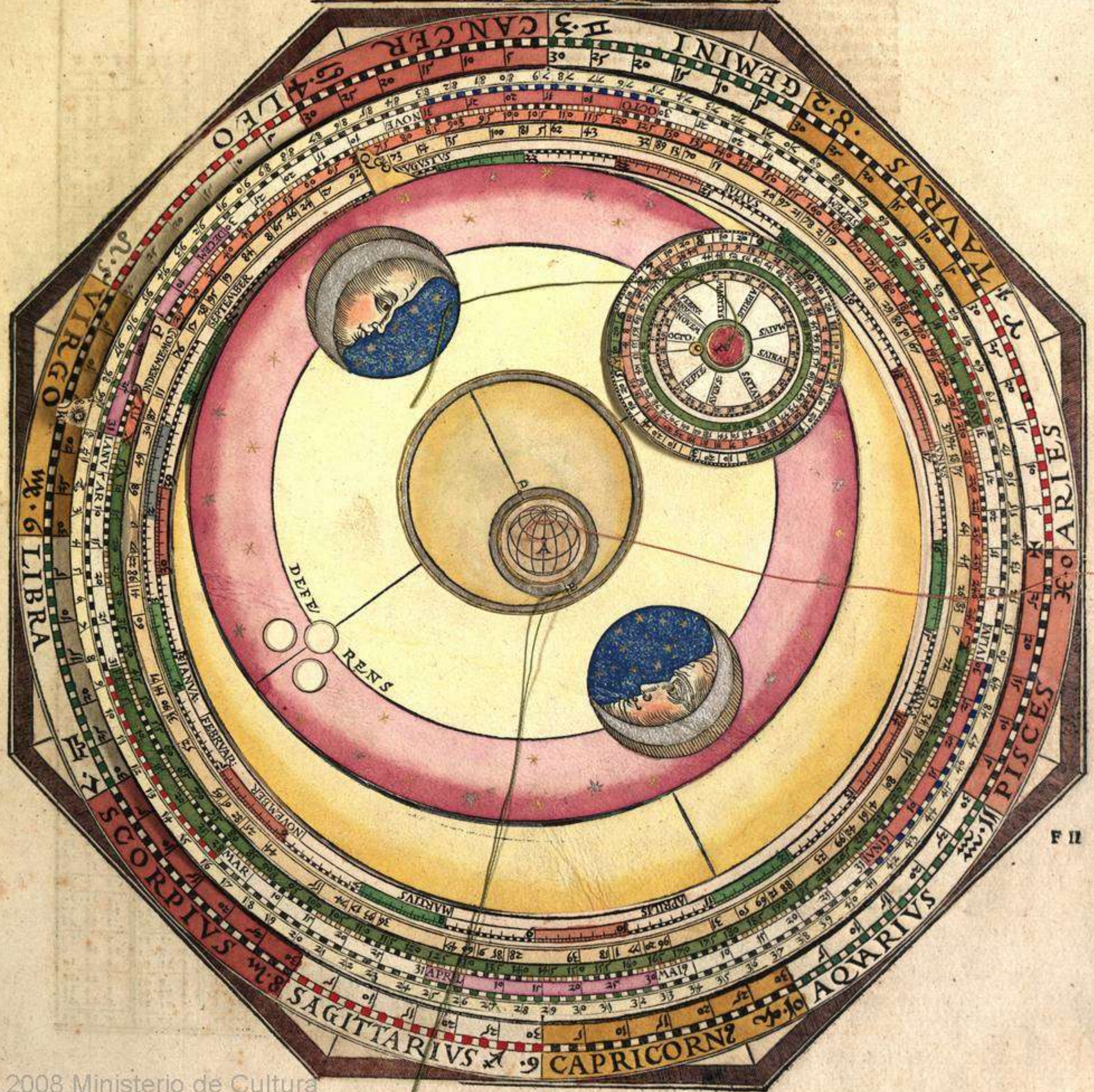
bustes transii (quae pluribus si fiat, praesenti columna includi ne-
queat) postulat. Posthabitis ergo praecipis, regulisue generaliorib; ad
exemplarē docēdi normā, qua vti hucusq; cōsueuimus, veniemus ¶ Di-
ui igitur CAROLI tempus aequatum, annos scilicet 1500, dies
23, Februarij, Horas 16 M, 20, ex antedictis effequetur. Radix
medij motus Solis ad centenarium 1400, tanq; plenum & perfectū
ē tabula prima capietur Sig: scz 9 gr: 18 M, 34. Eadem in Zodiaci
limbo requisita, cum ostendente litera M, affigetur. Anni postea reli-
qui 99 in circulo R S requirentur, punctumq; inuentum e, cum
filo A dirimetur, f deinde punctum, rota paulum retro ducta, rursus
filo substituetur. Orbe illo sic firmato, diem insuper 23 mensis Fe-
bruarij in Calendario sumes, per eum locum, filo A transitus, in lim-
bo Zodiaci medium Solis motū, S. 9. G. 7 M 18, aperiet. Huic
filo, si denuo M indicem subduces, rota Solis perfectē sita erit. Se-
quenti mox tabella radicem medijs motus Lunae centenatio 1400 de
bitam scrutare, quam S. 3 G. 10 M 12 habitam, in Zodiacoq;
renumeratam, cum ostensore P secundae rotae exprime. In limbo
eiusdem annos 99 superantes, cum filo A nota, indice P sub illud
reduco. Tertio diem, horam & minuta, cum filo (gradus autem qui-
libet dies intra expressus, horam representat) signa, indicemq; P rur-
sum substitue. Perfectis his, gradū in rota Solis scz VXY ab indice
monstratum aspice, gradus autem 90 M 28 occurrent, ab X per
Y pergenti (sicut .g. littera docet) tottidē gradus ab X per V tran-
seundo numera, terminum numeri cum puncto h signa, ostensoremq;
Q puncto super pone. Quibus constitutis, licet oculis vespere, quo-
modo Sol, cum suo medio motu, perpetuō medium teneat, inter Lunae
medium motum, deferentemq; augis lineam. Iam ergo deferentem
vna cum epiciclo firmaturus, filum A super indicem P, deferentem-
temq; cum epiciclo sub idem duces. Eo facto, filum B per centrum
epicicli mittes, cruce vel auge eiusdem cicli subordinata. Demum ex
tabula argumenti iuxta tabulam Ω, Argumenti medijs Lunae, an-
nis 1400 congruam, quere, Sig: 3 gr: 10 M 12, & in inferiori
epiciclo accepta cum ostensore Y, alliga. In superioris epicicli lim-
bo 99 annos relictos inquire. Illis inuentis filum F admoue, indi-
cemq; Y subloca. Filum post hac lineae mensis Ianuarij super impo-
ne (Ianuarius etenim completus est) et indicem Y filo eidem con-
iunge. Postremo 23 diem, 16 horas, 20 minuta, in circulo spi-
ram referente, intuearis, (quaelibet autem dies in 6 partes diuisa est,
quarum singulae quatuor horas constituunt) filum per inuenta ten-
das, & Y indicatricem (quae 5 6 gr: 11 M 31, argumentū
scilicet Lunae medium in epiciclo inferiori prodit) subtus sitas. Ve-
rum igitur locum cōtemplaturus, filum A per punctū interioris cir-
culi, verā circulationē exprimentis, extendes, vbi in Zodiaco G 7 M
7 1/2, id quod queris, cernis. ¶ Regis FERDINANDI Aes-
quationem 1502 annos, 9 dies, 21 horas, 51 minuta fuisse di-
dicimus, vnde radicem medijs motus Solis, centenatio 1500 respon-
dentem, ex prima tabula sumo, S. 9 gr: 19 M 18, hisq; ostenso-
rem Solis M adiungo. Annos residuos, diesq; & horas & cō solito mo-
re dispono. Ad finem igitur medium Solis motum S. 11 G. 26 M
45 deprehendens, cum indice M noto, Radicem vero medijs mo-
tus Lunae, S. 1 G. 29 M 22 accipiens, cum P littera in Zodiaco
signo. Cum annis, diebus, horis, minutisq; iuxta praescripta agens,
ostensore P medium motum Luna horae regis natali conuenientē,
Signa vicz 4 gra: 26 M 7, inuenire video. Secari nunc circulū
VXY ab indice P in puncto i cernis, iuxta gradum 207 M 21,
quot gradus ab X per Y numerabis, ibiq; punctum R scribes, &
puncto ostensore Q applicabis, iam vero filo A litterae P super
posito, epicicli cum centro subordina. Misso hoc, filum E per cen-
trum epicicli duc, illicq; cruce inferioris cicli (Zodiacum tamen re-
spiciat crux +) subnecte. Ex tabula modo tertia, sequētis enūctiati,
queres radicē Argumenti lunaris, quae S. 9 gra: 28 M 54, super
hac Y ostendentē induces. Insuper epicicli superiorē firmabis iuxta
modum praedictum, quo, vt decet, firmato, index Y medium Argu-
mentum, Signa scz 9 gra: 26 M 39, in limbo inferioris epicicli
ostendet. Nunc A filum per punctum lunulae existentis in vera epi-
cicli circulatione, tensum, in Zodiaco verū locū lunae dabit, gra: vicz
1 M 21 1/2. ¶ Tertiu exemplū ante Christi tēpora, hoc loco volens
praetermitto, infra vbi de eclispsib; tractabitur suo loco resumpturus.

Exemplū Re-
gis FERDI-
NANDI.

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum Ann ^o	Radices post Chri- stum			Radices ante Chri- stum,			Centenarij annorum ant & post Christi aduentum Ann ^o	Radices post Chri- stum			Radices ante Chri- stum		
	S	G	M	S	G	M		S	G	M	S	G	M
100	9	8	17	9	8	17	100	4	2	8	4	2	8
200	9	9	1	9	7	33	200	2	9	57	5	14	18
300	9	9	46	9	6	49	300	0	17	45	7	16	29
400	9	10	30	9	6	5	400	10	25	34	9	8	41
500	9	11	14	9	5	21	500	9	3	23	11	0	52
600	9	11	58	9	4	37	600	7	11	12	0	13	3
700	9	12	41	9	3	53	700	5	19	1	2	15	14
800	9	13	26	9	3	9	800	3	16	50	4	7	25
900	9	14	10	9	2	25	900	2	4	37	5	29	36
1000	9	14	54	9	1	41	1000	0	12	28	7	21	47
1100	9	15	38	9	0	57	1100	10	20	17	9	13	58
1200	9	16	21	9	0	11	1200	8	28	6	11	6	9
1300	9	17	6	8	29	28	1300	7	5	55	0	28	20
1400	9	17	50	8	28	44	1400	5	13	44	2	20	31
1500	9	18	34	8	28	0	1500	3	21	33	4	12	42
1600	9	19	19	8	27	16	1600	1	29	22	6	4	53
1700	9	20	3	8	26	32	1700	0	7	11	7	27	4
1800	9	20	47	8	25	48	1800	10	15	0	9	19	15
1900	9	21	31	8	25	4	1900	8	22	49	11	11	26
2000	9	22	15	8	24	20	2000	7	0	38	1	3	37
2100	9	23	0	8	23	36	2100	5	8	27	2	25	48
2200	9	23	43	8	22	52	2200	3	16	16	4	17	59
2300	9	24	27	8	22	8	2300	1	24	5	6	10	10
2400	9	25	11	8	21	23	2400	0	1	54	8	2	21
2500	9	25	55	8	20	39	2500	10	9	43	9	24	32
2600	9	26	39	8	19	55	2600	8	17	32	11	16	43
2700	9	27	23	8	19	11	2700	6	25	20	1	8	54
2800	9	28	8	8	18	27	2800	5	3	8	3	1	6
2900	9	28	52	8	17	43	2900	3	10	56	4	23	17
3000	9	29	36	8	16	59	3000	1	18	48	6	15	28
3100	10	0	20	8	16	15	3100	11	26	36	8	7	39
3200	10	1	4	8	15	31	3200	10	4	25	9	29	50
3300	10	1	48	8	14	47	3300	8	12	14	11	21	1
3400	10	2	32	8	14	3	3400	6	20	3	1	14	12
3500	10	3	16	8	13	19	3500	4	27	52	3	6	23
3600	10	4	0	8	12	34	3600	3	5	41	4	28	34
3700	10	4	44	8	11	50	3700	1	13	30	6	20	45
3800	10	5	28	8	11	6	3800	11	21	19	8	12	56
3900	10	6	13	8	10	22	3900	9	29	8	10	3	7
4000	10	6	57	8	9	38	4000	8	6	57	11	27	18
4100	10	7	41	8	8	54	4100	6	14	46	1	19	29
4200	10	8	25	8	8	10	4200	4	22	35	3	11	40
4300	10	9	9	8	7	26	4300	3	0	24	5	3	51
4400	10	9	53	8	6	41	4400	1	8	13	6	26	2
4500	10	10	37	8	5	58	4500	11	16	2	8	18	13
4600	10	11	21	8	5	14	4600	9	23	51	10	10	24
4700	10	12	5	8	4	30	4700	8	1	40	0	2	35
4800	10	12	49	8	3	45	4800	6	9	29	1	24	44
4900	10	13	33	8	3	1	4900	4	17	18	3	16	57
5000	10	14	17	8	2	17	5000	2	25	7	5	9	7
5100	10	15	1	8	1	33	5100	1	2	56	7	1	19
5200	10	15	45	8	0	49	5200	11	10	45	8	23	30
5300	10	16	30	8	0	5	5300	9	18	34	10	15	41
5400	10	17	14	7	29	21	5400	7	26	23	0	7	53
5500	10	17	58	7	28	37	5500	6	4	12	2	0	4
5600	10	18	42	7	27	53	5600	4	12	1	3	22	15
5700	10	19	26	7	27	9	5700	2	19	50	5	14	26
5800	10	20	10	7	26	25	5800	0	27	38	7	6	37
5900	10	20	54	7	25	41	5900	11	5	27	8	28	48
6000	10	21	38	7	24	57	6000	9	13	16	10	20	59
6100	10	22	22	7	24	13	6100	7	21	5	0	11	10
6200	10	23	6	7	23	28	6200	5	28	54	2	5	21
6300	10	23	50	7	22	44	6300	4	6	43	3	27	32
6400	10	24	34	7	22	0	6400	2	14	32	5	19	43
6500	10	25	19	7	21	16	6500	0	22	21	7	11	54
6600	10	26	3	7	20	31	6600	11	0	10	9	4	5
6700	10	26	47	7	19	48	6700	9	7	59	10	26	16
6800	10	27	31	7	19	4	6800	7	15	48	0	18	27
6900	10	28	15	7	18	20	6900	5	23	37	2	10	38
7000	10	28	59	7	17	36	7000	4	1	26	4	2	49
7100	10	29	43	7	16	51	7100	2	9	15	5	25	0

F II

ASTRON. CAESAREVM ENVNCTIATVM DECIMVM OCTA.

Capitis, Caudæq; draconis locum, similiter argumentum latitudinis Lunæ verum, latitudinemq; eiusdem, promptis simè inquirere.

Tabula ergo adiuncta centenarios numeri decreti prome, minores, si numeri summa Christi ortum sequatur, maiore si præcesserit. Quos penes capitis locum reperies per Signa, gradus, & minuta distinctum, quem deinceps in Zodiaco postq; numeraueris, cum indice capitis affige. Deinde filo per annos reliquos completos ducto, ostensore capitis subiunge, æquè cum mense, die, hora (minuta instrumenti angustia nõ admittit) operatus, verum locum capitis

index aperit, cui cauda diametraliter opponitur. Mox deinceps filum ducatur per Lunæ locum ex pronunctiato antecedenti habitzum, ubi interfectio fili cum circulo interiori latitudinem Lunæ dabit, per gradus & minuta expressam. Graduum singuli 5 minuta (quo ad gradus 4 mi. 50 absoluuntur, quos vltra quilibet gradus vnum minutum tantummodo continet) referunt. Idem quoq; filum in circulo, exteriori limbo vicino, Argumentum latitudinis Lunæ verum monstrat, illud quod eclipses inuestigaturo prorsus vtilis erit.

Exemplum GAROLI Imperatoris

In Imperatorio dogmate locus Capitis Sig. 6 gra. 9 mi. 54 ad centenarium 1400 repertus est, cui indicem Capitis impones, Per 99 annos filo extenso rursus index capitis substituatur. Tertio per diem 23 Februarii trahatur, ostensore eodem supposito, qui in Zodiaco gra. 12 mi. 15 II ostendit, verum scilicet locum capitis. Enunctiatum præcedens docuit Lunam in gradu 7 mi. 7 esse, quibus filum applicans in ciclo ouali (vt sic dicam, quoniã ouum refert) gradus 2 mi 6, latitudinem Lunæ scz meridionalem cognosces. In circulo autem, limbum propè, ostendit filum Argumentum latitudinis Lunæ, scz Sig. 6 gra. 24 mi. 53. Inter limbum, circumq; latitudinem Lunæ representantem, cernuntur binæ litteræ. M D, Lunam meridionalem descendentem significantes, quoniam magis ac magis ab ecliptica videtur discedere.

Exemplum FERDINANDI Regis

Rex Ferdinandus Caput Draconis gra. 25 mi. 45 & centenario videlicet 1500 correspondens habet, cui si adiunxeris ostensore capitis, filumq; rursus per annos residuos, scz duos, perq; dies 9, Horas 21 Martii, traduxeris, indice capitis simul sub filum acto ostendit index tandem verum Capitis locum in Zodiaco, gradus nempe 13 mi. 27 V. Præmissis ex enunctiato Luna 1 gra. 21 mi. 10 tenuisse disceratur, per quæ filum nunc missum, in circulo ovali latitudinem Lunæ gra. 3 mi. 24 Septentrionalem descendentem, veluti littere S D docent, admonerit. Idem filum in circulo proximo ipsi limbo Sig. 4 gra. 15 mi. 53, quod est Argumentum latitudinis, arguit.

Veri & æquati
argumenti in-
uentio.

Hic cum nihil aliud deesse videatur ad omnes & nescis, & præsertim ad eclipses quàm Argumentum Lunæ verum, (nam illud in superioribus ob papiri angustias omissum est) oportunitate nunc est eiusdem meminisse. Verum ergo Arg. Lunæ requisiturus, orbes primo omnes Lunaris theoricæ, vt prædictum est, debite formes oportet, quibus actis, si è centro A per epicycli medium filum dirigit, auge epicycli veram in inferiori epicyclo demonstrat. Ab auge vera deinde si numeras indicem Y vsq; Lunæ Argumentum verum, a quatumq; perspicis. ¶ Natiuum Cæsaris Argumentum est Lunæ, medium quidem, quale supra visum Sig. 6 gra 11 m 31. Verum 5 5 gra; 29 m 3 ¶ In Regia natiuitate Argumentum Luna medium tenuit Signorum 9 gra 26 m 39, Verum & æquatum Sig. 9 g 17 m 53.

TABVLA
MEDI
ARGVME
NTI
LVNAE

TABVLA
VERI
MOTVS
CAPITS
DRACO

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum	Radices post Christum			Radices ante Christum		
	Annus	S. G. M.	S. G. M.	Annus	S. G. M.	S. G. M.
100	1 7 4	11 29 39	100	4 13 53	1 12 11	
200	7 25 46	5 10 57	200	11 29 44	5 26 22	
300	2 14 28	10 22 15	300	7 15 36	10 10 30	
400	9 1 10	4 3 33	400	3 1 27	2 24 41	
500	3 21 52	9 14 50	500	10 7 16	7 8 50	
600	10 10 34	2 16 8	600	6 3 8	11 22 58	
700	4 29 17	8 7 26	700	1 18 59	4 7 9	
800	11 17 59	1 18 44	800	9 4 50	8 21 18	
900	6 41	7 0 2	900	4 20 39	1 5 26	
1000	0 25 23	0 11 19	1000	0 6 31	5 19 35	
1100	7 14 5	5 22 37	1100	7 22 22	10 3 46	
1200	2 1 48	11 3 55	1200	4 8 11	2 17 55	
1300	8 21 30	4 15 13	1300	10 24 3	7 2 4	
1400	3 10 11	9 26 31	1400	6 9 54	11 16 12	
1500	9 28 54	3 7 48	1500	1 25 45	4 0 23	
1600	4 17 16	8 19 6	1600	9 11 34	8 14 22	
1700	11 6 19	2 0 24	1700	4 17 25	0 28 40	
1800	5 25 1	7 11 41	1800	0 13 17	5 12 49	
1900	0 13 43	0 21 0	1900	7 19 8	9 27 0	
2000	7 2 25	6 4 17	2000	3 14 57	2 11 9	
2100	1 21 7	11 15 35	2100	11 0 49	6 25 17	
2200	8 9 50	4 26 53	2200	6 16 40	11 9 28	
2300	2 28 32	10 8 11	2300	2 2 31	3 23 37	
2400	9 17 14	3 19 29	2400	9 18 21	8 7 46	
2500	4 5 56	9 0 46	2500	5 4 12	0 21 54	
2600	10 24 38	2 12 4	2600	0 20 3	5 6 5	
2700	5 13 21	7 23 22	2700	8 5 52	9 20 14	
2800	0 2 3	1 4 40	2800	3 21 43	2 4 22	
2900	6 10 45	6 15 58	2900	11 7 35	6 18 31	
3000	1 9 17	11 27 15	3000	6 23 26	11 2 42	
3100	7 28 9	5 8 33	3100	2 9 15	9 16 51	
3200	2 16 51	10 19 51	3200	9 25 6	8 1 0	
3300	9 5 34	4 1 9	3300	5 10 58	0 15 8	
3400	3 24 16	9 12 27	3400	0 26 49	4 29 19	
3500	10 12 58	2 13 45	3500	8 12 38	9 13 18	
3600	5 1 40	8 5 2	3600	3 28 30	1 17 16	
3700	11 20 23	1 16 20	3700	11 14 21	6 11 47	
3800	6 9 5	6 27 38	3800	7 0 12	10 25 56	
3900	0 27 47	0 8 56	3900	2 16 2	3 10 4	
4000	7 16 29	5 20 14	4000	10 1 53	7 14 13	
4100	2 5 11	11 1 31	4100	5 17 44	0 8 24	
4200	8 23 53	4 12 49	4200	1 3 33	4 22 33	
4300	3 12 35	9 14 7	4300	8 19 14	9 6 41	
4400	10 1 18	3 5 25	4400	4 5 16	1 20 50	
4500	4 10 0	8 16 43	4500	11 21 7	6 5 1	
4600	11 8 42	1 28 0	4600	7 6 56	10 19 10	
4700	5 27 24	7 9 18	4700	1 22 47	3 3 18	
4800	0 16 7	0 20 36	4800	10 8 39	7 17 27	
4900	7 4 49	6 1 54	4900	5 24 30	0 1 18	
5000	1 23 31	11 13 11	5000	1 10 19	4 15 47	
5100	8 12 13	4 24 29	5100	8 26 10	8 29 55	
5200	3 0 55	10 5 47	5200	4 12 2	1 14 6	
5300	9 19 38	3 17 5	5300	11 27 53	5 28 15	
5400	4 8 10	8 28 23	5400	7 13 42	10 12 23	
5500	10 17 2	2 9 41	5500	2 29 14	2 16 32	
5600	5 15 44	7 20 58	5600	10 15 25	7 10 43	
5700	0 4 26	1 2 16	5700	6 1 14	11 24 52	
5800	6 23 9	6 13 34	5800	1 17 5	4 9 1	
5900	1 11 51	11 24 52	5900	9 2 57	8 23 9	
6000	8 0 33	5 6 10	6000	4 18 48	1 7 10	
6100	2 19 15	10 17 17	6100	0 4 17	5 21 29	
6200	9 7 57	3 28 45	6200	7 20 29	10 5 37	
6300	3 26 40	9 10 3	6300	3 6 20	2 19 46	
6400	10 15 22	2 21 21	6400	10 22 11	7 3 57	
6500	5 4 4	8 2 39	6500	6 8 1	11 18 6	
6600	11 22 26	1 13 57	6600	1 23 51	4 2 14	
6700	6 11 28	6 25 14	6700	9 9 43	8 16 25	
6800	1 0 11	0 6 31	6800	4 25 14	1 0 34	
6900	7 18 52	5 17 50	6900	0 11 25	5 14 42	
7000	2 7 35	10 19 8	7000	7 27 15	9 28 51	

F III

ENVNCTIATVM DECIMVM NONVM

Aspuctuum possibilitates, vt vocant, siue euentos possibili- les, quatenus in Zodiaco fiunt, per instrumentū subsequens omni momento discernere.

Quid aspectus & quid per eū intelligendum.

Aspectus nū- merus,

Spectus certa est stellarum distantia in Zodiaco errantiū, secundum quam effe- ctus, nunc salutare, nunc infalutare mutamus. Boni enim aspectus salutē Mali perniciem rebus minantur. Aspe- ctus numero sunt quatuor, Sextilis, Tri- nus, Quartus & Diametralis. Tameñ nō desunt, quibus cōiunctio quoq; aspe- ctus dici mereatur, reuera tamen non est, quia cum diffinitione pugnat, distan- tia enim nulla dicitur.

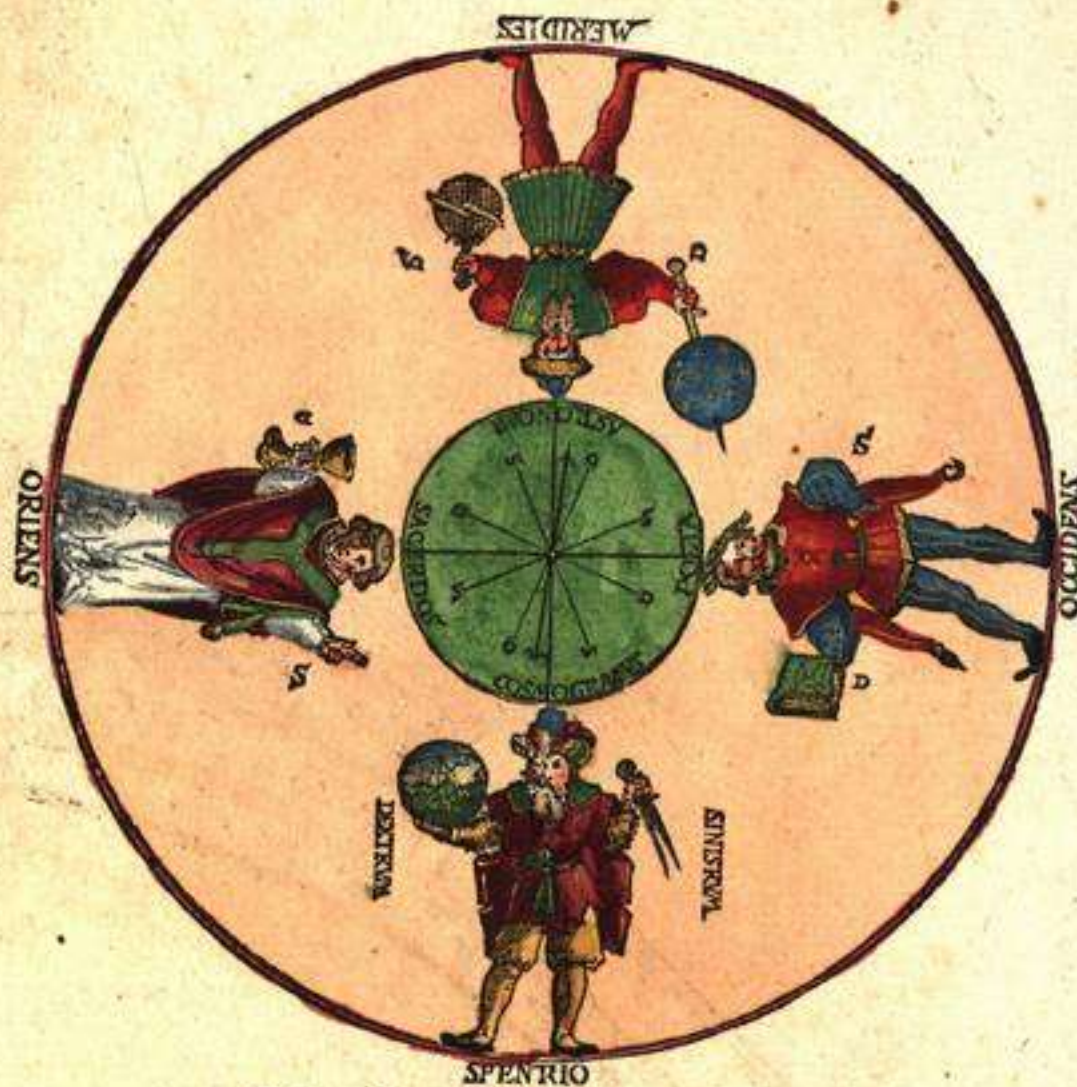
Coniunctio, cuius Character hic est ♄.

Coniunctionem quamuis, vt monuimus aspectum dicere nō liceat, quando tamen istius tanta necessitas inpendet, vt nullo aspectu minus, imo sollicitius obseruanda sit, necesse fuit & de illa, quantum res in prae- sentia exigit, pertractare. ¶ Coniunctio ergo est duarum aut pluriū stellarum in eodem Signo, gradu & minuto coadunio. Et hoc secun- dum Zodiaci longitudinem accipiendo. Si enim in latitudine conue- niant pariter sic, vt altera alteri in diametro sub vel super ponatur, tum eiusmodi coniunctio per emphasim quandam obseruatu dignior alijs. Nam citra controuersiam vehementioris efficaciei talis est. Ambae huiusmodi coniunctiones, verissimē s̄nes dicuntur, a gemethiacis studiose in natiuitatibus, iudicijs & directionibus quibuscunq; animaduertende. Quidam & precipue illi qui aëris statum, orbisq; ac- cidentia rimantur, coniunctionibus longe inferioribus, vt solent, qua- lis est, cum aliquis planetarum alteri vicinus in tantum fit, vt radiū mutuos fiat contactus, quod quidem accidit cum planeta velocior se- gniorē assequitur, veluti, si Solem in 14 piscium statuas (quo in loco tēpore natiuitatis Caroli fuit) ♀ astitit 25 ♄ vel ☉ in 28 ♄ (qua- lem rex Ferdinandus natus habuit), Venerem vero in 25 ♄. Huiusmodi radiales coniunctiones plerumq; aëris varietates causantur, maturioresq; mutationum effectus. Meo sanē iudicio, coniunctiones istiusmodi modicas omnino parēre effectuum anticipationes credun- tur, praeter Solis & Lunae coitus, quae subinde notabiles sunt. Plane- tarum radij, qui & orbis vocantur, hī sunt. Saturnus circumcirea ra- dios emittit ad gradus 9, Iupiter itidem ad 9, Mars ad 8, Sol ad 15, Venus & Mercurius ad 7, Luna ad 12. Hī autē radij in limbo instrumenti praesentis, iuxta singulos aspectus vtrinq; suis notis p̄stāt.

Sextilis notam eiusmodi habet *

Hic aspectus bonus est, imperfectam tamen amicitiam arguit, sex aciebus in modum stellae, constans, eō quod 60 gradus, id est, sextam circuli partem possideat, quando cūq; enim duo planetae per signa duo distant, sextili aspectu iungi dicuntur. Vnus & idem planeta vtrinq; aspectus omnes, praeter coniunctionem & oppositionem, habere eodē temporis momento potest, quod noueris similis figura sequenti rotae volubilis indicem cancri principio adduxeris, tum enim sextilis sinister primum ♄, dexter primum ♃, sextiles vtrosq; exprimit. Hic obiter succurrit, quod te latere quoq; nolim, quicunq; operam stu- dio astronomico, saltem non vanam nauare instituis, vt perpetuo meri- diem intuearis, sic enim astronomiae studium, & rectius perdisces, & promptius tenebis. Astronomis siquidem oriens sinister, occidens au- tem dexter, vocatur, dum enim velociores syderum motus potissimū inuestigat, eos neq; otius neq; absolutius habere possunt, q̄ in meridiē versi, id quod palam faciet proximum instrumentum, si indicem illius ad principium cancri fixeris. Neq; clam te sit Cosmographae incubitu- rum, vt semper septentrioni intentus esse velis. Si enim meridiem aspe- xeris, nunq̄ satis (nisi rem ante probe & quasi memoria teneris) tibi futurum est. In instrumentis enim Cosmographicis, altitudo poli ani- maduertitur sedulo, qua de causa Septentrio firmiter aspiciendus est, alijs enim absordum quiddam eueniet. Quicquid enim orientem re- spicit in tabulis vel instrumentis Cosmographicis, illud idē verso in me- ridiem lectori occasum innuere videbitur, & e contra, occasus tabulae ef- fe qui debet, orientē simulabit. Eadem quoq; meridiē & septentrionis inordinatio subortura est. Sicuti vero Astronomi cū Cosmographis hac in re pugnant, ita theologi & poëtae dissident. Id enim quod theolo- gis dextrū est, hoc poëtae leuū appellatur, quoniā theologi res diuinas peragentes, ortum suspiciunt, Poëtae contra, in suis caeli aut plagarū mūdi distinctionib; occasum intueri solēt, vnde Aquilonē dextrū Au- strū vero sinistrū illis esse oportet, id quod ex 3 Pharsaliae Lucani clarū fit, vbi alloquitur Arabes Rhomā transfatos, nō amplius sinistras vm- bras, hoc est, meridionales mirari, hīs versibus. Ignotum vobis Ara- bes venistis in orbem, Vmbras mirati nemorum non ire sinistras. Haec omnia graphice representat subsequens figura,

Trinus

Trinus aspectus signum tale Δ

Trinus contingit quatuor signorum, id est 120 graduū, differētia, inter planetas facta, Aspectus amicitiae perfectae, beneficius, adiuuās, consentiensq; nuncupatur, vltimum illud ideo, quod planetae huius- modi aspectu sese contuentes, collatis viribus, mutuo sibi auxiliantur. Dexter idem & sinister, vt alii esse potest, quod apparet indice ad cancri exordium locato, vbi trinus leuis, capricornum, dexter, pisces tangit. Alter id est, sinistrae partis, aspectus signorū ordine succedit, alter dextri lateris, Trinus, contra ordinem nititur.

Trinus aspe- ctus ratio.

Quartus aspectus sic scribitur □

Quartus siue quadratus vel graecè τετραγωνος fit quando tribus signis planetae euariant, id est, 90 gradus, Maleficus & imperfectae inimicitiae aspectus, vt cuius radii mutuo pugnantes, discordiam quā- dam & simultatem excitent, vocatur. Vtrinq; partem sicut alii occupa- re eodem temporis puncto potis est.

Quartus aspe- ctus quid & vn- de dicitur

Oppositio signatur hoc modo ○

Oppositus aspectus vel diametralis radiatio fieri dicitur, quādo pla- netae ex diametro in Zodiaci parte aliqua opponuntur. Hic neq; dex- tram neq; sinistram admittit, per se vnus existens, inimicitiam quoq; praefectam denotat. Huiusmodi radiationem fieri contingit, si plane- ta per 6 Signa distent, id est, 180 gradus, quod est circuli medium, tunc enim se vicissim motu vëtorum oppositorum radiis aduersis diuer- berant. Instrumenti commoda quo verius intelligantur, exemplo vti prestat. ¶ Tēpore Caesaris Caroli, qui fuerint aspectus, sic disces. In- dice X Solis gradum signa, qui est 14 ♄, locum post Lunae in Zo- diaco require, scz 7 ḡ 7 m̄ y ibiq; continuo sextilem aspectū 2 cernes. Si enim ē cētro filū protrahas per 7 ḡ 7 m̄ y, manifeste il- lud in area nigriuscula inter literā b & 2 incidet. Aspectus autem ille radialis tantū est, quia Sol radios Lunae saltem tangit, suis quoq; ra- diis 2 contrētās. Consequenter Saturnus terminū inter suū cadit, hoc est, inter h & characterem h, merito Sextile facere cum Sole di- cetur. Iupiter tempore natiuitatis Caesareae 7 ḡ 21 m̄ ♄ tenuit, quae si in Zodiaco repetas apparebit nō coniuētus cū Sole, sed combu- stus, quia 7 ḡ tantūmodo a Sole elongatur. Mars in 24 ḡ 38 m̄ ♄ cōstitutus, nullū cū ☉ aspectū habet, quia sextilis Solis aspe- ctus terminum radiorum ♄ nō assequitur. Venus 26 gra. 39 m̄ ♄ cum possideat, & longius absit q̄ vt radiis suis corpus Solare contin- gat, nihilo secius tamen a radiis Solaribus tegitur. Mercurius proxi- mē Solem accedit, propterea eum ☉ cōiungi si dicas, nō erraueris. Hoc igitur modo Solis cum planetis reliquis aspectus sufficien- ter cōtēplatus es. Nunc indicem super gradū h dirige scz 17 gra: 40 m̄ ♄, cōsiderans simul cui planetarū aliorū aspectu quopiā par- ticipet, Sole excepto, qui iam examinatus est, cum ceteris vero planae- tis idem est agendi modus.

Exemplum CAROLI Imperatoris,

¶ In Regia natiuitate similiter indicem gradui Solis 28 m̄ 55 ♄ adiunge. Secundo quemlibet planetarum suū in locū statue, quē tēpo- re natiuitatis incoluit, vt lunam in primū gradū 20 m̄ y h, in 28 gra: 36 m̄ π, 2 in 5 gra: 46 mi: π, ♄ 24 gra: 6 mi: π in 26 gra: 3 mi: ♄, ♃ 28 gra: 56 mi: ♄. Quibus ita dige- stis Lunae nullus aspectus cum Sole, h quartus, 2 *, radialis ta- men, ♄ itē nullus, Veneris & ♃ cōiunctiones legitimae cernuntur. Ita Solē vbi videris eodē pacto cū ho, 2c ♄ te & reliquis agēdū scias. Hęc nimirū demōstrationis iteratio abūde hui' instrumenti vium te p̄do- cuit, proinde omisiss plurib; ad aliā aspectuū cōsiderationē pergamus,

Exemplū Res- tis FERDI- NANDI

Carolus, Ferdinandus,

Quousq; pla- nete radios em-ittant.

- h. 9 gra.
- 2. 9 gra.
- ♄ 8 gra.
- ☉ 15 gra.
- ♀ 7 gra.
- ♃ 7 gra.
- ♄ 12 gra.

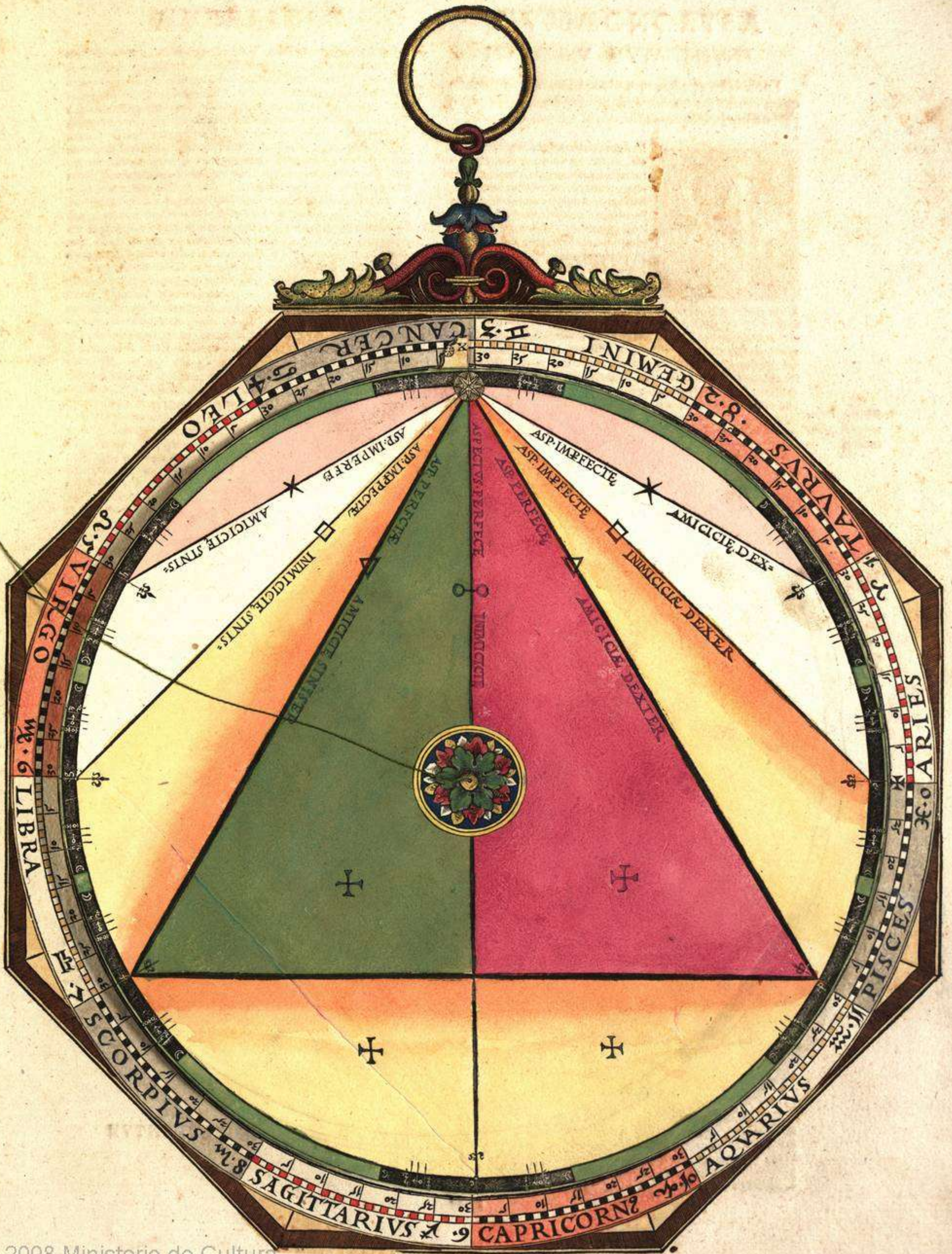
Quid sextilis, & quid per eū intelligendum.

Quomodo Astronomiae incubituro se- dendū sit in stu- dio.

Quomodo cosmographae operā daturus sedere debeat.

Mundi partes siue cardines, aliter theolo- gis, aliter poe- tis vsurpatur.

Lunæ solius aspectus cum planetis alijs, tam retrogradis quam directis (motu diurno & distantia illorum prænotis) per instrumentū sequens ad horam & minutū prælagire.

Et figuram præcedentem nosse datum est, vtrum die quopiam planeta fuerat cum Luna coiturus, nec ne, aspectu aliquo, vbi enim ostensorem loco lunæ imponens, planetas reliquos secundum loca sua in Zodiaco disposueras, qui nā lineis aspectuum, planetæ appropinquarint, videras. Planetarū iam si aliquis in tantum approximet lineæ, vt in 24 horis assequi posse eādem putetur, tum istius planetæ locum verum præfenti & sequenti diebus conuenientem, locumq;

Lunæ quærito. Motibus deinde ambobus quaeritis, vnum ab altero, minore scz à maiore, subtrahe, nisi planeta retrogradus sit, tunc enim motus diei sequentis à motu diei præcedentis demendus erit. Ideo q̄ in retrogradis motus diei sequentis sedulo minor est, cum subinde de crescat, id quod in Luna secus est. Cuius motus sequens perpetuo maior est præcedente. Qualis qualis tandem sit, semper (vt verbo dicam) minorem maiori subripe, quo facto remanet motus planetæ diurnus. Hic non prætermittatur moneo, planetarum cuiusuis in aliud signum transitus. Locus enim planetæ ab integro subtrahendus tunc est signo, distantiaq; vsq; ad finem signi inde redundans, addenda motui, quem in sequenti absoluit planeta: Lunæ postea & planetæ distantia sumetur, quæ habebitur, loco Lunæ à loco planetæ dempto, illa autem distantia in limbo sequentis instrumenti inuestigabitur, & cum puncto occulto signabitur. Si planeta directus sit (Luna enim semper ob velocitatem directam manet) subtrahetur motus eius diurnus à motu Lunæ diurno, residuumq; in linea F G, iuxta gradus & minuta, quæretur. Linea vero à centro limborum pergens in 9 partes, id est, à 9 gra: vsq; iu 18 dissecta est, graduum singuli rursus in 20 partes subdividuntur, quarum quælibet 3 minuta continet. Residuum ergo habitum, cum margarita superinducta exprimatur. Filum post hac in punctum distantie antea occulto puncto obseruare, distendatur, & margarita ostendet protinus, in instrumenti area, horam & minutum aspectus, quæ ambo iuxta proportionis ratione à quouis disci possunt. Sed res per exemplarem viam lucidior euadet. In die Natiuo Imperatoris Caroli proximè Iouem non longè abesse ab aspectu sextili sinistro Lunæ didicimus, cum indicem X super locum Lunæ aptauimus. Proinde ad sequentem diem, scz 24 Februarii, locum Lunæ per instrumentum accepimus. Locus Lunæ in 11 gra: 48 m̄ 17. Iouis in 7 gra: 26 m̄ 8, repertus est. Cum itaq; die natiuitatis propositæ, Luna 27 gra: 9 m̄ 27, 24 autem 7 gra: 12 m̄ 8 tenuerit, motus diurnus Lunæ 14 gra: 39 mi: 24 vero gra: 0 m̄ 14 fuerunt. Iam ergo motum 24 à Lunæ motu, scz minorem à maiore subtrahe, restant 14 gra: 25 mi: quod residuum in linea F G cum filo & margarita expressum, accipe. Posthac distantiam inspicere, id est, spacium illud, quod Luna peragrandum restat, donec ad Iouis locum perueniat, quod per subtractionem fiet. Nam facta illa, 10 gra: & totidē mi: resilient, quib; in limbo acceptis, filū super iniiciatur, quo facto, margarita simul horas 16, m̄ 16, in instrumenti area prodet. Totidem horas & minuta post meridiem, diei natalis constituti, computato. In illis enim Luna sextilem cū Ioue aspectum obitura est. Hucusq; nobis actum est de directo tantū, nunc de retrogrado planeta. Lunam & Mercurium contemplanti, ad natalem Cæsarum diem apparet Luna iam discedere à quarto Mercurii, quoniam eadem die (diem intelligendo à meridiem præcedentis scz 22 Februarii vsq; ad meridiem natiuitatis) aspectus contigerat vicesimo secundo diei, Lunæ motus compar est 13 gra: 4 mi: 27, Mercurii motus 21 gra: 9 mi: 8. Diei autem natalis motus conueniens Lunæ quidem 27 gra: 9 mi: 27 Mercurii vero 20 gra: 30 mi: 8 est. Nūc quia retrogradari cernitur, motus eius minui solet. Motus Lunæ diurnus 15 gr. 5 mi, Motus ꝑ diurnus gra. 0 mi. 39. Motū antea planetæ directi demptum à Luna, iam eundem, propter retrogressum, addes, prouenientem numerum 15 gra. 44 mi. scz ad lineam F G cum filo & margarita examina, distantia post hac Lunæ & ꝑ 8 gra. 12 mi. in limbo cū filo exprime, quo extenso, margaritam horam & minutum præteriti aspectus, Horas scz 12 mi. 30 ostendit,

Motus planetæ diurni inuentio.

Exemplum CAROLI Imperatoris de planeta directo.

Exemplum CAROLI de planeta retrogrado.

Documentum insigne, ac omni astronomico negotio perquam vtile.

Compèri non semel pleriq; permolestum esse, quod authores Ephemeridum, nullibi horas & minuta simul aspectibus ad nōrent, præterquam in Solis & Lunæ conjunctionibus oppositionibusq; in quadris vero, sextilibus aut triangularibus minime, sicut etiam in aliorum planetarum aspectibus, in vniuersum nullis minuta cū horis assignēt. Cælestes etenim hii figuras pro æris saltē mutationibus structuri,

primo

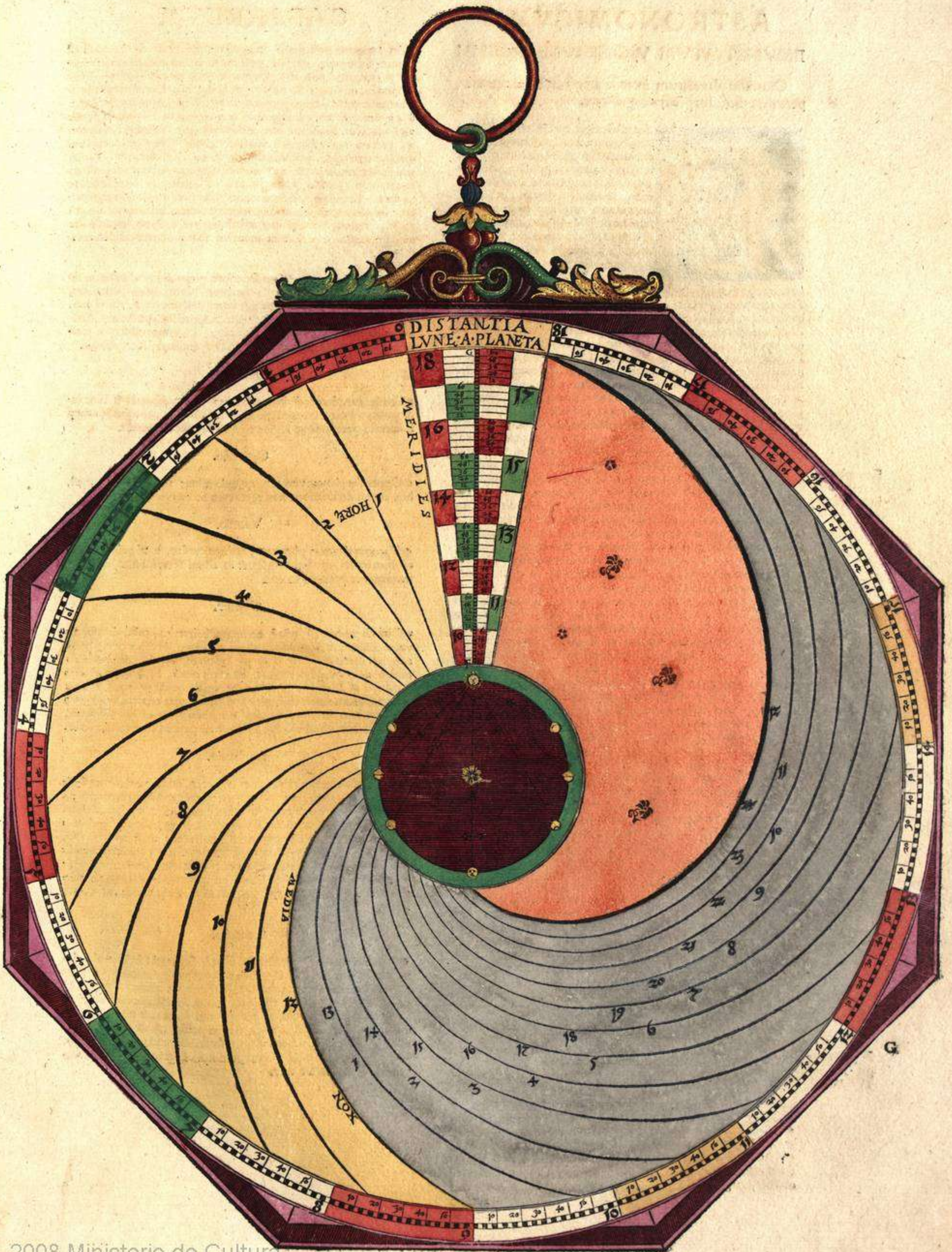
primo statim limine hærent. Vtiq; ad vnguem definita temporū momenta desiderantes, neq; satis per semet ad talia distinguenda ingenii habentes. Quocirca cōmune aliquod dogma seu regulā, in genere cōprehensam, de hii omnibus subdere, & hæc eandē per exēpla præmissa illustriore reddere nō inane opus iudicauī. Aspectus igitur cuiuscūq; horā & minuta nouisse qui optat. Principio die quo euenturū quæpiā scit, proponat. Illius mox diei sicut & sequentis (duorum scz planetarum, quorum aspectus requiruntur) inuestiget. Motibus ambobus habitis, minorem maiori subripiat, quo facto, motus diurnus proueniet. Planetæ postea velocioris, motum à tardiore subtrahenti, distantia remanebit. Vtriusq; planetis existētibus directis, minor maiori dematur, altero vero directo, & altero retroeunte, motus coniungantur, quicquid autem vel subtractio vel additio remiserit, illud omne in secūda per multiplicationem resoluatur, incipienti à gradibus, qui per 60 primū in minuta, mox à minutis in secūda per alia 60 scindentur. Secūda ista omnia per 24 diuiduntur, quotiente seruato, cui diuisori nomē esto. Postea distantia similiter in secūda resoluatur, que resoluta per diuisorem iam habitum secabitur, quo peracto, horas quotiēs dabit. Residuum denuo per 60 multiplicabitur. Rursusq; eadem multiplicata, per diuisorem iam dictum examinabuntur, minutaq; temporis in quotiente prodibunt. Ita ergo horas & minuta vtrūq; aspectus cōtingentis cuiuscūq; exactissime cernis. Regulam hanc Cæsarea inductione manifestiore dabo, & primo per sextilem Lunæ & Iouis, in quo motum Lunæ diurnum 14 gra. 39 mi. esse vidisti. Solue igitur 14 gra. in minuta per 60, addeq; 39 minuta, erunt 879 mi. quæ iterum in secūda per 60 si resoluis, 52740 secūda proueniunt. Hii reseruat, ad motum quoq; 24 diurnum, qui est 14 mi. accedes. Multiplicata 14 mi. cum 60, procreant 840 secūda. Directi iam cum sint ambo, minorem à maiori, id est, 840 à 52740 auferes, & restabunt 51900, quæ per 24 diuisa, reddunt 2162, diuisorem scz futurum. Distantiam nunc aggressus, quæ est 10 gra. 10 mi. in secūda quoq; resolues, & erunt secūda 36600, partiens illa in diuisorem 2162, horas in quotiente habebis scz 16. In residuo postquæ helerunt, 2018 resolues iterum in minuta, quando resilient 121080, ea adhuc per diuisorem repetes, & minuta 56 quotiēs remitet. Sic igitur horas 16 mi. 56, post meridiem numerata, aspectum sextilem & 24 præfinit. Nunc de ꝑ & ꝑ repetam, quod eo libentius facim, quia ꝑ retrogradus sit. Motus ꝑ diurnus 15 gra. 5 mi. ea resoluta, 54300 faciūt secūda. Motum ꝑ diurnum 39 mi. scimus, quæ resoluta pariter 2340 secūda sunt. Mercurius autē, ex quo retrogradus est, vtriusq; planetæ secūda, iuxta regulam addenda sunt, & quibus complicatis 56640 resultant. Quæ post diuisionem producant 2360, qui diuisor in posterum erit. Distantia postmodum resoluatur pari modo, scz 8 gra. 12 mi. resoluta illa 29520 faciunt, diuisa iam hæc, horas dant 12, et residuum 12002, quod in secūda per 60 denuo redactū, diuisumq; si fuerit, mi. horæ causabit scilicet 30. Horæ igitur huius aspectus 12, mi. 30 pomeridiana apparent. Sed ne prorsus à proposito cedam, quod hæc tenus solui, Regis quoq; natalis in demonstrationem adducam, per quem aspectus similiter discitur. Rex Ferdinandus 10 Martii natus ante meridiem, noscitur. Scituri ergo num eo die Luna planetas reliquos aspiciat: Lunæ motum principio consideramus, at is 20 gra. 10 mi. & fuisse constat. Iam si prioris instrumenti indicem X huic gradui & minuto applicas, & reliquorum quemuis suo loco describas, Martem ferè oppositi Lunæ, qui in 23 gra. 37 mi. ꝑ fertur, cernes. Quoniam vero nullam aspectus contingentiam ita propinquam vides quam hanc, Lunæ locum sequentis diei examinandum accipe, qui est gra. 2 mi. 26 ꝑ, Martisq; locum, eiusdem diei sequentis, scilicet 10 Februarii 24 gra. 24 mi. ꝑ. Motus diurnos amborum quere, prouenietq; Lunæ motus diurnus, gra. 12 mi. 16. Motus autem diurnus Martis habet gradꝑ 0 mi. 47. Dempto iam Lunæ motu à Martis motu, distantia remanet, gra. vcz 3 mi. 27. Mars, quia directus est, subtrahitur à Luna, & relinquuntur gra. 11 mi. 29, quæ in linea F G cum filo & margarita signantur. Filo autem rursus in distantiam quæ facit gra. 3 mi. 27 distracto, margarita ho. 7 mi. 12 post meridiem 9 diei Februarii refert, vbi Lunæ & Martis exacta fuit oppositio. Anteq; autem finem facio, admonitum astronomiæ tyronem volo, vt quoties iudicium aliquod laturus est de rebus astronomicis, perpetuò ordine planetarum singulorum, capitis caudæq; sicut in Ephemeridibus cernitur, cursus, ad meridiem, & præsentis & sequentis diei, colligat. Hoc enim modū quiduis expeditum, & ad manus, vt dicitur, erit.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

SEQVITVR INSTRVMENTVM

ASTRONOMICVM

ENUNCIATVM VICESIMVM PRIMVM

Omniū planetarum inter se aspectus, Lunæ præter, per instrumentum præfens cognoscere.

Sto nihil exigit, cur istius si guræ vsum iterem, cum antea satis superq̄ constet, attamen ne longius tibi ad priora discurrendum sit, istius quoq̄ instrumenti præxim verbo vno aperiam. Horam minutumq̄ aspectus cuiuscunq̄ intellectus ante omnia considera enunciati 19 subsidio possibilitate eius, id est, an possit statuto tibi die aspectus contingere, quod fit hoc modo. Index X locis planetarum inducitur, quando si planetarum aliquis lineas aspectuum contingerit vel propè suos fines incidet, ab alio dicitur aspici, sin minus, non.

Hoc acto abunde nosces q̄ institueras. Planetarum igitur biduanū cursus, vtrædiximus, id est, duorum dierum motus, præparandi sunt, è quibus verior cognitio aspectuum surgit. Certus cum iam sis de aliquo aspectu, quocunq̄ tandem die futuro, eorum planetarum loca in Zodiaco iustra. Principio illius diei & fini competentia, id est, meridi diei præcedenti, meridiq̄ sequenti congruentia, vnde non difficulter motus planetarum diurnos venaberis. Si sint directi vel retrogradi ambo, minorem à maiori demes, si alter retrorsum alter antorsum pergat, coniunges vtrunq̄. Subtractionis vel additionis residuum in linea F G reperes, inuentosq̄ vnionem superaddes. Distantiam mox planetarum requires & in limbo numeratam cum filo æqualiter tenso, exprimes, quo retento, margaritæ locum obseruabis in lineis horariis comprehensum, illic enim & horas & minuta aspectus facti vel futuri cernes. Id quod Cæsaris exemplo adhuc aperius disces. Diuus Carolus semper Augustus Francofordiæ Mœni, anno domini 1519, die 28 Iunii, Rhomanum Imperium suscepit. Quo in die aspectus planetarios scire laboro, quero igitur loca planetarum vniuersa, meridi diebus 27 & 28 diei debita (dico signanter 27 præcedentis & nõ sequentis, nam aspectus antemeridianos 28 diei quero, q̄ si pomeridianos velim, iam 29 diei motum cum 28 examinarem) quibus inuentis, ad instrumentum accedo iuxta enunciati 19 præscriptum, videoq̄ planetarum inter se nullas irradiationes præter * 4 & 7. Nunc ergo horam & minutum istius aspectus scire gestiens, motum 4 addiem 27, qui est gra: 11 m̄ 35 s̄, Et ad 28 diem, quo fuit gra: 11 mi: 40 s̄ signo, Veneris quoq̄ rursus in 27 die gra: 10 m̄ 34 s̄, in die vero 28 gra: 11 m̄ 40 s̄, existentē inuenio excipioq̄. Cuiuslibet motum diurnum ex subtractione cum teneo, vt Iouis m̄ 5, Veneris 1 gra: 12 m̄, minorem, id est 5 m̄ à maiori, id est, 1 gra: 12 m̄, demo, (quia directi ambo sunt) residuumq̄ gra: 1 mi: 7 esse reperiens, in linea simulac F G cum vnio ne signo. Demo posthac locum 7 10 gra: 34 mi: à loco 4 11 gra: 35 mi: remanent 1 gra: 1 mi: distantia dicta, quæ in limbo dinumerata, filoq̄ expressa cum fuerit, margarita horas 21 mi: 19 post meridiem 27 diei demonstrat. Quæ si ad posthas horas reduceo, hora 9 mi: 19 ante meridiem diei 28 Iunii aspectum hunc, 4 & 7 * fuisse inuenio. Adeo astra Cæsari benigna se præbuisse, præbe re q̄ indies nemo non fatebitur. Sextilem enim & Trinum iam olim Astrologi dignitates, potestates, maiestatesq̄ portendere, certò cognouerunt, conuiceruntq̄, id quod si nullibi aliàs certè in electione Caroli Quinti verum esse certò certius intelligi potuit. Adde quod non modo sextilis 4 & 7 inter se, quorum vterq̄ planeta felicissimus, sed & Lunæ & Iouis sextilis, Lunæ & Veneris coniunctio, eodem creationis die concurrerint. Ita cœlum ipsum desiderasse, Cæsarem Carolum non perperam quis affirmauerit. Idem per numeros quoq̄, si fortassis quispiam ita malit, exequi docebimus. Motus 4 diurnus 5 mi: scz resolutus, 2 300 efficit, 7 motus 1 gra: 12 mi: dissolutus 2 4320 constituit. Minore numero iam à maiori dempto, propter directionem vtriusq̄ 4200 2. superant, ea per 24 lecta, diuisorem 167 remittunt. Distantia videlicet gra: 1 mi: 1 pari processu regulatur. Multiplicata enim 36000 2. dat, quæ partita cum diuisore, horas 21 relinquit. Residuum deinde 53 solum pariter & diuisum, mi: 19 reddit. Hoc peracto liquet vtrum bene nec ne, cum instrumento operatus sis. Si autem vtrauis parte, siue instrumenti opera, siue calculi opere diuersum eueniet, certus esto te errasse, vtriusq̄ vero concordantibus, neutiq̄. Hunc cano nem nemo non huius artis studiosus vehementer amplexari debet, cū ad Ephemerides admirabilem vsum afferat.

Exemplum CAROLI Imperatoris

Sextilis 4 & 7 tempore electionis Caroli Imperatoris.

Recens aspectuum inquisitione per numeros.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Exemplum aliud. Diu Natali Regis Ferdinandi, scz 9 Martii ex pronuntiato 19 reperta fuit □ h & ☉. Saturni motus ad 9 diem est gra: 28 mi: 35 s̄. Decima autem die gra: 28 mi: 37 s̄. Motus ☉ in 9 die, 28 gra: 1 mi: X. Decima die 29 gra: 0 mi: X. Motum h diurnum reperis duorum mi: ☉ minoris 59, quare minorem subtrahenti, ambobus scz directis, supersunt 57 mi. Hæc requisita, in linea F G vnio exprimat. Post illud distantia quæ est gra: 0 mi: 34 in limbo accepta, cum filo signetur extento, margaritaq̄, horas 14 mi: 22 notans obseruetur, tantū

2 enim

CAESAREVM

enim temporis post meridiem vendicat sibi □ h & ☉, quod est 2 hora decimidiei, mi: 22 ante medium noctis. Illud idem ad huc per calculum probabo. Distantia ☉ & h erat 34 mi. Diurni motus amborum ☉ 59 mi. h 2 mi. quæ tria precipuè necessaria moneo, vt scitu cognoscas. Iam ergo quoniam directi sint 2 à 59 demo, & 57 relinquuntur, quæ iterum in 2 reducta, faciunt 3420, totidem diuide per 24, & diuisor surget. Similiter distantiam 34 per 60 multiplica, & 2040 resoltabunt. Distribue eadem cum diuisore iam noto, redundantq̄ horæ 14. Residuum 52 rursus multiplicatum diuide, & 22 minuta horaria prodibunt. Ita falli nõ potes, quin □ hunc, hora 14 mi: 22 contingere certò asserere audeas. Regulam hanc non ideo adieci, vt ea vti debeas in seignioribus vsq̄ adeo motibus, & sibi inuicem proximis, sed velociorum gratia planetarum, & longissimè distantium videlicet, ne hac in parte quicq̄ omnino ad perfectam motuum indagacionem desiderari videretur.

¶ Enumerauimus enunciato superiore generaliora aspectuum discrimina, & ea quæ principalia vocantur. Nunc autem specialiores, & si mauius, minus principales nominare differentias recensebimus. Huiusmodi autem sunt. Combustio, Oppressio, Vacatio, Obsessio, Applicatio, Separatio, Prohibitio, Luminis translatio, eiusdemq̄ relatio, vel, vt sic dicam, Redditio, Pulsatio, Receptio &c.

Combustio.

¶ Combustus planeta dicitur, qui minus 15 gradibus à ☉ hinc inde positus distat, tot enim gradibus Solaris continet orbis, tantoq̄ interuallo potentissimè radios circumquaq̄ suos diffundit.

Oppressio.

¶ Oppressus planeta vocatur, quando minus 12 gra. à ☉ abest, hoc autem declaratione non eget, cum sit nemini non obuium.

Vacatio.

¶ Vacuum dicimus planetam, ratione cursus, tum enim vacuus est, cum ab aliquo aspectu exit, nec in alium recta labitur, sed omni irradiatione priuatus incedit.

Obsessio.

¶ Obsessio nomen est, quasi occupato & irretito, cum ab aspectu vnus planetæ malignioris in alium aspectum, maligni quoq̄ (mali autem planetæ dicuntur h & s̄) incurrit, ita enim de vno malo in aliud defertur, quasi inuitus. Exempli causa, Si ☽ cum s̄ coniuncta, à s̄ abiens in □ h incidat, quale quiddam fieret, si ☽ & s̄ principium cancri tenerent. Saturnus autem tertium vel quartū libræ gradum, hoc pacto enim ☽ malum malo addere videretur, ideoq̄ obsessa, vocabulo apud Astrologorum peritos recepto diceretur.

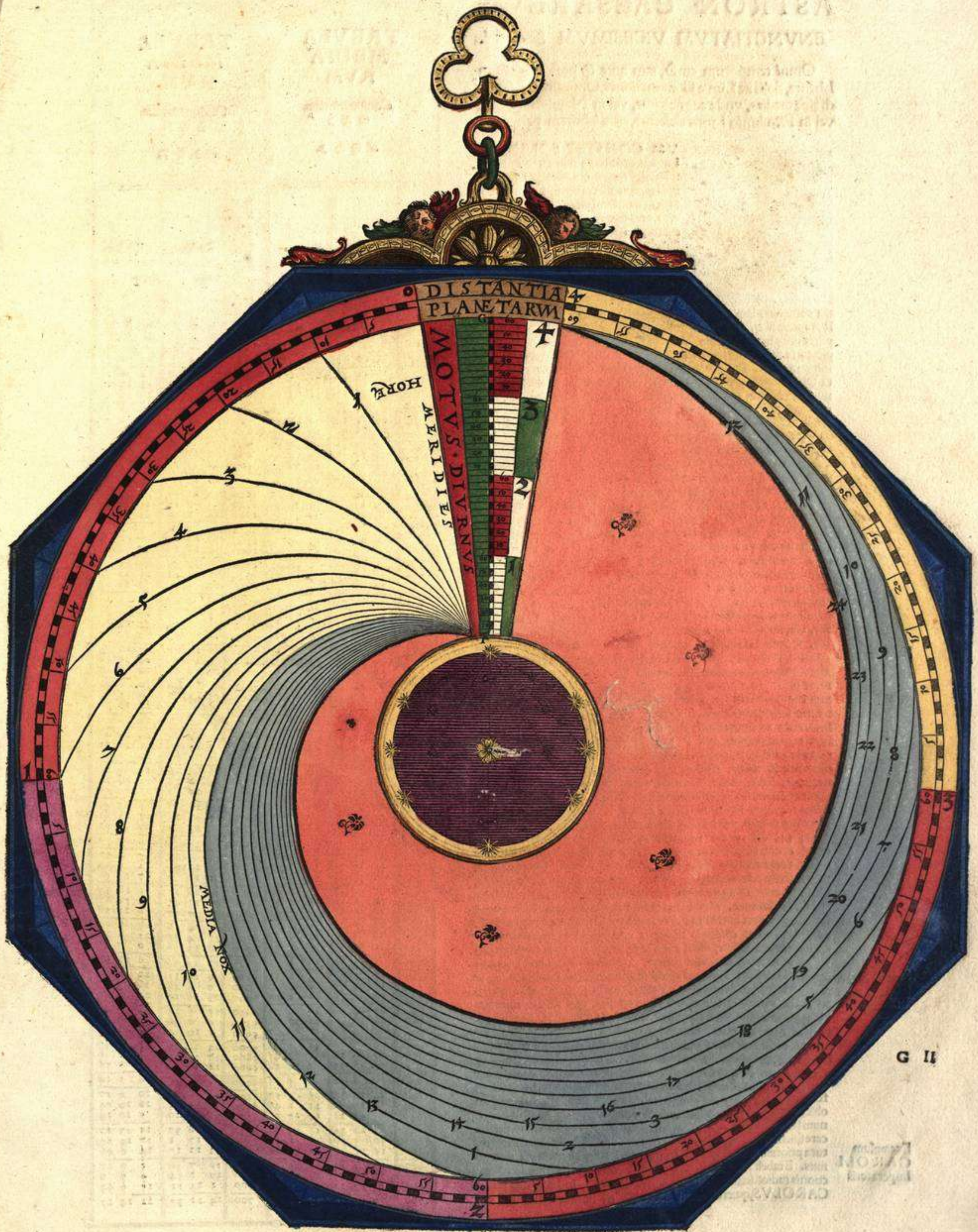
Applicatio.

¶ Applicatio contingit inter duos planetas, quoties enim inter se distant in tantū, vt cursu citator centro suo orbis ardioris pertingere potest, id est, tardioris orbis centro attingere, tū velocior applicare se se ori dicitur, vt Iupiter radios suos proiicit 9 gradibus, à quibus si s̄, qui ortor in motu (si modo retro non erat) abest tanto spacio. Iā radios 4 contingit, eidem applicari dicitur, quia coniungi appetit Ioui. Ptolemæus tamen non nisi per 3 graduum distantiam applicationem vocari concedit. Sciendum præterea applicationem non modo in coniunctionibus, verum sed in aliis aspectibus vsu venire solet.

Separatio.

¶ Separari contrarium priori est planè, Separatio fit quando planetæ à coniunctionibus digrediuntur, velociorq̄ à tardiore penitus (ita vt non amplius cum radiis suis contingat alium) discedit, id est, separatur vel desluit. Quidam adhuc præcisius examinant, & separari velociorem volunt, postq̄ vnum dumtaxat minuto à tardo remouetur. Plures adhuc recenseri possunt aspectuum, vel passionum differentiarum, sicut, Pulsatio, Luminis translatio &c. ad præsentia autem, quia nihil faciunt, omitto. Legere si liber in prome ptu est libri Auenzæ ca: 7.

ASTRON. CAESAREVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SECVN.

Omni temporum cursu, tam ante q̄ post Christum, labente, Solis ac Lunæ Coniunctiones, Oppositiones, Quadræue medias, vnde cognoscitur, vel in Nouilunio Solis, vel in Plenilunio Lunæ defectus, citra laborem perspicere.

VM CONSTET SOLEM AC

Lunam, precipuos naturæ fontes, potissimasq̄ rerum, & nascentium & interuentium causas existere, optimè vero suas in naturam, vires, virtutes & effectus, tum demum, cū minimè præpediatur transfundere, vicissim cum quid obstat eiis, impediti, languere, imo & naturam corrumpere, obstacula illa sollicitè consideranda, non inutiliter iudicauimus. Quapropter & oppositionesq̄ medias, & eclipses, quibus res mundi ci

tra controuersiam alterantur, diligentius hoc loco tractare placuit. Res autem illas, quia vno instrumento comprehendere non licebat, in plura distribuere coactus sum, partim, vt nihil omnino molestè cogitatur relinqueretur, partim, vt sic exactior absolutiorq̄ rei examinatio fieret. Proinde quatuor illa continuè insequentia instrumenta subordinauimus, continua serie, veluti connexa. Hora siquidem non ad vnguem Coniunctionis vel Oppositionis habita. (quorum vsus in iudicijs præcipuus est, earum rerum scz, quæ mundo conueniunt) impossibile est figuram cœli veram struere, multo minus autè iudicium certius, de rebus statuere, quare non temere hoc loci curiosior esse volui. Coniunctionem idcirco Solis & Lunæ, aut Lunæ & Capitis Draconis, qui scire volent, instrumentum præfens consideret, orbibus è quatuor & Calendario quodam compositum. Orbis primus, qui & infimus est, indicem X gerit, cui annos inscriptos vides, ab vno in 100, confusè tamen, & ordinem citra inter se signatos, cuius vsus exigitur, coniunctionibus oppositionibusq̄ inquirendis. Secundus cum ostensore Z orbis patet, annis similiter ab vno ad 100 præscriptis, coniunctionibus & Ω inuestigandis accommodus. Tertiam rotam Y index insignit, in cuius circumferentia rotulæ eiusmodi ● nigriusculæ passim vna cum caractere & apparent, Solis & Lunæ coitus signantes, quemadmodum in tegellæ effigies hæ ☉ & ☾ nes, & corniculata lunulæ ☾, quadras luminarium representant. Quartus orbis ostensorem Y amplectitur, Capita, Caudasq̄ draconis aliquot, quorum vtendi ratio sequitur.

Mod⁹ operadi

¶ Solis Lunæq̄ coniunctiones, oppositiones seu quadras nouisse conanti, radix ex tabula adiuncta sumenda est, radix centenarius proximò minori conueniens, hoc modo Leua parte centenarius requiratur prior anno proposito, quem iuxta continuò, dies, horæ, minutaq̄ coniunctionis, in dextra scz sese offerent. Eadem vero in Ianuario instrumenti vestigabis, indice X primum super adducto, qui inuariatus ad operationis finem vsq̄ sic perdurabit. Ex secūda pariter tabella radicem pro & ☽ & Ω elige, vbi dies, horæ, minutaq̄ vicina sumpra, prius veluti, & in Ianuario limbi requisita, cum ostensore Z affige. Ambos iam orbis cum cera, aliàs non rite factis permansuros, firma. Centum autem annos perpetuos rotæ sic durare possint, si præter centenarium illum non aliud tempus quispiam requirit. Iam in superficie rotulæ X annum propositum, currentemq̄ inspicere, per huncq̄ filum tende, ostensore Y ad Ianuarii diem, 14, vel 15 vel 16 locato, inde videndum operanti, quæ nã ● & tertix rotæ filo proxima sit, eaq̄ sub filum dudenda, qua sub ducta, rotas demum dispositas habuerit ad votum. Quod si vsu veniat interim coniunctiones binas pari vtrinq̄ spacio à filo distare, tum pro arbitrio agere licebit, & filo substituere vtramcunq̄ libuerit, sine discrimine. Memineris tantummodo indicem Y semper in Ianuarius, non autem in Februarius vel Decembrem traducendū, post quod filum cuiusq̄ malueris coniunctioni, oppositioni aut quadraturæ admoue, diem enim illud futuri aut facti aspectus consertim in limbo Calendarii referet. Tria sunt tamen hoc loco animaduertenda digna. Primum, quod in anno bisextili non certò & ☽ aut ☾ ostendat, & hoc à 24 Februarij vsq̄ ad finem anni, ea autem ratione semper demendus vnus est dies, vtz à die coniunctionis oppositionisq̄, eo namq̄ dempro quæsitus resultat. Secundum, vt si ☽ cum ☿ nota, Decembri incidit, nulla sit, sin vero in Ianuarij, diem iam iuxta prædicta custodiendū esse, anni enim illius labētis scz, oppositio illa prima dicitur. Tertium, coniunctionem ● & cum signo ♄ quæ Decembrem incurrit, nouissimam anni esse currentis, seu propositi, quæ vero Ianuarius attingit, profusus inutilem fore. Quæ res metodo exemplari familiar fiet ita. ¶ In iudiciorum obseruationibus Astronomi studiosè coniunctionum seu præuentio num figuræ, id est, eas, quæ proximè natiuitates anteuertunt, perspicere solent, quocirca & nos luminarium coniunctionem Cæsarea genitura priorem proximè, exempli vice, perfectiori quadam via docebimus. E tabella numerali, id est, Radices continente, principio cōiunctionis radicè destinata, anno currenti 1500. in quo natus fertur CAROLVS, quære, Inuenis autè diem 0, horam 22 minutū 54.

Cautela obseruanda in anno Bisextili.

Exemplum CAROLI Imperatoris

TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☉ & ☽ ☿ ☉ & ☽				TABVLA MEDIA RVM Coniunctionum ☽ & Ω ☿ ☽ & Ω									
Centenarij annorum ante & post Christi aduentum Ann⁹	Radices post Christi stum.			Radices ante Christi stum.			Centenarij annorum ante & post Christi aduentum. Ann⁹	Radices post Christi stum.			Radices ante Christi stum.		
	Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut		Dies	Horæ	Minut	Dies	Horæ	Minut
Christi	24	10	24	24	10	24	Christi	23	6	33	23	6	33
100	28	18	35	20	1	13	100	17	1	50	2	6	8
200	3	14	1	15	18	2	200	10	21	5	8	10	50
300	7	22	12	11	9	51	300	4	16	26	14	15	33
400	11	6	23	7	1	40	400	25	16	49	20	20	15
500	16	23	34	2	17	29	500	19	12	7	27	0	57
600	20	22	45	27	23	2	600	13	7	24	6	0	32
700	25	6	56	23	13	52	700	7	2	45	12	5	15
800	19	15	7	19	5	41	800	0	21	59	18	9	58
900	4	10	33	14	21	30	900	21	22	23	24	14	43
1000	8	18	44	10	13	19	1000	15	17	40	3	14	18
1100	13	2	55	6	5	8	1100	9	12	58	9	19	1
1200	17	11	6	1	20	57	1200	3	8	15	15	23	43
1300	21	19	17	27	1	30	1300	24	8	37	22	4	26
1400	26	3	28	22	17	20	1400	18	3	56	1	4	0
1500	0	22	54	18	9	9	1500	11	23	14	7	8	43
1600	5	7	6	14	0	58	1600	5	18	32	13	13	25
1700	9	15	16	9	16	47	1700	16	18	55	19	18	9
1800	13	23	27	5	8	36	1800	20	14	12	25	22	51
1900	18	7	38	1	0	25	1900	14	9	30	4	12	27
2000	22	15	49	26	4	58	2000	8	4	47	11	3	11
2100	27	0	0	21	20	47	2100	2	0	4	17	7	53
2200	1	19	27	17	12	37	2200	23	0	29	21	12	36
2300	6	3	38	13	4	26	2300	16	19	40	2	12	11
2400	10	11	48	8	10	15	2400	10	15	2	8	16	53
2500	14	19	59	4	12	4	2500	4	10	19	14	11	36
2600	19	4	10	0	3	53	2600	25	10	45	20	2	20
2700	23	12	21	25	8	16	2700	19	6	2	0	0	54
2800	27	20	32	21	0	15	2800	13	1	20	6	5	38
2900	2	15	59	16	16	5	2900	6	20	37	12	10	21
3000	7	0	10	12	7	54	3000	0	15	54	18	16	4
3100	11	8	21	7	23	43	3100	21	16	17	24	20	46
3200	15	16	31	3	15	32	3200	15	11	34	3	10	21
3300	20	0	42	18	20	5	3300	9	6	50	10	1	3
3400	24	8	53	24	11	54	3400	3	2	9	16	5	46
3500	28	17	4	10	3	43	3500	24	2	32	22	10	28
3600	3	12	31	15	19	32	3600	17	11	49	28	15	11
3700	7	20	42	11	11	22	3700	11	17	7	7	14	46
3800	12	4	53	7	3	11	3800	5	12	25	11	19	28
3900	16	13	3	2	19	0	3900	26	12	50	20	0	11
4000	20	21	14	27	23	33	4000	20	8	7	26	4	56
4100	25	5	25	23	15	22	4100	14	3	25	5	4	31
4200	29	13	36	18	7	11	4200	7	22	42	11	9	14
4300	4	9	3	14	23	0	4300	1	18	0	17	13	56
4400	8	17	14	10	14	49	4400	22	18	25	23	18	39
4500	13	1	25	6	6	39	4500	16	13	43	2	18	15
4600	17	9	36	1	21	28	4600	10	9	0	8	21	58
4700	21	17	46	27	3	1	4700	4	4	18	15	3	40
4800	27	1	57	22	18	50	4800	25	4	41	21	8	24
4900	30	10	8	18	10	39	4900	18	23	58	0	7	58
5000	5	5	35	14	2	28	5000	12	19	16	6	12	41
5100	9	13	46	9	18	17	5100	6	14	33	12	17	24
5200	13	21	57	5	10	7	5200	0	9	48	18	22	6
5300	18	6	8	1	1	56	5300	21	10	13	25	2	49
5400	22	14	18	16	6	29	5400	15	5	31	4	2	24
5500	26	22	29	21	22	18	5500	9	0	46	10	7	7
5600	1	17	56	17	14	7	5600	2	20	4	26	11	49
5700	6	2	7	13	5	56	5700	23	20	19	22	16	33
5800	10	10	18	8	21	45	5800	17	15	47	1	16	9
5900	14	18	29	4	13	34	5900	11	11	4	7	20	51
6000	19	2	40	0	5	23	6000	5	6	22	14	1	34
6100	23	10	50	25	9	57	6100	16	6	45	20	6	17
6200	27	19	1	21	1	46	6200	19	16	3	26	10	59
6300	2	14	18	16	17	35	6300	13	21	20	5	10	34
6400	6	22	39	12	19	24	6400	7	16	37	11	15	17
6500	10	5	50	8	1	13	6500	28	17	1	17	19	59
6600	15	15	1	3	17	26	6600	13	12	19	24	0	43
6700	19	23	12	28	21	36	6700	16	7	36	3	0	17
6800	24	7	23	24	13	25	6800	10	2	54	9	5	0
6900	28	15	33	20	5	14	6900	3	22	11	15	9	43
7000	3	11	0	15	21	3	7000	24	22	37	21	14	27

quibus in Ianuario perspectis, indicem X inducis, ideo, quia natiuitas habeatur centenaria, necdum planè exacta. Post hac cum filo 24 Februarii diem, natalem scz Cæsaris signa, vnde cum eodem filo contra dierum ordinem procede eousq, donec vel ☉ vel ☽ occurrat, ☉ autem offertur, quæ genituræ huius præuentionalis (licet ineptiori tamen astrologis notissimo vocabulo, tu si maui, præcedentem dicere nil erraueris) oppositionalisue, quoniã natiuitatem præcedit oppositio ista, vocabitur. Per quam ubi filum traduxeris, in Diario siue Calendario 14 Februarii diem, quo contingit huiusmodi oppositio, cernes. Quamq is Bissextilis sit annus, non opus tamen fuerit diem demere, cum lux præuentionalis siue præcedentis oppositionis 24 Februarii non excedat, imò 14 dies, qui inuenitur, recipiendus pro eo.

Exempli Regis FERDINANDI

Regi FERDINANDO natalem scimus annum 1503, velut antea, index X similiter, vt prius diem 0 horam 22 minutum 54 Ianuarii superiacet. Ostensorem modo Y super Ianuarii diem 15 vel 16 statue, & tertius annus, regius scz, in limbo rotæ X exprusus, idem cum filo notandus venit. Subtus vero filum proxima ☽ cum 11 signata, in rotula videlicet Y, ducenda est. Post hoc filum, ubi 10 diei Martii, Natalicio regis, impostum, ab hincq retro subinde quo ad ☽ vel ☽ obueniat, ductum fuerit, coniunctio primum occurfare, filumq subire, horis aliquot post 25 Februarii diem, videbitur. Coniunctioni huic oblata II astant, quæ præsentis anni secundam esse eandem significant. Natiuitas autè hæc regia Astronomis coniunctionalis, eò quod coniunctio prima occurfarit, nominabitur. Quo deinceps ordine in annis Christo prioribus, agendum sit, paulo infra habebitur.

ENVNCTIATVM VICESIMVM TERTIVM

Lunæ, Capitisq, vt dicitur, Draconis, seu Caudæ eiusdem, proposito, quouis & anno, & die, & mense, coniunctionem mediam inuenire, perq; illam futura sit, nec ne, aliqua luminarium obscuratio, eodem temporis spacio, citra difficultatem aut dubium, præfagire.

Exemplum CAROLI Imperatoris

EODEM QVO DIES, QVIBVS Sol & Luna coniunguntur vel opponuntur, in eodem anno, Lunam & Caput Draconis conuenienter. Radice tantummodo alia ex præcepto, excepta, indicem Z suum in loquendo. Quæ res paradigmata clarescat. Annus 1500 Caroli CAROLO natalis, radicem habet, dies 11, horas 23, min 14. Radix in præcedentis figura Ianuarii perspecta cum indice Z signa plena V quoq; index cum Z commodè ordinata erunt. Iam inducito, & coniunctionibus incidit caudæ vel capitis Draconis eclpsim in ea conuenienter vel

Quia vero annus est nondum coniungatur, sic agenti rotæ sat ergo filum orbiculatim omnibus oppositionibus, quando si qua linea, filo, pronuntiare futuri oppositione potes. Horam veni donec certus sis, vtrum die conueniat. Interdium enim eclpsim Lunæ nemini fieri potest, sicut neq; in nocte Sol deficere conspiciatur. Satis igitur nunc esto cognouisse die ne futura eclpsis an noctu sit. Vt 12 Maii ☽ ☉ & ☽ cernitur caudam propè, quo quidem die præfagire liceret eclpsim, nisi ex sequentibus constaret oppositionem illam diurnam existere. Itè licet 27 mensis eiusdem ☽ appareat, ea tamen cum sit nocturna nequaquam animaduertenda est, sic & coniunctio 11 Iunii caudalis, quoniam Luna iam digressa longius est, non amplius sperabitur. Verum ☽ Nouembris in mediam ☽, eclpsim Lunæ omnino futura est, quia nocturna oppositio & veta, 5 die contingit. Considera ti reliquas anni præsentis oppositiones, 20 quoq; Nouembris prope caudam altera videtur, at, quoniam longius quid distet, neque illic eclpsis expectanda fuerit. Diuersa in Solis eclpsim habetur ratio, ubi licet non ex amissi coniunctionum lineæ & capitum, siue caudarum conuenient, nihilominus tamen eclpsim fieri possibile est, & id ratioe diuersitatis aspectus, vt terminus eclpsicus ☉ demonstrat. Rex FERDINANDVS eandem cum Cæsare radicem obtinet proinde X & Z ostensores iidem perdurant. V autem rotula pro anno 3 posita in limbo Z, & Y rota pro anno quoq; tertio in limbo X (quoniam rex 3 post sequimillesimum natus dicitur) rectè locata, rotas omnes quatuor rectè disposueris. Instrumento itaq; sic ordinato, filum singulis coniunctionibus & oppositionibus infer,

Per Draconis lineam intellige terminum eclipticæ, quoties scz filum huiusmodi arcu, id est, terminum eclipticæ, incidit, Solis fieri eclpsim demonstrat, Luna vero deliquit, quoties filum eclipticæ figuræ attigit. In aliquibus exemplaribus posuimus terminum Solis sic omnia Luna sic omnia

Exempli Regis FERDINANDI

infer, ubi si caput aliquod vel cauda filum subire, luminaris alicuius defectum certo prædicere potes, veluti 27 Martii, Solis deliquit, nisi noctu foret, & Lunæ eclpsim 11 Aprilis, & 5 Octobris, si non interdium contingeret. Ante Christi tempora agendi ratio non est differens à priori, nisi quod annum propositum subtrahis à centenariò maiori, quod residuum, anni residui vocantur. Radicem deinde centenarii maioris quæsitam cum ostensoribus X & Z signas. Annos vero reliquos cum Y & V indicibus exprimis, quemadmodum supra dictum est.

Ante Christi operandi modus

ENVNCTIATI HVIVS VICESIMI SECUNDI additamentum siue complementum.

ANQVAM PRECEDENS ENVNCTIATVM sufficienter, & per se sibi constet, nihilo secius tamen aliud insuper addere libuit, immo necessum fuit, & hoc iccirco, quia filum prioris non adeo exacte quemuis diem coniunctionum & oppositionum eclpsimq; possibilitates denotat, papiri vitio, quæ, nescio quomodo, dum intercedendum paulo humores vberius conbibit, nunc laxari, nunc coarctari solet. In presenti adhuc precisius omnia cognosci queunt. Licet vero cum spirali instrumento idem agas quod cum instrumento draconibus pleno, difficultas tamen non vulgaris operationi siue vsui eiusdem incumbit. Verum quia alterum alterius requirat officium, neq; satis perfectè vnum ex his operetur, ideo vtrumq; sibi opposita locauimus, ita, vt paginam vertere nemo cogatur, qua ratione instrumenta situm suum & verificationem plerumq; amittunt. Sciendū præterea rotulas huius duas idem efficere, quod quatuor prioris instrumenti faciunt, vsus tamen præsentis est huiusmodi. Vbi prioris instrumenti rotas rectè ordinaueris sinistras, ordina & presentis duas eodem modo. Radicem eandem, coniunctionis vel oppositionis, qua vsus es in disponenda rota X prioris quere in Ianuario Calendarii ibidem inserti, id est, spiralis, primum die radice habito, in limbo exteriori quoq; radice horas lustra, quilibet autem gradus horam vnam designat, vnde radice minuta quoq; colligi possunt, per minuta illa filum traducitur, cui index X Y rotæ inferioris substituitur. Deinceps in limbo eiusdem orbis annus requiritur currens, ad quem coniunctio vel oppositio, vel eclpsim possibilitas desideratur, annus ille cum filo signatur, eademq; denuo ostensor X Y subiungitur, inferioris scz rotæ, ita autem rota illa vltimum sui locum sortita est. Index ille cum nota X & Y signatur, eò quod tantum prestat atq; illi duo prioris orbis, alter cum X, alter cum Y notatus. Ab hinc rotam dispone ne superiorem non secus ac illam, radici coniunctionis inferens Lunæ scz & Capitis Draconis, & hoc in Ianuarii diebus & horis. Rota hæc pariter literas gerit duas, Z videlicet & V, eadem enim agit, quæ alia duæ seorsum, altera cum Z, & altera cum V signate, super quibus Dracones sunt, prioris scz instrumenti. Sic autem duæ illæ rotæ dispositæ omnino ad vsu sunt. His ambobus sic ordinatis instrumentis, videndum in priori qua nam cyfra coniunctio vel oppositio, quam scire cupis, insigniatur, tum quando euenit, an prima, an secunda, an tertia &c sit ab anni principio facta, per quam extendis, notat in quem mensem & diem coniunctio vel oppositio incidat. Simili numero aut cyfra in posteriori requirere tanto in rotula X Y, vel coniunctionum (quales nigriusculæ præsentant facies, vel oppositionem, cuiusmodi flaua Lunarisue color exprimit) filū vero recta istius faciei diametro superpone, quod ita extensum in limbo exteriori coniunctionis vel oppositionis horam minutumq; denotat. Ad hæc obserua quo in loco filum contingat mensem, in quo coniunctio vel oppositio reperta est per instrumentū prius, cyfra enim tunc ostendit verum diem coniunctionis vel oppositionis mediæ, tam factæ quam fiendæ. Diem ita cognosces, a filo extenso contra signorum ordinem siue dierum numerum retro perge, donec occurrant mensium nomina, non autem secundum dierum ordinem, sic enim falli possis, precipuè, si mensium nomina primo obuenient eorum in quibus dierum numerus incipit. Inter menses igitur hos, mensem illum require, cuius ☽ nem vel ☽ nem priori in instrumento offendisti in suo autem spirali circulo digitum tuum ad filum vsq; pro moue, iuxta quod verum diem agnosces, & hoc si annus currens existat Communis aut Ciuilis. Idem in Bissextili quoq; euenit, sed à principio anni ad 24 Februarii diem dumtaxat. Post quem si fiat coniunctio vel oppositio perpetuò vnus dies auferendus est, veluti si filum indicet primum Martii, pro eo 29 Februarii summatur, aut si filum notet 2 Martii, pro secundo primus capiatur. Simili modo in reliquis agitur. Instrumentum hoc non factum est quo horas & minuta per illud indages, sed diem tantummodo, illumq; verissime. Horas tamen & minuta cogniturus certò, proximum accedas instrumentum oportet. In eo enim nihil deest talia querenti. Præterea si cognoscere cupias, vtrum in anno eclpsim aliqua, tam Solis, quam Lunæ, siue vna, siue plures sint euenturæ, tum considera in priori instrumento quoties cauda vel caput aliquod coniunctioni aut oppositioni concurrat, cyfra interim diligenter notata, quota

Cut quilibet orbis geminas habeat litteras

Vsus instrumenti

Quomodo in anno Bissextili procedendum sit

Quo pacto cognoscatur eclpsis futura in ☽ vel ☽

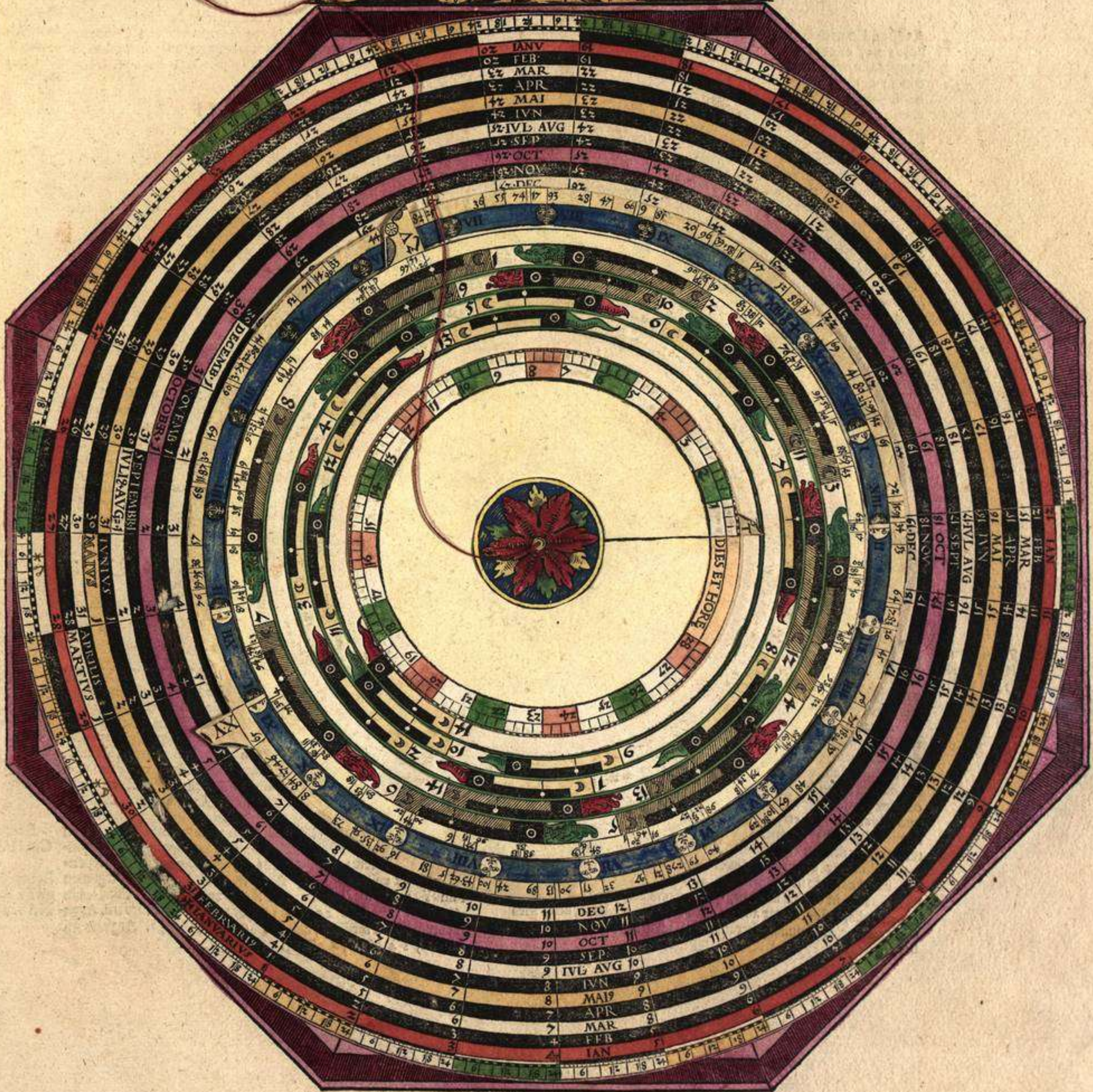

¶ Cautela obseruanda in dispositione rotarum

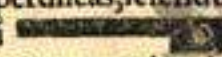

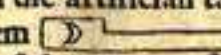
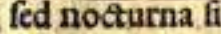
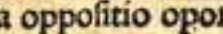
Operandi modus huius secundi instrumenti verus qdem & certus est, quoties annus currens siue propositus in arcu limbi inferioris rotæ ab indice XY procedendo secundum diem ordinem, usq; ad 29 diem Ianuarii, horam 12, Mi. 44 siue stellam lunæ sic depictam * reperitur. Annus ille cum filo (vt prius dictū est) signatur, eidemq; denuo index XY adducitur, qui inuariatus ad operationis finem sic perdurabit. Si uero post primam siue radicalem indicis locationem annus ppositus à stella prædicta

(supputatione secundum diem ordinem facta) usq; ad indicem XY occurrat, iam dictæ stellæ centrum inspicere, p huncq; filū tende, cui subducis indicem T. Mox deinceps filum ducatur per ppositum siue currentem annum, ubi in perfectio fili cum circulo T diem tantū, aut diem horamq; dabit. Dies ille tandem in limbo Ianuarii requisitus, cum filo signatur, eidemq; denuo ostensor XY subiungitur, ita autem rota illa ultimum sui locum sortita est. Atqui nunc mihi uideor satis superq; positionem rotæ XY declarasse, admonens interim, ut similia de rota Z V intelligantur, qualia de rota XY prodita sunt, interesse tamen hoc vnum quod hic considerandus erit index Z V, & centrum stellæ iuxta 27 limbum signatæ cū caractere draconis sic * 8

ASTRONOMICVM

nam sit, an prima, an secunda, an tertia ab anni principio, eandem enim coniunctionem siue oppositionem in posteriori resum mes instrumento, perq; eam traduces filum, quod si incidit terminum eclipticum, siue in capite, siue in cauda illud accidat, vbiq; tandem recta illius cyfra inuenitur, certus es de possibilitate eclipsis, si modo id media coniunctio vel oppositio admittit. Quomodo vera coniunctionum vel oppositionum possibilitas agnosci debeat, alibi est dictum. Vt vero terminos eclipticos rectius perdiscas, sciendum est Solis fore eclipsis, quoties filum huiusmodi aream aut huiusmodi in quibus character reperitur in eisdem, & hoc in die artificiali tantum, Lunæ vero deliquium fit, quoties filum talem aut talem figuram intro rapitur, sed nocturna sit illa oppositio oportet.

EXEMPLVM CAROLI Imperatoris

¶ Quod si in natiuitate Cæsarea indicem X Y dirigis super diē o horas 22, minuta 54 Ianuarij, tum rotam hanc suo loco dederis, annus enim nondum elapsus est. Sic ostensorem orbis superni Z V diei 11, horis 23 minutis 14 admoue, & locata erit pro vsu totius anni. Iam si instrumentum prius inspexeris 12 Maii die ϕ mediā comperies, quintam in ordine, quare si filum per quintam ϕ instrumenti secundi ducis, ostenditur per illud in gyro Mensis Maii dies 13, hora 20, m̄ 10 fere. Verum Bissexti ratione demes hic diem vnū, & restabunt dies 12. Quoniam vero iuxta ϕ hanc ϕ inuenitur cauda, & hoc in instrumento prioris eclipsis, vt fiat putandum est. Proinde sequens etiam instrumentum erit inspiciendum, (filo super oppositione ϕ perseverate) vtrum terminos Lunæ eclipticos filum comprehendat, in cauda quinta, & certe comprehendere videtur, ideo citra dubium asserueris Lunam in hac ϕ delinquere. Attamen, quia diurna illa ϕ est, ea propter Lunam sub horizonte consistere necessarium est, nec fieri potest vt nobis appareat illa eadem de causa. Reperitur preterea ϕ quedam in Maio, & hæc 28 die Mensis eiusdē, coniunctio autem sexta hæc est, ab anni principio, contingens ferè caput Draconis sextum, quocirca filum per sextum instrumenti sequentis coniunctionem si educitur, idem demonstrat diem 28 in circulo Maii, horam quoq; 14. Bisextū propter dies 27 accipitur. Nunc si videatur caput draconis sextum quoq; terminus eiusdē eclipsis solaris à filo contingi cernitur, adeo vt oporteat Solis deliquium fieri, hoc autem intelligitur secundum ϕ mediam. Verum quia vera circa noctis medium euenit, veluti sequentia docebit, idcirco penes nos conspici nequit. At ϕ Nouembri die ϕ vndecima, circa draconis caput duodecimum offenditur, quam si per instrumentum sequens examinas, filum in draconis capite 12 mo terminum eclipsis Lunaris scindit, ea igitur ϕ sine dubio, quia in nocte euenit nobis, cōspicua est.

EXEMPLVM REGIS FERDINANDI

Exemplum
Regis FERDINANDI

¶ Rex FERDINANDVS easdem cum Cæsare radices habet natus, quapropter rota X Y. in diem o, hora 22, m̄ 54 statuitur, & deinde filum per annum educitur tertium in limbo eiusdē rotæ, rursumq; ostensor subducitur, & orbis ille rectificatus est. Superiorem pariter orbem hoc modo dispone, adducens primo radici quæ est dies 11 hora 23 m̄ 14. Deinceps tertio anno. Post hoc instrumentum intuenti primum occurrit secunda ϕ die Martij 12 fieri, tertiam attingens caudam, Ideo videndum est, vtrum Lunæ eclipsis accide- dere possit. Iam si per secundam ϕ tendis filum in instrumento posteriori, cernis quod idem incidat eclipsis Lunaris terminum nequaquam, ob id neq; eclipsis speranda est, hoc intelligendum est, quo ad mediā ϕ , quo ad verā adhuc fieri potest, vt terminū incidat eclipsis contingat, id quod sequentia satis aperiuunt. Adhuc eodē anno die 27 Martij ϕ tertia caput draconis quartum contrectat, quapropter secundi instrumenti filum per ϕ tertiam directum ostendit in gyro Martij diem 27, exteriori vero in limbo horas 4. Preterea terminum solaris deliquij quarto in capite attingit, quam obrem certò eclipsis asseritur futura Solis, nisi accideret autem circa noctem mediam, sicuti scies consequenter, ob id nullam speraueris. Eadem ratio in reliquis est vniuersis.

Enun-
ciatum

CAESAREVM

ENUNCIATVM VICESIMVM QVAR.

Cognito iam eclipsis die, horam quoq; & minutū ϕ nis vel ϕ nis mediæ euenientis, contemplari.

ENTENARIII RADICEM PER-
spice in eadē qua prius soluiſti, coniun-
ctionis scz Lunæ & Solis tabula, quam
mox in limbo instrumenti præsentis re-
quire, ab hora meridiana scz 12 or-
diens, Inuentam super Q ostensorem
loca, Annum post hac residuum & cur-
rentem in limbo rotulæ Q querens,
cum P ostensore secundæ rotæ signa.
Nunc horam & minutū ϕ nis vel ϕ nis
mediæ cogniturus, redi ad priorem figu-
ram, in qua distantiam eiusdem à prima Ianuarij coniunctione, ob-
serua, si coniunctionem vis, tum eam in limbo exteriori cum nume-
ris expressam vestiga, per quam simulac ductum filum fuerit, horam
& minutum in limbo referet. Pari ratione & oppositiones examina-
bis. Verum hic notabis, vt si vsu veniat oppositionem in Ianuario
præcedere coniunctionem, eam in hoc instrumento, sicut etiam in
superiori, cum ϕ insignitam esse. Documentum huius rei sit hoc
planius.

Cautela obser-
uanda quando
 ϕ præcedit
in principio an-
ni.

Exemplum CAROLI

¶ IMPERATORIS CAROLI radix fuit dies o hora 22
m̄ 54. In limbi igitur ambitu horas 22 m̄ 54 pomeridianas quæ-
rito, quo mox indices Q & P vtrosq; ducito. Anno o residuo
superante, & rotæ sic omnes suis redditæ locis fuerint. At cū enun-
ciatum vicesimum secundum dederit 14 Februarij natiuitatem
præuentioalem, vt ducitur, quæ secunda est ϕ post primam anni
coniunctionem, filum per secundam oppositionem secundi limbi ten-
des, & in horarum limbo, horas o m̄ o videbis, tempus, quod me-
diæ coniunctionis verum est.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris

Exemplum FERDINANDI

¶ FERDINANDVS ROMANORVM Rex, quando eum
dem cum Cæsare centenarium possidet 1500 scz, index Q in ho-
ra 22 m̄ 54 permanet. Verum, quia natus tertio anno currenti
dicitur, P ostensor tertio anno in limbo Q rotæ applicandus est.
Enun-
ciatum 22 docuit natiuitatem cōiunctionalem esse, quia pro-
ximè eam anteuertit coniunctio, 25 scz Februarij, quæ fuit secun-
da in ordine, propterea eadem in instrumento lustranda est, filumq;
per eandem ducendum, quod horam 15 m̄ 31 post meridiem, diē
autem 25 in quo media illa coniunctio facta est, indicat. Non ali-
ter acturus es in annis Christum præcedentibus. Indicem enim Q
super radicem centenarij, P super annorum reliquias inducens, Fi-
lum deinde per coniunctionem vel oppositionem extendis, quod ex-
tensum, horas & minuta in limbo signat.

Exemplum Re-
gis FERDINANDI

ENUNCIATVM VICESIMVM QVIN

Argumenta Solis & Lunæ mediæ, per quæ tempus ve-
ræ alicuius coniunctionis aut oppositionis discitur, con-
sequi.

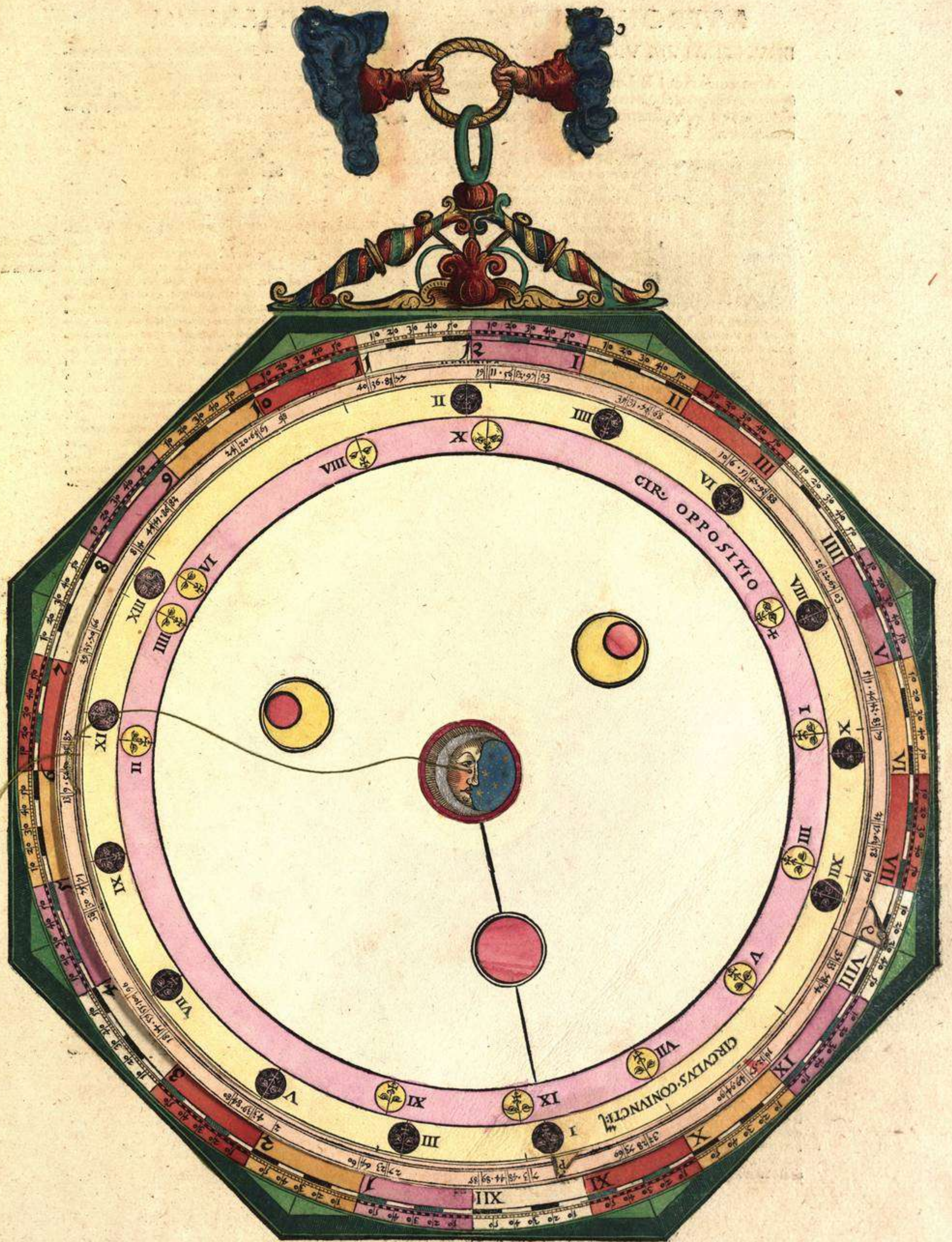

VPERIVS VBERRIME IN
theorica Solis tractata est Argumenti
medij cognitio, ad quem locum te re-
go, breuitati consulens. Similiter Lu-
næ motus, Argumentumq; eius, instru-
mentum proprium definiuit abundè,
que repetenda tantum admoneo, cum
pluribus ante acta persequi, & molestū
legenti, & futile tradenti sit. Sed quo
exempla nostra finem perfectiorē for-
tiantur, pauca adhuc addentur. ¶ In
Cæsaris præuentione, sic enim loquū-
tur, quæ ortum eius anteibat, Solis argumentum mediū esse depræ-
henditur ex enun-
ciato 12, s̄ 8 ḡ 1 m̄ 58, Lunæ Argumen-
tum s̄ 2 ḡ 8 m̄ 18. ¶ In Regis autem coniunctione (nam
 ϕ natum præcessit) 25 die, 15 hora, 31 mi. Februarii. Argu-
mentum Solare medium, habet s̄ 8 ḡ 13 m̄ 42. Argumentū
Lunare, s̄ 4 gra, 10 m̄ 34.

Exemplum
CAROLI

Exemplum Re-
gis FERDINANDI

ENUNCIATVM VICESIMVM SEXTVM

Argumentis Solari & Lunari medijs, ad mediæ coniunctionis & oppositionis tempus habitis, veræ quoq; coniunctionis vel oppositionis terminos, id est, horas & minuta disquirere.

Empotibus Argumentisq; medijs inuentis per enuntiata ante dicta, vera eadem nunc indagaturus. Principio Lunæ Argumentum medium in linea huius figuræ, scz E F, Signū vero argumenti tam dextra quam leua obuium require. Illud autem dextro in latere offendes argumento σ Signis minore existente, inter numeros eiusmodi, 1. 2. 3. 4. 5. 6. In sinistro autem, si argumento σ Signis maius sit, reperies cum numeris signa

rum talibus VII. VIII. IX. X. XI. XII. Argumento Lunæ in dextra ascendendo in Zifris, 1. 2. 3. 4. 5. 6. accepto, tum Solis argumentum, vel in modico circulo centrum propè, vel in signis quæ in interna limbi parte Zifris 1. 2. 3. 4. &c. iuxta C litteram inchoantur, descriptis, inquirendum erit. Si in leua parte sumitur argumentum Lunæ descendendo in linea E F, iam Solis argumentum inter partis extremæ ipsius limbi, Signa, quæ initiū habent iuxta D litteram, & his numeris signantur I II III IIII V VI &c. requiretur. Ambobus iam Solis & Lunæ argumentis collectis, filum lineæ F E inducens, margarita argumento Lunæ superlocetur, rursusq; filum argumento Solari adiungatur, quod in limbo tum exteriori tum interiori fiet, vter eorum argumento Lunæ in Zifferis vel litteris responderit, confestim enim margarita horas & minuta addenda vel subtrahenda, & nis vel & nis mediæ tempore, vnde vera σ vel σ resiliet, ostendet. Illud autem sic intelliges volo, quod quoties Lunæ argumentum σ Signa non superat, obseruandum paruum illum circulum, cui ascriptum est medietate altera, MINVE, altera ADDE. Iam si margarita (filo Solis argumentum in circulo C exprimente) propè circulum paruum ceciderit, ita, vt pingue nigrantem peripheriam, cui ter ADDE verbum inest, intra sidat, tum horæ & minuta ab vnione expressa, subtrahenda sunt à tempore coniunctionis mediæ vel oppositionis. Sed si margarita circulum extra inuenitur, neq; arcum illum cui MINVE inest, iuxta littera C quoq; incipientem, intrat, horæ & minuta vnionis tempore mediæ σ vel oppositionis addetur. Si vero margarita intra arcum MINVE, & limbum exteriorem incidit, titulo MINVE vtēris. Subtractionis enim vel additionis titulum se queris illum, qui Solaris argumenti circulo proximus est à margarita, id quod iam paruum centrum penes indicat, quamuis illius gradus, propter illorum euidentiā maiori, in limbo sumantur. Ac si Lunæ argumentum in sinistra queritur parte, quod fit argumento σ Signa superante, margarita huic adducta, Solis argumentū in limbo exteriori lustrandum est, inchoanti à D littera. Filo fini argumenti imposito, margarita horas & minuta addenda vel subtrahenda ostendit. Verum autem facies, sic scies. Titulum MINVE vel ADDE considera, à limbo extremo centrum versus margarite proximum, is enim sequendus erit.

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Cæsar's Cærolī prædictio.

Hæc hæcenus præcepta illustrabunt paradigmata consueta. Cæsar's natiuitatis præuentionem fuisse diximus 14 Februarij, Mediæ vero oppositionis horam σ pomeridianam cum mi: 0. Argumentum Solare s̄ 8, ḡ 1 m̄ 44, Lunare s̄ 2 ḡ 14 m̄ 47 enuntiati præcedens dedit. Lunæ itaq; argumentum, quoniam 6 s̄ minus est, dextro in latere videndum est, gradus autem in linea E F, Filumq; vna cum margarita huic superponendum. Argumentum Solis nunc in paruulo iuxta centrum cyclo requirendum itidem in circulo C in gradus minutaq; accipi possunt. Huic argumento rursus si filum superieceris, margarita simul in area 13 Horas, 23 minuta adicienda prodit, adicienda eò, quod paruum circulus representator Solaris argumenti, proximusq; à centro titulus est. Ea postq; mediæ & nis adieceris, horæ redundant 19, minuta 23, veraq; σ iam vocatur. Tempus hocce duplici ratione insuper ratificabitur. Prima, per σ enuntiati, vnde æquationem dierum mutuabis hoc pacto, agens. In limbo 14 diem Februarij disquires, per quem filum transmissum, minutum vnum in circulo æquationis abscondit, id quod tempore postea inuentum additum, tempus veræ oppositionis, æquatis diebus dictum, meridiano Ingolstadiensi conueniens, horas scz 19, minuta 24, constituet. Secunda

da temporis verificatio est eiusmodi, vt tempus ad meridianum natiuum, id est, Gandauensem reducere studeas, quod ita facies. Regionum in tabula Gandauum, simulaclegeris sub titulo σ & aspectuum, Horam 0 m̄ 39 cum M littera, conspicias, 39 diminitis à tempore iam æquato vltima verificatio resiliet, dies scz 14, hora 18 m̄ 44.

Exemplum FERDINANDI Regis.

In Regia natiuitate, die 25 Februarij, hora 15 m̄ 31 tempus mediæ σ fuit. Argumentum D s̄ 4 ḡ 16 m̄ 34. Illud quæras in sinistro latere ascendendo, in linea vero F G gradus argumenti, cumq; vnione eisdem exprime. Iam paruum circulum argumenti Solis significatorem non ignora, ideo cum & argumentū D & circulus ipse pariter ambas cum numeris 1. 2. 3. 4. &c. inscribantur, licet cyclus, quoniam & ipse Zifferis huiusmodi 1. 2. 3. 4. &c. constat, pro alio vsurpetur ob magnitudinem scz graduum, titulus tamen additionis, subtractionisq; vltra paruum circulum accipi debet. Argumento Solis in C orbiculo s̄ scz 8 ḡ 13 m̄ 42 sumpto, filum per idem ducatur. Quo facto, horas in area figuræ addendas, nempe 10, m̄ 19 vnio dabit, sic enim titulus additionis centro vicinus exigit. Hinc dierum æquatione, quæ est 3 m̄ 40 z̄ per enuntiatum σ repete, quam si addis, veræ σ tempus ad meridianum Ingolstadianum, dies videlicet 26, Hora 1, m̄ 50 habes. Adhuc æqualius vel magis conueniens Medinæ vrbi habiturus præcepto Enunciati 3 Mediam examina, illic enim sub titulo σ & aspectuum, Hora 1 m̄ 12 cum nota M offertur. Diminutis igitur hora 1 & m̄ 12, veræ & nis tempus, dies videlicet 26, hora 0 m̄ 42, id quod quæsieras, relinquetur.

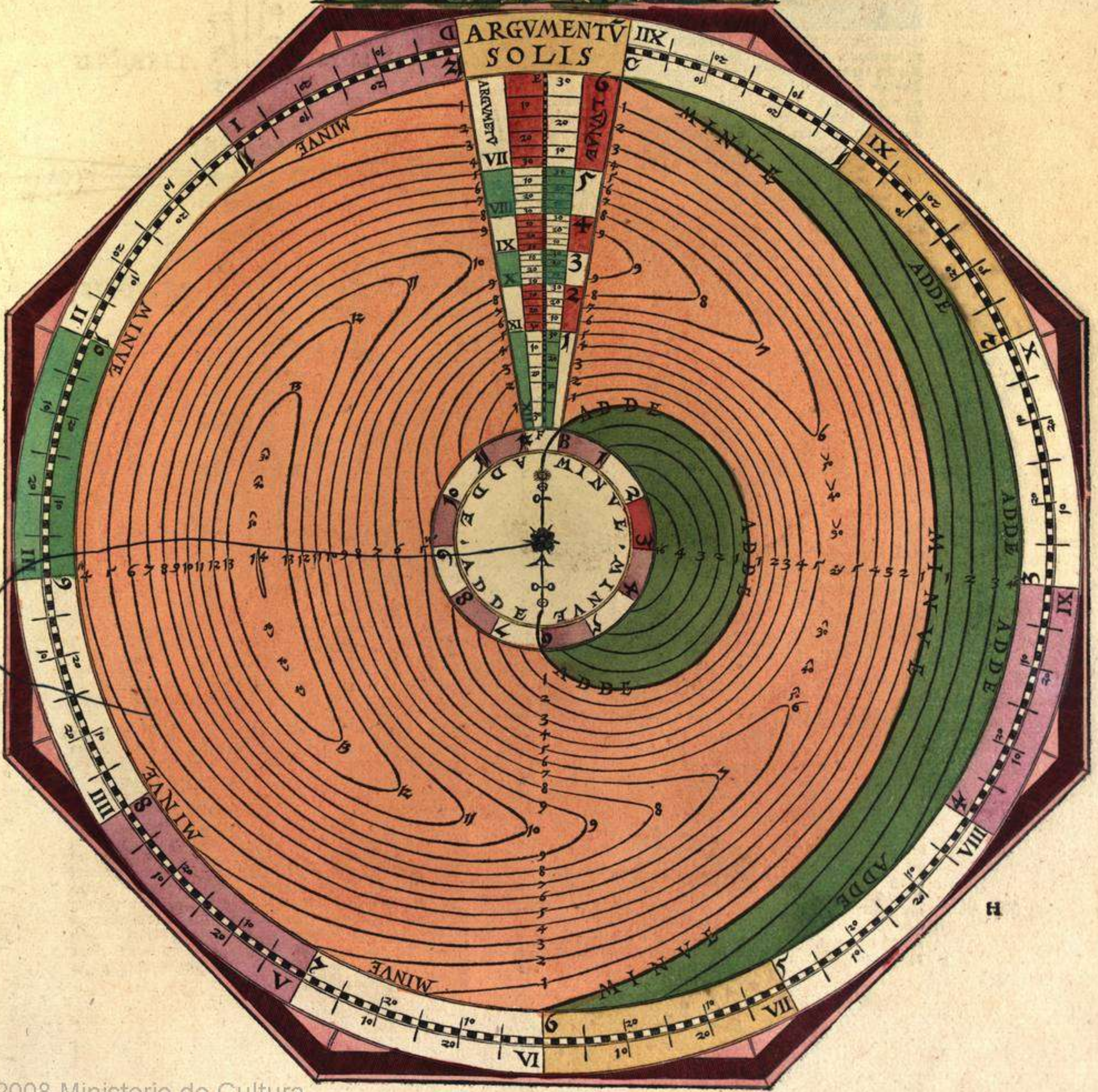
Regia natiuitas Coniunctionis dicitur

Exemplum ante Christi tempora ab Alexandro obcunte mutuatum.

Huius rei vt exemplum quoq; afferatur ante Christum desumptum, Alexandri magni obitum delegi, ante Christum natum 311 annos & 93 dies factum. Nunc si scire velim, vtrum σ an & mortem hanc Alexandri proximè anteuerit, quoq; die, hora & minuto contigerit, annos 311 diesq; 93 ab 400 annis subtraho, à proximo vicz cætenario maiore, relinquuntur igitur 88 anni 272 dies. Huncce dierum numerum si à prima Ianuarij luce numero, rectè in 29 Septembris coincidere videtur. Hoc acto, radicem centenarii 400 è radicem tabula & nis scz 0 & D, præsidio enuntiatum 22, eximo. Quo exempta, dies 6, horam vnā, minuta 40, offert. Ea iam in Ianuario requisita, indiceq; X expressa, & hoc in draconum instrumento. Residuos insuper annos 89 (octo ginta octo enim anni elapsi iam sunt) postq; in limbo rotulæ X cōsidero, indicemq; Y superloco, vicesimum secundum imitatus enuntiatum, tum proximè præcedens 29 Septembris diem & nis certitur, diem 20 incidens, eiusdem mensis. Hæc autem & nis mediæ dumtaxat fuisse ex enuntiatum 22 constat, hora vicz 6 mi: 36 pomeridianos. Enuntiatum 22 iam sæpe dictum præcepit vt indicem Q horæ vni, minutis 40, veluti radix 400 annorū postulat. Indicem præterea P anno 89 videlicet affigebam, filum adhæc nonæ & nis (nona enim illa & nis à Ianuario in ordine extiterat) transmiseram, quod in limbo, horas 6, minuta 16 (iam paulo ante memorata) referebat. Per 25 deinde enuntiatum huic diei horæ & minuto, Argumentū Solis Lunæq; competentia inuestigaram. Solis quidem Sig: 3 gra: 19 mi: 8, cuius ratio fuit aux Solis, quæ Sig: 2 gra: 6 mi: 20 habebat. Argumentum vero D, Sig: 4 gra: 17 mi: 54, Quibus ambobus præparatis, distantia veræ & mediæ & nis per hoc instrumentum deprehendi sic. Argumento Lunari minore σ Signis, Argumentum Solis in paruo circulo recipiendum erat, filumq; per idem transmittendum, quo transmissio, margarita, quæ iuxta argumentum Lunæ iam ratificata est, in area instrumenti horas 2 mi: 36, tempore & nis mediæ addenda, ostendebat. Oppositio hæc igitur Ingolstadiensi meridiano sub horam 8, minutum 52 apparuisse elicitur. Quod & nis tempus, si lubet, ad quemlibet alium meridianum per predicta accomodare poteris.

Exemplum ante Christi tempora

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM VICESIMVM SEPTIM.

Perspecta iam Lunæ defectus possibilitate, vt sic loquar, id est, tempore quo possit contingere, per instrumentum enunçtati vicesimitertii. Vtcrius nunc vtrum scilicet nec certò fiat, quantaq; eclipsis futura sit præsentis figura perspicere.

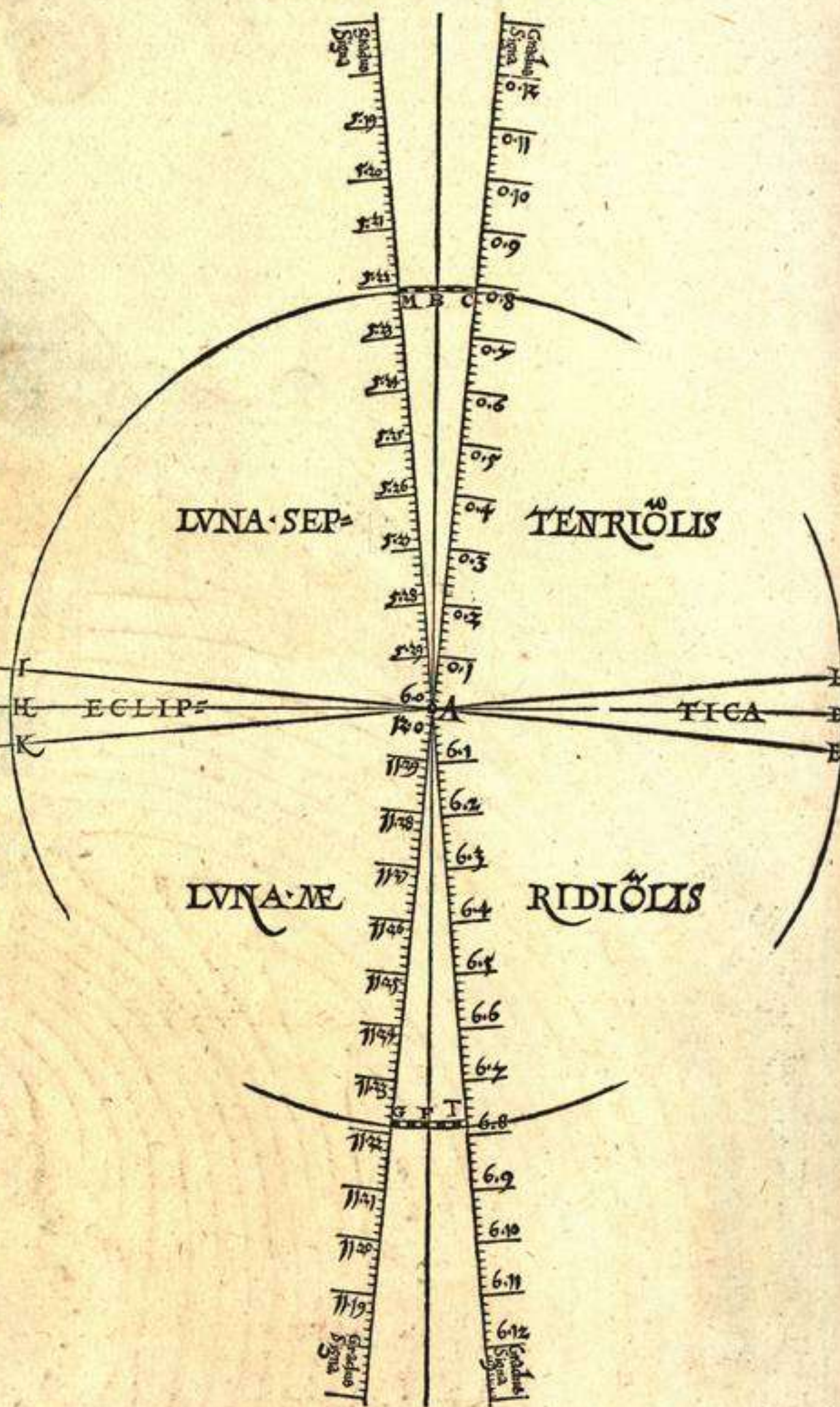
Positionem veram diei, quo futuram Lunæ obscurationem præuideras, possibilem saltem, simulatq; perspexeris, Argumenta Solis & Lunæ ad diem eundem per enunçtata 12 & 25 comporta. Verum quoq; Lunæ loci, eiusdem latitudinem, Latitudinisq; argumentum, necnon capitis draconis locum verum per enunçtata 17 & 18 congere. His enim congestis, ea quæ ad eclipses attinent, cuncta contuleris. Per instrumentu qd enuct: 18 eclipsis

possibilitas, tam Solis quam Lunæ haberi potest, & melius qm in prioribus, hoc modo: Vbi indicem capitis draconis rite locaueris, ad tempus scz veræ oppositionis vel coniunctionis, locum quoq; Lunæ in Zodiaco contueberis, per quem filum directu si inter d & a (Luna iuxta caput draconis morante) vel inter g & e (Luna caudæ draconis vicina) ceciderit, fateri aude Lunam in illa oppositione defecturam. Vicissim Solis defectum conspicaberis in ðne quadã hac lege. Tempora ðnis veræ cum filo signa, quod si inter b & c iuxta caput draconis, vel inter f & g iuxta caudam draconis feratur, contingens est Solis deliquium in hac coniunctione. Veru Solis obscurationes propter aspectuum diuersitates non ita ad vnguem, sine calculandi opera, sicut Lunæ haberi nobis poterunt, eas tamen, deo volente, in posterum quoq; in instrumenti formam redacturos nos, quo ad licebit, nõ diffidimus. Possibilitate eclipsis Lunatis agnita, lineam in plano aliquo præscribe, quam H D nomina, cuius medium A sit. Huic alia perpendicularis inducta B F dicatur. Pedem nunc circini alterum in A litera fige, extensus alter circulum occultum pro Arbitrio scribat, qui idem in linea B F & punctis B F secetur. Eo facto Lunæ latitudinem considera, quæ si Septentrionalis fuerit, tum oportebit Argumentum eius verum esse 5 Signorum & 18 graduum ad minus, vsq; in 6 Signa etiam, vel Signi nullius, graduumq; 12. Iam si Argumentum sit Signi nullius, diuidatur quarta B D in 18 partes sic, primo in tres, deinde singulas in alias tres, postea quamlibet in duas, & habebis 18 portiones, quarum singulæ 5 gradus continent. Proximo B literæ puncto C ascribe, rectamq; lineam a centro A per C educito. Si vero Argumentum latitudinis Signorum sit 5, tum B H quartam dispelce, primæ autem post B literam sectioni, M literam appone, perq; M & A centrum lineam, vt antea, diduc. Quod si meridionalem Lunam conspexeris, Argumentum tuum habens 6 Signorum, & insuper aliquot graduum, tum ab F litera D versus proximum punctum elige, eundem cum T litera signans, Argumento 11 Signorum existente, ab E versus H cum puncto huiusmodi digredere, cui ascribe G. Hac in parte nõ mouearis quicquam, si gradus aliquando Signis non adiunctos videas, obseruatis diligenter Signis tantummodo.

Hæc omniũ &c.

CAESAREVM

Hæc omnium præfens figura iterat, posterius DISPOSITORIUM dicenda,

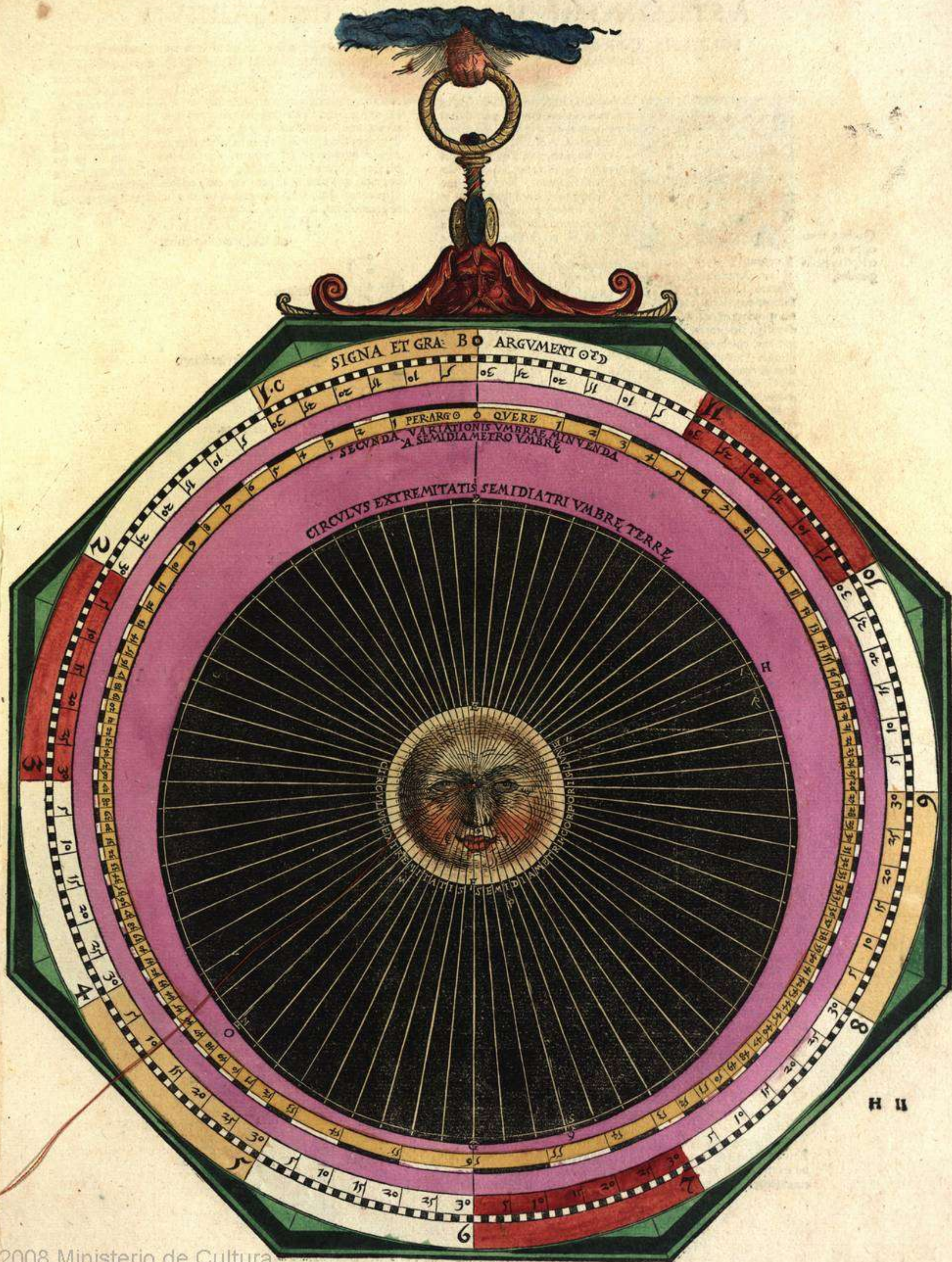

Quomodo eclipsis Lunæ in plano sit for manda.

Deinde in limbo exteriori sequentis figuræ, quæ post hac, instrumentum Semidiametrale vocabitur, Solis Argumentum vestiga, cui filum vbi superposueris, nota eiusdem, & limbi interioris (quæ vmbra varietates per secunda metitur) contactum, secunda vero illa à filo abscissa, seorsum excipe. Argumentum deinde Lunæ perquirens, cum filo pariter transmissio signa, quod filum binas tibi corporis vicz Lunaris & vmbra terre, semidiametros aperit. Filo sic durante, circinum in centro fige, pede altero in punctu vsq; in quo nigrior area à filo tangitur, extenso, illa enim extensio semidiameter corporis Lunæ est, quam ita inuariatam referua. Alium post hac circinum fini prioris diametri iam habiti insige, Pedem alterum eiusdem circini vsq; ad areæ fusæ terminum protendens, semidiametrum quoq; vmbra terre habebis. Arcum hanc circumferentia quadam candenti circuncirca includi vides, vltra quã aliam, calami latitudine, superficiem cernis, quæ in 60 secunda distributa est. Sed cum iam antea secunda varietatæ vmbra didiceris, pedes

des circini pro tot secundorum distantia contrahi debent, & vera vmbra semidiameter habebitur. Talem postea circinum in A plano prius ad hoc præparati, vbi firmaueris, circulumq; descripseris, veram vmbra quantitatem cernis, vmbra inquam terre, quæ in Lunæ transitu, oppositionis illius tempore fit. Mox in instrumento cui nomen dispositorio, Lunæ Argumentum in lineis, siue A C siue A M, siue A G, siue A T sit, contemplator. Loco oblito pedem circini insere, extendasq; alterum in argumenti punctum. Eandem postea circini extensionem parato plano infer, pedeq; altero in A fixo, cum altero punctum in linea paulo antea, huic rei deputata, exprime, literaq; M signa. Iam circinum require, extensum, iuxta corporis Lunaris semidiametrum, quem vbi fixeris in M, cumq; eodem circulum descripseris, corpus Lunæ te habere putata. Ex illis nunc demum certus esse potes, de contingenti huius oppositionis eclipsis, deq; quantitate eiusdem. Si enim corpus Lunæ totum sub vmbra concesserit, vniuersalis, si partim, particularis, sin omnino non, nulla eclipsis euenit.

H II

ASTRONOMICVM

ECLEIPSIS CAROLI PLANA formatio.

Quibus nam
opus sit ad
eclipsis præsa-
giendas,

Vod quidem negotium adhuc vberius consumatiusq; per exemplarem docendi methodum iterabimus. ¶ Annum Imperatoris CAROLI 1500, scz natalem intuenti, defectus Lunæ accidere posse eodem anno, & quinto Nouembri die apparet. Tempus igitur veræ oppositionis illico scrutor, & 5 diem, 13 horas, 52 minuta Nouembri esse reperio. Locum autem Solis 23 0 22 M m. Locum Lunæ verum 23 0 22 M m. Argumentum Solis 5 4 23 M 29. Argumentum latitudinis D verum, 5 11 gra, 24 M 39 Verum locum S, 5 1 gra, 28 M 41. Omnia ad defectum necessaria præfagiendum, perspicio. Hæc perspectis, in plano quodam lineas sese orthogonaliter secantes, vt videre coram est, depingo. In præsentia vero Argumentum latitudinis 5 11 comperiens, circulum F H iuxta regulæ præscriptum in portiones 18 diuido. Primum punctum prope F cum litera G notans, per eundem & centrum A rectam produco, quam tribus quoq; literis C A G inscribo. Argumentum deinde Solis in limbo externo præcedentis figuræ quæsitum, filoq; expressum cum fuerit, mox a filo in circulo vmbre 51 secunda abscondi video, hæcq; seorsum referuo. In eodem postea limbo, externo scz, Argumentum Lunæ verum, Signa vicz 9 gra 22 M 59, cum filo quoque traducto repeto, quod filum circulos, corporis Lunæ in puncto B, vmbre autem in puncto H scindere animaduerto. Filo itaq; sic perseverante, circinorum duorum, alterum in A centro figens, in B vsq; extendendo, eundemq; sic apertum, semidiametrum Lunæ scz referentem, sepono, alterum in B locans, diducensq; in H, vmbre semidiametrum cognosco. Quinquaginta vnum secunda prius ex vmbre varietate collecta, resummo, quibus resumptis, I H lineam in 60 partes discretam imaginor, in qua 51 numerans, ab H incipiendo versus I, fini numerato, R litteram addo, circinumq; ab I in R iam contraho, talemq; veram vmbre diametrum continere pronuntio. Circini illius sic inuariati, pedem vnum in A plani iam antea dispositi inferens, cum alio circulum describo, eundemq; cum O S Q R literis noto, & veram vmbre quantitatem, quæ in transitu Lunæ. Suis tempore contigit, cognosco. Rursum ab hinc dispositorium illud nuncupatum ingressus, alterum circini pedem A literæ defigens, alterum vsq; in Argumentum latitudinis, quod est 5 11 gra: 24 M 31 distado. Distensionē eandē, plano cuidam importo, stilum vnum circini in A, lineæ A G, statuens, alium versus G porrectum, cum M litera significo, Prioris nunc circini pro quantitate Lunari prius diducti, pedem alterum M literæ inferens, periferiam quandam ipsius Lunæ magnitudinem ostendentem, describo. Lunæ inquam & vmbre discrimen, quanta scz adhuc luceat, & quanta obscuretur, id quod punctis 10 & minutis 50 ostenditur. Hoc autem ita iudices, ac si tota Lunæ diametrum, in 12 puncta findatur, quortus enim illarum partium est numerus, totidem punctis eclipsis fieri dicitur. Quæ res postmodum peculiari quadam demonstratione docebitur. Apparet insuper pars ima, horzonti inclinans, conspicua seu luminosa, superior autem obscura & tenebrosa. Obiter notasse volo, tempus hocce oppositionis veræ siue defectus medii, nostro, id est, Ingolstadiensis meridiano congruere, subtractis autem 39 minutis G andauo posse conferri. Verum sed Lunæ quo cursum plenius viderem, quæ ex parte occultari cæperit, plane cognoscerem, ex puncto M perpendiculararem erigo, vtrinq; satis productam, indeq; circini Lunæ diametrum referentis, pedem in R sistens, cum altero punctum L, & hoc in linea A T signo. Mox e centro A per L vtrinq; circulum qui perpendiculararem a dextro latere in puncto N, in sinistro autem in puncto K contingit, delinio. Punctis autem K & N circinum immittens eum, qui Lunæ diametrum exprimit, circuli N litteram circulum describo, principium Lunæ deficientis dantem. Patet enim vbi Luna a terræ vmbra obuelari incipiat. Eodem modo alium orbiculum circum K litteram finem eclipsis illius significansem, duco. Quo peracto liquet denuo, quomodo Luna a N per M vsq; ad K transferit. ¶ Quicquid autē hucusq; super eclipsis Cæsareæ dictum fuit, hoc totum in sequenti figura luce clarius oculi tedocere possunt.

QUOMODO COLOR ECLEIPSIS LVNÆ sit præfagiendus, Regula vniuersalis.

Quantitate eclipsis perspecta colorem eiusdem duplici ratione, Latitudinis scz & Argumenti veri præfagio. Latitudinem enim siue meridionalis, siue septentrionalis illa sit, in tabula sequenti prima considero, iuxta quam illico eclipsis colorem ad votum deprehendo. Vt in

CAESAREVM

Vt in deliquio Imperatorio, latitudinem 29 minutorum in tabula resummo, qui tamen numerus, quoniam tabulæ non inest, proximum ei 28 videlicet deligo, iuxtaq; colorem scriptum, qui niger & rubens offertur, pro quæsito excipio. Argumentum vero in secunda tabula lustranti, color distantie quam efficit Luna cum terra, cognoscitur. Vt in exemplo eodem Imperatorio, vbi Argumentum Lunæ verum Sig: 9 gra: 22 M 59 obtinet, quæ Signa, gradus, & minuta per secundam tabulam requirenti non integra, sed Sig: 9 gradus 15 reperiuntur, 22 ergo gradus eo quod 15 superant, colorem Griseum designant. Hæc exequuto restat colorum mixtura, qua commode peracta, verus eclipsis color consilabitur. Quam rem si absolutius desyderas, colores huiusmodi pictorū more commisceto, & rem ob oculos habebis.

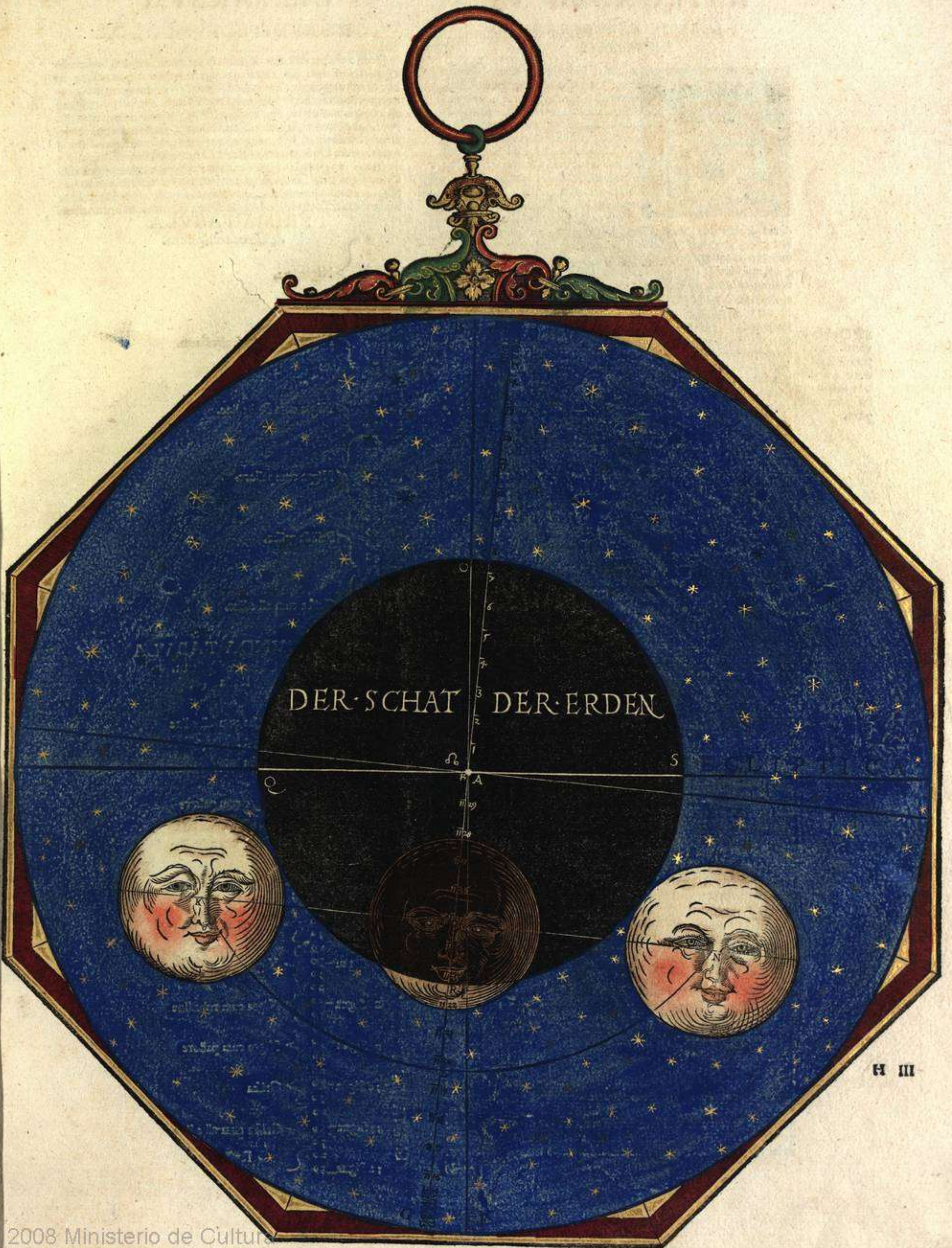
PRIMA TABVLA de Colore eclipsisum.

0	} Nigerrima	
2		
4		
6		
8		
10		
12		
14		} Nigra habens in se viredinem.
16		
18		
20		
22		
24	} Nigra cum Rubedine.	
26		
28		
30		
32	} Nigra cum pallore.	
34		
36		
38		
40		
42		} Pallida grisea
44		
46		
48		
50		
52	} Grisea cum albedine.	
54		
56		
58		
60		

SECUNDA TABVLA de Colore eclipsisum.

0 Signi 0	Ruffa
10	} Grisea cum albedine
20	
30	} Grisea
40	
50	} Nigra cum pallore
60	
70	} Nigra cum rubedine
80	
90	} Nigra cum viredine.
100	
110	} Nigerrima
120	
130	} Nigra cum viredine
140	
150	} Nigra cum rubedine
160	
170	} Nigra cum pallore
180	
190	} Grisea
200	
210	} Grisea cum albedine
220	
230	} Ruffa
240	

ASTRONOMICVM

ECLEIPSIS FERDINANDI
in plano figuratio.

Actenus Imperatoris exemplo propo-
sito Lunæ transitum infimum, id est,
quomodo partem vmbre inferiorem
Luna cõspicua perambulauerit, superã
autem sui partem occulerit. Nunc
autẽ Regio diuersum exponemus, scz
qui Luna inferam faciem obscurer, su-
periori vero luceat, summam vmbra-
m peragrans, Zenith versus inclinata.
Adeo per omnia, & a vertice, vt pro-
uerbium habet, vsq; ad calcem huius
libri hæc duo Cæsarum exempla, vi-

dere fuit, sibi ipsis alternas vices porrigentia, ita, vt quodcunq; alteri
deesset, alteri adesset. Neq; enim quicq; hoc modo intactũ seu
indictum hucusq; de rebus propositis est. Annum 1503 confide-
ranti, quo natus Rex FERDINANDVS est, deliquium Lunæ
nullum offertur, nocturnũ, quare retro cuncti, conceptionis ad diem
(quoniam & hoc tempotis cum natiuitate componendum est) rectẽ
in medio conceptionis & natiuitatis temporum, eclipsis Lunæ con-
tingere potis, 15 videlicet Octobris die, anni 1502 deprehendi-
tur. Nunc secundum præcepta enunçiatorum priorum, vetripleni
lunæ tempus inquirenti, medietas huius defectus, id est, spacium il-
lud, quo amplissimus esse solet, die prædicto hora 12, minuto 11
pomeridianis, Ingolstadiensi meridiano conueniens euenire liquebit,
Horologio idem Medinensi collaturus, subtrahet horam 1 M 12,
& hora 10 M 59, tempus vltimo verificatum prodibit. Hac in op-
positione.

Quando in
vtero matris
primũ se osten-
derit 40 die-
bus fuit in vte-
ro ante eclip-
sim.

- ¶ Luna gradum 1 minuta 32 1/2.
- ¶ Sol vero oppositum tenuit.
- ¶ Argumentum verum Solis, 5 4 G 2 M 12.
- ¶ Argumentum Lunæ verum 5 0 G 15 M 33.
- ¶ Verus locus Capitis, 5 0 G 21 M 9.
- ¶ Argumentum latitudinis verum 5 0 G 10 M 23.
- ¶ Latitudo Lunæ Minutorum 55 fuit.

Planum modo velut antea paretur, vbi lineæ orthogonales sese
in puncto A diidentes, pingantur. Latitudinis Argumentum
Signi nullius cum sit, punctum C ex figura quæ vocatur disposito-
rium, transferatur huc, lineæ A C G quæ superius à B dex-
teriorum vergit, producat. Hinc Solis Argumentum in limbo se-
midiametrorum extimo quærat, eidemq; filum, quod in circulo
varitata vmbre, secunda 42 amputat, ea quæ scorsum referuan-
da erunt, superimponatur. Per Lunæ postea argumentum verum
idem ducatur filum limbo in extimo, quo perseverante immoto,
circinus ex centro A tendatur in B, & sic extensus Lunæ semid-
iameter dicatur. Extensione illa seposita, alter circinus in B fi-
xus, vsq; in Q protendatur, quod quidem circini interuallum, vmb-
re semidiameter esset, nisi adhuc variantẽ vmbra 42 z prius
collecta ostenderent, ea propter Q R linea in 60 z scindi, &
42 z versus R, à Q ordienti, circinus applicari, debent.
Ille siquidem circinus vera semidiameter vmbre voabitur. Ea cum
circini intercapedine post hac ex centro A plani tui circulus deli-
neatus vmbra terræ, eam quæ transeuntis Lunæ tempore, huius
oppositionis momento sit, declarabit. Argumentum quoq; latitu-
dinis videatur in dispositorio dicto sic, Circinus in A fixus, Ar-
gumentum vsq; latitudinis porrigatur, interstitium circini plano in-
feratur, ita. Pedum vnus in A lineæ A C figatur, secundusq; cũ
M litera notetur. Postea circinus semidiametro Lunari conueniẽ-
ter diductus, resumatur, cuius pes, alter in M sistatur, cunq; al-
tero circulus M P, qui corpus Lunæ representat, circum scriba-
tur, quo facto patet, quemadmodum Luna ab vmbra velari solet.
Circinus insuper in O fixus, punctum versus C signet, cum L
litera notandũ. Ex M vero deinde perpendicularis surgat, vtrinq;
longiuscula. Circinus pede firmato in A vno, cum alio adufq; L
prodeat. Distantia illa circulum vtraq; ex parte scindentem lineam
perpendiculararem in punctis K & M, describat. Circum puncta
K & N Lunæ quoq; magnitudo sicut factum est iuxta M pun-
ctum exprimatur. Hõs enim peractis ob oculos patet, qualis sit
Lunæ per vmbra traiectus. Quot punctorum vero sit obumbra-
tio nolcet diuisa M P linea 6 in partes, hoc enim facto, quot
inter P & O portiones contineantur, palã erit. ¶ Hoc in plano
cui nomen Dispositorio fecimus, eod quod circini operam præpa-
ret & disponat, idoneamq; defectibus luminarium plenẽ exequen-
dis, reddat, lineas quãdam parallẽlas deduximus, ideo vt videas
quomodo Luna variẽ vmbra permeet. Tametsi autem puncta
M & K longius, M N vero vicinus quiddam ab ecliptica sepa-
rari desiderent, ita vt obliquum cum C M A lineam constituent,
grauioris tamen negotij foret, quam vt huic loco conueniret hoc
prestare, Cæterum in sequentibus idem cumulatius perfectiusq; suo
in loco, quem simulac magis idoneum fuerimus nacti, præstabitur.
Regij

CAESAREVM

REGII DEFECTVS COLOR.

Regij defectus colorem bifariam velut ante Cæsatis condices, se-
mel hunc in modũ. Luna quæ obtinuit latitudinẽ minorũ 55 cũ
hiis primã ingrederis tabulam, iuxtaq; eadẽ 55 minuta colorẽ Gri-
seum vna cũ albedine signatũ, eclipsis colorẽ esse affirmas, Sed distan-
tia quoq; Lunæ à terra consideranda est hic, quanto enim vicinior tel-
luri Luna est tanto apparet attrior obscuriorq;, id quod in augis oppo-
sitionis existenti accidit, sicut in auge epicicli vera existens, remotissima à
terra dicitur. Quocirca Argumentũ Lunare perspicuendũ, Signorũ 6
cũ 15 M 33, quod in secũda tabula requiritur colorẽ nigrũ viri-
demq; significat. Has ergo duas colorũ species miscenti tibi prom-
ptum animaduertere est, quæ nam mixtura supersit, cuius deliquiũ præ-
sens extiterit, Sic ergo omnib; ages deliquiorũ inueniendis coloribus.

PRIMA TABVLA de Colore eclipsisum.

MINUTA LATITVDINIS LVNAE	0	}		
	2			
	4			Nigerrima.
	6			
	8			
	10			
	12			
	14			Nigra habens in se viredinẽ.
	16			
	18			
	20			
	22			
	24			Nigra cum Rubedine.
	26			
	28			
	30			
	32			
	34			Nigra cum pallore.
	36			
	38			
40				
42				
44	Pallida grisea			
46				
48				
50				
52				
54	Grisea cum albedine			
56				
58				
60				

SECUNDA TABVLA de Colore eclipsisum.

SIGNA ET GRADVS ARGUMENTI VERI LVNAE.	0	}			
	10				
	20			Ruffa	
	30				
	1			30	Grisea cum albedine
	10				
	20			Grisea	
	30				
	2			30	Nigra cum pallore
	10				
	20			Nigra cum rubedine	
	30				
	3			30	Nigra cum viredine
	10				
	20			Nigerrima	
	30				
	4			30	Nigra cum viredine
	10				
	20			Nigra cum rubedine	
	30				
	5			30	Nigra cum pallore
	10				
	20			Grisea	
	30				
6	30	Grisea cum albedine			
10					
20	Ruffa				
30					

ASTRONOMICVM

FIGVRA ECLEIPSIS PLANA coronationis Caroli.

Coronatio
GAROLI
Bononiae
facta.

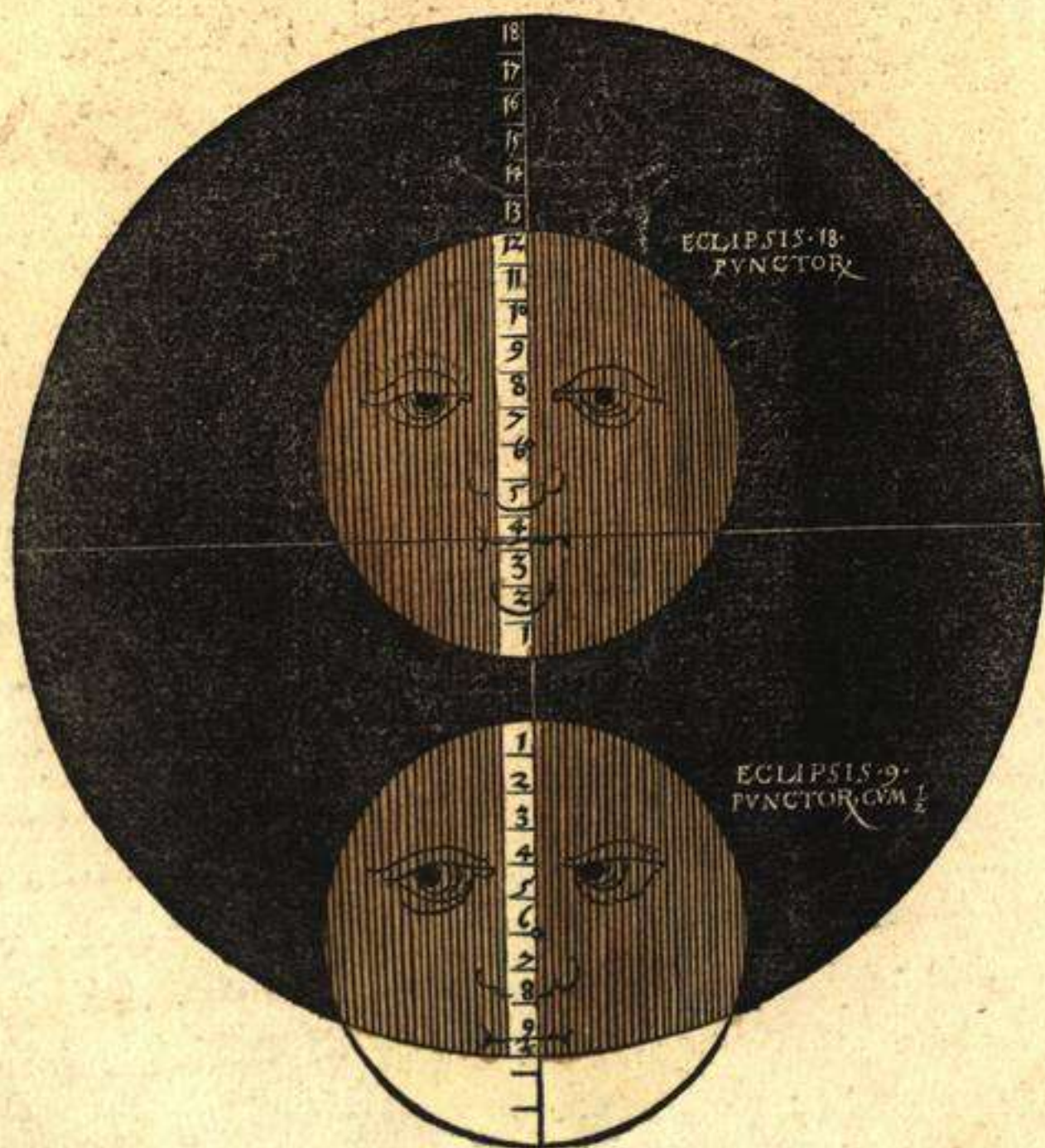
Ideor itaq; michi iam satis superq; vni-
uersas eclipsis rationes declarasse,
adeo, vt nullam non quilibet per se qua-
licunq; tandem sit forma statim agno-
scere, in planoq; depingere ob oculos
queat. Verum adhuc amplius nequid
summæ fidei deesse quis dicere possit,
coronidem, vt dicitur, siue appendicē
adhuc adiciere aliquam volumus. An-
num coronationis (quæ Bononiae Ita-
liæ vrbe, dubium, an potentia, an om-
nigena doctrinarum copia præcellen-
tioræ, celebrata est) nunq̄ non memorabilem CAROLI Imper-
ratoris Romanorum Quinti, annum scz 1530. Hunc per instru-
mentum lustranti mihi, apparebat 6 Octobris die defectus Lunæ
fieri posse. Relegenti igitur oppositionis momentum. Hora 12
m̄ 31 meridiano Ingolstadiensi quadrans, Bononiensi autem, ad-
ditis 10 m̄, (quoniam orientaliior tot minutis Bononia est Ingol-
stadio) offerebatur. Tempore oppositionis veræ diebus non æqua-
tis oblato, motus insuper eclipsi habendæ necessarij quæsi sunt,
quales fuerunt. Verus locus Δ 22 $\ddot{u}$ 44 m̄ γ . Verus locus Ω
20 $\ddot{u}$ 4 m̄ $\ddot{u}$. Argumentum Lunæ verum δ 4 $\ddot{u}$ 15 m̄ 19.
Argumentum $\odot$ δ 3 $\ddot{u}$ 27 m̄ 18. Planum ad hæc, seu Papi-
raceum, seu ligneum malis, præponens, orthogonales duas in cen-
tro A coeuntes, erigo. Argumentum latitudinis principio vidēs,
 δ 6 & graduum aliquot, iccirco à puncto T, vt dictum est, li-
neam rectā M A T vocatā duco. In instrumēto semidiametrali, So-
lis Argumentum, quod est, δ 3 $\ddot{u}$ 27 m̄ 18 cum filo signanti
circulus

CAESAREVM

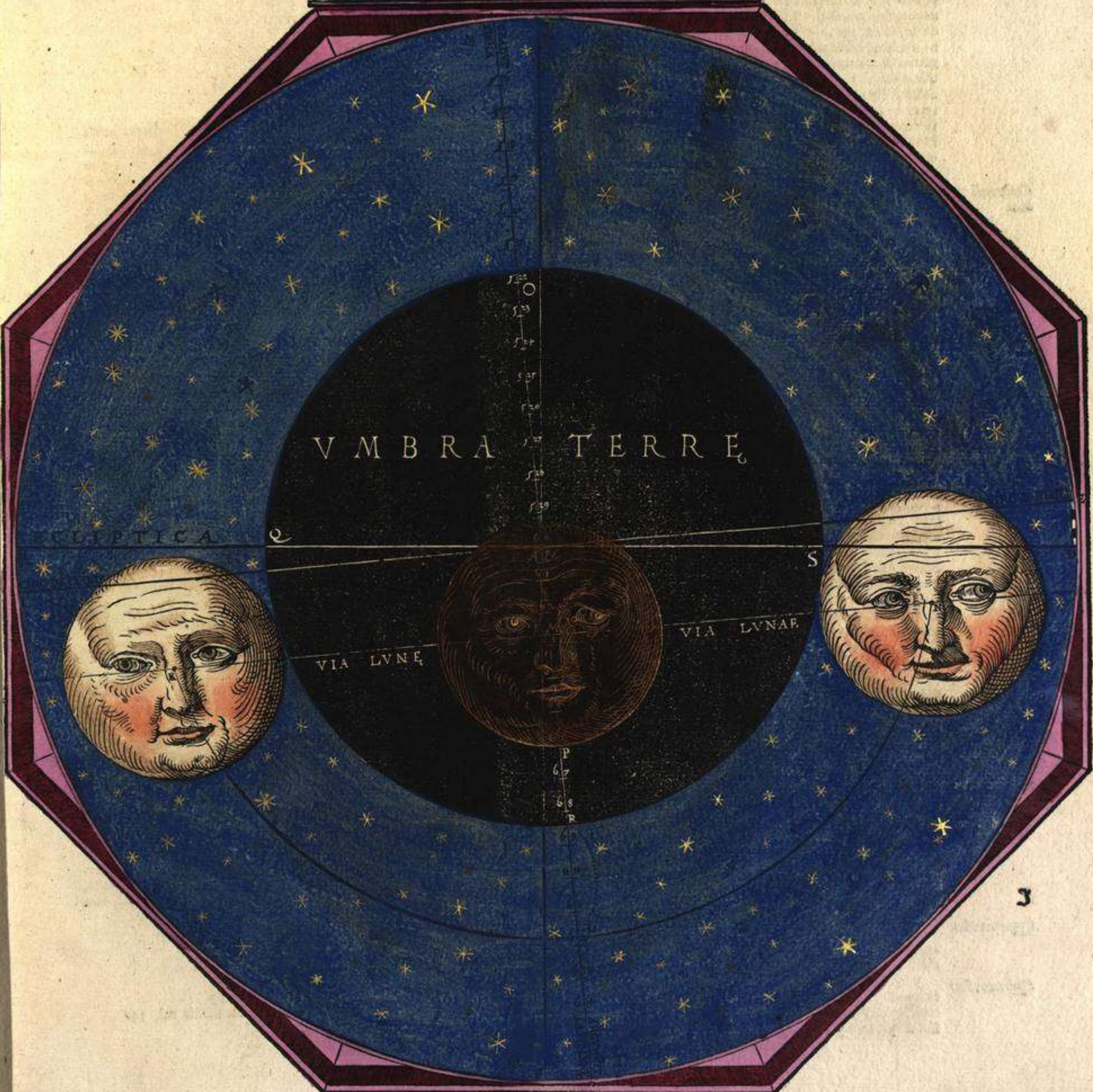
circulus vmbre varietatæ 40 $\ddot{z}$ ostendit referuanda. Filum dein-
ceps Argumento Lunæ vero, Signis 4 $\ddot{u}$ 15 m̄ 19 supertēsum
intercipit circulum areæ nigrantis, internum in puncto M, exter-
num in O, Accipienti iam distantiam M à centro instrumenti,
vera quantitas semidiametri Lunaris exhibetur. Interuallum vero
inter M & O semidiametros vmbre, quo tempore Luna transit,
dicitur, excepto quod 40 $\ddot{z}$ prius habita, subtrahere oporteat
ab O versus N eunti, id quod euenit in puncto L. Intercapē
do illa circini iam in plano circulum faciat, qui vmbre quantitas
cum sit, literis O S R Q inscribatur. Post hæc Argumenti la-
titudinalis distantia sumpto è dispositorio dicto, in plano quoq; ab
A centro incipienti extensa, cum litera M notetur. Corporis Lu-
næ, semidiametrum quæ refert, dimētio resumpta, circulum, A P
ex M puncto disignet, illa enim circulus veram Lunæ quantita-
tem, Lunæ inquam sub vmbra contentæ, verè ostendit. Eandem
igitur semidiametrum Lunæ ab R versus T, fini L literam ap-
ponens, extende. Ex centro vero A per idem L punctum circulus
fiat. Perpendicularis itidem è puncto M erigatur, ita, vt cir-
culus ille iam ductus ex A centro perpendicularem in punctis R
& N contrectet. Ex eisdem punctis R & N circuli Lunæ quāti-
tatem repræsentantes, describantur, vnde manifestum fit, quando
Luna ab N ad M, & ab M vsq; in K promoueat, & remotius
quiddam in fine quam in principio ab ecliptica distet. Hic vsu cum
veniat, vmbra latissime corpus Lunæ obtegere, dictum vero prius
sit, 12 ecliptices saltem esse puncta, idem repetere in præsentia co-
gimur. Res autem ita se habet. Quoties videtur vmbra 12 Lu-
næ sectiones excedere, metienda est, quot punctis excessor fiat, pro-
portione Lunaris dimensio seruata. Cum autem præsens figura
vmbra 6 partibus superare Lunam doceat, 18 punctorum de-
fectus fieri censendus est. Hoc autem sic intelligitur, non q̄ Luna
tot punctis constet, sed si tot constaret, eam obnigrari ab vmbra pos-
se, quæ res in præsentī figura ob oculos ponitur.

Quid per pon-
ta eclipticam
telligendum.

FIGVRA EXEMPLARIS SEQVITVR

Cuncta quae haecenus fuere de obscurationibus Lunae prodita, diuerso à praecedentibus, succinctiori tamen expeditione operi exequi.

In prioribus ostensum est, quomodo Lunarium defectuum puncta circuli ope inueniri queant. Illic enim umbra terrae in plano, corpusque Lunare super eadem exaratum, puncta oculis manifeste quotquot eclipsis circumferitur, sese exposuerunt. Hic autem in praesenti instrumento quinq; simul citra citini opus omnia, solius dumtaxat vnionis vsu adhibito, consequi facilius, promptiusque dictu licet. Quorum primum est id, quod iam dixim.

puncta sex defectualia id est, partes obscurationum duodecimas adamussim contueri. Secundum, quamdiu Luna sic obscurata perduret, id est, per quot horas, quot minuta, seu horum alterutrum in tenebris, quod alij moram appellant, versetur. Tertium quot horarum & minorum spacium inter eclipsis principium finemque eiusdem vniuersalem (si modo vniuersalis sit) siue ad medium vsq; intercedat. Quartum in quotnam gradibus & minutis, portione hanc, quae alias duratio dimidia vocatur (quam videlicet tempus casus, sic enim loquuntur Astronomi, & morae dimidiae coniunctio, constituant) peragat. Quintum est, via vel transitus, id est, linea illa, quam traiectione suo per tenebras Luna efficit, eandem enim praesens quoque instrumentum multo consummatiore, quam praecedens ostendit. ¶ Hoc itaque organo fruiturus, verè iam enumerata quinq; si ne dubio deprehensurus qui est, agat primum omnium, vt tempus verae oppositionis, Solis & Lunae gradum, Solis Lunaeque Argumentum, Lunae nouissimè latitudinem, stata, vt sic loquar, omnia, id est, certis temporibus constituta, colligat. Haec enim praeter, in praesens nullo opus fore sibi crediderit. Quam meo quidem iudicio proximior adhuc via sit illa, vt per instrumentum draconibus variegatum, primo de eclipsis euentu, quae possibilitas alias dicitur, periculum fiat, eodem qui praecedat die, & illo qui sequitur, pariter examinatis, veris enim vtrorumque dierum locis, meridianis sex cognitis, locis inquam Solis & Lunae, neminem fugere puto, quas intra meridiem oppositio proposita sese insinuet. Hac re ad vnguem sic animaduertenda, motus deinde Luminarium diurnos meridiem ab vtriusque sumptos collige, per motus diurnos postea horam oppositionis verae enunctiati 20 auxilio, vel alia, qua doctus es ratione, venare. Hora verae oppositionis agnita, Solis Lunaeque loca certa per Signa, gradus & minuta inquire, Argumentumque verum Lunare ex eisdem vna cum latitudine Lunari, Solis itidem Argumentum verum iustura. His collectis, nihil in vniuersum operaturo defuerit, tamen nihil Solari Lunarique loco, hic opus sit, praeter Argumenta Solis & Lunae, Latitudinemque eiusdem consideratam. Argumentis Lunae & Solis habitis, latitudinemque eiusdem, mox in superiori limbo à B versus C Signa, gradus & minuta Argumenti Solaris, si minus est 6 Signis, si vero maius, in interiori limbo à C versus B inquire, Argumenti Solaris loco inuenito filum impone, immobileque sic retine. Post hac Signa gradusque Argumenti Lunaris in lineis F G vel D E venare. Filum mox ex puncto S vna cum margarita super Argumenti Lunaris locum in linea F G vel D E rectifica, circumducens eundem, quoad margarita Solaris Argumenti filum tangat, tactum illum cum altera margarita, in filo A pendente signato, inuariatamque margaritam A custodi.

¶ Iam, an Luna obscurata sit, & per quot puncta obumbratio fiat scire laboras, age filum A super minuta latitudinis arcus H I, & margarita in H I N O area indicat quot punctis & minutis Lunae obscuratio fiat, Margarita si aream nigram illabitur, vniuersalis defectus praedici potest, sicut etiam tanto vniuersali maior, quanto profundius in sidet.

Secundus vsus

¶ Minuta in super Latitudinis dicta, in arcu I K cum filo A nota, quod dum sit, horas minutaque dimidiae Lunaris morae in area I K O P margarita ostendit.

Tertius vsus

¶ Filum deinde vbi est latitudini Lunae superpositum in arcu K L tum in area K L P Q minuta ab vnione secta, si qua horam ultra sunt elapsa, vel minuta tantum, totalem vsq; ad obscurationem, si modo totalis fiat, apparent. Verum si non totalis sit, interim tamen ab initio medium vsq; eclipsis, eadem cum minutis, vel minuta tantum (quae ambo, vt vocant, tempus casus sunt) ostenduntur.

Quartus vsus

¶ Margarita si incidit aream K P T V, tunc tempus casus horae vnus minorumque aliquot semper videtur. Quod si margarita lineam vltra T V, versus L Q porrigitur, tunc minuta tantum modo per Ziffra signata, indicat.

Quintus vsus

¶ Motus Lunae tempore dimidiae durationis sic cognoscitur Latitudinis minuta in arcu L M perquiruntur, quaesitis filum superponitur, quo superposito margarita in area L M Q R minuta motus Lunae quotcumque à principio defectus vsq; ad medium eiusdem peregerit

gerit (dimidia autem duratio tempus hoc dicitur) manifestissime oculis exponit. Illud iam in genere propositum omne, specialius exempla elucidabunt. ¶ Repetitur est identidem haecenus, Diuum CAROLVM anno 1500 genitum esse, visus in super eiusdem anni dies 5 Nonembris defectus possibilitatem in se comecti, quae res tamen fati superque manifestata sit, adhuc tamen enucleatius eandem repetemus. Antea demonstrata est ratio duplex, per quam & horae & minuta oppositionis cuiuslibet haberi poterat, Vna quae ex motu diurno, eo tamen duplici, id est, duorum dierum id praestitit. Altera per instrumentum coniunctionibus oppositionibusque deputatum, suo in loco & enuntiato idem perdocuit. Praeterea latitudo Lunae inuenienda ceu sit, non modo oppositionis, verum etiam omni tempore, loco Lunae vero, capitisque draconis praehabito, doctus es. Hoc vero in loco adhuc opus est Solis & Lunae Argumentis ad vnguem aequatis, & latitudine lunari, quae tria si habeas, omnia te habere scias, quibus cum si cetera abfolueris eiusmodi ordine sunt obuentura, ¶ Tempus oppositionis, Dies 5 Horae 13 M 52 N 0 uembris tempore aequato.

- ¶ Locus ☉ verus, 23 gradus 22 M m
- ¶ Locus ☽ Verus, 23 gradus 22 M 8
- ¶ Argumentum ☉, 5 4 23 M 29
- ¶ Argumentum ☽ Verum, 5 9 gra: 22 M 59
- ¶ Argumentum latitudinis ☽, 5 11 24 M 39
- ¶ Verus locus ☽, 5 1 28 M 41
- ¶ Latitudo ☽ Minuta 29.

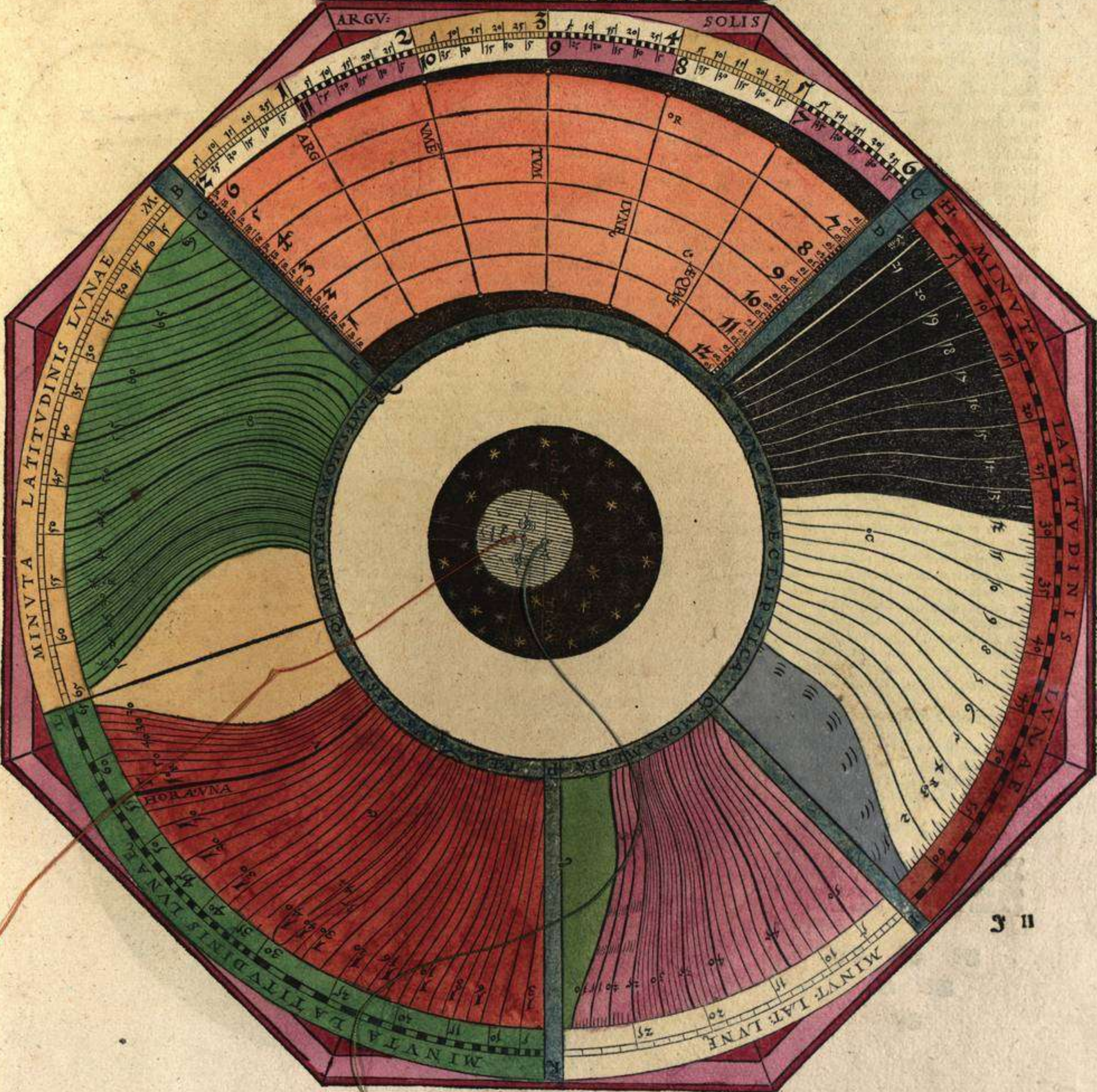
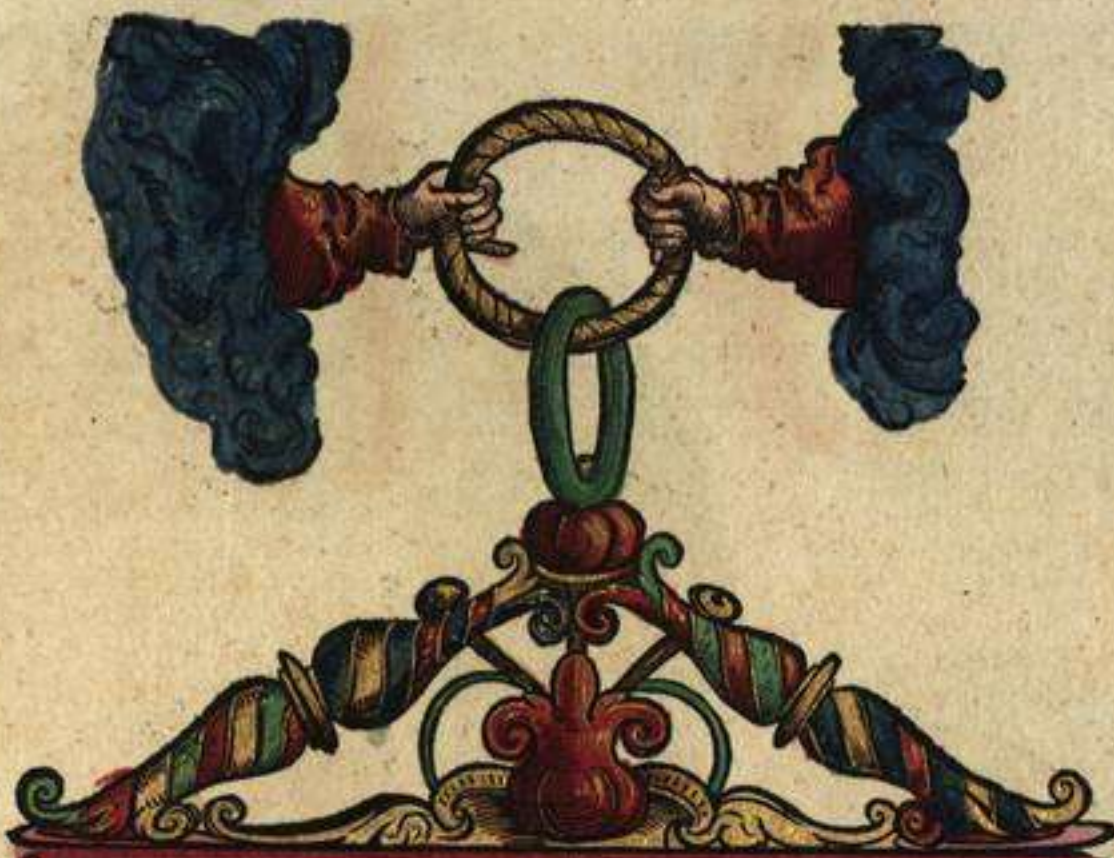
Argumento Solari, Lunarique, similiter latitudine Lunae perspectis iamque ad manum paratis, instrumentum sequens accede, & Argumentum primo Lunare verum, quod est, Signorum 9 22 M 59 in linea D E, suspensorio Armille contiguo, quaerito, inuenito filum S, quod vicinum literae A est, superintende, & margaritam Argumento Lunae iam enumerato applica, Alterum deinde filum ex A puncto demissum, Argumento Solari, 5 4 23 M 39 in arcu B C superpone/quod sic immotum sinistra retineat, dextra vero filum S circumducito paululum, & videbis illud in C puncto, filum A dirimere, quem in locum margarita fili A ponitur, & sic margaritam pro vsu reueris. Post hac in arcu H I Lunari latitudinis minuta, quae sunt 29 numera, numeratis filum A superpone quod superpositum in area N H I O puncta 10 in quot Luna obscuratur (¶ autem totius corporis Lunae partes sunt) ostendit, idem vero punctus, cum C quoque litera notus est. Tempus Lunae tenebris inclusa, quod moram dicunt, hoc in loco querendum non est, cum puncta 12 vnio nondum plenè assequatur. Esto autem, vt quis per obliuionem morae tempus venetur, superque 29 minuta in arcu I K filum extendat, nullum tamen tempus morae occurret, margarita extra lineam tempus hocce significantem lata, cuiusmodi quidpiam hoc loci C punctus refert in linea K P scriptus, planè enim iam vaticat, nec vllam moram, vt ob oculos est, indicat. ¶ Filo autem 29 minutis in arcu K L inducto, vnio horam 1 minuta 35 ostendit, id quod tempus casus (& quia defectus hic mora caret) dimidia etiam duratio vocatur. Quoties autem margarita aream K P T V incidit, sciendum est perpetuo vniam horam addendam minutis, quae hora subinde cum Ziffra 1 additur. ¶ Postremo filum quoque in arcu L M 29 minutis infer, & margaritam 49 minuta, eadem cum C coram notata, videbis abscondere, tempus sex quod à principio vsq; ad medium deliquit Luna perfecerit. Iam si durationem mediam eclipsis, medio surripis, principium defectus, hora 12 M 17 relinquatur. Quod si totidem, id est, dimidiam durationem, principio defectus adieceris, finem eiusdem, qui est, 15 horae 27 M habueris, Hoc igitur modo, omnia in defectu cognoscenda quae sunt, consummatissime noueris.

¶ Exemplum aliud. Eclipsis illa quae sub tempus, quo FERDINANDVS Rex dimidiam in vtero moram ferè transegerat, accidit anno 1502, die Octobris 15, hora 12 M 11 post meridiem, Ingolsta diensi horologio quadrans, meridiano autem Medinensi conueniens, ad horam, 10 M 23, medio sex euentus tempore intelligendo, haec vaticat. Locus hic Lunae verus erat 1 gra: 32 M 8. Locus ☉ gra: 1 mi: 32 m. Argumentum ☉ 5 4 gra: 2 mi: 12. Argumentum ☽ verum Sig: 6 gra: 15 mi: 33. Verus locus ☽ Sig: 0 gra: 21 mi: 19 Argumentum latitudinis ☽ Sig: 0 gra: 10 mi: 23. Latitudo ☽ mi: 55 Septentrionalis, Haec vbi collegeris, principio Solis Argumentum in arcu B C, Lunae vero in linea D E iustura, secundum haec enim duo, vnio ordinatus punctui R innitetur. Nunc cum filo & margarita si, vt prius demonstratum est, agas, singula cum litera R signata sese, huiusmodi vt subscribuntur, tam in horis quam minutis, expressa offerent.

- ¶ Puncta ecliptica 3 quasi,
- ¶ Mora media non est, quia partialis,
- ¶ Tempus Casus minuta 56
- ¶ Dimidia duratio, hora 1 minuta 52
- ¶ Motus Lunae tempore dimidiae durationis mi: 34

Exempli Regis FERDINANDI

11 3

ASTRO.CAESA.

ECLIPSES CAROLI & FERDINANDI Caesarum.

OC etiam in loco Quo modo viam Lunæ depin gas, aliter q̄ antea docere placet. Figuram defecti uam simulac corpus Lu nare in pla no descripse-

ris, & in eadem Lunaris Argumentum lati tudinis, quod distantiam representat Lu næ ab vmbra centro, (maximo videlicet eclipsis tempore) existentem, quæ & me dium eclipsis dicitur, cum M litera desi gnaueris, mox motum Lunæ, quem tem pore dimidiæ durationis absoluit, ab Ar gumento latitudinis demes, Signa gra. & M ex subtractione relicta, rursus in dispo sitorio quaesito, cum puncto quodã signa bis. Interuallum deinde puncti huius a cen tro dispositorii cum circino acceptum, vm bra super linea A M L in A centro inci piens, inferes, quod ab M, quacumq; si ue centrum verius, siue ab illo ceciderit c scribes, ex quo rectam lineam dextrorsum M N lineæ parallélam, vbi duxeris, con tactum eiusdem cum L N circulo, X li tera signa, illic enim centrum Lunaris cor poris est, quod defectus incipientis momen to fuit. Deinde motum D, quem duratio nis dimidiæ tempore habet, Argumento latitudinari defectus medii, iunge. Quo facto, latitudinis Argumentum fini defe ctuali congruens surget. Illud ipsum Ar gumentum in Dispositorio quoq; examina, eiusq; intercapedinem in lineam A M L, circini officio transpone, & eandem cum d puncto nota. Inde lineam rectam M K lineæ æquidistantem sinistrorsum trahe, in terfectionem eiusdem cum circulo L K, cum V litera (centrum enim Lunæ est, quod fini defectus debetur) assigna. Iam circulos circa V & X si describis, circulo latione legitima, V vero & X litteras recta connectis linea, verissimum Lunæ per vmbra traiectum efficis. Puncta etiã illa duo c & d facilius hunc in modum consequeris, gradum quemcunq; vnum ali quem in dispositorio elige, in quo toridem minuta, quot in Lunæ motu dimidiæ du rationis tempore sunt, numera, secundum tot minuta pedes circini extende. Cir cini deinde sic inuariati, pedem vnum in M sisse, alio duo vtrinq; puncta signa, quorũ alterum cum c, alterum cum d nota, è quibus duobus pũctis ita præparatis, iuxta prius dicta, parallélæ ducendæ sunt &c.

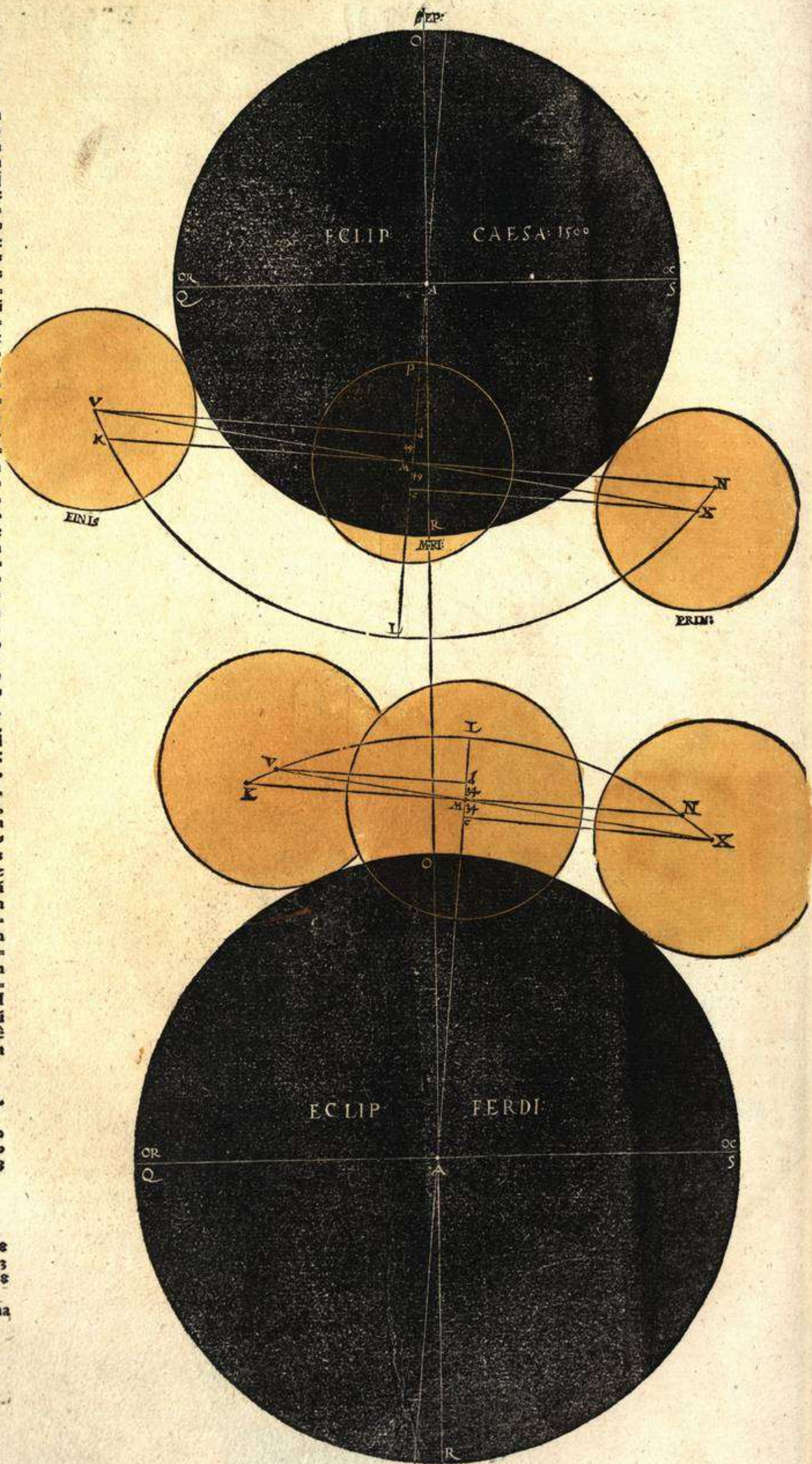
Argu: lati: D in Exemplo Imperatoris,

- ¶ In prin: eclipsis 5 11 24 mi: 10
- ¶ In Medio eclip: 5 11 24 mi: 39
- ¶ In fine eclipsis: 5 11 25 mi. 8
- ¶ Motus Lunæ minorum 29

Argu: lati: D in exemplo Regis,

- ¶ In princi: eclipsis 5 0 gr: 9 mi: 28
- ¶ In Medio eclip. 5 0 gr: 10 mi. 23
- ¶ In fine eclipsis 5 0 gr: 11 mi. 18
- ¶ Motus Lunæ minorum 55

Paradigma

PARADIGMA TERTIVM

PARADIGMA TERTIVM, Lunaris deliquii esto, Anno 1530 facti / quando Caesarea CAROLO Corona Bononiae imposita, Regia vero maiestas, FERDINANDO Aquisgrani delata est, Rhomani ambo Imperii insignia, fratribus his Imperatoribus dignissima: Hoc deliquium si nuper tradita ratione tractare malis, & transitum Lunae per tenebras, via nuper offensa, dispicere, ceteraque in defectu considerantur, adamussim cognoscere velis, haec subscripta tibi propono, qualia sunt.

- ¶ Argumentum Solis Sig: 3 gra. 27 mi: 18
- ¶ Argumentu Veru Sig: 4 gra. 15 mi. 19
- ¶ Latitudo Lunae minorum 14

Pro Solis igitur & Lunae Argumentis, margaritam si direxeris, viamque Lunae recta linea, vt dictum est, iam expresseris, latitudinis Lunaris auxilio omnia haec subiuncta reperies.

- ¶ Puncta ecliptica 16 mi. 36
- ¶ Moram mediam minorum 44
- ¶ Tempus casus Ho: 1 mi: 8
- ¶ Dimidiam durationem Ho: 1 mi: 52
- ¶ Motum Lunae minorum 64

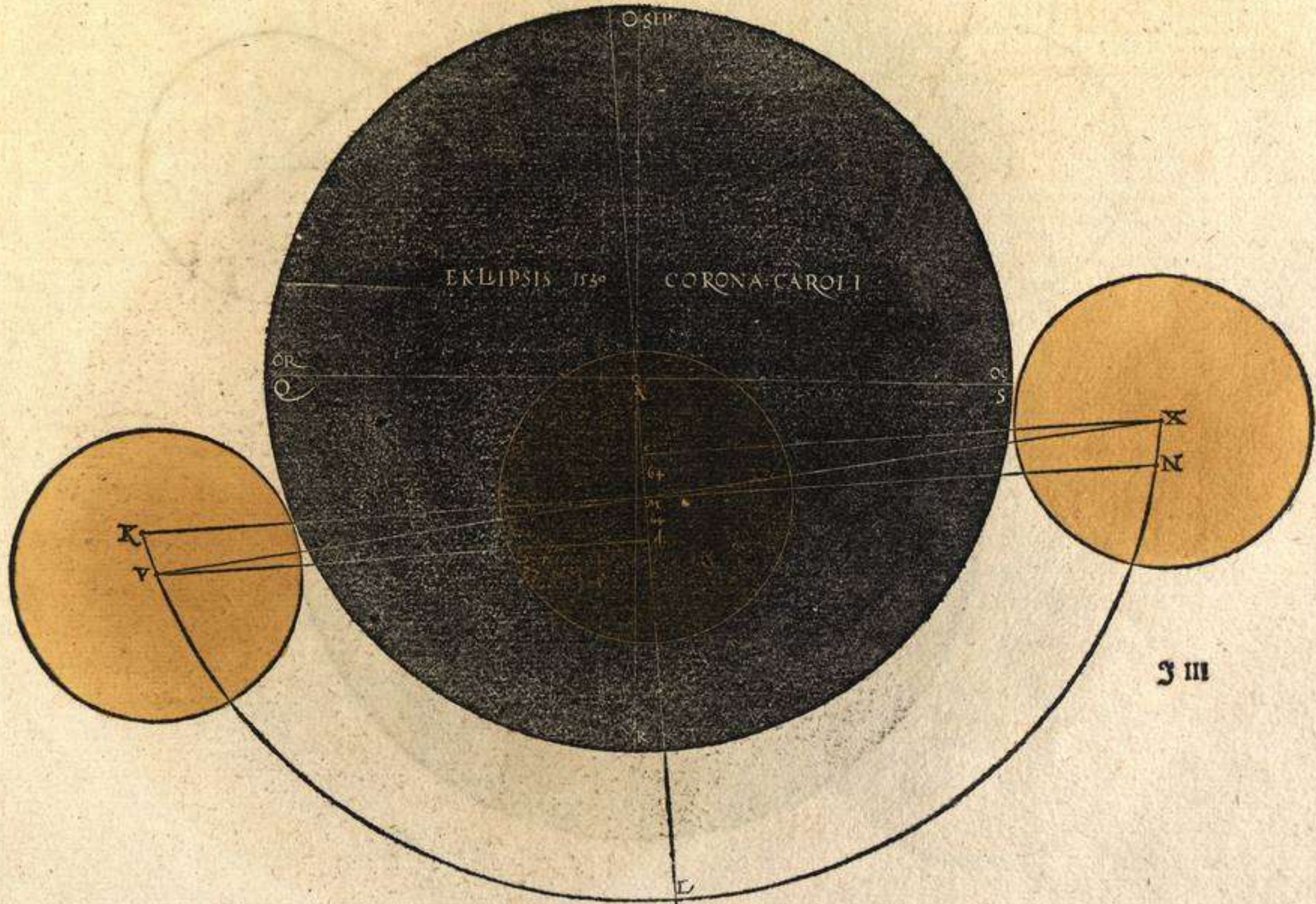
HVIVS ECLIPSIS

HANC

SVME IMAGINEM

ENUNCIATVM VICESIMVM NONVM.

Historiarum ante & post Christi tempora lapsus, eclipsium exemplis, qualia subiunguntur perfecte emendari posse.

Vo videas penitus quid nam eclipsium cognitio, virtutis, praestantia, utilitatisque in se complectatur, aliquot ante Christum exempla, vnde certius quam ex prioribus commodum conspici queat, adiungere coactus sum. Nemo ignorat, rerum, historiarumque traditores in enumerandis tum mundi, tum urbis conditae annis, tantum non, ut dicitur, caelo ipso excidere. Qui quidem error quantum tenebrarum, ignorantiae, dubitationis, confusionisque, in omnia alia historia

iudicanda intelligendaque importet, doctorum esto iudicium. Inde enim fit, ut si cuiuspiam rei, memorabilis saltem, lectorem christianum commonefaciant, quae urbem conditam, aut praecesserit, aut non ita multo post, subsequuta sit, ipsis constare, nullo modo possint. Quod quidem tam grande malum, sola eclipsium cognitio emendare, & in melius vertere potest. Per eclipses enim, omnia certos in annos reduci possunt, Christum praecedentes, non minus, quam sequentes. Historicus autem certum semel tempus rei gestae nactus, reliqua per se, tam ante quam tetro elapsa gestorum spacia, colligere valet. Quae omnia exemplis vberissime patebunt.

Insigne lunaris defectus exemplum est Plus tarcho allatum.

Plutarchus in vita Alexandri autor est, mense Iunio, quando Athenis mysteria inchoarentur, Luna defecisse, anno eodem, quo Alexander Darium Persarum regem vicit. Factum id esse testatur Eusebius septimo regnantis Darii anno. Verum hic dubitatur, quo anno regnum cepit. Eusebius ait anno mundi 4871 Darius debellatum, quare si 4871 demperis a 5199 (tot enim annos Eusebius a condito Orbe ad Christum numerat) tum 328 relinquuntur. Vnde totidem annis Christum praecedentibus, Darius ab Alexandro vinci debuit Eusebio. Verum id secus multo esse deprehenditur. Esto autem Eusebius, vel Chronographorum alius quisquam sit, 18 integris annis, vel retrolapsus, vel 12 anteuctus a vero deuiet, in Darii obitu, (hoc adiecto vno, quod sub Darii mortem anni eiusdem luna defectum mense Iunio passa sit) nunquam vel vno die errare ego quidem potero, sicut ex sequentibus abunde satis constaturum confido. Eusebianum vero in praesentia

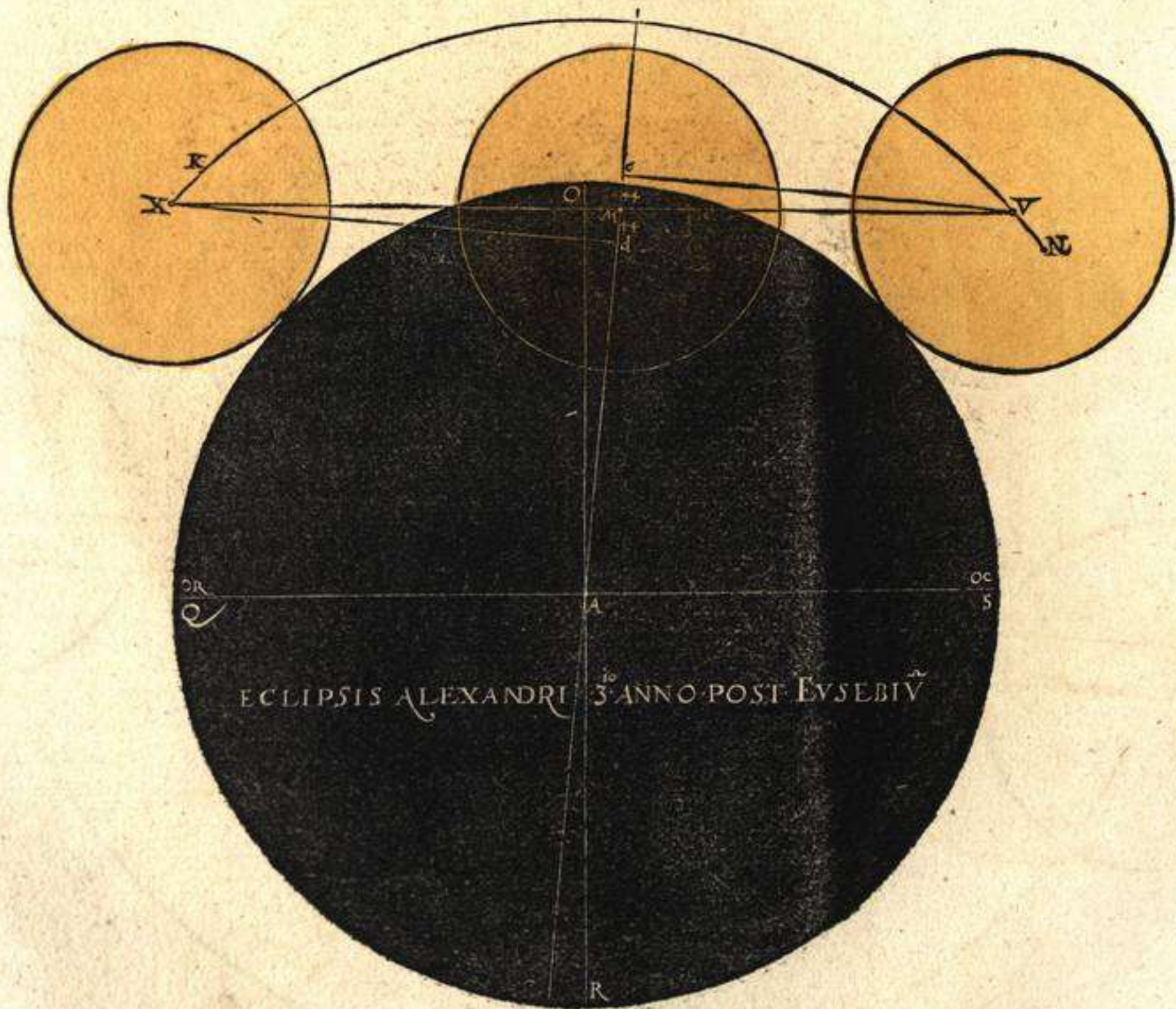
sentia annum, scilicet 328 intuenti, nulla prorsum eclipsis euenire in Iunio, imo compluribus annis, neque prioribus, neque posterioribus vllum incidisse defectum in Iunio cognoscis. Verum anno quidem ante Christum 328 corrente & incompleto accidisse Lunaris obscuratio, die vix 28 Iunio palam fit. Eandem igitur, quam Eusebius 328 ante Christum anno contigisse asserat, constat eundem duobus annis integris a veritate declinare. Quam rem qui plane assequi velit, sic aget melius. Centenarius maior annorum 400 est, Radix coniunctionis Ianuarii 0 & 1 est, dierum 7, horae 1, mensis 40. Radix praeterea 0 & 3 dies 19, horae 20, mensis 15 habet. Quae ubi quis operaturus collegerit, & indices X & Z disposuerit, cumque hijs annos perlustrauerit, nullam defectus oportunitatem, praeterquam in anno praedicto 328, ubi draconis Caput, vna cum 0 & 1 28 Iunio diem monstrat, reperiet. Sed hoc, si ostensores secundum annos residuos, scilicet 75 ultra 400 instituti fuerint, vsuuenire solet. Oppositione verae oppositionis lustranti, videntur inter mediam & veram oppositionem horae 11 mensis 25 subtrahenda. Quibus subtractis, oppositio vera in 28 Iunio diem, horam 8, mensis 39 incidere, iuxta caudam draconis conspiciatur. Reliqua nunc ad indaganda eclipsium sunt necessaria haec:

Error Eusebii.

- ¶ Argumentum Latitudinis, quod est 5 6 7 mensis 20
- ¶ Lunae Latitudo mensis 38 dies 15
- ¶ Capitis Draconis motus 2 23 mensis 56
- ¶ Argumentum Lunae, verum 8 27 mensis 22
- ¶ Verus locus 0 1 mensis 16 28
- ¶ Verus Lunae locus 1 mensis 16 27
- ¶ Aux 0 Signorum 2 gra 6 mensis 20
- ¶ Argumentum Solis 5 0 25 mensis 51
- ¶ Umbrae variatio 3 cum dimidio.

Ex hijs omnibus eclipsium illam colligis, quae infra depicta est. Illa tamen Ingolstadiensibus apparuit hora 8 mensis 39 post meridiem, quam qui meridiano urbis Astiriae Gangamelis, ubi Darius superatus est, conferre vellet, horas 3 mensis 12 in tabula regionum iuxta urbis nomen reperta addat, & hoc ideo, quia ortui incumbit, tot horis & minutis supra Ingolstadtium, Tribus autem horis & 12 minutis Ingolstadio adiectis, horae 11 mensis 51, tempus quo Gangameli deliquit hoc visum est, prodibunt. Quod si iuxta enunciatum praesentis doctrinam necessaria defectus quaelibet perquisueris, Lunaeque transitum decenter assignaueris, subornata huiusmodi omnia deprehendes, ut sunt.

- ¶ Principium Eclipsis Dies 28 horae 30 mensis 26 ¶ Puncta 7 mensis 15
- ¶ Medium eclipsis Dies 28 horae 11 mensis 51 ¶ Tempus Casus horae 1 mensis 25
- ¶ Finis Eclipsis Dies 28 horae 12 mensis 16 ¶ Motus Lunae mensis 44

Erunt quod in superioribus dixerim, eclipsim nullam in lunio reperiri, nisi 12 post Eusebium anno, illad sic iudices volo. Duodecimo post bellū Persicum anno, Eusebio auctore, Christi tempora versus, Lunæ quidem deliquium punctorum 6 vigintiq̄ minutorum, 18 lunij, hora 11 m̄ 32, post meridiem accidisse. Alphonsum vero eundem annum Darij superati ab Alexandro terminum in suis eris statuisse, id quod liquet, vel hoc Argumēto,

Darius ab Alexandro debellatus secundū Alphonsum.

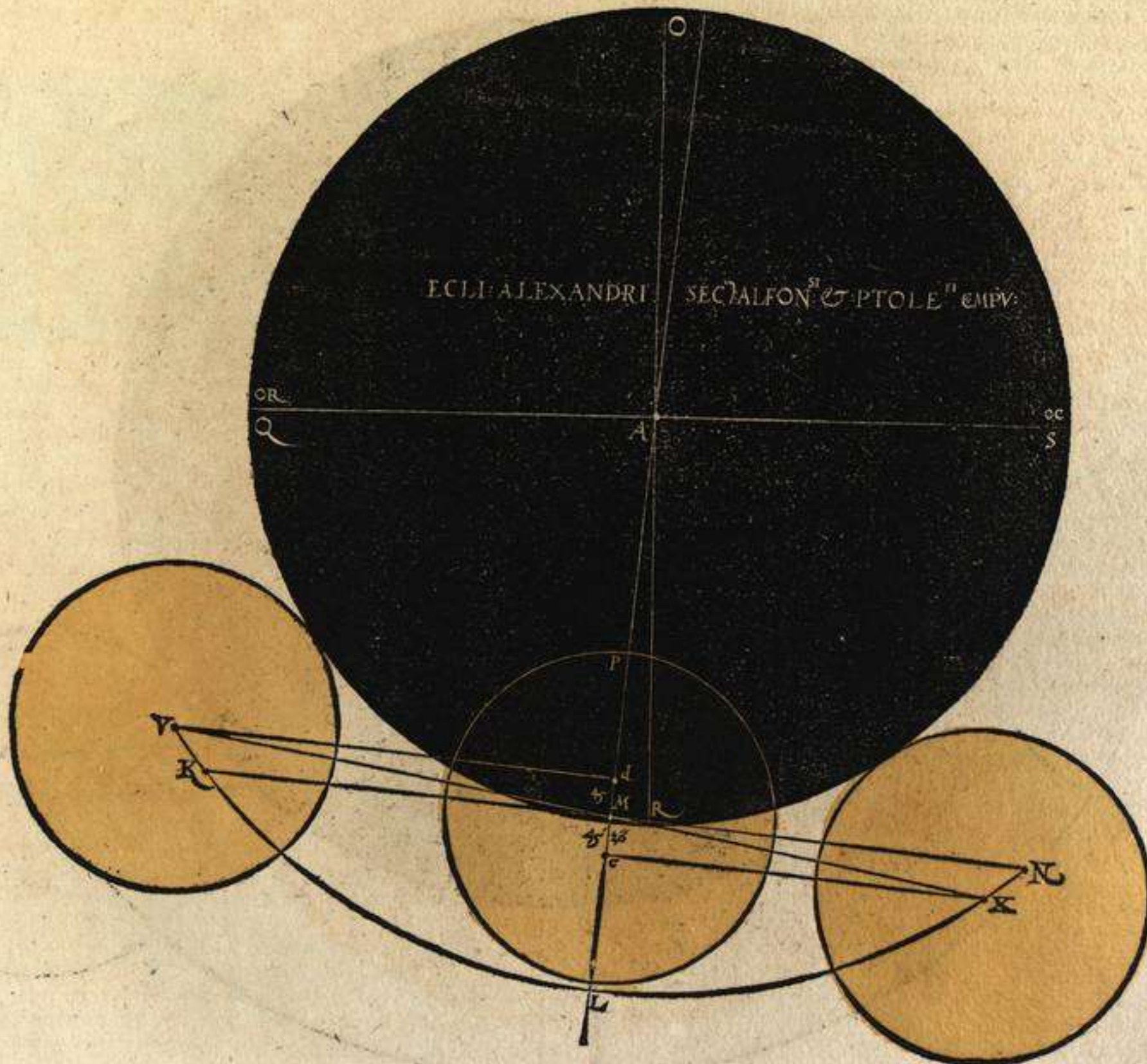
quod ab Alexandri obitu ad Christum annos 311 & 93 dies elapsos asserat. Alexander autem, quoniam 5 ante mortem suam anno, sicut historiæ unanimiter assentiunt, Darius deuicit, quinq̄ 311 connumeranti, 316 redundant. Totidem ergo annis Christo prioribus & completis, iuxta Alphonsum, Darius ab Alexandro debellatus est. Sed duodecim anni hī, sunt sequentes & Christo propinquiores, illoq̄ quem Eusebius statuit computo posteriores. Nove autem annis ad Christum Alphonsum magis ac ego accedit. Sed quæso cui nam horum potius fidas? Alphonso ne? verum hic suæ computationis rationem nullibi manifestam producit. Eusebio ne? qui historias tam accurata sequela connectit, vt incredibile sit eum posse tot annis, nimirum 12 falli, tribus tamen annis idem Eusebius quoq̄ excidit, quos per incuriam omisso, vt veri simile est, ego dubio procul omni rectè cognoui. Proxima enim eclipsis est non sra Eusebio, cum historiæ testentur, Darius eclipsis tempore in lunio deuictum. Quamuis autem Eusebius computator accuratissimus extiterit, nihilominus tamen ab anno vero lapsus est, cum neq̄ illo quem Darij capti annum autumat, neq̄ in duobus sequentibus sed tertio, quem nos cognouimus, deliquium in lunio eueniat. Sed esto videat Eusebium his velle ab erroribus vindicare curiosius, Alphonso tamen nihil quidquā detractum per ea, quis putet, propterea quod sui computi rationem nusquā alleget. Illud siquidem à nullo vnquā exactum iri præuidit, satis tutum ratus, si in hoc Ptolomeum sibi ducem præstitueret, eundem quoq̄ rationes suas ab Alexandri Magni obitu numerantem. Mos enim gentibus fuit regum suorum tempora iam defunctorum obseruare, non aliter

aliter, quā nos à Salvatore Christo nato annos metimur. Subinde enim 463 annos post Alexandri mortem in suarum vsq̄ obseruationum tempora, quæ post Saluatoris nostri natiuitatem 152 anno ceperant, Ptolomeus tertia magnæ suæ constructionis dictione numerare videtur. Vnde satis clarum est, Alphonsum pariter à morte Alexandri, quæ 311 ante Christum memorata est, rationes suas vna cum Ptolomæo deduxisse. Ptolomæum vero si hoc in loco imitari volumus, sicut certe velle debemus, cuius citra dubium supputatio vera est, tanq̄ illius, qui ob certitudinem anni (quā non ita longo tempore post Alexandrum vixit) & propter obseruationis diligentiam, (in hunc enim temporis fontem siue originem cætera omnia tempora direxit) falli neutiq̄ potuerit. Hunc inquam, si imitari volumus, quid ni Alphonsum quoq̄ sequendus est? Sed hic quid agas tertio post Eusebium anno? in quo pariter eclipsis Lunæ nulla ex parte, priori sub Alphonso tpora factæ, dissimilis reperitur. Eiusdē enim est magnitudinis omnino, (quemadmodū & præcedēs & sequens figura ostendit) cuius illa, quæ Alphonso annum incidit, nec non eodem tempore contingens est. Verum rem vtut se habeat, iudicare longius desino, cum instituti præsentis non sit, historias ad plenum emendare, sed viam tantummodo aliquam ad illud conficiendum, indicare, & præstruere. Olim, si Deus vitam concesserit, historias ex integro retractaturi, eclipsiumq̄ rationibus verè firmaturi sumus, vbi & hanc, & alias iterabimus. Ad propositum igitur reuertamur.

Supputatio huius Eclipsis.

- ¶ Anno cur: ante Christum 317 bisextili.
- ¶ Dies 18 lunij hor: 11 m̄ 30 in merid: Gangameli.
- ¶ Motus ☽ 45 m̄ 20 z̄
- ¶ Tempus Casus hora 1 m̄ 23.
- ¶ Puncta ecliptica 6 m̄ 20.
- ¶ Verus locus ☉ ḡ 22 m̄ 31 II ☽ in x̄.
- ¶ Argumentum ☉ ḡ 0 ḡ 16 m̄ 33.
- ¶ Argumentum ☽ Verum ḡ 8 ḡ 12 m̄ 26.
- ¶ Argumentum lati: ☽ ḡ 11 ḡ 22 m̄ 7.
- ¶ Latitudo ☽ mi: 41 z̄ 27.

Enunciatio

CAESAREVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM.

Historicos errores per obscuratæ Lunæ paradigma aliud, Christi tempora præcedens videlicet, euidentius adhuc diiudicare.

Liuius libro quarto Decadis quintæ scribit, Caium Sulpitium Gallum exercitui Lucii Aemilii Pauli, quando Perseum Macedoniae regem vltimum in Samothracia debellauit, captiuumq; Rhomam duxit, Lunæ eclpsim prædixisse futuram, ne scz ob eam rem militibus terror incuteretur, cum adhuc nondum notæ essent eclpsium Lunariū cause vulgo, Solem enim deficere iā olim nihil miraculi afferebat, sicut auctor est Plutarchus in vita Nitiæ sed nō

Liuius vno die segni⁹ eclpsim S. Galli tradit atq; euēnit.

Perseus regna re cepit annis ante Christū 175 secundum Eusebium.

Manifesto cōuincitur Eusebius septē anni in regno Persei asserendo deuiare.

Itidem Lunæ. Futurum autē ea nocte, quā pridie Nonas Septembris sequeretur Gallum prædixisse, Liuius asserit, id quod nequaquam esse certo certius discere licebit. Cōtingit autē non ea nocte quā pridie, sed quam tertio Nonas dies dicta sequuta est (ac si dicas, ea nocte factam eclpsim, quæ præcessit diem Lunæ, non ea, quæ diem Martis antecuit) Impossibile enim est Liuii tempus potuisse eclpsim admittere, aut aliud præter hoc nostrum, esse posse. Et hoc ideo, cū in proximis decem & nouem annis, neq; prius neq; posterius, eclpsis Lunæ vlla in hunc diem incidisse visa sit. Plinius quoq; meminit eiusdem deliquii, libro naturalis historiae secundo, capite 12 sed paulo diuersius, vt qui diem non absolutè expresserit. Annum itaq; & diem istius defectus præfigiturus, obserua primum, quo anno Perseus vixerit. Ille autē iuxta Eusebium, anno 5024 creati mūdi Macedoniae præfectus est, Olimpiadis 151 anno tertio, qui numerus secundum hunc 175 annorum ante Christum natum foret. At quando Perseus Imperium decennale obtinuit, palam est illum à Lucio Paulo deuictum esse, anno ante Christum 165. Verum nec illud qui dem sic se habet. Quin iuxta eclpsis euentum, anno 172 currente Christo priore, captus Perseus inuenitur. Illud quod accipies hoc modo. Si à Christi ortu retro numeraris 171 annos integros, ple

ASTRONOMICVM

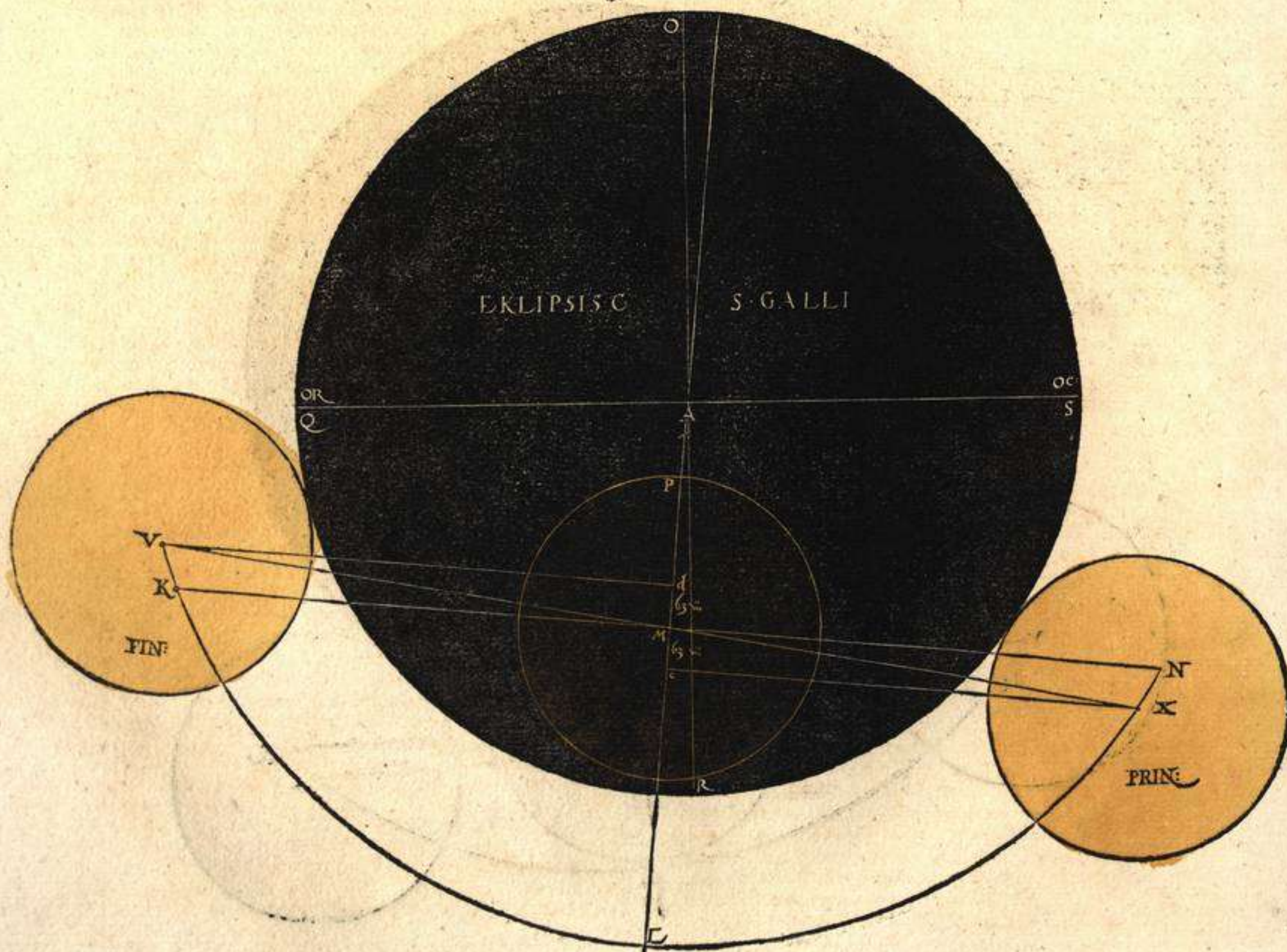
nosq; (annum autem natiuitatis connumerare oportet) & præterea, Decembrem, Nouembrem, Octobrem menses, vsq; ad Septembris tertium diem retrosum abiens adieceris, tum annum verum exitus Persei tenebis. Huiusmodi autem temporis ratiotatio, minime gentium responsura huius est, qui annales historiarum successus ostendere nituntur, dum in vrbe condita, non parum, vt dixi, dissentiunt. Presens exemplum intellecturi, annum principio 165, in quo Perseus cecidit, secundum Eusebium proponamus. Ille enim licet nec ne verus, hac ratione non fugiet nos. A centenario maiore 200 subducimus 165, & relinquuntur 35. Radicem nunc 6 0 & 2 ad annum 200, quæ est dierum 14 horarum 18 minutorum 26 Radicem itidem coniunctionis 3 & 2, quæ habet dies 8 Horas 10 mi: 50 inspicimus. Indices X & Z in instrumento draconis super easdem radices deducimus. Similiter V & Y annuatim, donec oppositio aliqua in Capite vel Cauda eueniens occurrat, promouemus. Illud autem in secundo tertio vel quarto Septembris diebus contingere debet. Neq; vero annus, ita agentibus nobis, præter 29 post hunc alius quisquam obuenit, qui horum dierum aliquæ eclpsium habeat. Viginti nouem ergo annis ab 200 sublatis, 171 restant, quibus si menses reliquos, vsq; ad tertium diem Septembris retro euntes adiucimus, verum eclpsis annum pronūctiamus. Quinimo, si 20 aut 30 Annos, vltra citraq; examines studiosissimè, nunquam tamen Lunæ defectum eundem ad diem fieri reperias. Ad diem dico signatè, noctem etiam includens, Luna namq; vt dictum est, interdiu defectum pati non dicitur. Post radicem ergo annorum 200, oppositionem mediam anni 29 quærens in Septembri, dies duos horas 17 mi: 6 offendis. Inter veram & mediam oppositionem, horas 4 mi: 25 subtrahenda vides, illisq; subtractis, horas 12 mi: 41, tempus veræ oppositionis remanere cernis. Reliqua ad eclpsim quæ desiderantur, hæc sunt.

¶ Locus 2 verus	Sig: 11 gra. 6 Mi. 38.
¶ Locus 3 verus	Sig: 11 gra. 11 Mi. 49
¶ Argumentum 0	Sig: 3 gra. 0 Mi. 31
¶ Argumentū lati, 2	Sig: 11 gra. 24 Mi. 50
¶ Aux 0	Sig: 2 gra. 8 Mi. 30
¶ Argumentū 2 Medium	Sig: 6 gra. 4 Mi. 13
¶ Argumentū 2 Verum	Sig: 6 gra. 3 Mi. 28
¶ Latitudo 2	Mi. 27 Meridionalis ascen.
¶ Variatio vmbæ	z 26

Perseus, iuxta Eusebium capitur anno ante Christum, 165.

Persei capti esse eclpsis docet anno ante Christū 172.

Ex his

Ex hiis deliquium inuestiganti, ceu p̄ceptum est, eadem qua infra subſcribitur forma ſe offert, quæ repræſentat.

- ¶ Puncta 12 m̄ 30.
- ¶ Dimidiam quoq; Moram m̄ 10.
- ¶ Tempus calus horam 1 m̄ 28.
- ¶ Motum & dimidiæ durationis tempore m̄ 03
- ¶ Dimidiam durationem Hor: 1 m̄ 44.
- ¶ Principium eclſpſis Hor: 10 m̄ 57 poſt meri:
- ¶ Medium Eclſpſis Hor: 12 m̄ 41.
- ¶ Finem eclſpſis Hor: 2 m̄ 25 poſt medium noctis,

Eusebii error de fine Macedonici Imperij ſtatuentis.

Quomodo Liuius intelligendus de horis eclſpſis.

Tempus veræ oppoſitiōis poſtremo, Macedonicum ad meridianū (Perſeo ſc̄z in eodem debellato) referendum foret, niſi in Samothracia idem captus eſſet, quapropter Samathracico meridiano vti quoq; maluimus. Ex regionum itaq; tabula, horam 1 m̄ 32 reperta, veræ oppoſitionis tempore Ingoſtadiano addentibus, Horæ 14 m̄ 13 pomeridiana, quæ fuerunt medium eclſpſis tempus Samothraciæ, prodibunt. Ex hijs vtiq; liquet, ſex annis Eusebium in aſſerenda Perſei captiuitate / & Macedonici Imperij fine, tardioſiorem eſſe. Quod vero Liuius dicit eclſpſim hanc conſpectam à ſecunda noctis hora, quartam vſq; eſſe, putandum eſt, non ita exacte numeratas, hoc in loco horas à ſolis occaſu incipienti Liuius, ſed à crepuſculo verius, ſicuti ferè fit penes vulgum, cuius opinionem fortaliſe imitatus eſt, & præſertim milites, quorum obſeruatio poſterior in cæde quam cælo, mens intentior pilo quam polo, contemplatioq; abſolutior in arcis quam aſtris poſita eſt. Quo circa, quod negligentia militari commiſſum hic eſſe reor, nihil nos moueat penitus, ſed potius horam 12, qualis certe fuit, cum minutis 29, pro deliquii principio deſumamus.

HISTORIAE DEPRAVATAE EXEMPLUM adhuc aliud è Plutarcho ſumptum,

PLUTARCHVS IN VITANicias ducis Athenienſium tradit, Niciam iam à Syracuſanis, quos aliquandiu oppugnatat, quodammodo circumueſtum, noctu cum ſuis abitum deſtinat, nimirum 13 antequam caperetur die vna cum Demoſthene, ſicut ex hiftoria colligere eſt. Verum hic forte fortuna eadem nocte Luna deficere contigiſſe, indeq; vehementius adeo Niciam omneſq; milites turbatos, cum propter cauſam ignorantiam, grande aliquod malum ſibi portendi vererentur. Anaxagoras enim tunc temporis primum caperat de Luna motibus vera tradere, quæ vulgo adhuc ignota erant &c. Sed hæc Luna obſcuratio, quoniam tempore euenerit, inquirendum reſtat, hoc enim eſt quod inſtituimus. Eusebius in cronica ſuis bellum hoc geſtum eſſe ſcribit anno mundi 4782, hic numerus annus ante Chriſti incarnationem 417 fuiſſe demonſtrat, ſiue olimpiadis 90 ma, annum ſecundum, quod nequaquam ſe ita habere, reſ ipſa oſtendet, verum anno poſt hunc tertio, 414 ſc̄z ante Chriſtum labente nec dum plenò, die Septembris 8, quando non ita multo poſt occaſum Luna per quartam ſui partem, id eſt, ad puncta tria obumbrata eſt, mox poſt ortum ſuum. Annus Eusebii defectum nullum continet, neq; etiam poſteriores aliquot, neq; priores illo, adeo, vt alius præter hunc noſtrum eſſe nullus queat. Meminit præterea Plutarchus Niciam paulo poſt à Syracuſanis iuxta fluuium Aſſinarum capti, his verbis: Erat dies 24 tuſ menſis, quem illi Carnium, Athenienſes μεταγεννησια vocant, latinis vero Maium arbitror appellari. Hoc in loco me verboſiorem eſſe cogit Plutarchi interpres, dum bis in præſentia impingit grauius, parerga & ad textum nihil pertinentia ingerens, que proſopitum noſtrum, niſi conſutentur, euertant maximè. ¶ Primus itaq; error eſt in hoc, vbi dicitur, Erat dies viceſimus quartus mēſis &c, vbi legendum viceſimus ſeptimus, minime autē viceſimus quartus, græcum enim exemplar per πενταδε φθινοντο, quartum quidem ſignificat, ſed eum qui ante finem menſis eſt diem. Athenienſes enim decenos quolibet & vltimos dies cuiuſcunq; menſis (in tres enim decurias omnem menſem diſtribuerunt) retro numerare ſoliti ſunt. φθινοντο, id eſt, deficientis, Luna nimirum vel menſis appellantes, ſic vltima dies εν ημερησια, id eſt, vetus & noua, penultima δευτερα, id eſt, ſecunda deficientis, antepenultima τριτη, id eſt, tertia, pro antepenultima τεταρτη, id eſt, quarta φθινοντο dicebatur. Vnde conſtat τεταρτη φθινοντο quam

Metus Nicie ob eclſpſim viſam,

Quando bellum Nicie geſtum ſit.

Taxatur Plutarchi interpres primo.

quam Plutarchus πενταδε vocat, viceſimum ſeptimum, non viceſimum quartum, menſis diem eſſe. ¶ Secundus error vbi dicitur. Latinis vero Maium appellari arbitror. Illa enim verba Plutarchi non ſunt, ſed cōmentū omnino tranſlatitium, inſtitutoq; noſtro, ſi concedamus, aduerſiſſimum. Quæ autem tranſlatorem illum cauſa impulerit cur Methagitonem Maium vocaret, meo iudicio eſt iſta. Ariſtoteles libro ſexto de hiftoria animalium ſcribit, vſos coſtre menſe Elaphibolione, ferre autē vterum diebus 30, poſt partum vero menſe tertio, vere iam exiſtente (ſic enim verba ſonant, εδν τὸ εαρθ) è ſpecu prodire. Plinius item libro naturalis hiftoriæ octauo, capite 30 refert, vſos coitus hyemis initio fieri, partus autem 30 die. Si itaq; coeunt vſi hyemis initio, vt ſcribit Plinius, oportet vt menſis ελαφβολιών ſit hybernorum primus autem hyemis initium, quare ſi Ariſtotele Plinioq; audiens, omnes ordinatim menſes Graiorum examinas, Elaphibolionemq; ordine nono repertum Decembri latino, qui & ipſe principium hyemis eſt, conſers, Hecatambeonem Aprili, Methagitonem Maio, coincidere neceſſe eſt. Verum iſta menſium græcorum ſc̄z cum latinis collatione, interpres vſus eſt, perinde atq; noſtro tempore bellum hoc geſtū foret. Noſtro enim æuo Sol Capricornū ingreditur (vnde verum hyemis initium computamus) decimo Decembris die, quamobrem interpres nonum græcorum menſem Elaphibolionem Decembri, Munichiona Ianuario, Thargiliona Februario, Scirrhophoriona Martio cōtulit &c. Atqui lōge aliud erat Ariſtotelis ſive belli tēpore, quod idē eſt, ac præſentia eſtimare. Belli nāq; ſive Ariſtotelis quod fere idē fuit ætate, Sol Capricornū introiit, nō in decimo, ſed vltimis Decembris diebus. Ita potius pro anni exordio Ianuarius erat eligendus, ελαφβολιών, dicendus. Quod ſi feciſſet, videre poterat anni Attici principij in Iunium vſq; proferri. Præterea ſi conſideraſſet Athenienſes auſpicari annos in nouilunijs ſaltem, indeq; fieri, (ſicut & belli tempore euenit) vt interdum anni origo in Iulium vſq; progredederetur, facile intellexiſſet Methagitonem menſem ſecundum Auguſto Septembrisq; coincidere poſſe. Quid quod Ariſtoteles illud ipſum aſtruat, libro de animalium hiftoria octauo, vbi de ceruis tractat, quos palam teſtatur menſe Boidromione & Mematirione coitus celebrare. Hoc autem ſit nobis in Septembris initio Sole iam decimum quintum Virginis gradum, iuxta ſtellam quæ Leonis cauda dicitur, occupante. Sed Ariſtotelis æuum conſideranti, apparet circa Septembris medium ferè factum eſſe, cum Sol primum virginis gradū in Septembris initio teneret, & ideo Boidromionem menſem vltimus quiddam, imò ex Septembre in Octobrem vſq; prorogatum eſſe, ſimiliq; ratione methagitonem menſem in Auguſto captum, in Septembri demum finiſſe. Præterea Plutarchum inuiſſe Methagitonem nomine Septembrem, tam clarū eſt, vt aſſertione non egeat alia, niſi vt eiſdem verba trutinatur ſincerius, inquit enim. Tunc quando Nicias abitum pararet ſuæ profectionis, cauſam propoſuiſſe hanc maximam, quod videlicet Autumnus incipiens grauaſſet iam, aëq; ſubinde corruptior, peſtem (moriebantur enim iam tum non pauci militum) præſentaneam inucheret, imò poſt pauca ſubiungit author idem. Siquidem cum eſſent relictī, ſc̄z poſt ſtragem, in loco depreſſo, & ante tot, & ſub dio prius in Sole & aſtu deficiebant. Dehinc ſuperueniente autumnalium noctium gelu, ipſa mutatione contrariorum valetudinem contrahebant &c. Adde quod Thucydides hiftoriæ græcæ accuratiſſimus ſcriptor, idē eum Plutarcho ſuper hoc bello, quod Thucydide viuo geſtum eſt, ſentiat. Cuius verba, ne forte quis fucum putet, ſubiunxi. Cum enim de Nicia iam fugiente, & iuxta collem Lepada obſeſſum loquitur, libro Peloponeſiæ belli, ſeptimo, ſub finem ferè, in hæc verba excurrit. Verum cum à tot viris è loco eminenti ferirentur, facilius enim ſuperne tela vibrabantur, nec poſſent perrumpere, retro ſe recæpere, atq; quieſcere, cum præſertim extiterent tonitrua, pariter & imbres, qualis anni tēpore in autumnū vergente fieri conſueueret. Vnde exteri ſunt, & eò vehementius, quod exiſtimaret in ſuū exitum iſta omnia fieri &c. Quibus dictis, quid maniſteſtius eſt belli tempus Autumnale, vt Plutarchus quoq; aſſerit, fuiſſe aſſeuerantiſſibus? Satis ergo conuictum arbitror, hoc loco, non Maium per Methagitonem accipi, ſed Septembrem verius oportere. Quando vero ſcribitur Niciam viceſimo ſeptimo die captam eſſe, factum id conſicitur decimo tertio poſt eclſpſim die. Athenienſes enim, vt infra paulum copioſius dicitur, menſium ſuorum dies, iuxta Luna ætates numerare ſoliti ſunt. Præterea μεταγεννησια menſis ſecundus Atticis fuit, vnde cuius promptum intelligere, principium anni illius, proxima poſt aſtium Solſtitium coniunctione inchoaſſe, eo enim tempore Solſtitium æſtiale vltimus Iunij vel primus Iulij dies continebat. Autumnus vero principium ingreſſus Solis in Libram penultimo Septembris die conſtituit. Cum ergo eclſpſis illa præſens Autumnus exordio vicina extiterit, octauo enim Septembris viſa eſt, à quo die retro adhuc 15 ſi numeres Methagitonem principium habebis, à quo adhuc 30 diebus retrogreſſus εκατομβαιωνος menſis, id eſt, primi caput, quod eſt 20 Iulij dies oſfenditur. Ea autem die Nouilunium primum, Solſtitium æſtiale ſequens, fieri ſolitum eſt. Iam ſi in Methagitonem menſe numerentur 27 quo Nicias ſe dedit, dies idem eſſe 20 Septembris deprehendetur. Poſtremo Atticos menſium ſuorum numeros

Arguitur Plutarchi interpres ſecundo.

Quale Athenienſes anni principium conſtituerint, ex Ariſtotele colligitur.

Per Methagitonem Plutarchi non Maius ſed September intelligendus.

K I Luna

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Lunæ atatib' aptasse, id est, secundū nouilunia disposuisse sciendū est. Quæ quidem res probatione nō eger, Nam idem author Plutarchus Calendas, Nonas & Idus, Lunæ accommodasse græcos non semel testatur, & præcipuè in vita Romuli, cum ait. Nunc igitur Rhomanorum Calendæ nulla re cum græcis conueniunt. Illum autem diem quo Rhomulus vrbis fundamenta iecit trigessimū rectè diem fuisse perhibent, in eorū Lunam ex congressu Solis defecisse &c. Ex quibus liquido constat græcos secundum Lunæ tempora dies suos numerasse, Obiter vero admonuisse volo, mendam textui subesse, vbi dicitur Lunam ex congressu Solis defecisse, legendum autem Solem ex congressu Lunæ defecisse. Hoc enim verba græca manifeste innuunt, quæ sic habent, καὶ σύννοτον ἐκλήθηκεν ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἡλιον quæ

quæ si interpreteris, nihil omnino aliud sonant, quam eodem die Lunam cum Sole coisse eclipticè, vnde clarum est, non Lunam, sed Solem obuelari oportuisse, quando Lunæ sphaera longe inferior Soli est. In priorē sententiā Thucydides quoq; loquitur, belli Peloponnesiaci libro secūdo, vbi inquit. Eadē quoq; ætate Calendis Lunarib' hoc est, interlunio (quo solo tempore creditur posse contingere) Sol defecit, secundum meridiem, nonnullis interuenientibus stellis. Idem adhuc pluribus in vita Solonis Plutarchus exequitur, dicens. Qui vero deinceps sequeretur dies eam νεμηνίαν, id est Calendas appellat &c. Similia pleriq; in locis refert. Quicquid autē hucusq; super mensibus, anniq; Athici principio dictum fuit, hoc totam insequenti diario Luce clarius oculi te docere possunt.

MENSIVM GRAECORVM LATINORVMQVE COLLATIO

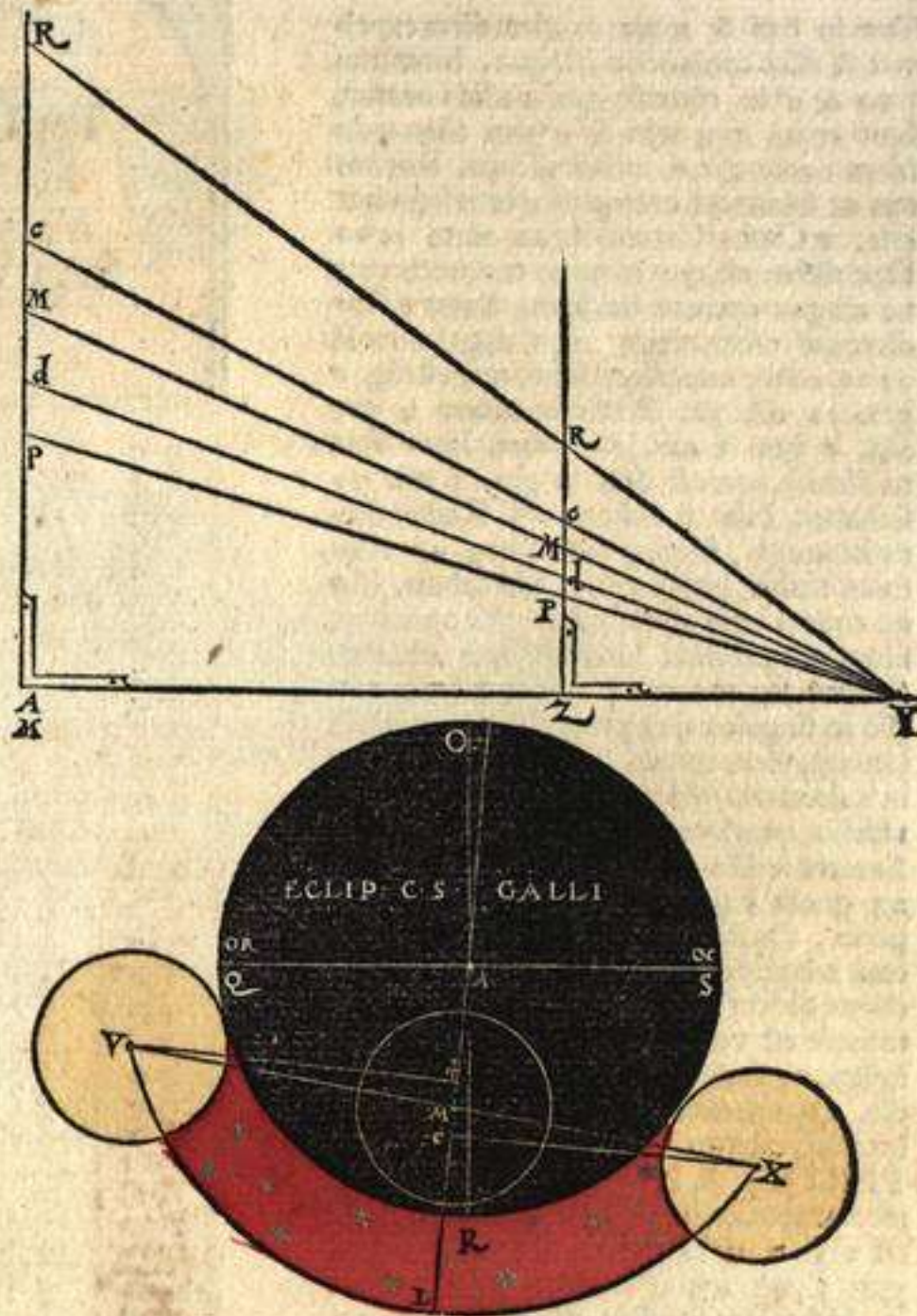
Table with columns for Latin months (MENSES LATINORVM), Greek months (MENSES GRAECORVM), and a list of Greek month names (ORDO ET NOMINA Graecorum mensium). It includes Roman calendar details like 'Kalendas Augusti', 'Nonas Augusti', and 'Idus Augusti' alongside their Greek equivalents and astronomical notes.

EXEMPLIFICATIONIBVS ISTIVSMODI

paucis hactenus ostensum volo, quomodo eclpsium Lunarium sub sidio historias ab erroribus, qui in eis, annorum ratione, perperam assignata, passim offeruntur, vindicare liceat. Simili aliquando via, deo fortunante, Solis quodq; deliquia peculiari volumine proposito tractaturi, in quo opera dabitur sedula, nunquid vrbis fundatae tempora verè & citra diuinationes, quibus iam olim caligamus, agnosci queant. Solis enim eclpsis ad hoc præcipuè intelligendum desyderantur, neq; vero verius quicquam infallibili motuum celestium successu est. Postremum est, & quasi parergum, vt eclpsis quos fulsime descripsi, oculari quoq; obseruatione contuendas doceam. Cui multi sint, qui variè variis videndi instrumentis vtantur, omnibus tamen perperam, Alii enim in pelui aqua referta, Alii speculis, Alii simplici papiro perforata, Alii aliter obseruare eclpsis solent. Tantum vero abest, vt hii veram defectus magnitudinem discernant, vt insuper hii rationibus grauissimè visum percellant. Eclpsim itaq; Solarem contuiturus, vitrea non amplius quam duo fragmenta, qualibus fenestrae muniuntur spissiora, palmae latitudinem æquantia desumat, bicoloria tamen, altero rubro, altero viridi, flauo, purpureo, cæleoue existente. Colorum differentias ipsa experientia statim docebit. Exinde folium papiri candidioris tenuissima acu perforatum, binis vitris inferat, cerasq; vel bitumine conglutinet. Tempore deinde eclpsis oculis prætendat, acieq; recta per foramen in Solem delinquentem collimet. Sic enim fiet, vt Solem nihilo secius, quam si Lunam intueatur, innoxie cernat. Quæ quidem res indies comprobari potest, maxime autem tunc, vbi Solem & Venerem, aut Solem & Mercuriũ coniungi corporaliter, ex superioribus animaduertisti. Nam si eandem coniunctionem per vitra, suo tempore obseruabis, citra obstaculum, citraq; noxam visus, planetam sub Solis corpore, quacumq; tandem in parte lateat, manifestò conspicias.

Quomodo eclpsis Solis cerni possint Innoxie perfecte etcq;

ENVNCTIATVM TRICESIMVM PRINVM

Formas eclpsium pro arbitrio, quasuis nunc minores, nunc maiores effigiare.

Eclpsis C S Galli arectiore in modum redacta.

PRESENS INSTRUMENTORUM structura postulare videbatur, figuræ paulo ampliores, quam cuiuslibet fortassis probari possint, easdè suo pro instituto, nunc minores, nunc maiores effingere volenti, quam ob rem ne omnino quid de summa fide quis in me requirat, adieci, quo nã pacto figuras singulas pro arbitrio formare quis queat, exiguas, grandes & mediocres, idq; per figuram eclpsis, quam C. Sulpitio animaduertiam prædiximus. Proposita igitur hac eclpsis descriptione, primo lineam rectam in plano, vt lubet prolixam tende, cuius extremorum vnum cum Y, alterum cum A & M insigni, Mox è puncto A siue M orthogonalem, A R vocatam, erige. Circini deinde pede altero in A centro eclpsis fixo, alterũ in R vel O vsq; promoue, quæ circini intercapedo, semi diametris vmbrae cõ sit, eandè perpendiculari inserto, A R vero nominato. Circinũ rursus A literæ cõtri sex vmbrae defixũ, in M produc, idèq; circini spaciũ, (quia refert centrorũ D & vmbrae distantia) perpendiculari itidem superloca. Simili modo eũ c & d age. Semi diametru præterea lunarem, scilicet M P eandem in perpendiculari transferto. Quibus peractis, in linea Y A quacumq; lubet, punctum Y signa, ex eodemq; lineas in singula puncta perpendicularis A R emitte. Postmodo in linea Y A punctum elige alium Z, vnde si orthogonalem educis sursum, omnes ex Y puncto ductas lineas scindi ab eadem conspicias, quæ quidem linea quanto Y puncto vicinior est, tanto arectiores figuras causatur, lineæ enim que concurrunt in Y, subinde breuiores, tum vmbrae, tum lunæ diametros metiuntur, quale quid etiã facit vera lunaris centri ab vmbrae cõtro distantia. Secundum hanc ergo diuisionis proportionem, defectuales figuras, repetitis prioribus, depinge. At si figuras præsentibus maiores desideras, lineas ex Y vltra A R lineam prolonga, punctumq; Z longius ab A remoue, sic enim lineæ in Y coeuntes maiores etiam diametros in perpendiculari ostendent.

Enuncliatum

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SECVN.

Coniunctiones magnas, id est, Trium superiorum planetarum h, 4, 8, coitus, nullo non tempore, post vel ante Christum præfinito, facilitate mira indagare.

PTOLEMEVS TESTATUR PLANETAS esse ministros quosdã generationis & corruptionis humanæ, seu potius mundi huius. Errantes siquidem nunc sursum nunc deorsum, nunc prorsum nunc retrorsum, nunc longè, nunc propè eclpsiam efficere rerum sub se positarum, diuersissimos effectus, ortus in tertiusq; causas inducere. Trium superiorum errores siue cursus maxime obseruandos, docet, horũ enim precipuos in rebus effectus fieri solere, quales sunt, Regnorũ, Religionũ, Bellorũ, Potestatum translationes mutationesq; &c. quam rem vt omnia penitissimè iudicans quinquagesimo verbo non temere Astrologũ obseruare admonet, dicens. Ne prætermittas centum & decem nouem coniunctiones, in his enim posita est cognitio eorum, quæ fiunt in mundo & generationis & corruptionis &c. Quas coniunctiones cum tanti faciat, tantus astrorum Iudex, similiter & alius omnis astrologorum cætus, nos quoq; non prætermittendas in præsentiarum duximus, imo vt de illis non nihil quoq; doceremus ob id coacti sumus. Coniunctiones magnæ quadruplices sunt, Maximæ, Maiores, Minores & Mediæ. Maxima est h 4 & 8. Maior h & 4. Minor 4 & 8. Media h & 8. Qui iam rimabitur futuram alicuius anni coniunctionem magnam, principio planetarũ, quorum coniunctionem quærit, è proximè subordinata tabula, sic vt planetarum duorum vel trium quocumq; instituit, radices colligat, centenarijs annorum præfinitorum competentes, hoc modo. Christum sequente annorum numero Radix centenarij proximò conueniat, anno Christum præcedente proximi maioris centenarij radix eligatur, id quod fiet, si ex non completo centenarij per adiectionem annorum plurium completus constituetur. Ibi autem custodiendum est complementum, Nam illud hoc loco residuum, vel residuos annos appellabimus. Hoc vbi ritè peractum est, index M inferioris rotæ super radicem h locetur, in limbo numerus residui inuestigetur. Filo postea per illum traducto index M rursus substituatur. Similiter omninò cum reliquis agetur ostensoribus, primo radici, post annis residuis eos adducendo. Vltimo ergo filum primo Ianuarij mensis diei in Calendario sex Saturni admoue, idèq; ad finem vsq; decembris perducito, Quod si incidat filum in rota h ni louis & 8 eĩdem diei omnium Calendariorum, certum est eodem die futuram esse, aut fuisse coniunctionem trium planetarum mediam, quæ maxima dicitur. Vsu venit non nunq; vt

Coniunctionis magnarũ vires.

Coniunctionis appellationes,

k II filum

ASTRO. CAESA

filum in hni & 24 uis eundem diem exprimat, & esset coniunctio Magna. Interdum hno & 7 te cōuenit, que media uocatur, sicut etiam in 2 uem & 7 tem aliquando filum coniungit, & minor dicitur. Res omnes ex subiuncta exemplificatione liquidior erit. ¶ Caesar Carolus ortus anno 1500 sepe dictus est, quo in anno coniunctio nec ne magna euenit ita scies. Saturni Radicem ad centenarium 1400 elige (quonia 1500 adhuc imperfecti sunt) que est Sig 9 gra. 12 mi. 38. Radicem itidem 24 que Sig. 5 gra. 3 mi. 29 habet. Item Martis Radix, que est Sig: 6 gra. 3 mi. 31 sumatur, Hinc si indicem M Radici Saturni iungis, filumq; per annos 99 res duos trahis, Indicē rursus filo subdis. Modo eodem cum ostensoribus aliis operatus, filum per primum Ianuarij diem educito, Saturni scz in rota. Deinde paulatim cum filo in singulos dies progrediens, primum Ianuarij diem cernes. Primum quoq; diem in Calendario Martis a filo eodem abscindi uidebis, quocirca, non dubitanter dicto die Saturni & Martis coniunctionem mediā in 23 gradu 53 m̄ & cōtingentē, affirmare potes, Quia uero 24 filo non subest, nihil cum reliquis participare in presenti coniunctione dicitur. Media coniunctione habita facile est ueram ex enunctia; superioribus inuenire, sequitur uero illa 10 Februarij die. Quauis media cōiunctio interdū prior interdū posterior, uera esse solet. ¶ Regis FERDINANDI ortus anno 1503 memoratur, cuius cōtenarij scz 1500 radix est 2 5 6 6 mi: 34 2. 24 uis Sig: 0 gra: 3 mi: 47. 7 autē 5 8 gra: 5 mi: 5. Indice iam cuiusuis planetæ proprię radice decenter connexo, filo per 2 superstites annos misso, rursusq; sub filum ostensore cuiuslibet redacto, nulla superiorum trū coniunctio hoc anno 1503 euenisse cōspicitur. Quapropter ostensores porrō agendi in 1503 plenum scz annum, ubi offertur media protinus Saturni & Martis copula succedenti, id est, 1504 anno, die autem 8 Ianuarii futura. Sed uera illarū planetarū cōiā præterisse uidetur, anno uerz Regis natali 1503 die Octobris 25, facta. Aperte autem ibi uidere est, quomodo media cō ueram sequatur, quæ in priori exemplo præcedere uisa est. ¶ Verum ne ignoretur modus operandi ante Christi etiam tempora, Tertium dogma huiusmodi esto. Dicitur anno 24 ante Diluuium coniunctio magna Saturni & Iouis in 7 extitisse, quod uerum sit nec ne, cognoueris hac uia. Præstituens 3103 annos, (torenim annis diluuium Christo prius fuit) Adiciō illis 24 unde 3125, uerz annus currens in quo ista cō contigit, redeunt. Numerū igitur hunc cum 75, centesimum supponens maiorem scz 3200, Radicem modo Saturni, quæ habet 5 5 gra: 13 mi: 6, uestigio. Radicem patiter Iouis, quæ est Sig: 7 gra 11 mi: 35, accipio, Exinde uero ostensores disponens singulos, filumq; per annos 75 reliquos, cum ostensoris subiugatione trahens, fide certissima, coniunctionem mediā 18 die, Hora quasi 11 pomeridiana mensis Martii, & hoc in Atriciis signo, euenisse deprehendo.

Sequuntur tabulæ radicum mediorum motuum, Saturni, Iouis & Martis, ad centenarios completos ante & post Christum.

Exemplum CAROLI, Imperatoris.

Exemplum Regis FERDINANDI.

Ante Christum operandi modus.

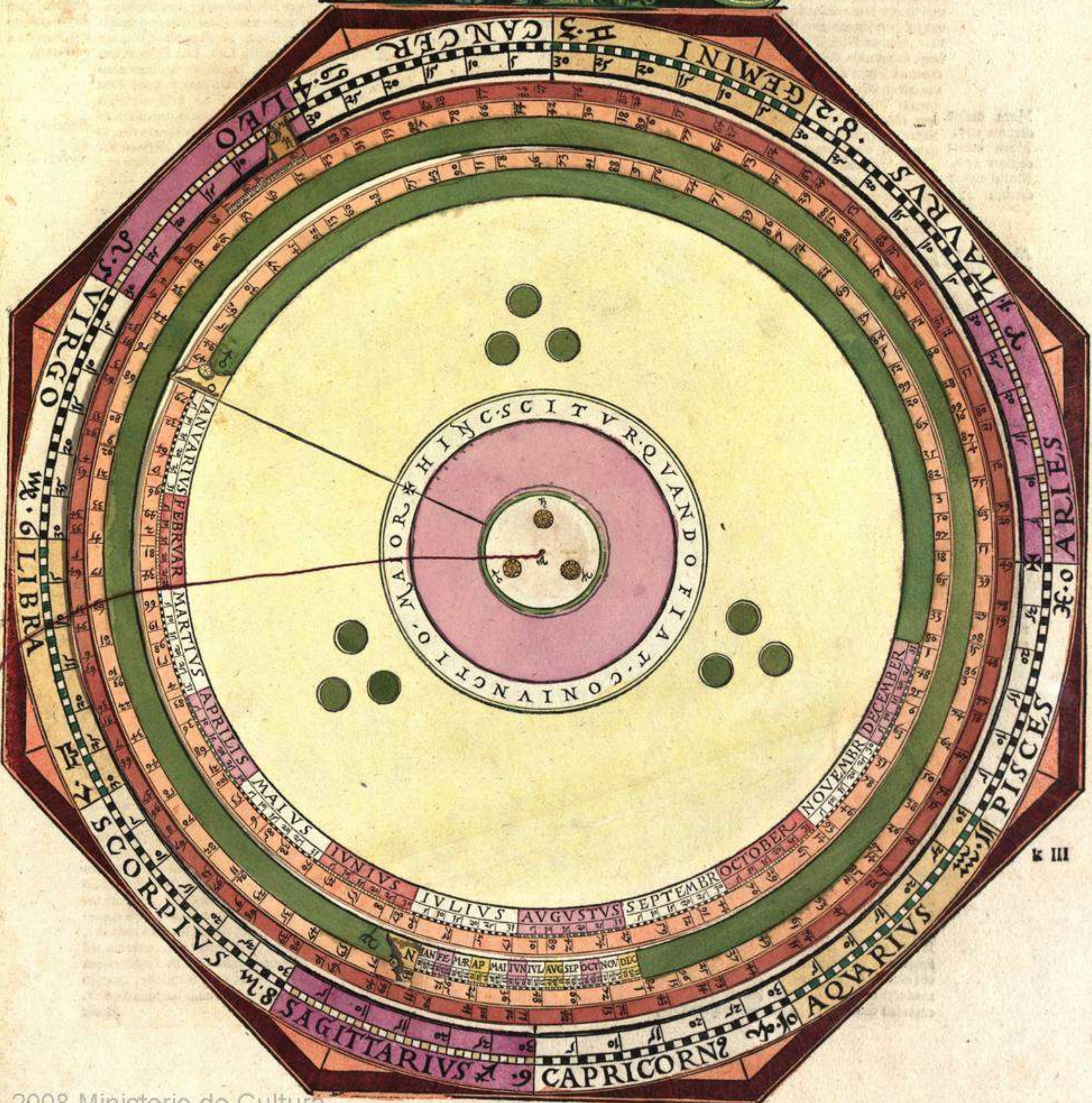
TABVLA MEDII MOTVS SATVRN

TABVLA MEDII MOTVS IOVIS

TABVLA MEDII MOTVS MARTIS

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum			Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.			Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.		
Ann ^o	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Ann ^o	Radices post Christum.	Radices ante Christum.	Ann ^o	Radices post Christum.	Radices ante Christum.
	S. G. M.	S. G. M.		S. G. M.	S. G. M.		S. G. M.	S. G. M.
Christi	2 14 5	2 14 5	Christi	6 0 32	6 0 32	Christi	1 11 24	1 11 24
100	7 7 33	9 20 37	100	11 6 45	0 24 19	100	3 12 58	11 9 49
200	0 1 1	4 17 9	200	3 12 58	7 18 6	200	5 14 33	9 8 14
300	4 14 29	0 3 41	300	9 19 11	2 11 53	300	7 16 8	7 6 39
400	9 17 58	7 10 13	400	2 25 24	9 5 40	400	9 17 43	5 5 4
500	2 11 26	2 16 45	500	8 1 37	3 19 27	500	11 19 18	3 3 29
600	7 4 54	9 23 16	600	1 7 50	10 23 14	600	1 20 53	1 1 55
700	11 28 22	4 29 48	700	6 14 3	5 17 1	700	3 22 27	11 0 20
800	4 21 50	0 6 20	800	11 20 16	0 10 48	800	5 24 2	8 28 45
900	9 15 18	7 12 52	900	4 26 29	7 4 35	900	7 25 37	6 27 10
1000	2 8 46	2 19 24	1000	10 2 42	1 28 22	1000	9 27 11	4 25 35
1100	7 2 14	9 25 56	1100	3 8 55	8 22 9	1100	11 28 47	2 24 1
1200	11 25 41	5 2 28	1200	8 15 8	3 15 56	1200	1 0 21	0 22 26
1300	4 19 10	0 9 0	1300	1 21 21	10 9 43	1300	4 1 56	10 20 51
1400	9 12 38	7 15 31	1400	6 27 34	5 3 30	1400	6 3 31	8 19 16
1500	2 6 7	2 22 4	1500	0 3 47	11 27 17	1500	8 5 6	6 17 41
1600	6 29 25	9 28 36	1600	5 10 0	6 21 4	1600	10 6 41	4 16 6
1700	11 23 3	5 5 8	1700	10 16 13	1 14 51	1700	0 8 16	2 14 32
1800	4 16 31	0 11 39	1800	3 22 26	8 8 38	1800	2 9 50	0 12 57
1900	9 9 59	7 18 11	1900	8 28 40	3 2 25	1900	4 11 25	10 11 22
2000	2 3 27	1 24 43	2000	2 4 53	9 26 12	2000	6 13 0	8 9 47
2100	6 26 55	10 1 15	2100	7 11 6	4 19 59	2100	8 14 35	6 8 12
2200	11 20 23	5 7 47	2200	0 17 16	11 13 45	2200	10 16 10	4 6 38
2300	4 13 51	0 14 19	2300	5 23 32	6 7 32	2300	0 17 44	2 5 3
2400	5 7 19	7 20 51	2400	10 19 45	1 1 19	2400	2 19 19	0 3 28
2500	2 0 47	2 27 23	2500	4 5 58	7 25 6	2500	4 20 54	10 1 53
2600	6 24 26	10 3 55	2600	9 12 1	2 18 53	2600	6 22 29	8 8 18
2700	11 17 43	5 10 26	2700	2 18 24	9 12 40	2700	8 24 3	5 28 43
2800	4 11 12	0 16 58	2800	7 24 37	4 6 27	2800	10 25 38	3 27 9
2900	9 4 40	7 23 30	2900	1 0 50	11 0 14	2900	0 27 13	1 25 34
3000	1 28 8	3 0 2	3000	6 7 3	5 24 1	3000	1 28 48	11 23 59
3100	7 21 36	10 6 34	3100	11 13 16	0 17 48	3100	5 0 23	9 22 24
3200	11 15 4	5 13 6	3200	4 19 29	7 11 35	3200	7 1 58	7 20 49
3300	4 8 32	0 19 38	3300	9 25 42	2 5 22	3300	9 3 33	5 19 15
3400	9 2 0	7 26 10	3400	3 1 55	8 29 9	3400	11 5 7	3 17 40
3500	1 25 28	3 2 42	3500	8 8 8	3 22 56	3500	1 6 42	1 16 5
3600	6 18 36	10 9 14	3600	1 14 21	9 16 41	3600	3 8 17	11 14 30
3700	11 12 24	5 15 46	3700	6 20 34	5 10 30	3700	5 9 52	9 12 55
3800	4 5 52	0 22 17	3800	11 26 47	0 4 17	3800	7 11 27	7 11 20
3900	8 29 20	7 28 49	3900	5 1 59	6 28 4	3900	9 13 2	5 9 46
4000	1 22 49	3 5 21	4000	10 0 31	1 21 51	4000	11 14 36	3 8 11
4100	7 16 17	10 11 53	4100	3 15 46	8 15 38	4100	1 16 11	1 6 36
4200	11 9 45	5 18 25	4200	8 21 39	3 9 25	4200	3 17 46	11 5 1
4300	4 3 13	0 24 57	4300	1 27 52	10 3 12	4300	5 19 21	9 3 26
4400	8 26 41	8 1 29	4400	7 4 5	4 26 59	4400	7 20 56	7 1 52
4500	1 20 9	3 8 1	4500	0 10 18	11 20 46	4500	9 22 30	5 0 17
4600	6 13 37	10 14 33	4600	5 16 31	6 14 33	4600	11 24 5	2 28 42
4700	11 7 6	5 21 5	4700	10 22 44	1 8 20	4700	1 25 40	0 27 7
4800	4 0 34	0 27 36	4800	3 28 57	8 2 7	4800	3 27 15	10 25 32
4900	8 24 2	8 4 9	4900	0 5 10	2 25 45	4900	5 28 50	8 23 57
5000	1 17 30	3 10 40	5000	2 11 23	9 19 41	5000	8 0 25	6 22 23
5100	6 10 58	6 17 12	5100	7 27 16	4 13 18	5100	10 1 59	4 20 48
5200	11 4 26	5 23 44	5200	0 23 49	11 7 15	5200	0 3 34	2 19 13
5300	3 27 54	1 0 16	5300	6 0 2	6 1 2	5300	2 5 9	0 17 38
5400	8 21 22	8 6 48	5400	11 6 15	0 24 49	5400	4 6 44	10 16 3
5500	1 14 50	3 13 20	5500	4 12 28	7 18 36	5500	6 8 19	8 14 29
5600	6 8 18	10 19 52	5600	9 18 41	2 12 23	5600	8 9 53	6 12 54
5700	11 1 46	5 26 24	5700	2 24 54	9 6 10	5700	10 11 28	4 11 19
5800	3 25 14	1 2 56	5800	6 1 7	3 19 57	5800	0 13 3	2 9 44
5900	8 18 42	8 9 28	5900	1 7 20	10 23 44	5900	2 14 38	0 8 9
6000	1 12 10	3 15 59	6000	6 13 33	5 17 31	6000	4 16 13	10 6 34
6100	6 5 39	10 22 31	6100	11 19 46	0 11 18	6100	6 17 48	8 5 0
6200	10 29 7	5 29 3	6200	4 25 59	7 5 5	6200	8 19 22	6 3 25
6300	3 22 35	1 5 35	6300	10 2 12	1 28 52	6300	10 20 57	4 1 50
6400	8 16 3	8 12 7	6400	3 8 24	8 22 38	6400	0 12 32	2 0 15
6500	1 19 31	3 18 39	6500	8 14 39	3 16 25	6500	2 24 7	11 28 40
6600	6 2 59	10 25 11	6600	1 20 52	10 10 12	6600	4 25 42	9 27 5
6700	10 26 27	6 1 43	6700	6 27 5	5 3 59	6700	6 27 16	7 25 31
6800	3 19 55	1 8 15	6800	0 3 18	11 27 46	6800	8 28 51	5 23 56
6900	9 12 23	8 14 47	6900	5 9 31	6 21 33	6900	11 0 26	3 22 21
7000	1 6 51	3 24 18	7000	10 15 43	2 15 20	7000	1 2 1	1 20 46

III

ENVNCTIATVM TRICESIMVM TER.

Ex hora Natiuitatis cognita, tempus Morae infantis in vtero reperire, & consequenter conceptionis horam cognoscere.

RATIONE SIMVL ET EXPERIETIA comprobati est, foetus quide alios septimo, alios octauo, alios nono, alios decimo vel circiter mense, post conceptionis tempus nasci, neq; genituras citra vllas consistere, neq; vltra porrigi. Intra illos enim terminos nati, simile quid cum fructibus maturis, qui vltro labuntur, faciunt, minores autem septem mensibus partus tanq; erudi & imperfecti, & veluti poma immatura violentia quadam a stirpibus auulsa, ex vteris ruunt, vnde fit, vt ante septimum mensem nunq; aut rarissime viuus lucem foetus subeat. Septimo etiam mense nasci dicuntur illi qui in Nouilunijs aut Plenilunijs aut postridia illorum concepti sunt. Eiusmodi igitur nascendi fines naturae cum viderent inesse astrologi, diligentius inde putantes tempus quo foetus vtero includitur, a feminis vsq; iactu, in partes tres distribuere voluerunt, vocantes easdem mansiones seu moras. Sic, vt prima diceretur, (quam 288 dies constituunt) mora maior. In qua nasci infantem, cum luna horizontem paulo ante subierit, adhuc ad finem Sextae domus hereat, contingit. Secunda mansio vocata est media, quae 258 diebus perficitur, post totidem enim dies in hac partus aeditur, luna recte horoscopus tenente. Tertia mansio 273 dies continet, Minor dicta. In hac oritur foetus cum luna horizontem est iam a parte occidentis subitura. Quoties igitur oblata natiuitatis hora locus Lunae ex iam dictis aliquis non fuerit, intellectu promptum, quod Mansio etiam diuersa a prioribus esse debeat, velut infra declarabitur.

¶ Abortiuos omnes septimoq; mense natos hoc nostro dogmate, quo videlicet moram in vtero perquirere docemus non teneri praedicimus. Sed tñ eos qui 9 aut 10 mense, vt patet, & recte fieri solet, educuntur. Si igitur fidem habemus per uetusto rerum celestium traditori Hermeti, perpetuo gradus ille caeli qui tempore natiuitatis estimata (estimata voco, in qua non ad punctum vsq; seu minutum venit) horoscopus tenuit, idem cum eo est gradu, quem luna conceptionis momento occupat. Et contra gradus Lunae qui natiuitatis tempore existit, idem conceptionis hora ascendens erat. Qua sententia non pauci Arabum fuerunt, gloriantes se, experientia teste, sufficienter rem firmasse. Illis tamen Ptolemaeus refragari 51 Centiloquii sui aphorismo videtur his verbis. In quo signo luna est geniturae tempore, illud in conceptu fac ascendens, & in quo signo inuenta fuit in conceptu, illud aut eius oppositum fac ascendens in partu, in quibus Ptolemaeus non de gradu sed signo, loqui certum est, non nulli tamen sunt, quibus videtur non modo signum, quod Luna tempore geniturae incoluit, ascendens fuisse conceptus, verum sed idem signum horoscopus conceptus aut oppositum occupasse. Hac nos qualisqualis tandem sit controuersia posthabita communem viam indagandi moram foetus in vtero materno sequemur. Horoscopus primo natiuitatis cuiusq; ratificatus, per quem genethliaci corporum symptomata seu accidentia scrutari solent. Quemuis igitur sequenti figura vsurum, estimataq; geniturae ascendens firmaturum, aut moram nati in vtero prompte cognitum, admonitum volo, quo primum omnium ea quanta potest diligentia horam & minutum geniti percontari studeat, id enim natiuitatis hora estimata dicitur, obstetrices namq; & alii, plerumq; de hora sexta vel septima interrogati, respondere, inter sextam & septimam, solent aut de tertia vel quarta, inter tertiam & quartam contigisse referunt, & similia. Ad questionem igitur figura celestis erigenda erit, vt si quis inter 6 & 7 mam dicat, figura ad sextam horam & 30 m extruatur, vt si dicatur 6 horae propius tempus accedere, ad 6 horam & 20 m, Si vero vicinius 7 mae Horae responsus est, ad horam 6 m 40 figura constituatur. At si perfectam temporis rationem audias iam in nullo sollicitus ad eandem eriges. Qua erecta primum ascendens, deinde locum lunae contemplaberis, gradum & minutum ascendens in succedentis instrumenti Zodiaco queres, indicemq; Q cui inscribitur ASCENDENS, eidem inuento impones. Posthac filum per lunae locum in Zodiaco duces, & filum in limbo exteriori rotulae inferioris diem & horam mora ostendet. Idem filum retine inuariatum, diemq; morae eidem substitue superioris rotulae, & index illius rotulae R diem conceptus in Calendario dabit, vbi stude vna cum die horam quoq; conceptionis cognoscere, Diem morae superioris rotulae inter triginta dies (quia dies minoris morae scz 258 vsq; 288 signati sunt) his verbis **DIES MORAE**, venaberis. Dierum quilibet quatuor partes gerit, quarum singulae 6 horas notant, praeter q; in extremo rotulae mobilis & infimi, vbi dies quilibet 24 partes continet. Quocirca opus hic est animaduersione, quam horam filum orbis infimi contingat, eandem enim seu diem seu horam in rota superna inquires, filiq; subdes.

Hora

Mora maior dierum 288.
Mora media dierum 258.
Mora minor dierum 273.

Abortiuu huius regulae eximur.

Variis opinionibus de mora inuenienda.

Communis morae inquitende ratio.

Hora dieq; conceptionis repertis, horae eadem, vel minutis quoq; si potes locum Lunae respondentem iustura, id quod ex instrumento Lunae notum erit. Locus siquidem ille Lunae, verus Horoscopus temporis natiui dicitur. Horoscopo habito figuram coeli alteram (cui nomen figurae coeli per conceptionem verificata erit) postremo extrue. ¶ Canonis praemissi documentum tale sit. Quonia Imperator diuus Carolus Gandauigenitus est, Thema celeste meridiani illi siue polari loci eius elevationi conueniens, temporisq; natiuitatis scilicet Floris 15 m 44 pomeridianis consentaneum erige. Ibi autem nihil omnino tempus aequari postulat. Ascendens igitur huius est 9 g 31 m 7, cui ostensorem Q adiungens, filum per locum Lunae, qui est 7 m 7, diriges. Et illud in limbo extremate dies Morae 272, horas 19, minuta 12 ostendet. Eisdem dies, Horas &c. in superiori rota cum inuestigaueris sub filum protinus reduc, quo facto index R in Calendario rotae inferioris 27 diem Maii, Horam 8 m 32 ante meridiem, anni nempe praecedentis 1499 natiuitatem caesarem commonstrat. Illa autem hora lunam possidisse 17 g 21 m 7 cernis. Id quod verum huius geniturae ascendens est. Communis autem hic operandi modus dicitur. Nunc quid ego sentia beneuolus non calumniator adiungam, Mihi quidem longe consultius esse videtur, si latitudinem Lunae consideremus, locumq; Lunae ab ecliptica mutemus illum, qui tempore natiuitatis, vna cum Luna circulum positionis eundem efficit, non autem longitudinis gradum, hoc enim pacto Luna praecise in ascendentem venit, Horizon quoq; eundem positionis circulum constituit. Media itidem adamussim 273 dierum cum sit recte sicut ante factum in 27 diem Maii, Horam 3 m 44 ante meridiem incidit, Lunae in 14 g 28 m 7, reperitur, quam pro ascendente agnosces. Regi FERDINANDO Natalis Medina vrbs, vt saepe iam dictum est. In hora natali scz 8 m 47 antemeridianis, Luna gradum 1 m 20 occupauit. Ascendens ipsum gradum 2 m 45 II fuit. Iam Q index ascendenti super illatus filum q; loco Lunae adductum cum sit ipsum in limbo rotae Q Moram Regis, dies videlicet 280, Horas 12 m, 10 indicabit. Quam Moram vbi requisieris in rota superiori filiq; substitueris ab indice R protinus diem 2 Hor: 11 m 37 lunis, anni 1502 designari videbis, quod tempus concepti Regis certum est. Huic tempori locus Lunae respondens, qui est gradus 25 m 42, ascendens natiuitatis omnino fuerat. Quamq; vero plerumq; astrologorum pars hunc modum sequatur, putauerim tamen esse tutius verum Lunae locum, (quandoquidem mora nati conceptusq; hora per medium Lunae motum indagatur) accipere, & imitari. Hoc enim modo licet vel per mediam horam lapsus fiat non tamen vltra 10 m contigit errare in loco Lunae. Proinde conceptionis die habito, gradum Lunae pro ascendente ad horam estimatam suppone. Per gradum autem Solis horam quare, qua scz Lunae gradum in ascendente contingit esse, ea ad minutum quaesita Lunae locum ad idem momentum considera, hunc enim gradum meo iudicio pro ascendente recte vsurpabis, qualis in imperatoria natiuitate gra: 11 m 44, in regia vero genitura, gradus 27 m 55 fuit.

Exemplum CAROLI.

Alius indaganda morae modus diuersus a communi.

Exemplum Regis FERDINANDI.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVAR.

Fortunae, vt dicuntur, rerumq; omnium quantum ad astrologiam attinet, partes, praesenti figura expedito nosse.

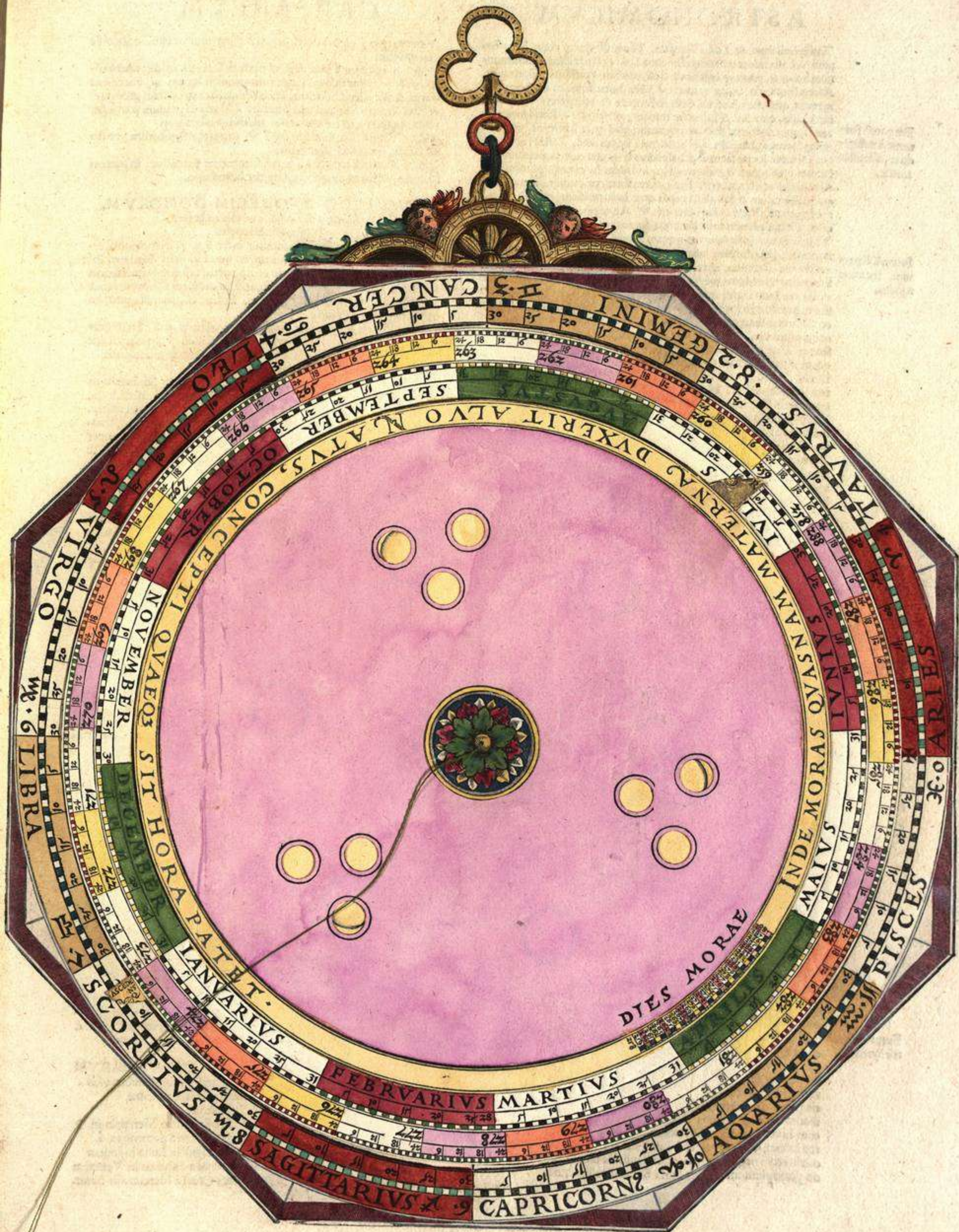

HOC IN LOCO PARS nihil est aliud, q; duorum significatorum rei cuiusdam in Zodiaco distantia, secundum ordinem signorum numerata, eiusdemq; secundaria ab horizonte incipienti per Zodiacum iterata dimensio. Significatores autem planetas intelligo rei cuiusvis iudicanda praesides. Horum si ambo qualitibus vel appellationibus conueniunt, vt in Calido, Frigido &c. aut Masculinitate, diurnitate &c. iam praestantiori dominium vel pars defertur, quae ab illo, non ab inferiore, mutuanda est. Huius si in significatione impares sint, vt altero diurno altero nocturno, iam pars a diurno per diem, a nocturno per noctem sumitur, quamq; Abumafar neget partem eligendam nisi ex duobus simul rem aliquam significantibus. Prudentiores astrologorum sanctorum quaedam & veneratione maxima, ea quae ad partes attinent coluerunt, arbitantes ita fieri oportere, cum omnia quae vitam nostram teneant a loco seu partibus fortunae potissimum deriuari soleant. Solem enim & Lunam, quoniam actiones, loca, tempora vicinissima omnia teneant, non inmerito naturae parentes esse voluerunt. Lunam enim materiam praeparare, Solem formam inducere, Hanc noctem, illum diem gubernare, Alteram corpus, alterum animum vegetare &c rationibus firmissimis asseruerunt. Obseruatum amplius antiquis Soli ascendente deberi eadem ratione, quando ascendens vel horoscopus non secus atq; Sol vitam humanam tueatur.

Quid sit pars fortunae.

Simile

Simile iudicium de Luna ferentes. Nam illi quoque suum horoscopus vel ascendentem tanquam cum Sole non parum communio- nem habenti, pauloque inferiora Sole oriendo prestanti, assignarunt. Ascendens vero Luna eatenus a Solis horoscopo in ecliptica dire- merunt, quatenus Luna a Sole differt, ita ut ascendens utriusque pari interuallo, quo Sol & Luna separantur, differrent. Ascendentem au- tem Lunae fortunae partem vocarunt, ideo quia Luna sit, corpus, opes, formam, huiusmodique accidentia significare. Partis fortunae seu fortunae locus secundum aspectu utrasque una cum luminarium fe- licitate praefagium optimum est, quod idem in caeteris partibus di- scernendis consilium erit. Pars autem fortunae omnes alias excellit quemadmodum & luminaria ipsa quae huic praesunt, reliquos plane- tas superant. Partis character est ☿. At triplex est partium inqui- sitio. Prima planetarum, Secunda domorum, Tertiarem aliarum.

Per partem for- tunae intellige- dum ascendens Luna.

Inueniendi par- tem fortunae modus.

Ultima in reuolutionibus annorum mundi utimur, unde caritatem annonae, vel vilitatem, abundantiam, defectum & huiusmodi, praenoscimus. Fortunae igitur partem in praesentia habiturus organi subordinati membra considera. Rotam primo infimam & mobilem vides, cui index cum inscriptione ASCENDENS inest, in rotula illa Signa duodecim scribuntur, per quae duorum locorum in Zodia- co distantiae summuntur, si index gradui iungitur illi, a quo distantia computare vis. Altera deinde est rota, mobilis, superior priore, ostendit forem T gerens, & characterem ☿ qui non modo fortunae, sed etiam aliarum rerum partes representat, quamobrem instituitur INDEX PARTIVM. Hic ubi super locum illum, a quo nume- rans incipit, sistitur. Huius instrumenti usus manifestus est, ut lo- cum partis si diurnum aliquem inquiris, principio solis gradum in Zodiaco perspicito, cui indicem ASCENDENS applica, ostensio- rem vero alium Lunae loco in Zodiaco adduc. Postea indices utrosque inuariatos simul promoue, donec ASCENDENS index gradum Zodiaci ascendentem contingat, & index partium extemplo locum partis fortunae indicabit. Locum partis nocturnum habere volens, indicem rotae inferioris super locum Lunae, superioris autem super locum solis ponat. Deinde utrumque simul, salua distantia, quoad inferior ascendentem gradum in Zodiaco teneat, circum agat, sic enim superior index partis locum dat. Quamuis autem Arabes & praecipua astrologorum pars, istum partis nocturnae modum efferat, Ptolemaeus tamen in 88 Centiloquii sectione, & praesertim in libro Apotelesmatum reprobare videtur. Perpetuo enim a ☉ in ♃, nec econtrario, tam diu quam noctu partes eligenti pergendum do- cet. Hanc diuersitatem admonuisse obiter volo, non in hoc, ut Ara- bum conatus improbem, sed quos nunquam non reuereor, sed ut quid Ptolemaeus hoc in loco quoque sentiat iudicatio relinquam.

Exemplum CAROLI, Imperatoris.

Imperatorius natalis Ascendentem in ♁ 31 m ♃ habuit Gandauiano scz Horizonte, dum ☉ 14 34 m ♋, ☽ vero 7 37 m ♃ obirent. Partem fortunae collecturus inde, rotulae inferne indicem ad locum ♃ ducito (tempus enim est nocturnum) ab hinc ostensor T superior ☉ locum demonstrat, ambobus pos- stea aequaliter distantes promoue (quod commode facies, si cera utramuis connectas) quousque ascendens index gradum 9 m 31 ♃, qui est horoscopus natiuitatis, teneat. Ibi enim confestim ostensor par- tium fortunae partem a scz 16 m 58 ♋ ob oculos dabit, & hoc secundum Arabes, sed Ptolemaeum sequens 3 gra. 4 mi. m vi- debis. Sed nondum videtur satis factum fortassis, nisi natiuitatem etiam diurnam cernas.

Exemplum Re- gis FERDI- NANDI.

Regem igitur Ferdinandum proponas natum sub ascendente 9 3: II Medinae Hispaniae Hora 8 mi: 47 ante meridiem. Quo nomine a ☉ in ♃ cum parte fuerit eundem. Indicem proinde infe- riorem, ascendentis nempe ad ☉ gradum, qui est 28 gra: 55 mi: 31 sisse. Superiorem vero ad ♃ locum scz gra: 1 mi: 20 m. Quo facto rotas utraque manu leuatas circumduc, donec ascenden- tis index horoscopus Regis, qui est gra. 2 mi. 45 II continet. Et fortunae partis partem ostensor gra: scz 6 mi 35 m indicabit. Paulo ante diximus triplicem esse partium inuentionem, quarum singu- las nunc ostendere tempestiuum est. Quoniam autem fortuna pars, quae & Luna dici potest, omnes alias dignitate superat, frequentio- ri reliquis omnibus in usu sit, merito hic quoque primum locum si- bi vendicat, ut tanquam argumentum cum caeteris partibus agen- di se praebat. Quoniam vero futurorum pars, quae 44 solis dici- tur, prima statim omni in negotio se offert (nam si Iouis partem in- uestiges, solis pars siue futurorum praesciendi venit) volo hanc etiam priorem declarare, usumque huius instrumenti per hanc apertio- rem reddere. Futurorum itaque pars in die sumitur a ☽ in ☉, noctu contra, hoc autem semel intelligas volo de omnibus in vniversum partibus, ut a gradu Lunae usque solis ad locum, iuxta signorum suc- cessum pergas, totidemque insuper gradus ascendenti addas, ad ho- rumque finem futuri partem statuas. Hic sane modus eruendae par- tis priori contrarius est totus. In priori namque a ☉ in ♃ versus ibatur indexque primus solis gradui connectabatur, quod praesens cum Luna facit & ueluti noctu numeratur in praesenti a ☉ con- tra lunam, quod in priori a Luna in solem fieri soluit. Reliquum ostensorum negotium & operandi munus idem cum praedictis, si mo- do principium an sol an Luna sit bene custodiatur.

Futurorum par- tium inuentione.

Aliorum

Aliorum quoque planetarum partes, vel partium loca in Zodiaco sic inueniuntur.

- ☿ Pars h queritur a loco eius ad partem fortunae in die, noctu con- tra Iouis accipitur in die a parte futurorum in locum ♃, nocte con- trario, & ascendenti adiicitur, hoc est enim barbare, partes proiicere.
- ♁ Pars Martis siue audaciae interdiu a Marte in gradum partis for- tunae, capitur nocte a conuerso, additurque ascendenti.
- ♂ Pars Veneris summitur in die a ☿ in partem futurorum, noctu a contra, iungenda ascendenti.
- ☿ Pars Mercurii interdiu a parte futurorum summitur, in partem fortunae, noctu ex diuerso, & iungitur horoscopo.

QUOMODO DVODECIM DOMORVM.

caeli partes in Zodiaco numerandae sunt.

Primae domus partes

Pars ascendentis seu vitae sumitur in die a ♃ in Saturnum a re- gione noctu, conferturque ascendenti, eo quod idem sit discrimen Iouis & Saturni, quod ascendens eiusque partis, vel quod equo spacio distant & Iupiter & ascendens (secundum ordinem signorum nume- rando) quo Saturnus & pars inuenta. Et haec est generalis quaedam partium omnium ratio.

Pars Hilech accipitur in die a gradu coniuunctionali (si natiuitas fuerit coniuunctionalis) vel a gradu praeuentionali (si natiuitas fuerit praeuentionalis) usque ad gradum ♃ & proiicitur ab ascendente.

Secundae domus partes.

Pars substantiae in die & nocte, a domino domus substantiae in gradum & minutum domus substantiae, & proiicitur ab ascendente.

Tertiae domus partes.

Pars fratrum in die a Saturno in Iouem, nocte econuerso, & ad- Pars beneuolentiae fratrum in die a ☉ in ♃, in nocte econ- uerso, ☿ si fuerit h sub radiis, accipitur in die a Sole in ♃, in nocte econuerso, semper intellige adiectionem ad ascendentem.

Quarta domus partes.

Pars patris in die a Sole in ♃, noctu econtra. Pars mortis in die a Saturno in ♃, in nocte econuerso. Pars Auorū in die a domino domus Solis in ♃, in nocte econtra. Pars parentū siue cognationis in die a ♃ in ☽ in nocte econtra. Pars hereditatum, tam die quam nocte a Saturno in ♃.

Quinta domus partes.

Pars filiorum in die a ♃ in Saturnū de nocte a ♃ in Iouem, Pars scientiae filii in die ac nocte a ☽ in Iouem.

Sexta domus partes.

Pars azemene in die a Saturno in Martem, noctu econuerso. Pars seruorum in die a Mercurio ad lunam, nocte a luna in ♁. Pars egritudinis a domino suae domus ad gradum domini ascen- dentis & adde ad gradum octauae domus.

Septima domus partes.

Pars coniugii virorum die ac nocte a Saturno in Venerem. Pars coniugii mulierum die ac nocte a Venere in Saturnum. Pars contentionum in die a Marte in Iouem in Nocte econuerso.

Octaua domus partes.

Pars mortis in die ac nocte a ♃ in gra: 8 domus, & additur desu per quod ambulauerit h in suo signo, & computatur ab initio signi in quo est Saturnus. Pars planetae interficientis in die a domino ascendentis in ♃ in Pars anni in quo timetur nato mors vel afflictio seu impedimentū die ac nocte a ♃ in dominū domus coniuunctionis vel praeuentionis. Pars carceris in die a Saturno in partem fortunae, in nocte contra.

Nonae domus partes.

Pars peregrinationis die ac nocte a dño domus 9 in ♃ domus 9. Pars itineris per aqua in die a ♃ in 15 gra: ☽ in nocte econuerso. Pars religionis in die a Luna in Mercurium, in nocte econtra. Pars itineris in terra a dño 9 domus usque ad principium 9 domus.

Decima domus partes.

partes regionis vel regni, & quid operis faciet natus, die ac nocte a Sa Pars regis & regni, in die a Marte in Lunam, in nocte econuerso.

Vndecima domus partes.

Pars amicorum die ac nocte a Luna in Mercurium.

Duodecima domus partes.

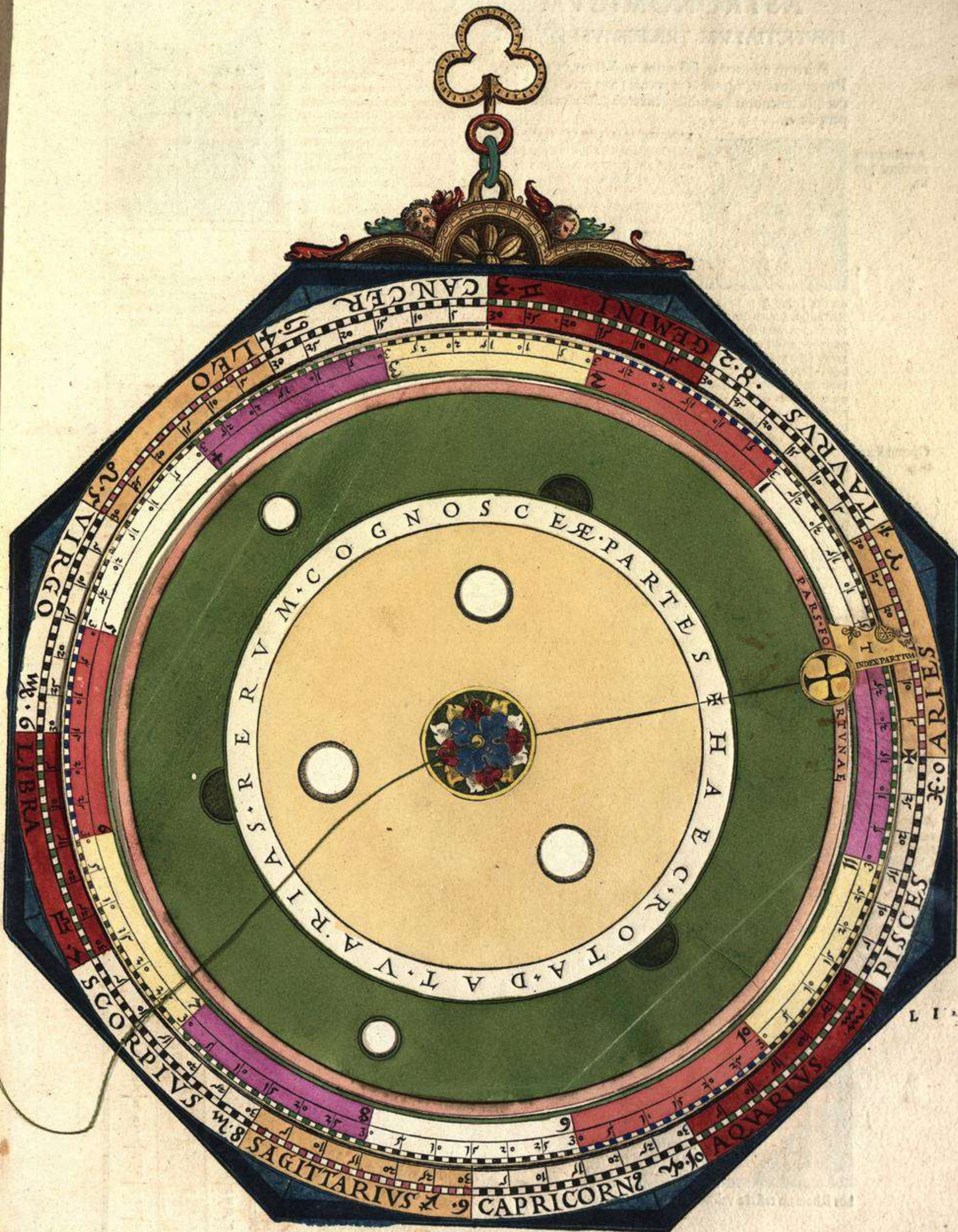
Pars inimicorum die ac nocte a dño domus 12 in gra. domus 12 Pars electionis regis accipitur hora electionis in die a ♃ in Satur- nū, in nocte econuerso & computatur ab ascendente reuolutionis anni. Pars pacis exercituum die ac nocte a Luna in Mercurium.

SEQVNTVR NVNC MVLTIPLES VARIARVM

rerum partes, quarum in annorum mundi reuolutionibus usus esse solet non paruum, unde rerum precia & annonae conditiones iudicantur.

- Pars ordei a Luna in Iouem
- Pars Lentis a Marte in Saturnū
- Pars Fabarum a Saturno in ☽
- Pars Milli a Saturno in ☽
- Pars Ceparum a Saturno in ☽
- Pars oliuarum a Mercurio in ♃
- Pars vuarum a Saturno in ♁
- Pars Siliginis a Luna in Iouem
- Pars vini a Saturno in Venerem
- Pars Croci a Mercurio in Satur.

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM QVINT.

Aureum numerum, festorum mobilium, vt paschatis, Pentecostes &c. Clauem (vt vocant) siue mauiis radicem, per instrumentum hoc subsequens citra difficultatem vllam perspicere.

Aurei numeri inuentor quis sit,

VREVS NVMERVS SIVE CYCLUS Decennalis à Chalceis primus inuentus est, Romam deinde ab hsdem missus, qui Rhomanis vbi cognitus est tantum utilitatis cum summa facilitate complecti, eundem in sua Diaria seu Calendaria transfulerunt, aureis literis describentes, vnde factum est, vt posteris ab omnibus aureus appellaretur numerus. Continet autem in se annos 19 Solares, eò quod post tot annorũ spacium coniunctiones oppositionesq;

omnes Lunæ & solis in idem redire consueverint. Quem vero posterioribus aureus ille numerus non illud quod creditur, prestare posse animaduersus sit, non magis hunc aureum quam argenteum aut plumbeum dici consueverunt, imò dignum qui planè tolleretur iudicant. Esto autem huic coniunctionum oppositionumq; negotio sit Inhabilius, non tamen iccirco statim (nam in alijs vsus non posthabendum sui prebet) abijciendus erat. Cyclus itidem qui dicitur clauium totidem annos 19 complectitur, quorum ordo quottannis mutari solet, neq; debito processu pergere. Per hunc cyclum festorum mobilium tempora, præsidio aurei numeri, annuatim futura eliciuntur. ¶ Anni cuiuspiã propositi aureum numerum vel cyclũ clauium scituro, ante omnia centenarius decreti temporis, tanquam in regro numero imperfectior aut minor, ex tabula coram descripta capiatur, & hoc tempore post Salutis ortum habito, literam alphabeticam cominus repertam, in succedenti rota, cui litere ab A vsq; T insunt, contueatur, & cum ostensore X signetur. Annos post hac præstitutos in circulo spirali (qui annos ab 1 vsq; 100 gerit) legatur, quo lecto, lineas intra binas à centro ductas, limborum pergenti, cyclus vel aureus numerus in limbo extimo conspicietur, sicuti & interiori centrorum redeunti cyclus clauium manifestabitur. Quod si ante Christi tempus idem cupias, ita ages. Millenarium vna cum centenario propositum tuum excedente in tabella queres, ab illo propositum demens, residuum in spirali reuolutione venaberis, vnde recta intra lineas transgresso in externo limbo aureus numerus, in interno cyclus clauium, occurret. ¶ Istius rei methodum certam accipe. Ortus est Imperator Diuus CAROLVS Quintus anno 1500 post Christũ, 1500 sumpta ex tabula, litera A secũ habere cernitur. A litera index adiunctus, qui idem centenariũ precise denotat, Aureum numerum ostendit 19, Cyclum festorum 38. Imperatorum hocce exemplum obscurius paulo adhuc esse videtur, eò quod præcisè in centenarium incidat, quo circa adhuc altero tanquam manifestiori agendum est. ¶ Regem FERDINANDVM natum audiuius anno 1503 à Christo. Centenarius minor 1500 in tabula literam A indicat, cui index si adiungitur, in circulo voluminoso 3 annus, veluti residuum inspiciatur, & aureus numerus 3 in limbo extimo, cyclus clauium 34 in intimo apparebunt. Cyclus scilicet uetur, paulo post festis mobilibus inquirendis idoneus. ¶ Tertium exemplum. Rhomano Imperio cum IULIVS Cæsar præesset, annus ante Salutem 45 agebatur. Huic tempori aureum numerum cyclumq; clauium competentem dum cupio, primum è tabula quæ inscribitur ante Christum, numeri propositi maiorem centenarium scilicet 100 eximo, propè centenarium 100 E literam videns, eam cum indice mobilis orbiculi signo. Hinc à 45 anno directè ascendenti in limbo primo 3, id est, aureus numerus, in secundo 34, qui est cyclus clauium offertur, quæ duo eo tempore, licet horum alteri vsus non fuerit, esse tamen poterant. Si nunc aureum numerum ad annum 100 in quo Christus orbi natus est quæres, vnitasque tunc pro cyclo decennali habita est, proueniet.

Operandi modus,

Exemplum CAROLI Imperatoris,

Exemplum Regis FERDINANDI

Aureus numerus IULII Cæsaris tempore Christum antecedentis.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEXT.

Cyclum Inditionis Rhomanæ omnibus annis competentem dicto citius inuenire.

bus Rhomanæ referre valentibus, tria temporum discrimina, que scilicet

ΥΚΛΟΣ GENERALE VOCABULUM est spacij quod in orbem redeat, Cyclus ille Inditionarius quindecim annos includit, qui tria lustra constituit, adhuc Rhomanis non minus quam olim frequenti in vsu habita, vt passim & in cancellijs, vt vocant, seu melius scribarum contubernijs, & notariorum instrumentis siue codicillis videre est. Origo cycli huius eiusmodi, Romanis vniverso ferè orbi dominantibus, & ob id egre tributa annua à singulis gentibus

CAESAREV.

scilicet pendendis tributis limites foret, deputati sunt, quodlibet autem temporis spacium 5 annos complexum fuit, ita, vt in primi lustris sine autũ vrbè adferretur ab omnibus, pro maiestate nimirum Rhomani populi, splendoreq; imperij asserendis significandisq;. Secundo lustro peracto, id est, anno decimo argentum, stipendijs militum impensum. Tertius autẽ lustris terminus, es & ferrum, pro armorum reparatione exegit. Iccirco & illud apud gentes Rhomanorũ edictum percrebuit de Inditionis anno omnibus codicillis, libellisque inferendo, (vt videlicet manifestior vberiorq; Inditionis memoria nationibus redderetur) quo sine inditionis numero, irrita seu fide omni priuata instrumenta singula, non secus atq; nostra sine sigillis inualida sunt, haberentur. Sub finem cuiuslibet quinquennij comporta to simul à gentibus Rhomanis censu, Rhomani cum omnigena factorũ pompa orbè lustrare soliti sunt. Habiturus cyclũ quottannis addo 3 proposito annorum numero (tertia enim inditione iuxta Dionisium Abbatem Christum natus est) summamq; collectam per 15 partire, sic enim in residuo cyclus apparebit. Illud adhuc clario re manu ductione intelligas sic volo. ¶ CAROLVS Cæsar anno 1500 est ortus, quibus addantur 3, proueniunt 1503, quæ distributa per 15, quotientem 100 reddunt, illum abijciens 3 que restantia pro cyclo vero Inditionis pone. ¶ Regi FERDINANDO natalem esse annum 1503 no uimus, cui 3 adiecta cum fuerint, diuisaq; reliqua per 15, Inditio 6 (posthabitis in quotiente 100) prodibit, ¶ Item cyclum huic 1539 debitũ habitorum addo 3, pdeunt 1542, quæ per 15 diuidens inuenio in quoto 102, quæ omitto, vt antea dixi, quoniam nihil aliud quam tot Inditiones à natiuitate domini effluxisse, nempe quindecies centenos duos annos admonent, 12 autem residua huic anno inditionem cõpetere indico. Notandum est semper esse 15 cyclum vbi ex diuisione nihil redundat. Principium Inditionis cuiusuis diẽ Septembris primũ habet, propterea quod id tempus Rhomani aptissimum tributis & persoluendis & rhomam congerendis existimauerunt, ideo quod labores & opere colendæ telluris vbiq; gentium hoc tempore sint remissiores paucioresq;, melle scilicet iam omnium peracta.

SEQVITVR TABVLA RADICVM CYCLI DECENNOVALIS SI VE AVREI NVMERIANTE ET POST CHRISTVM.

Centenarij annorum ante Annũ & post Christi aduentum.	Radices post Christum annis labentibus respondentes.		Radices ante Christum annis labentibus consentaneæ.	
	Christi	Christi	Christi	Christi
100	T	100	T	E
200	O	200	I	K
300	D	300	P	P
400	S	400	A	F
500	N	500	L	L
600	H	600	Q	B
700	C	700	G	M
800	R	800	M	R
900	M	900	C	H
1000	G	1000	N	S
1100	B	1100	D	D
1200	Q	1200	I	O
1300	L	1300	T	E
1400	F	1400	K	P
1500	A	1500	A	F
1600	P	1600	L	L
1700	K	1700	Q	B
1800	E	1800	G	M
1900	T	1900	M	R
2000	O	2000	C	H
2100	I	2100	N	S
2200	D	2200	D	D
2300	S	2300	I	O
2400	N	2400	T	E
2500	H	2500	K	P
2600	C	2600	A	F
2700	R	2700	L	L
2800	M	2800	Q	B
2900	G	2900	G	M
3000	B	3000	M	R
3100	Q	3100	C	H
3200	L	3200	N	S
3300	F	3300	D	D
3400	A	3400	I	O
3500	P	3500	T	E
3600	K	3600	K	P
3700	E	3700	A	F
3800	T	3800	L	L
3900	O	3900	Q	B
4000	I	4000	G	M
4100	D	4100	M	R
4200	S	4200	C	H
4300	N	4300	N	S
4400	H	4400	D	D
4500	C	4500	I	O
4600	R	4600	T	E
4700	M	4700	K	P
4800	G	4800	A	F
4900	B	4900	L	L
5000	Q	5000	Q	B
5100	L	5100	G	M
5200	F	5200	M	R
5300	A	5300	C	H
5400	P	5400	N	S
5500	K	5500	D	D
5600	E	5600	I	O
5700	T	5700	T	E
5800	O	5800	K	P
5900	I	5900	A	F
6000	D	6000	L	L
6100	S	6100	Q	B
6200	N	6200	G	M
6300	H	6300	M	R
6400	C	6400	C	H
6500	R	6500	N	S
6600	M	6600	D	D
6700	G	6700	I	O
6800	B	6800	T	E
6900	Q	6900	K	P
7000	L	7000	A	F

Operandi modus,

Exemplum CAROLI Imperatoris,

Exemplum Regis FERDINANDI

ASTRONOMICVM

ENVNCTIATVM TRICESIMVM SEPTIM.

Cyclum Solarē, Literam dominicalem, annuq; Bisextilem, Interuallum & concurrentes, per instrumentum præfens velocissimè consequi.

Solaris vnde dicatur,

YCLVS SOLIS COMPREHENDIT 28 annos. solaris vocat^r, nō ideo, quia sol tāto tēporis interuallō cursum suū pficiat signiferū peragrādo, sed qđ in 28 annis varietates vniuersæ quæ in litera Solari, id est, dominicali, anno Bisextili, diebusq; concurrentibus eueniunt ad sua principia pristinumq; statum reuertuntur. Aequo annorū circulo Bisextilis vna cum communi anno nullas non ferias seu dies hebdomadæ occupant, id est, tanto annorū lapsu

omnes literæ Calendarii dominicales fiunt, ex bisextilibus duobus integra septimana constatur. Annus autem Solaris diebus 365 constat Iulio Cæsari primum obseruatus, Huius principium cum à meridie summas, sequentis anni principium vesperi post meridiem cæptum est eiusdem diei quo prius cæpit, Secundus annus media nocte auspiciabitur eiusdem diei, aliquid amplius iam promouens, Tertius non eundem magis diem sed auroram sequentem exordio suo vendicabit, sicut & quarto anno eiusdem diei merides rursus principium dabitur, quamobrē dies integra intercalatur quarto quouis anno, id quod fit 6 Kalendas Martii, iterumq; annus incipit in eiusdem diei meridie veluti antea. Intercalatio ista nullibili commodius fieri potest, quam in Februario, eod̄ quod mensis ille omnium breuissimus sit, quam obrem Sexto Kalendas Martias, qui est 24 Februarii dies hoc confieri assolet. Scribitur autem sexto Kalendas bis, literaq; F bis repetitur, quam ob causam annus intercalaris etiam Bisextilis vocatur, quasi Bis sex Kalendas Martias habens. Illi vero duo dies pro vno numerari solent. Tanta autem intercalationis huiusmodi necessitas incumbit, vt nisi fieret, dies natiuitatis Dominicæ aliās in spacio 728 annorum in diem Ioannis Baptistæ recifurus, reliqua vero festa per dimidium annum euariatura sint. Quāq; autem singulis quatuor annis intercalatio iteretur, nihilominus tamen, quia annus non ad vniuersam adeo 365 dierum & 6 horarum est, ephemeris seu Calendarium, sicut videre licet, adhuc in emendatum nobis durat, velut in sequentibus dicitur fusius. E cyclo Solari, literam dominicalem, annos & Cōmunes & Bisextos, Diesq; cōcurrentes venamur. Per figuram sequentem indagare qui cupiet ea, primum è propinqua hic tabula propositi numeri centenarium minorem anno post Christum accepto eliget. Numerus huic centenario collateralis Solaris cyclus vocabitur, eundem in instrumenti limbo extremo seu ampliori videns cū indice X exprime. Annum post hac in circulo spirali propositum requirere, ab inuento limbum vsq; extimum recta traicito, in quo numerum cycli Solaris in interiori literam dominicalem reperies. Si litera dominicalis vna dumtaxat offenditur, annum dices communem, si duplex, annus bisextilis nuncupabitur. Prior autem seu superior literarum dominicalis erit à anni principio in 24 Februarii diem, Secunda vel inferior à 24 die Februarii in finem anni vsq;. Quemadmodum anno nati Redemptoris nostri reperitur 9 prope radicem (qui numerus si Dionisio abbati, cognomēto exiguo, fidem habemus) eo tempore Cyclus Solaris extitit. D C literæ dominicales, quarū D vsq; ad Matthiæ festum dominicas docuit, C ad anni exitum.

Annus Bisextilis quis fit & vnde dicatur.

Operandi modus,

Exemplum CAROLI Imperatoris.

Exemplū Regis FERDINANDI.

Rhomæ conditæ cyclus Solaris, litera dominicalis, interuallum & cōcurrentes extiterunt.

¶ **CAROLI** Imperatoris nati Centenarius est 1500, quo in tabula perspecto 25 iuxta Cyclus sex Solaris exhibet, quem numerū 25 in limbo exteriori querenti E D literæ dominicales offerentur, indicantes CAROLVM esse anno Bisextili genitum. ¶ **Regē FERDINANDVM** anno currenti 1503 natum nouimus. 1500 centenarius dat 25, vt antea, in tabula, quæ in limbo quæsitā, index X signet, in circuloq; spirali 3 reliquis annis inuentis, ab huius directè ad limbum exteriorem promouendo, ibidem 28 cyclus videlicet Solaris, in proximo litera dominicalis A inuenietur. ¶ **Quo pacto & ante Christum sit agendum vno exemplo doceberis.** Tempus igitur Romæ conditæ 753 anni completi ante Seruatorem fuisse feruntur. Centenarius inde maior 800 acceptus, & in tabula examinatus 21 collateralia dabit, quibus in limbo quæsitis, index X sublocabitur, 753 deinde ab 800 subtracta 47 relinquunt annū currentem, in quo vrbs extruicæpit. In circulo igitur gyroso 47 requisita, supra se cyclum Solarem 12, literamq; Dominicalem G huic numero congruum ostendent. Bisextilem annum alia quoq; ratione & expeditissima potes scire sic. Si propositum annorum numerum per 4 diuidas & nihil redundet, annus propositus Bisextilis est, sed hoc in annis post Christum numeratis. Ante vero hoc pacto agis. Propositum à centenario maiore demes, dempti summam deinde per 4 leca bis, veluti in hoc priori vrbs fundatæ exemplo patet, in quo Rhoma tertio anno post Bisextum condita videbatur, cum enim 753 annos post fundationem sex ad Christum elapsos ab 800 subtrahas, 47 remanent, quibus diuisis per 4 supersunt 3, quæ annum tertium post Bisextilem fuisse indicant, Retro ergo à Christo computanti, 754 anni

ASTRO.CAESA

anni completi occurrunt. Literæ Dominicalis subinde variatæ causa est duplex. Vna quod in anno Bisextili 24 die Februarii, f, f, litera bis confestim iteretur, vnde contingit necessariò, sequentes literas vniuersas integro diei spacio transponi, veluti hoc exemplo. CAROLVM Cæsarem anno Bisextili ortum accepim⁹ 24 Februarii, quo die literæ incipiunt diuersificari siue mutari dominicè, Vice si mo quarto enim die f litera apparet, diem Lunæ referens, quoniam E dominicalis in 24 vsq; diē fuit. Quādoquidē aut intercalaris nomine F litera 25 diei quoq; tribuitur, f hoc loco dies Martis appellabitur, tametsi g hucusq; Martis signaturā gesserit. Quā autē annus ita totus vno die nunc super aggregato procedat, nō illepidè à germanis an Schaltiar dicitur, Schalten enim Germani ppriè vocāt, qđ latini circuloquētes, manus pmouere vel protrudere, vel vt sic dicā, pagere vocāt, furschiben, Shaltē enim & furschibē idem diuersis nationibus est. Alterā causam efficit finis anni principiiq; A litera signatum vtrumq;. Sequela siquidē literarū A A duarū facit vt dominicalis nō variari non possit, sicut in anno Bisextili apparet, vt Anno Domini 1502 dominicalis litera B habita est, oportuit ergo literā A diem Saturni possedisse, est autē A litera diei 31 Decēbris. Cū itaq; nouissima Decēbris Sabati dies sit, necessariò primā sequentis anni (in quo nat⁹ est rex FERDINANDVS) qui semper ab A incipit dominicā diē fuisse cōiunctur, ideoq; A litera quæ in anno FERDINANDI dominicalis esse debebat, mutata est. Cū iā plerq; de dominica die meminerimus, nō videbatur abs re esse, si adhuc manifestiora de eadē festiuitate dominica in sequētib⁹ sui vsu frequētiore exhibitura in presentia tractarem⁹. Christiana itaq; ecclesia, quod Iudei Sabatū, dominicū diē nominauit, a Saturni in solis diē digressa nō temere, cū enim Solis die Christ⁹ & nat⁹ sit & mortis victor, nos eodē die vitę triumphans restituerit, qđ miretur⁹ nō potius hūc diē quā Sabatū in quo nihil tale nobis euenerit colere quid cū Iudeis festiuitate nō participamus? à qbus omnis nostra religio abhorere merito debet. A Iudeis autē dies Solis prima Sabati vel feria prima, antiquitus dies Solis, sicut & nobis (der Sonnentag) appellatur, veluti Iudei rursus secundā Sabati, quā veteres diē Lunę, nos (den Montag) dicimus. Restat nūc vt dicamus de internullo breuibus. ¶ Interuallū spaciū est, diē illud quod inter natiuitatis festū & dominicā Esto mihi vel Quinquagesimā intercidit, reliqui vero dies à natiuitate vsq; ad proximā dominicam CONCURRENTES nominantur. Cū autē per literas dominicales hæten⁹ interuallū & festa mobilia inueniri solita sint, alium hoc loco inquirendi modū præscribā, ita vt se vltro & sine negotio querētis offerāt. Cōcurrentes tantūmodo per regulā inuenire docebo. Regula. Literam dominicalem intueri, quæ si A est, cōcurrentem o esse scito, Si B tū cōcurrentes est j & c. vt patet hoc versu.

A 0. B 1. C 2. D 3. E 4. F 5. G 6.

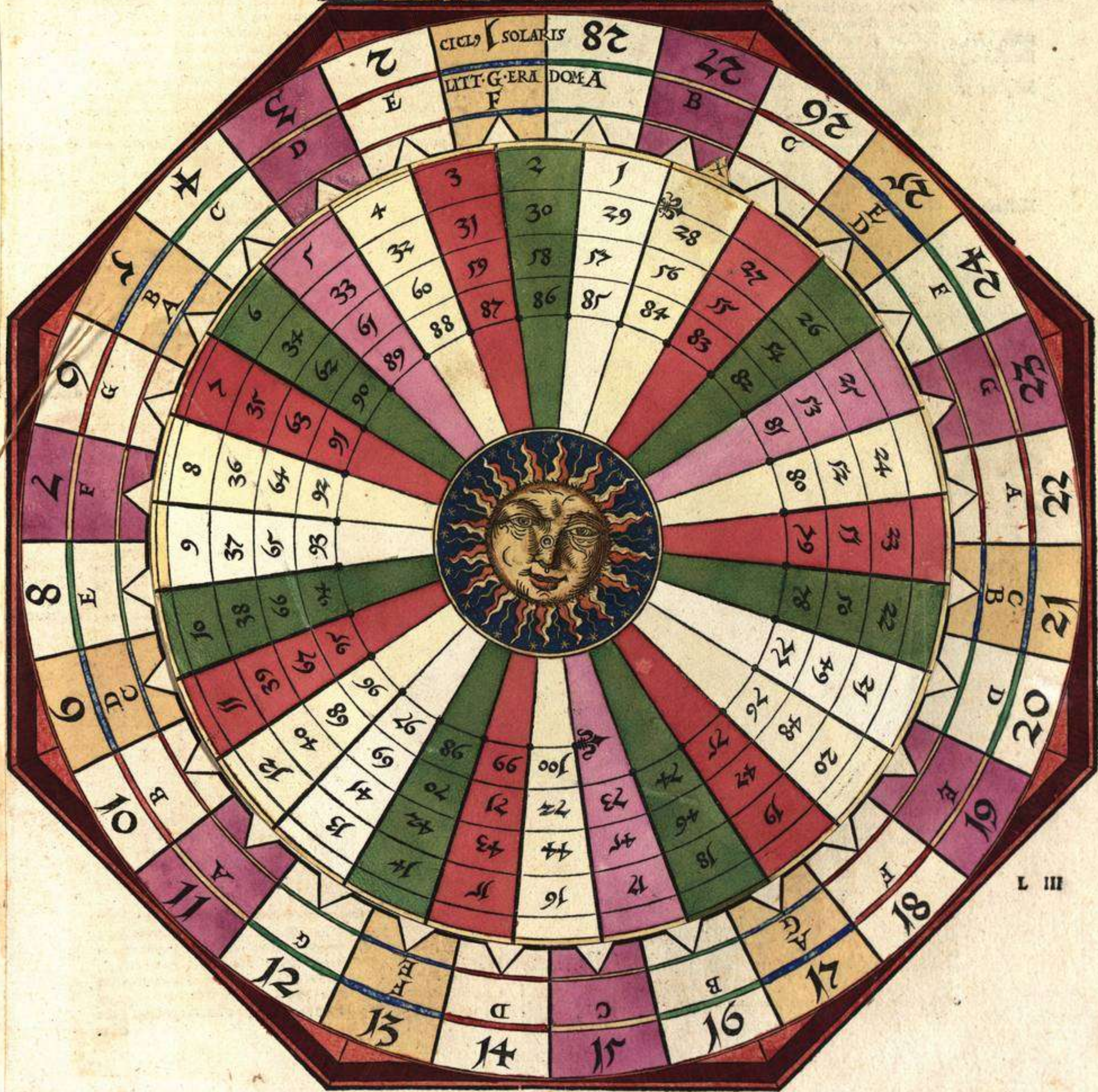
Hoc adiecto de anno Bisextili, cuius litera dominicalis prior sedulo accipi debet secunda neglecta. Quod ad festa mobilia & interuallum attinet, in sequenti enunciato transigetur, vbi de paschate verba fient.

SEQUVNTVR RADICES CENTENARIORVM CYCLI SOLARIS.

Centenarij annorum ante & post Christi aduentum.	Radices post Christum annis labētibus respondētes.	Radices ante Christum annis labentibus consentaneæ.	
Christi	9	Christi	9
100	25	100	21
200	13	200	5
300	1	300	17
400	17	400	1
500	5	500	13
600	21	600	25
700	9	700	9
800	25	800	21
900	13	900	5
1000	1	1000	17
1100	17	1100	1
1200	5	1200	13
1300	21	1300	25
1400	9	1400	9
1500	25	1500	21
1600	13	1600	5
1700	1	1700	17
1800	17	1800	1
1900	5	1900	13
2000	21	2000	25
2100	9	2100	9
2200	25	2200	21
2300	13	2300	5
2400	1	2400	17
2500	17	2500	1
2600	5	2600	13
2700	21	2700	25
2800	9	2800	9
2900	25	2900	21
3000	13	3000	5
3100	1	3100	17
3200	17	3200	1
3300	5	3300	13
3400	21	3400	25
3500	9	3500	9
3600	25	3600	21
3700	13	3700	5
3800	1	3800	17
3900	17	3900	1
4000	5	4000	25
4100	21	4100	9
4200	9	4200	21
4300	25	4300	5
4400	13	4400	17
4500	1	4500	1
4600	17	4600	13
4700	5	4700	25
4800	21	4800	9
4900	9	4900	21
5000	25	5000	5
5100	13	5100	17
5200	1	5200	1
5300	17	5300	13
5400	5	5400	25
5500	21	5500	9
5600	9	5600	21
5700	25	5700	5
5800	13	5800	17
5900	1	5900	1
6000	17	6000	13
6100	5	6100	25
6200	21	6200	9
6300	9	6300	21
6400	25	6400	5
6500	13	6500	17
6600	1	6600	1
6700	17	6700	13
6800	5	6800	25
6900	21	6900	9
7000	9	7000	21

III 1

ENVNCTIATVM TRICESIMVM OCTA.

Pascha & reliqua festa mobilia, Cyclo clauium, literaq; Dominicali habitis, cognoscere.

Exo. c 12

EGITVR EXODI c 12 DI xisse Dominū Moyſi & Aarōni in Aegypto, Menſis iſte vobis principium mēſium, primus erit in mēſibus anni. Loquimini ad vniuerſum coetum filiorum Iſraēl, & dicite eis &c. paulo poſt. Eſt enim phaſa, id eſt, tranſitus domini. Leuitici quoq; 23. Menſe primo quarta decima die menſis ad veſperum phaſa domini eſt, & quintadecima die menſis huius ſolemnitas azimorū domini eſt. Et Numeri e 28. Menſe autem primo, quartadecima die menſis, phaſa domini erit, & quintadecima die ſolemnitas. Septem diebus veſcentur azymis, quarum dies prima, venerabilis & ſancta erit &c. Deutro. 16. Obſerua menſem nouarum frugum, & verni primum temporis, vt facias Phaſe domino deo tuo, quoniā in iſto menſe eduxit te dominus deus tuus de Aegypto nocte &c. Et Eſdre 1 cap. 6. Fecerunt autem filij tranſmigrationis Paſcha quartadecima die menſis primi. In Paralipomenon 2 cap. 35. Fecit autem Ioſias in Hieruſalem Phaſa domino, quod imolatu eſt quartadecima die menſis primi. Iosephus quoq; clariffimus hystoriae ſcriptor, libro 3 Antiquitatum iudaicarum cap. 12 in hunc modū ſcriptum reliquit. Menſe autem Xantico, qui apud nos Niſan appellatur, id eſt, anni principium quartadecima Luna ſoli oppoſita in Ariete, quo menſe liberati ſumus a ſeruitute Aegyptiorum, Sacrificium quod nunc egredientes ex Aegypto fecerunt imolare nos annis ſingulis, quod Paſcha dicitur &c. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azymorū qua ſeptē diebus celebratur, in qua azymis veſcuntur. Hec Iosephus, Euangelista Mattheus teſtatur 5, Chriſtum non veniſſe qui legē ſoluēret, ſed adimpleret, iccirco appropinquante paſſionis tempore legitimum paſcha, quod lex 14 die primi menſis ac veſperi, quādo azymorum dies initium ſumit, celebrandum non neglexit, immo opportuniffimē veriffimēq; cum ſuis celebravit. Teſtantur hoc Euangelij ſacroſancti aſſertores, Mattheus 6 & 20 cap. vbi ait. Prima die azimorum &c. acceſſerunt diſcipuli ad HIESVM dicentes. Vbi vis paremus tibi comedere paſcha &c. Veſpere autem facto diſcum bebat cum diſcipulis ſuis. Marcus itidem, Lucas & Ioannes paſchatis tempus ſatis aperte oſtendunt. Sed quorſum haec inquis? Eō, bone lector, quo intelligas paſchale feſtum & Iudeis & primitiua poſt hac aliquādiu eccleſiae in 14 primi menſis cultum fuiſſe, quod nobis nequaquam ſit ea quā ſubdā ratione. Eusebius namq; eccleſiaſtica hystoriae compilator libro 5 cap. 23 tradit diſceptationem ſeueriffimam inter epiſcopos aſiaticos ortam, eos qui primā Synodum in Caesarea Paleſtina conſtituerunt, Primam inquam poſt illam cuius acta apoſtolica meminerunt, vtrum ſc; Paſcha 14 menſis primi, iuxta legem Moyſi celebrari debeat. Ibi Theophilum Caesarea Praefulem, imperante ſic Victore Rhomano Pontifice, conſtanter concluſiſſe, non amplius cum Sabatarijs Iudeis 14 primi menſis die, ſed potius dominica paſchatis feſtum Chriſtianiſ honorandum eſſe. Vnde Theophilus idem Concilij Caesariensis praefes, quoniam id ab omnibus pariter approbatum erat, palam omnibus eccleſijs ſcriptum promulgauit Conſtitutum ſc; eſſe, vt intra 12 Kalendas Aprilis, & 11 Kalendas Maij, Paſcha celebretur, neq; cuiquam tranſgrediēdi hoſ terminos vel citra vel vltra facultatem concedi, & bene profecto, quoniam tunc temporis 11 Kalend: Aprilis, id eſt 21 die Martij contingebat aequinoctium, poſt quod, ſi 14 Luna accidat, Paſchalis feſtiuitas vſq; in 20 vel 21 diem Aprilis tranſferri poteſt, hoc modo. Si enim oppoſitio id eſt, 14 Luna in 13 aut 12 Kalen: Aprilis incidat, tunc alterius decimaquarta tempus expectandum eſt, quod non prius quā 19 aut 20 Aprilis euenire ſolet, qui & terminus Theophilus eſt. De Luna quoq; praecceptum non eſt poſthabendum, quo iubebantur Iudei Lunas 7 poſt 14 continua feriarum conſecratione obſeruare. Quocirca cum inter 11 Kalen: Aprilis & 12 Kalen: Maij plenilunium ſiue decimaquarta offertur (poſt aequinoctium ſaltem) tum proxima Dominica poſt oppoſitionem eligitur in Paſcha. At ſi contingat Lunam plenam dominica incidere, proxima poſt eam dominica accipitur, tanquam adhuc ſacrificata, ea ratione, qua Moſes 7 perpetuas luces ſanctificatas aſſirmauit. Hoc autem ſit, ne cum Iudeis paſcha idem veneremur, qui eodem die illud adorant. Fit autem & nobis dies ſancta, a dominica enim vſq; ad alteram non niſi ſeptem dies numerantur, ita vt & nos ſacrata die vna ſc; ex 7 Moſaicis Paſcha honorem. Cōmuniter iam latinos, graecos & hebreos paſcha celebrandum poſt aequinoctium decreuiſſe vides. Quod decretum ſequuti patres Nicenae Synodi aequinoctium 12 Kalen: Aprilis, Paſcha vero 11 Kalendas, id eſt, ſequenti die poſt, vſq; ad 5 Aprilis procedendo conſtituerunt. Nam ſi 11 Kalen: Aprilis dominica occurrat, iam Paſcha in proximam dominicā, qua 5 Kalen: Aprilis 28 ſc; Martij die erit, prolongabitur. Idem poſt hoſ Anthiocheni, Caesarienses, Alexandrinique conuentus ſtabilierunt, & conſtituerunt. Ad iſta igitur equinoctii

Leuitici, 23

Numeri. 28

Deutro. 16

Esdre. 1 cre. 6

Parali. 2 c. 35

Iosephus 3.

Matheus 5

Primum Chriſtianorum concylium vbi & quādo habitū ſit.

noctii ſupputationem, qua in 21 Martij relata eſt, Dionyſius ille Rhomanus abbas Calendarij ſui baſim iacit, perinde atq; fixum, nec vnquam variabile ſit aequinoctii tempus futurum. Ob eam vero cauſam, neq; Paſchatis feſtum haecenus ante 21 Martij diem, ſicut olim ſoluit, celebratum eſt, neq; in poſterum (& hoc contra Nicenae Concilij decreta, niſi moſe eccleſiae annorum iam multitudine deprauator redditus, caſtigetur, veraq; aequinoctii ratio inuentur) celebrabitur. Quāquam vero ſacrae literae nihil aequinoctii meminerint, ſed tantū primi menſis, niſi ſecius tamen intelligere datur primū eſſe menſem illum, cuius oppoſitio, id eſt, plenilunium cum aequinoctio incidit, aut proximē ſequitur, cum illud apoſtolorum iam olim ſententia comprobatum legatur, quibus ſancitum eſt, ante aequinoctium vernum Paſcha colere nemini vt liceat. Aequinoctium autem, quod tempore Synodi praefata contigit, a noſtro iam 11 diebus diſtare palam ſit, cum illud 21 Martij eueniret, noſtrum 10 praefens contingat, & poſt paucos annos 9 die quoq; futurum ſit. ¶ Cauſas erroris in celebrando paſchate, vnde totius Rhomani Calendarij ſequitur conſuſio, abſolutiſſimē didiceris ex Natali Regis Ferdinandi, proponēs in exemplum 1503 annum. Illico enim vides ſequenti die poſt natiuitatem, quod eſt 11 Martij, aequinoctium, 12 vero plenilunium, & in ipſo plenilunio Dominicam accidiſſe, qua occasione Paſchatis feſtum, iuxta Theophilum ſtatutū proxima dominica ſequi debuerat, hoc eſt, 19 Martij. Verum ex ſententia eccleſiae 29 diebus integris dilatatum, 16 Aprilis ſacratum vides. Vnde oculis vſurpare licet errorem Calendarij manifeſtum, vtq; paſcha non ſecundum Moyſen poſt 14 primi menſis, ſed poſt plenilunium menſis ſecundi, quod planē alie num videri quaeat, imo quod adhuc amplius, eo tempore, quo ſol 5 gradum Tauri occupat, qui immundus dicitur, celebratum tempore regis Ferdinandi ſit. Quod aequinoctium ſubinde anticipet in cauſa eſt Trepidatio octauae ſphaerae, & quantitas anni Solaris hunc vſq; in diem nondum ſatis cognita. Hyparchus enim annum 365 dies, 25 m, 12 ſecunda habere prodidit. Iulius Caſar 365 dies, 6 horas, adungem, quod a vero longe abeſt. Ptolemæus 365 dies, 5 horas 55 m, 22 z annum facere aſſerit. Alphonſus anno 365 dies, 5 horas, 49 m, 16 z (quem ſi ſequaris, quomodo quarto quouis anno diem intercales non vides) in eſſe pronuntiat. Anticipatio autem aequinoctii in annis 132 propē variatur per vnum diem. Proxima Calendarij corrupti cauſa eſt, illa ſc; quia coniunctiones oppoſitioneſq; luminarium, iuxta Dionyſij Cyclum ſupponantur, cum tamen haud ita longo temporis proceſſu, certitudinem ſuam obtinere valeant. Conſuetudinem eccleſiae ſequutus, cyclos praemiſi, per quos paſcha nunc inueſtigare diſces, quomodo ſemper quidem vti poteris, ſi modo praefens eccleſiae ritus, vt nunc eſt, ſeruetur. ¶ Cyclum Clauis paſchalis enunctiatum 35, literamq; dominicalem enunctiatum praecedens, edocuerunt, per qua duo feſtum paſchale nunc diſcetur. Numerum ergo Clauium in limbo interiori, quem penes NVMERVS CLAVIVM maiuſculis, vt liquet, habetur literis inſpice. Quem viſum cum indice Z rotæ volubilis vexillum gerentis, ſigna. In limbo deinde exteriori literam Dominicalem prius inuentam, proximē, poſt indicem, iuxta dierum ordinem obuiam quaere, & eidem indicem adiunge, ſic, vt litera cum oſtenſore non occultatur, ſed linea ſiſtue eiufdem indicis tantummodo mediam alteram inter literam dominicalem praefentem & proximam antecedentem, contra dierum ordinem puta, ſitam contingat. Illuſt etenim diem Chriſtiana conſtitutio generali quadam obſeruatione paſchalem tuetur. Feſta poſt hac mobilia ſuis in locis ordinatim apparent, Demonstratio ocularis eſt. ¶ Diuus CAROLVS ſemper Auguſtus anno 1500 corrente genitus, cuius litera dominicalis E D, Cyclus autem Clauium 38 fuit. Nunc 38, qui eſt numerus penultimus limbi interioris cum indice notetur, quoniam vero E iam litera dominicalis eſſe deſiit in Februario (ſicut anni Biſextilis ratio exigit) index modo non in E ſed in D literam 19 diei Aprilis vicinā tranſferendus eſt. Ita vt c & d literas, dies autem 18 & 19 per medium diuidat. Quo facto, paſchale cum reliquis feſtis orbiculatim ſuis nominibus expreſſis, liquebit ſola Septuageſima ibi aduertenda fuerit, qua in anno Biſextili non eo die, quem Septuageſimae nomen attingit, colitur, ſed in eo qui hūc ſequitur.

Error celebrationis paſchalis demonſtratur per exemplū Regis FERDINANDI.

Variæ obſervationes ſuper anni quātitate.

Quomodo feſtum paſchale ſit inueſtigandum.

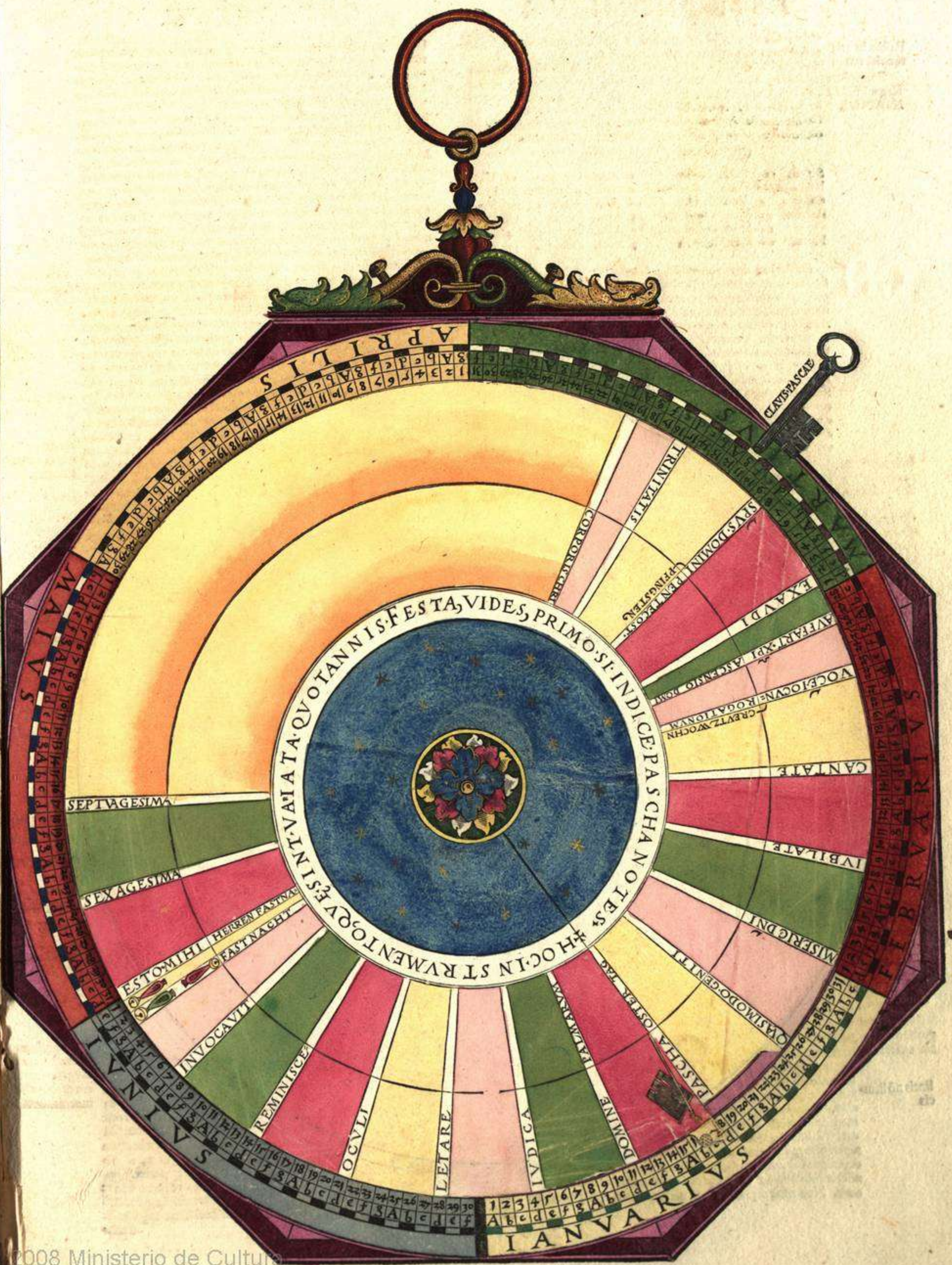
Exemplum CAROLI Imperatoris.

HIS FESTORVM INVENTORVM ordo eſt anni 1500 currentis.

Septua. 16	Febr: Iudica	5	Apri. Cātate	17	Maij
Eſtomih	1 Mar. Palmarum	12	Apri. Rogationū	24	Maij
Quadra	8 Mar. Paſcha	19	Apri. Aſceſſio dñi	28	Maij
Remi.	15 Mar. Quaſimodo	26	Apri. Exaudi	31	Maij
Oculi	22 Mar. Miſerico, dñi	3	Maij. Pentecoſte	7	Iuni
Letare	29 Mar. Iubilate	10	Maij. Trinitatis	14	Iuni

In praefentia feſtum paſchale iuxta obſeruationes eccleſiae videtur 19 Aprilis exigere, cum idem ſi Moyſen & patrum ſanctiones ſequi malimus 15 Martij celebrari, aut ſecundū Theophilum dogma in proximam dominicam ſequentē (qua eſt 22 Martij) tranſponi debeat. Quod idem obſeruare coacti eramus, ſi aequinoctium verum amplecti voluiſſemus. Sed hic apparet paſcha per 35 dies vltra debitum terminum dilatatum eſſe, impurumq; in menſem, cui Taurus praefuit (die enim

IN TAVATA QVOTANNIS FESTA VIDES, PRIMO SI INDICE PASCHANO TES, HOC IN STRUMENTO QV ESTI NTVATA

SEPTAGESIMA

SEXAGESIMA

ESTOMIHI HERREN FASTIVA

FASTNACHT

INVOCAVIT

REMINISCE

OCULI

LETARE

LUDICA

DOMINE

PASCHA OSTER

QVASTMODO GENITI

MISERICORDIA

IVBILATE

CANTATE

VOCE IOCVNE ROGATIONVM

EXAVDI

SPVS DOMINI

TRINITATIS

CLAUSASCAE

MAIUS

FEBRUARIUS

IANVARIUS

ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Pascha in arie
te celebrandū
Exemplum
Regis FERD
INANDI.

enim paschali tunc Sol & gradum s possedit, cum tamen in Arie
te nobis illa festiuitas sit peragenda) incidisse.
¶ Regis FERDINANDI natalis est 1503, huius anni litera do
minicalis A, Cyclus clauium 34 scitur. Iam si index Z ad 34
in limbo interiori statuas, litera q̄ A proxime sequenti in exteriori
limbo ostensore denuo adiungas, 16 Aprilis dies ostendetur. Vi
rato interim ne A litera cum indice obtegatur. Quod vbi peractum
est, festorum omnium mobilium circularis extat descriptio.

QVORVM TALIS EST SERIES

Septua. 12	Febr. Iudica	2	Apr. Cātate	14	Maii
Dñica Est. 26	Febr. Palmarum	9	Apr. Rogatiōes	21	Maii
Quadra. 5	Mar. Pascha	16	Apr. Ascensio	25	Maii
Remini. 12	Mar. Quasim. ge.	23	Apr. Exaudi	28	Maii
Oculi 19	Mar. Misericordi.	30	Apr. Pentecoste	4	Iunii
Letare 26	Mar. Iubilare	7	Maii. Trinitatis	11	Iunii

Pascha iam denuo mensi secundo inferitur, ideo quod æquinoctiū
secundo post Natalem FERDINANDI Regis contigerit. Tertio
post p̄ (oppositio autem vera non media attendi in Paschali celebra
tione debet,) quæ iccirco nunc 12 Martii secundum patres, secun
dum Theophilum & æquinoctii solidam rationem 19 Martii sancti
ficanda foret. Verum quia ecclesiastica consuetudo 16 Aprilis eli
git Dionisium imitans, cuius æquinoctium 21 Martii dies est, sit vt
similiter in 35 dies pascha ultra debitum finem producat, Soleq̄
in 5 Tauri gradu, impuro dicto, existente colatur. ¶ Neq̄ vero
nos tantum hic fallimur, cum & Iudeis ipsis, quamuis egregie sapien
tes sibi hoc loco videantur, æquinoctii ignorantia imponat. Non
enim in primo, legi obtemperantes, sed secundo mense contra Mosen
& edicta sua pascha adorant. Aequinoctium etenim statuentibus 13
vel 14 Martii contigit hoc presenti 1539 anno, vt 11 Aprilis pa
schali solemnitati vacarunt, cum aliās si exquisitam æquinoctii com
putationem sequerentur, legi suæ conuenienter 12 potius Martii
pompa illas paschales peregrissent. Ita 30 integris diebus verū su
peregredientes falsi sunt. Potest etiam aliā de causa paschatis minus
stato tempore per omnem orbem culti varietas accidere, præter Mo
saicam traditionem & ecclesiā. Diuersitas namq̄ meridianorū non
vltimam paschatis variandi occasionem per regiones diuersas indu
cit. Telluris enim globositas efficit, vt à Sole tota terra simul & vno
momento illustrari nequeat, que res diem causatur. Verum dimidia
tantum parte dies, altera nox, & econtra, dum sit non vltima festiuita
tis huius venerandæ varietas contingere potest. Cuidam enim terræ
parti luminarium oppositio videri potest, cuidam minime, vni post me
ridiem, alteri post noctis medium, ex quo fit, vt hic oppositionem ad
diem Solis, ille ad diem Saturni nonnunquam conspiciat. Cui in die
Saturni apparuit, sequenti Dominica festum instat, Cui die Domini
ca cernitur oppositio, is mox octaua sequenti sollemnitas sacra perā
git. Quæ res locum haberet, si non vniuersalis quædam ecclesiæ con
stitutio per orbem euulgaretur. Sed quoniam hæc & huiusmodi ne
mini non per se obuia esse possunt, verbo attigisse satis sit.

Iudeorum er
ror in celebra
tione paschatis.

Quomodo pa
schale festum
variatur ratio
ne diuersitatis
meridianorū.

ENVNCTIATVM TRICESIMVM NONV.

Quibus anni temporibus, diebus, horis & minutis æqui
noctia contingāt presentissimè contueri.

VM HACTENVS PERMVL
TA super erroribus paschalib⁹ egerim
æquinoctii nomine, oportuniū videtur
ostendere nunc quomodo possis omni
tempore eueniēs illud certissimū agno
scere. Illud autem quo foeliciter confie
ri quæat, figuram per quam hoc præsta
re iuxta dies, horas & minuta nostro
more computata liceat, exhibui, ordi
ens ab anno Christi 1300 vsq̄ ad 3000
æquinoctia instrumentum complecti
tur. Neq̄ sane ideo, quia ita opus fore
crediderim, sed quod palam facerem in tanto temporis spacio vernale
æquinoctium in Februarium vsq̄ retro cessurum, & quo vel sic saltem
maturius Kalendarii emendandi desiderium ecclesiæ inducatur. In
strumenti partes igitur primum, postea vsū accipe. Infima & imo
bilis huius figuræ rota limbo constat vno, circulis pleriq̄ cōserto, qua
rum singuli in partes 14 diuisi transversalibus interstincti limeis sunt.
Sectionum queuis 14, diem refert, qui sunt 27 & 28 Februarii,
& duodecim Martii. Huius limbi extremitas alba nigraq̄ spacia vicif
sim gerit, quorum alba dies, atra noctes denotant. Iuxta lineam spa
cium candens transeuntem vides, M literam subinde adiunctā, quæ
meridiei nota est. Linea nigrum dissecans, mediam noctem signifi
cat, N litera opposita. In spacio illo obscuriori C & R literæ
reperiuntur, C occasum, R ortum innuens. Sub dicto colore duo
decim gradus semper habentur, duodecim horas noctis signantes, si
militer sub candido 12 horæ diei continentur, in vicem iam albe, iā
atræ. Nox enim æqualibus cum die horis participat, quoniam dies
illi

lege. æquino
ctia per instru
mentum cōple
xus. Neq̄ & c.

lege. Infima &
immo.

Instrumenti
partium summa
ria enarratio.

lineis nō licet
eis

illi æquinoctiali congruunt tempore. Numerus ille horarum tertio in
spacio centrum versus de 3 in 3, à meridie in mediam noctem, rur
susq̄ à media nocte in meridiem, nostro pro more scribitur. Quarta
huius limbi area dierum in se numerum vnā cum nominibus suis con
tinet, vt, an dies sit Februarii, an Martii sciatur. Interim limbi parte
indices quidam occurrunt cum annis Christi singuli noti ab vno cen
tenario in alium, quorum primus 1300, nouissimus 3000 annos,
(omnes à Christo nato intelligendo) gestat. Rota post hæc omnia vo
lubilis quinq̄ ostensores amplexa cernitur, primus ostensorum B, se
cundus C, tertius D, quartus E, quintus F literis insigniuntur.
Quilibet horum 20 annos sub se continet, ita, vt omniū summa 100,
qui integer centenarius est, constituat. In ventre autem istius instru
menti filum prominere, vniuersali vsui accommodum. Et hæc de in
strumenti partibus sufficiunt. Inquisiturus quem diem anni præstitu
ti æquinoctium vernale vendicet, indicem rotulæ fixæ inspiciat, mi
norem centenarium anno vel annis propositis gerentem. Huic dein
de reperto, indicem alium mobilem superiorem superlōcans, in cuius
superficie quadrangula propositum currentem annum vltra inferioris
ris indicis centenarium offendet. Sicq̄ rotulam hanc meridianō In
golstadiensi quadrantem, habebit. Quo facto annum propositum in
area numerorum requireret, vbi super iuxta positam lineolam filum ex
tendens, Mensē, diem horamq̄ æquinoctii vernalis in inferioris lim
bo rotæ contuebitur, ante vel post meridiem eueniens vel euenturum.
Quod si exquisitum aliquem centenarium aut præcisum deligas, ad
quem æquinoctium inuestiges, nullo iā amplius est opus labore. Nā
indices per centenarios distincti, neminem latent, per quos filum du
ctum ex centro, dicto citius æquinoctii tempus vel elapsum vel elapsu
rum manifestat. Quod si meridianō alio respondens æquinoctium de
sideras, vel loco alteri, locum è tabula regionum in tertio enunctiato
posita summe, qui si orientaliōr est Ingolstadio, horas & minuta eius in
uenta in præsentī instrumento numera, à linea meridiei incipiens, id
est, à 12 (lineam dico cum M litera notatam) versus R, per inue
tas horas seu minuta filum dirige, indice superioris orbis sub idem fir
mato. Rursusq̄ filum lineæ anni currentis vltra centenarium super
induc, & continuo in limbo rotæ inferne, diem, horam & minuta tem
poris æquinoctii vernalis extabunt. Iam si tres tantum dies ho. o m̄
42 numero dierum Martii (in quo æquinoctium cōtingit) adieceris,
diem, horam minutaq̄ Autumnalis æquinoctii, quod in Septembrem
accidit, habebis. Si vero locus occidentaliōr Ingolstadio offerret. Ho
ræ & minuta eius per tabulam regionum inuenta, C versus numera
ri postulabunt, filo & ostensore, vt dictum est, dispositis, Multo hoc
idem per exempla manifestius euadit. ¶ Imperatoris Quinti CA
ROLI annus 1500 natalis scribitur. Qui numerus, quoniam
per se centenarius est, minore opus opera fuerit. Filum itaq̄ mox su
per M ostensorem rotulæ inferioris (vbi 1500 habentur) ponis,
quod in limbo decimum diem Martii, horas 6 minuta 28 post me
ridiem (meridiani sc̄ Ingolstadiensis) aperit. Cum autem Ganda
uum, vt supra, Cæsaris natale solum sit, iam per tertium pronunctia
tum ex tabula regionum Gandauum requirendum erit. Quod illic
occidentalius Ingolstadio 39 minutis inuenitur, quapropter indicē
B super ostensorem M induces, numerabisq̄ 39 minuta retro oc
casum versus, per quæ filum tractum, mox in limbo diem 10 Mar
tii, horam 5, minuta 49 pomeridiana, in quibus æquinoctium ver
nale accidit habitantibus sub meridie Gandauensi indicabit. His die
bus, horis & minutis addenti tres dies, hora o, m̄ 42, prodibunt
13 dies, 6 horæ 31 m̄ Septembris æquinoctii autumnalis tem
pus. ¶ Alia demonstratio lucidioris intellectus gratia sit ista. Insu
la Iucatan nomine auspiciis diui CAROLI inuenta ad Christianæ
fidei sanctimoniam conuersa, distans ab Ingolstadio occidentem ver
sus horis 6 m̄. 40 Ibi si scire laboras quando diei nox fiat par, hoc
1539 anno, tum ostensorem B literæ M connecte, ab ipso B oc
casum versus, horas 6 m̄. 40 numerans in limbo exteriori rotulæ
mobilis, filumq̄ per ea diducens, in limbo exteriori rotæ immo
bilis diem Martii 10 horas 10 Minuta 12 ante meridiem tem
pus æquinoctii Iucatanæ cernes. ¶ Regi FERDINANDO an
nus 1503 natiuus fuit, oriundo in Medina Hyspaniæ vrbe, cente
narius est 1500, quare B super M inferatur, occasus ratione,
quia Medina Ingolstadium hora 1 m̄ 12 superat, hora 1 m̄ 12
versus occidentem à B in limbo mobilis rotæ querendæ erunt, per
quæ filum trahetur, indexq̄ B sub idem reducetur. At filum per li
neam tribus annis proximam directum, in limbo immobilis rotulæ
diem Martii 11, horam 10 m̄ 43 ante meridiem ostendit. Eo ipso
igitur minuto Sol principium Arietis ingredi Medinæ incolis dici po
test. ¶ Verum ne quid deesse conuerti possis, loci orientaliōris intel
ligendi viam quoq̄ aperiam. Hierusalem Ingolstadio est orientalius
horis 2 minutis 24, quo loco si sciturus æqualitas diei & noctis quo
die & hora anni natalis supradicti regis sc̄ Ferdinadi, qui est 1503
euenit, tum impone B, vt nosti, literæ M, numerando cōtra oriē
tem à B duas horas 24 minuta, & hoc in mobilis rotæ limbo, filū
per ea duc, indice B subducto. Iam si filum lineæ trium annorum
inferis, tum illud in limbo fixi orbis 11 Martii, horas 2, m̄ 19
pomeridiana, horologio Hierosolymitano cōgruentia, aperiet. Quo
niam autem sola B litera hucusq̄ vsi sumus, non abs re fuerit adhuc
altero dogmate rem planiorem reddere. Esto vero tale. Aequinoctiū
vernale ad annum Christi 1598, si nosse velis meridianō Ingolstadiē
si con

Quomodo æ
quinoctii dies
annuatim sit
inuestiganda.

Vt Aequino
ctium meridia
no respondens
alii reperitur
quàm Ingol
stadiensi.

inferne, dies &
hora legēdum,
nō diem & ho
ram & c.

Exemplum
CAROLI
Imperatoris.

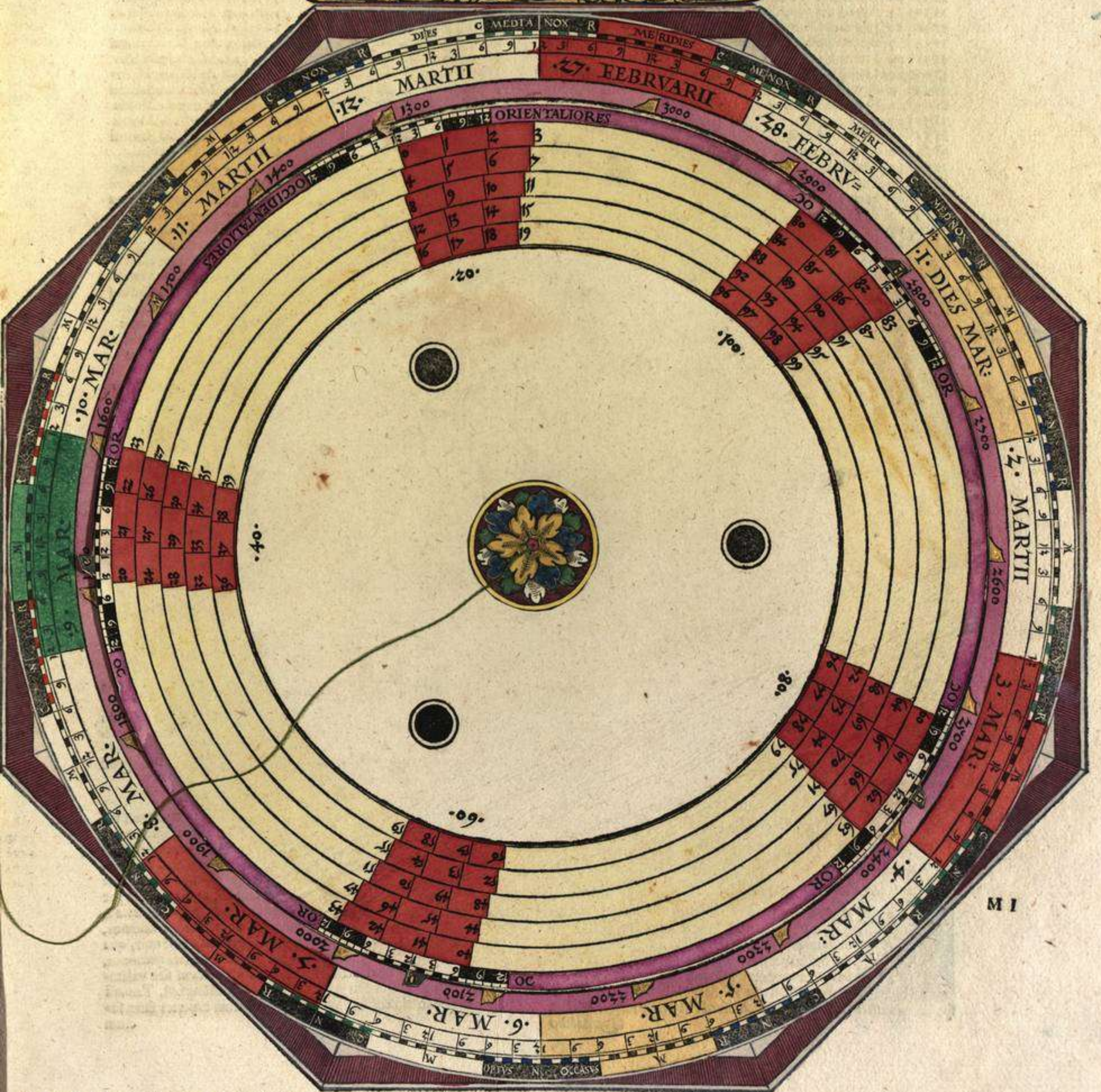
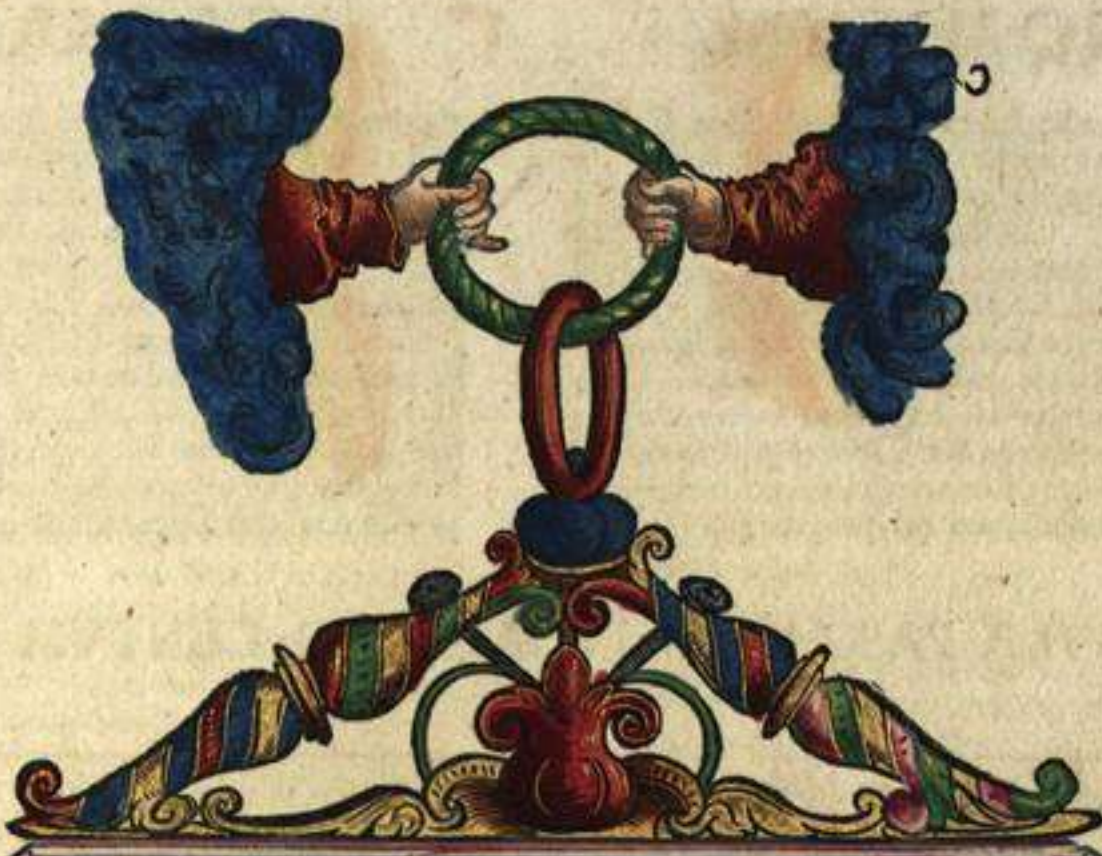
Iucatan Insu
la occidentalis

nomine & au
spiciis diui Ca
inuenta ad Chri
stianæ & c. lego

Exemplū Re
gis FERDI
NANDI.

Quomodo æ
quinoctium in
Regiōibus ori
entalioribus sit
inueniendum.

sentaneum, 98 annos penes ostensorem F inuenis, ideo F literam indici M centenarii 1500 applica, filumq; super lineam 98 annorum dirige, quod in instrumenti limbo diem Martii 10 hora 0 m 55 post meridiem indicabit. Cui si numero adicias tres dies, horam 0 minuta 42, redundabunt dies 13 hora 1 m 37 Septembris, quo tempore æquinoctium Autumnale futurum erit. Ita ni fallor abundè instructus es, quo pacto sit æquinoctium duplex quotannis indagandum, itidem & pascha secundum ecclesiæ ritum. Cum vero concilijs visum sit Christianis pascha nobis cum Iudeis celebrandum non esse, non inconsultum videtur huius rei quoq; paucis meminisse. Iudeis lex Mosæica præscribit, Luna decimaquarta mensis primi honorandum paschale festum, id quod ipsi, propter ignorantiam æquinoctii

æquinoctii in 13 vel 14 Martii ab illis translati, neutiquam prestante possunt. Ad hoc æquinoctium licet nihil dubii ingērat, traditionibus tamen propriis irretiri solent. Nam si 14 luna in secundam feriam, id est, diem Lunæ incidit, tum pascha die Martii exequi solent, & si diem Mercurii plenilunium occupat, Iouis diem in pascha recipiunt, aut si Luna 14 die Veneris occurrit, iam cum paschate in Saturni diem transeunt. Id quod nulla scriptura eos iubet aut cogit, si proprijs constitutionibus non ita strictè deuouerentur, Lunæ enim, Mercurii Venerisq; dies effugere ne scz pascales fiant perpetuo, nescio qua superstitione laborant. Sed vt oculis deprehendere quæas Iudeorum quotanne pascha sequentem subordinavi methodum, per 160 annos certa supputatione examinatam.

TABVLA PASCHATIS IVDÆICI AD CENTVM SEXAGINTA annos sequuturos supputata.

Anni dies							
1540	23 Martii die Martis	1580	31 Martii die Iouis	1620	8 Aprilis die Saturni	1660	17 Martii die Saturni
1541	12 Aprilis die Martis	1581	21 Martii die Martis	1621	27 Martii die Martis	1661	4 Aprilis die Iouis
1542	1 Aprilis die Saturni	1582	8 Aprilis die Solis	1622	16 Martii die Saturni	1662	25 Martii die Martis
1543	20 Martii die Martis	1583	28 Martii die Iouis	1623	5 Aprilis die Saturni	1663	12 Aprilis die Solis
1544	8 Aprilis die Martis	1584	17 Martii die Martis	1624	25 Martii die Iouis	1664	2 Aprilis die Saturni
1545	28 Martii die Saturni	1585	4 Aprilis die Solis	1625	29 Martii die Martis	1665	21 Martii die Martis
1546	18 Martii die Iouis	1586	24 Martii die Iouis	1626	1 Aprilis die Saturni	1666	10 Aprilis die Martis
1547	5 Aprilis die Martis	1587	13 Aprilis die Iouis	1627	22 Martii die Iouis	1667	30 Martii die Saturni
1548	24 Martii die Saturni	1588	2 Aprilis die Martis	1628	8 Aprilis die Martis	1668	17 Martii die Martis
1549	13 Aprilis die Saturni	1589	22 Martii die Saturni	1629	29 Martii die Solis	1669	6 Aprilis die Martis
1550	1 Aprilis die Martis	1590	9 Aprilis die Iouis	1630	18 Martii die Iouis	1670	26 Martii die Saturni
1551	22 Martii die dominica	1591	30 Martii die Martis	1631	7 Aprilis die Iouis	1671	16 Martii die Iouis
1552	9 Aprilis die Sabati	1592	18 Martii die Saturni	1632	25 Martii die Solis	1672	2 Aprilis die Martis
1553	30 Martii die Iouis	1593	7 Aprilis die Saturni	1633	16 Martii die Saturni	1673	22 Martii die Saturni
1554	18 Martii die dominico	1594	26 Martii die Martis	1634	3 Aprilis die Iouis	1674	11 Aprilis die Saturni
1555	6 Aprilis die Sabati	1595	15 Martii die Saturni	1635	24 Martii die Martis	1675	1 Aprilis die Iouis
1556	26 Martii die Iouis	1596	3 Aprilis die Saturni	1636	10 Aprilis die Solis	1676	19 Martii die Solis
1557	16 Martii die Martis	1597	22 Martii die Martis	1637	30 Martii die Iouis	1677	7 Aprilis die Saturni
1558	3 Aprilis die Solis	1598	11 Aprilis die Martis	1638	20 Martii die Martis	1678	28 Martii die Iouis
1559	23 Martii die Iouis	1599	31 Martii die Saturni	1639	7 Aprilis die Solis	1679	18 Martii die Martis
1560	11 Aprilis die Iouis	1600	20 Martii die Iouis	1640	28 Martii die Saturni	1680	3 Aprilis die Saturni
1561	1 Aprilis die Martis	1601	7 Aprilis die Saturni	1641	16 Martii die Martis	1681	24 Martii die Iouis
1562	21 Martii die Saturni	1602	27 Martii die Saturni	1642	5 Aprilis die Martis	1682	14 Martii die Martis
1563	8 Aprilis die Iouis	1603	17 Martii die Iouis	1643	25 Martii die Saturni	1683	3 Aprilis die Solis
1564	28 Martii die Martis	1604	5 Aprilis die Iouis	1644	14 Martii die Iouis	1684	20 Martii die Iouis
1565	17 Martii die Saturni	1605	24 Martii die Solis	1645	3 Aprilis die Iouis	1685	7 Aprilis die Martis
1566	4 Aprilis die Iouis	1606	29 Martii die Saturni	1646	21 Martii die Saturni	1686	30 Martii die Martis
1567	25 Martii die Martis	1607	2 Aprilis die Iouis	1647	10 Aprilis die Saturni	1687	19 Martii die Iouis
1568	13 Aprilis die Martis	1608	22 Martii die Martis	1648	28 Martii die Martis	1688	5 Aprilis die Iouis
1569	2 Aprilis die Saturni	1609	9 Aprilis die Solis	1649	18 Martii die Saturni	1689	26 Martii die Martis
1570	21 Martii die Martis	1610	29 Martii die Iouis	1650	6 Aprilis die Saturni	1690	15 Martii die Saturni
1571	10 Aprilis die Martis	1611	19 Martii die Martis	1651	27 Martii die Iouis	1691	4 Aprilis die Saturni
1572	29 Martii die Saturni	1612	5 Aprilis die Solis	1652	14 Martii die Solis	1692	23 Martii die Martis
1573	19 Martii die Iouis	1613	27 Martii die Saturni	1653	2 Aprilis die Saturni	1693	11 Aprilis die Martis
1574	6 Aprilis die Martis	1614	15 Martii die Martis	1654	23 Martii die Iouis	1694	31 Martii die Saturni
1575	26 Martii die Saturni	1615	4 Aprilis die Martis	1655	12 Aprilis die Iouis	1695	21 Martii die Iouis
1576	15 Martii die Iouis	1616	23 Martii die Saturni	1656	30 Martii die Martii	1696	7 Aprilis die Martis
1577	4 Aprilis die Iouis	1617	10 Aprilis die Iouis	1657	19 Martii die Iouis	1697	27 Martii die Saturni
1578	23 Martii die Solis	1618	31 Martii die Martis	1658	8 Aprilis die Iouis	1698	17 Martii die Iouis
1579	11 Aprilis die Sabati	1619	20 Martii die Saturni	1659	27 Martii die Solis	1699	4 Aprilis die Martis
						1700	23 Martii die Saturni

PRIMÆ PARTIS CONCLUSIO

QVIDEAS, Lector amice, me omnino tui verè colēdi natū, pro huius astronomici parte prima claudenda, theorema quoddā subieci, in quo veluti præfenti arena ob oculos cernere quæas, ad quid astrorū motus hætenus per totā hāc operis partem, fustissimè traditi, conferant. Tale autem est, quod quam maximè humanitati prodesse valeat, cuius iuandæ gratia, nihil non paratus subire perpetuo sum. Dies autem Criticos, id est, iudiciales, quorum præcipuus apud medicos vsus in curationibus existit, nondum præfentes, sed instantes inuenire solerter docet. Vnde ni fallor, liquere prudentibus sat potest, quam astronomiæ scientiæ non tantūmodo voluptati, verum etiam vtilitati humanæ seruire soleat. Quod theorema, licet succinctum sit, nihil tamen in eo, ad meliorem astronomiæ declarationem, desiderari à quoquam putauerim.

EVNCTIATVM QVADRAGESIMUM & vltimum.

Dies Criticos, id est, iudiciales, medicis in morbis iudicandis necessarios, per instrumentum hoc subnexum, citra operam computi inuenire.

APud omnes in confesso est, astra quædam diuinæ virtutis esse instrumenta, per quæ vniuersum illud gubernari credimus. Syderum enim opera, effectus seu inclinationes, seu influentias dicas, diuinæ prouidentia quædam esse documenta, quis est qui neget? cum nihil non in hoc mundo iuxta astrorum dispositiones affici videamus, quamuis omnia in deum referri soleant, quemadmo

quemadmodum autem non securi, operis cuiuspiam structuram tribueris, sed fabro, qui hac vtitur, sic astrorum effectus, qui motus eorum consequuntur, non ipsis astris, sed deo, illa regenti, gubernatig; causæ, veluti primariæ, ascribere debemus. Huiusmodi astrorum cursus & motus multiplices, nobis, cum Deus Optimus Maximus patefaciat, cælumq; ipsum librum tanq; apertum, in quo futura per stellarum & luminarium transcursus significantur, recludat, pauca & nos super hijs, quæ ex eo nobis libro collecta sint, dicere instituiamus, & maximè de hijs, quæ ad humanā pertinere salutem videntur, qua in parte licet medicinæ vigilantibus in primis commodare quæamus, non solum tamen hijs, verum sed alijs quoq; rationem suæ valetudinis habituris saltem non postremam prodesse animus est. Tametsi illorum gratia medicorum præcipuè, qui astrorum expertes sunt, factum

ASTRONOMICVM

etum putauerit hoc nobis aliquis, nec immerito, fatemur enim, nostrum namque consilium secuti, certius & praesentius mederi laborantibus poterunt. Quanta enim vis sit dierum iudicialium, quos Criticos vocant, nemo doctorum ignorat. Quanta etiam necessitas obseruandae Crisis medico incumbat, tum alii, tum Ptolemaeus, naturae scientissimus auctor & Centiloquii sui dictione hortatur, hiis verbis. Super aegrotis critico dies inspice, ac Luna peragratiorem in angulis figure 16 angulorum. Vbi enim eos angulos bene affectos inuenieris, bene erit laetitia, contra male, si affectos inuenieris. Hactenus Ptolemaeus cuius verba, quoniam non nihil obscuritatis in se habet, astronomiaeque tiroibus non usque adeo obuia sunt, euidentiora planioraque reddat. Sciendum ergo primo quid vocabulum CRISIS significet, *κρίσις* graece, latine iudicium, velox & vehemens in morbo motus est, ad salutem vel ad perniciem. Vehemens idcirco, quia seuis ab accidentibus contingit. Morbi enim tunc & nature pugna excitatur acerrima, nec vllum aliud morbi tempus Critico grauius existit. Crisis autem perfecta nulla esse potest, in qua non sit sensibilis materiae delinquentis expulsio, ex quo constat in morbis sine materia contingentibus nullam fieri crinim. Dierum ad morbos diiudicandos pertinentium quadruplex differentia est. Critici enim sunt & Indicatiui, Intercidentes & Vacui. Criticus dies qui & Decretorius vel Radicalis vel Indicatorius appellatur, est tempus illud, quo natura consurgit ad humorum peccantium siue expulsionem siue permutationem. Indicatiuus vel Indiciarius dies est, qui signum dat futurae crisis, quo die & hora, qualisque fieri debeat, apparet enim in eo omnino indicium aliquod futuri iudicii, per quod certi sumus de salubritate vel periculo sequentis crisis. Intercidentes dies illi sunt, qui & interpolares seu prouocatorii dicuntur, in quibus humor nociuus naturam prouocat ad pugnam. Ideo intercidentes dicti, quia inter criticos & indicatiuos cadant. Crisis in eisdem euenit nonnunquam, sed per accidens tantum, ut, ratione virtutis vel medicinae, vel alterius cuiuspiam symptomatis. Vacuus dies seu Medicinalis dicitur, in quo natura prorsus quiescit, neque quidquam diffidit inter morbum & virtutem naturalem concitatur, adeo, ut per diu vacuum tutum cutationem, moliri liceat. Priusquam vero praxim ipsam crisis aggrediamur, alia videntur praemissa necessaria. Primo, nullum non signum peculiarem quandam naturae partem, quantum ad qualitates attinet quatuor, sibi vendicare. Aries, Leo & Sagittarius, quia calidi & sicci flauam bilem tuentur, Taurus, virgo & Capricornus, quia frigidi & sicci, nigrae bili respondent. Gemini Libra & aquarius calidi & humidi Sanguinem imitantur. Cancer Scorpius & pisces frigidi humidique pituitae assimilantur. Proximum est scitu, Signo cuiuslibet planetam dominari, unde domini nomen retulit, ut arietem & Scorpioni Mars, Tauro & librae Venus, Gemini & Virgini Mercurius, Sagittario & piscibus Iupiter, Capricorno & Aquario Saturnus, Caero Luna, Leoni Sol, domini sunt. Signorum praeterea quodlibet hominis partem sibi peculiarem arrogat, quod idem faciunt domus coeli, id quod sequens figura innuit.

Crisis quid,

Criticus & decretorius idem. Indicatiuus.

Intercidens siue interpolaris

Vacuum qui medicinalis dicitur.

♈ respicit Caput	Prima	domus Caput
♉ respicit Collum	Secunda	domus Collum
♊ respicit Man ^{us} & brachia	Tertia	domus Ma. & br.
♋ respicit Pectus	Quarta	domus Pectus
♌ respicit Cor	Quinta	domus Cor
♍ respicit Intestina	Sexta	domus Intestina
♎ respicit Renes	Septima	domus Renes
♏ respicit Pudibunda	Octaua	domus Pudibunda
♐ respicit Femora	Nona	domus Femora
♑ respicit Genua	Decima	domus Genua
♒ respicit Suras	Vndecima	domus Suras
♓ respicit Pedes	Duodecima	domus Pedes

Hoc loco notandum obiter, partem illam corporis non esse ferro violandam, quouis modo, quoties Luna signum partis illius perambulatae Ptolemaeo teste. Membrorum diuisiones per Signa obseruentur studiose, quocumque enim in loco figurae signum fuerit, nihilominus tamen proprietatem genuinam partis significandae, obtinet. Simile quiddam & cum planetis fieri solet, horum etenim singuli quoque naturas seu temperamenta secundum qualitates quatuor exprimunt.

Saturnus	significator & autor Melancholiae
Iupiter	significator & autor Sanguinis
Mars	significator & autor Bilis
Sol	significator & autor Bilis
Venus	significator & autor Phlegmatis
Mercurius	significator & autor Spiritus & sanguinis
Luna	significator & autor Pituitae

Planetarum quilibet singulare quoddam Signum possidet, in quo constitutus, exaltari, & in eius opposito cadere dicitur. Ut

Saturnus	exaltatur in Libra	cadit in Ariete
Iupiter	exaltatur in Cancro	cadit in Capricorno
Mars	exaltatur in Capricorno	cadit in Cancro
Sol	exaltatur in Ariete	cadit in Libra
Venus	exal. in ♋, ca. in ♌, exal. in ♍, cadit in ♎. ☽ ex. in ♏ ca. in ♐.	

CAESAREVM

Ad haec duodecim signa trifariam dici solent, Mobilia scilicet fixa & Communia. Luna etenim in morbi alicuius principio mobiliu signorum aliquod tenente, contingit morbum illum cito terminari, & contra, si in signo fixo est Luna morbi ortu, produci eundem ferè videmus, sicut in Communi Luna cum sit initio affectus, plerumque mutari, in aliumque transire eundem.

Signa Mobilia	{ Aries Cancer Libra Capric.	Signa fixa	{ Taurus Leo Scorpi ^{us} Aquari.	Sig. Co.	{ Gemini Virgo Sagittari. Pisces
---------------	---------------------------------------	------------	--	----------	---

Neque vero minus planetarum singuli singula humani corporis membra, morbosque diuersos innuere solent,

♄ Saturnus vesicam, lienem & aurem dextram intuetur, affectus vero Cancrum, Podagram, Elephanciasim, & melancholicos huiusmodi omnes.

♃ Iupiter habet morbos omnes qui ex sanguine abundantiore adustioresque proueniunt.

♂ Mars fel, pudenda, Testes, aurem sinistram & epar, Febres acutas, Erysipelata, Morpheam, Apostemata interna praecalida, significat.

☉ Sol possidet cerebrum, visum, neruos, Cor, Latus dextrum, Hypochondria dextra, omnem calidum affectum, quales sunt febres ardentes & tertianarum species.

♀ Venus Renes & nucham obseruat, morbosque pudendorum quoscumque & maxime a frigore caufatos indicat.

☿ Mercurius Pulmones respicit & linguam, animi affectus quoslibet, Phantasmatum, Somnia, mentis alienationes, & huiusmodi.

♃ LVNA Matricem & muliebria colit, Menstrua, Catharros, Morbosque frigidos & humidos, ut Apoplexiam, Paralysim, Conuulsionum species, Epilepsiam &c indicat.

Notandum est insuper planetam sub radiis vocari donec inter 15 & 12 gradum a sole reperitur, a 12 vero gradu Soli propinquanrem combustum iam dici, debilibusque effectus esse, tantoque imbecillior, quanto proximior Soli fiat, imò impeditum vocabulo non inusitato apud Astrologos vocari. Item retrogradum planetam ab omni virtute destitutum esse scias. Luna cum fuerit in via, ut dicitur, Laetea vel combusta, quod est a 19 gradu usque 4 m, tum eadem virtutis propè deiectione videtur.

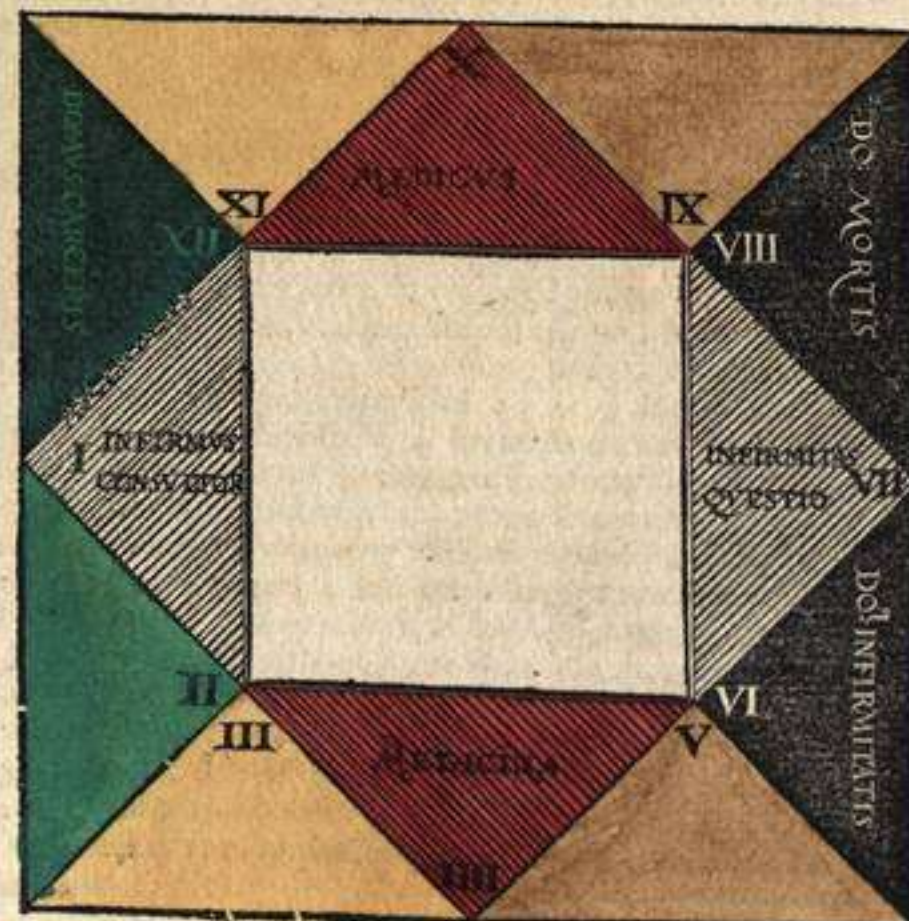
Combusti planetæ quando dicuntur,

Retrogradi.

Errantium quouis summa virtute potestate si domos vel 10 vel 11 vel 7 vel 5 tenuerit, liber saltem ab iniquiori aliorum contuitu vel commertio, ut dictum est. Iidem vero imbecilli dicuntur, quando 12, 6 aut 8 domum occupant.

Item dominus 12, 6 & 8 domus, quocumque in loco figurae constitat, nihilo secius damnum importat omnibus quibuscumque tandem aspectu suo participat.

SEQVITVR FIGVRA QVAE OCVLIS EXPONIT DOMVS MEDICATVRO considerandas,

¶ **Domus** cœli prima dominusq; eiusdem, egrum, interrogatorem siue consultorē perpetuō referunt, Septima vna cum domino Morbū, Decima vna cum domino Medicum, qualis scz & qua fortuna morbo sit occisurus, Quarta & dominus eius Medicamen, quem scz vsū affecto sit allaturum, significat. Sexta octaua & duodecima, loca morborum referunt. Quocirca quādoq; planeta melior aliquem ex quatuor angulis incoluerit, siue dominus anguli cuiusuis ex illis fortu nator, liber, potens, nec impeditus extiterit, tum anguli istius scœlici us iudicium consequitur, sin minus, contra fiet.

Vnde Crises
auspicanda sit.

¶ **Tempus** nunc ad Crises vocat. Nunc enim & quales sint & quo pacto futura præsciuntur, dies insuper Indiciui & Vacui & Intercidē res quomodo noscantur docebimus. Studiosissimē ergo expiscaberis à laborante principio quonam temporis momento, peius habere senserit, id quod vltimus morbi principium vocabitur, aliās inualio nis hora dicta, tempusq; est, quo eger se laborare percipit, vtpote, solitis operationibus impediri sentientibus, quod quidem in morbis acutis, & his qui subito inuadunt animaduersu facile est. Atqui cum solet 7 14 vicissimq; primo diebus, subinde pugna quædam inter morbum & virtutem nostram oriri, dies eos vocant Astrologi Criticos. Alios autem Criticis intersertos, in quibus pariter, sed remissior pugna contingere visa est, Indiciuos dixerunt. Adhuc etiam alios ab illis Iudiciariis & Indiciuiis, in quibus inbecille admodum naturæ & morbo certamen impendēret, aduertentes, Intercidentes nominarunt. Motum enim lunarem hac in re sicut in omnibus, (vt cuius occasione humores & omnia hæc infima vehementissimē affici scirent) scrutantes intimius, 16 angulos in Zodiaco lunares, in quibus Luna consistens naturæ suppetias contra morbum debellandum ferret, deprehenderunt. Nihil vero est, quod te moueat hoc in loco, quod Arabes non imitemur, qui partitionem hanc angulorum in æquatorem, non autem in Zodiaco, & id cum Ptolemæo, vt ipsi putant, statuunt, cum re vera Ptolemæus id nunq; somniarit, ne dum senserit. Hic mihi si fidem non habes, Pontanum aliosq; relege. Angulorum autem singuli 22½ gradus habent, veluti sequens figura distinctè aperit, in qua primo index quidam cum signo X occurrit, qui gradui Lunæ in affectus principio adducitur, vnde linea quædam albicans per centrum instrumenti, in quo cum alia rectos angulos efficit ducta limborum procedit. Binæ illæ linæ instrumentum in 4 partes secant, locaq; Crisium in Zodiaco monstrant. Crises illæ ob discrimen aliarum atre pinguntur, in quolibet medio duarum Criticarum alia est Indiciuia nomine. Deinde inter Criticam & Indiciuiam semper interponi solet alia, Intercidens dicta. Ita quælibet ex his quarta 4 in angulos partitur, quos si connectas 16 cernes, quemlibet eorum interuallo 22½ graduum ab alio separatum, quod interuallum, Vacuū dicitur, dum à Luna peragratur. ¶ In diebus ergo iam dictis qui futuros nosse desiderat, indicem X loco Lunæ, quo ad fieri exacte datur adiungat, loco inquam quem Luna morbi inchoati tempore coluit, sic enim factis reliquos omnes tam Criticos quàm Indiciuos & Intercidentes (silo lineis singulatim admoto) ob oculos in Zodiaco per gradus & minuta signatos cernet. Natura enim hac in parte curiosior est, neq; morbum prius aggreditur quam auxilii tempus preffo sit, id quod potissimum quadraturæ & oppositiones afferre solent, Quarti enim & oppositi aspectus ideo Crisim efficere verè solent, quod his temporibus non amplius humori à principio peccanti Luna adsit, sed aduersaria huic inueniatur, naturamq; potius stimulet, oppugnatrix morbi verius. Illos autem Lunæ aspectus non solum obseruabis quadram scz & oppositionem, sed etiã alios qui Indiciuos & Intercidentes causant, semper tales intelligendo à morbi incipientis gradu factos, quoniam & tunc Luna quid futurum de Crisi, id est, an salubris nec ne, euentura sit, ostendit, id quod perfectius iudicabitur tum demum, si figuram cœli secundum illud tempus extractam perspexeris. Si tempus post hac Criticū, Indiciuum vel Intercidens scire velis, vide quo die Luna gradus illos ingressura sit, qui à lineis dierum illorum ostenduntur. Sic, meridiem eiusdem diei inspicere, quo in loco Lunam habeat, que res per organum Lunæ vel per Ephemerides æque sciri potest, loco Lunæ ad meridiem accepto, aduerte num gradus Criticos vel Indiciuos &c. eum superet nec ne, si enim excedit, tum hora Crises vel Indicationis post meridiem eueniet, qua propter in quor gradibus fiat excessus notandum est, pro quolibet gradu horam 1 m 52 vel si maui simplicius, horas 2, & pro dimidio gradu horam vnam vel 4 m minus, si ad vnguem vis, computando, sic enim proximè aut perfectè horam inuenieris, qua natura cum morbo certamen sitinitura. Si vero locus instrumenti meridiem requisito minor inueniatur, similiter graduum numerum in horas ante meridiem partite, vno gradui duas vel 1 cum 52 m tribuens, & prope verum horam Crises vel Indicationis &c. habiturus es, & hoc secundum Lunæ motum medium. Quod si exactius adhuc desideras, motum Lunæ diurnum diei proposito debitum quærito, vnde facillimè proportionum regula horam inuenies hunc in modum. Primo loco motum diurnum, Secundo loco 24 horas, Tertio vero distantiam loci Indiciui à meridie ponas, vt, motus diurnus dat 24 horas, quid distantia? Perfecta regula, quotiens horas & minuta remittit

Institutio in
strumenti pro
Crisi indaganda.

Qua ratione
Crisis contin
git.

Quomodo
Crisis horafit
inquirenda.

mittit. Hac obseruata cautione interim, q; si distantia sit antemeridiam, quoties dematur (vt si prodeant horæ 3 antemeridiam, iam subtrahantur à 12, & dicatur hora esse 9 antemeridiam) Pomeridianus vero per se relinquatur, quotiens, quicquid creat & à meridie nuncupatur. Quandoquidem vero Luna non æqualem indies motum peragat necesse est, dies quoq; Crisium inter se variari, nec in eundem semper diem certò incidere, frequentius tamen 7 mo, & 14 secunda Crises apparet, & ratio est, quod tam crebro illi de morbis præsertim acutis indicent □ & ♀, quorum alter in 7 mo, alter in 14 to die ferè contingunt. Est etiam tertia Crises, quæ 20 die sepius aut 21 accidit, propter quadram aliam. Diebus itaq; Criticis omnibus habitis (quod de Criticis loquor, idem de aliis quoq; indicatiuis & intercidentibus dictum volo) figuram cœli erige cum planetis & stellis fixis, præsertim insignioribus in Zodiaco vel propè hunc sitis, in eadem collocatis. Hoc facto locum ante omnia Lunæ contuere, eius accidentia singula memoria excipiens fideli, scz aspectus, passionem, secundum omnium aliorum planetarum motus, vtrum beneuolos, maleuolosq; sustineat. Simile iudicium de stellis fixis fac. Hæc etenim si omnia decentes fuerint sortita locos, Crisim proculdubio bonam naturamq; morbo præualituram portendent. Si impeditiorem Lunam videris, omnia contraria & infausta, naturamq; morbo succubituram iudicabis. Nisi cum indicis præsentibus morbi materia pugnet, aut aspectuum infortunia in Hætz, id est, similitudinibus suis consistant, id quod salutis exemplum potius esse solet, quàm per accidens, vt si affectus sit flegmaticus, id est, Frigidus & humidus, Luna vero radiatione quadam communicet Marti calido & sicco planetæ, vel econuerso. Aut si in morbo bilioso Luna frigidus & humidus astrum incolat, Planeta enim tunc esto per se obesse solet egritudini, sua tamen natura aduersatur adeo, vt virtuti naturali contra morbum potius auxilietur. Simile quiddam de prosperioribus stellarum tam fixis quàm errantibus cæteris statuitur. Nam si harum aliqua morbo in crasi, id est, temperatura disconuenit natura sua, crisim remorari videtur, quam tamen ob genuinam bonitatem non omnino tollit. Iudicium est par in omnibus 16 figuræ angulis, vno animaduersu, scz quod in criticis angulis pugnae vehementiores oriri quàm in alijs soleant, propter euidens dissidium signorum, quod ratione qualitatū & sexus in quadris & oppositionibus habent. Mediocrite autem in Indiciuiis, & quasi nullum in intercidentibus discrimen reperire est, quare leuissima his posterioribus, naturæ & morbi prouocatio sentitur, nisi forsitan accidens aliquod grauioris luctæ causam inferat, quemadmodum si luna planetis vndiq; iniquioribus pressa, locoq; deiecto & infaustiore circumsepta per talem intercidentem esset, indicatiua autem figura Lunam rursus benigniorem per omnia exhiberet, tum enim hæc dies alia scœlicior esse cur non possit? Re ipsa Indiciui & Intercidentes aspectus dici nequeunt, quia tamè viciniore aspectus quàm alia loca sunt, iccirco cum à Luna permeantur non infrequenter natura insurgere egritudines aduersum, materias earum digerendo coquendoq; consuevit. Non prætermittendū hoc quoq; scz in die critico plerumq; egrum mori, Luna cum aliquo planeta maligniori coniuncta vel aspectu infeliciori participante, & maxime consimili in temperamento planeta cum morbo existente. Contrarium porrò si planetis & stellis fixis secundioribus saltem iungatur, fieri. Fit & aliquando Crises 5 die, Luna * occupante, vt decimo quoq; Δ Lunari existente. Sed his quas iam enumerauimus potissimum rationibus nempe accidentium vsuueniunt. Neq; vero repugnat illud Hypocratis, Quartus index Septimi, vbi quartum & non quintum nominat Hypocrates. Cum etenim ille de crisibus præcepta regulari quadam methodo vellet astrorum imperitioribus non omnino ignoranda tradere, septimum autem & 14 Criticos tanq; insigniores exprimeret conaretur, per quartos incederet tum iudicauit, ideo factum sanè vt quartum potius quàm quintum interferere Criticis vellet, sicut etiam 11 potius quam 10 eadem de causa, quànq; trinus tam in 10 quam in 11 incidat, & per consequens etiam crises. Eodem modo 20 dixisse Hypocratem putaueris & non 21, cum tamen non minus 21 q̄ 20 iudicia eueniant. Porrò Crises mutari solent non modo syderum ratione, vt audiui mus, sed aliarum quoq; rerum quæ medicis numero sex sunt, quæ distichum eiusmodi comprehendit,

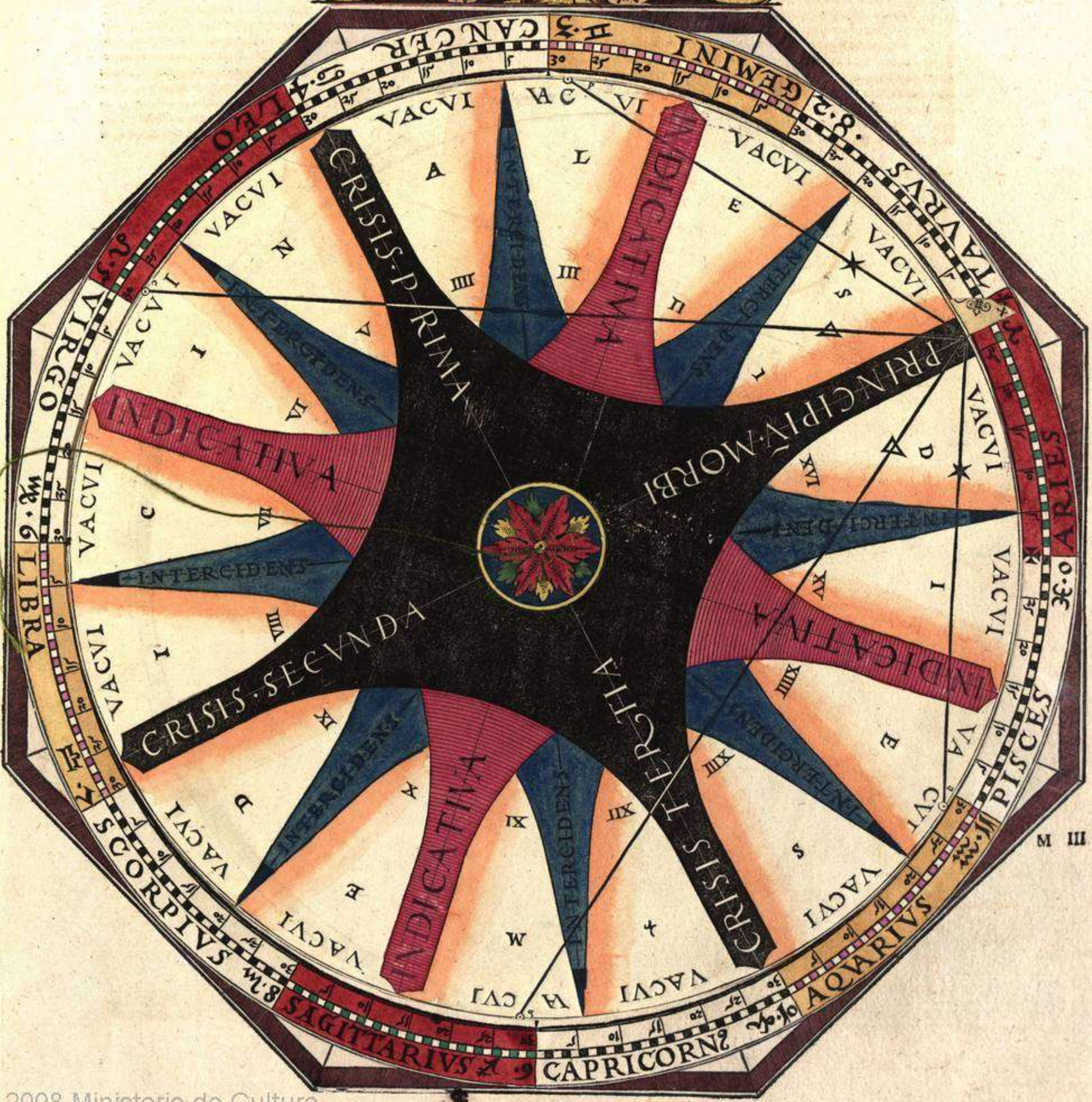
Materies, Virtus, Medicus, Symptoma, Minister,
Sydera, tot crises euariare solent.

Causæ varia
tionis Crisium.

¶ Sed quomodo singula fiant non est præsentis instituti docere, vbi præter astronomica nihil promittimus. Ad propositum igitur reuertentes reliqua percurramus. Luna vel in morbi principio, vel in Crisi quacumq; aspectu carens alio simpliciter neq; bonum neq; malum significat, verum in huiusmodi aliquo tempore si cuiq; planeta rum conspiciatur naturam eiusdem tam æqui quàm iniqui, sequi solet, infirmo quilibet ingerens. Quod si morbi principium Lunam obtineat aliquo aspectu participè, nõ autè in die Critico post, crisim impediri cõtingit. Egritudinis initio si Luna quatuor angulorū aliquè occupet, tū accedēs indicium certū in significato qualicūq; fuerit cõstituit.

Passa

Passa vero eclipsim Luna, crisis tempore, indicium est malæ. Eodem tempore si planetam sub radijs Solaribus constitutum inspiciat Luna, nihil definiendum erit, quia pauloplus nihilo/ imò nihil omnino virtutis hic aspectus obtinet, similiter in Crisibus iudica, nisi Saturnus aut Iupiter aspiciantur, qui 6 gradibus à ☉ elongati & orientales, tum vnâ vim suam ostendere possunt, sicut & si Mars, quem tamen oportet 10 gradibus ad minus à Sole distare orientalem, reliquos autem ad 15. Nam si eorum aliquis cum Luna aspectum efficiat remotior 15 gradibus à ☉, signum non bonum fieri solet. Tres illi, occidentales si sunt, id est, post solem occidunt, remotiores 15 gradibus, prauum quiddam similiter testantur. Venus & Mercurius soli orientales & minus 15 gradibus à sole remoti, iniquiores sunt significatores. Hoc temporis si fiat signum ascendens Aries vel Libra, & Luna angulorum aliquem possideat, certissimam crism in ☐ vel ♀ Luna progressa afferet. Luna itidem aucta lumine, morbo incipiente, Soliq; aut Marti simul conspecta, significat egrum periclitaturum letaliter, tunc quando ☐ vel ♀ sui gradus attigerit, Sed si aucta lumine Saturnum intueatur, tunc in ☐ vel ♀ cõspecta post, egritudinem adaugebit, ita tamen, vt eger sit euasurus, tamen egrè. Quod si numero & lumine simul aucta Saturnum intueatur Luna, nulla infirmitatis variatio est sequutura, illa ☐ am vel ♀ nem efficiente. Non posthabendum quoq; illud egrotum subinde grauari diebus quibuscunq; Lunam aliquot infautius lumen aspicit, & eo grauius affici, si lunam contingat in termino aspectus infortunati consistere, veluti eundem postea ægrum saluari rursus & reuelare contingit, secundo aspectui rursus accedente Luna. Luna sub initii tempus crescens, signum fit morbum in ☐ to vel ♀ to, salutiferis tantummodo radijs presentibus finitum iri, infortunatis vero accedentibus ægrum letaliter omnino affectum iri. In huiusmodi figura cœli ad morbi principium

cipium erecta, septima domus diligenter inspiciatur, in ea enim planeta malignior si locetur, aut alius radijs suis eum comprehendat, vel si dominus domus infœlicior sit, quoniam medici significator, qui dominus est 7 mæ domus pati videtur, notabit laborans medicum præsentem deserendum, & alium deligendum, Coniunctio ☽ & ☿ huius occupans morbi principium, eundem longiorem fore præfagit. Initium affectus si Lunam cum Marte vel alio calido & sicco sydere, & maxime cum sue fortitudinis receptione conuenientem habeat, morbo itidem calido & sicco existente, certus sis eundem iri auctum post, secus vero, si frigiditate morbus præpolleat. Fieri potest vt 4 et 7 licet beneuoli prædicentur, ægro tamen officiant, idq; si in natiuitatibus laborantium, loca morborum, id est, sextam 8 & 12 domos incoluerint. Per hæc autem ex natiuitate certius de morbi statu astrologum iudicare posse nemo non videt. Deinceps Lunæ, Solis, & aliorum planetarum beneficia, id est, optimas eorum in angulis constitutiones breuiter absoluemus. Primus est foelicitatis status, cum beneficæ stellæ fortunæq; ipse cū Luna in angulis cõiunguntur, Secundus, si beneficiis irradiationib; à beneficiis stellis illustratur. Tertius si à fortunis ipsis beneficiisq; stellis corpore vel lumine circūdatur ante vel retro. Quartus si autoritatib; fortunæ fuerint collocati Luna vel Sol vel planete vel anguli, vt in suis finibus, domiciliis, altitudinibus, triangularitatibusq; &c. Quintus si in suis similitudinibus, quas Hætz vocant Chaldei, reperiuntur. Sextus si in cardinibus vel succedentibus. Septimus si cœodespotes anguli, id est, loci dominus quem hospitatorem dicunt, bene etiam affectus sit. Tot sunt conditiones vel status, vel constitutiones euentuum prosperiorum, totidemq; præfagiorum malorum contrariæ dispositiones inueniuntur. Adde morbos acutos & veloces Lunæ, Cronicos vero, id est, eos qui longiori tempore durant siue tardos, Solis cursum imitari, Et hæc de Crisibus, diebusq; criticis dicta sufficiant.

ASTRONOMICI CAESAREI
PARTIS PRIMÆ
FINIS.

Diastroscopion planum Apianum;

ASTRONOMICI CAESAREI PER PETRVM APIANVM CONCINATI PARS SECVNDA.

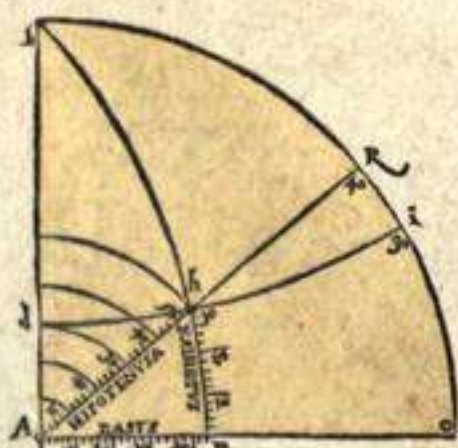

ASTRONOMICI HVIVS PARS altera totius primi mobilis commoditates seu vsus completitur, quæ omnia prius per instrumentũ meteoroscopij planum nuncupatum, ostenduntur, post demonstrationibus geometricis firmissimè approbantur, & hoc subsidio sinuũ cordarumq; computi. Admonitum tamen lectorem pium hic volo, ne omnes meteoroscopij præsentis vsus arbitretur simul tradi, cosinographicos nempe proprio in volumine est visurus vbertim, vbi etiam discet non modo per hoc & istiusmodi meteoroscopia plana, queuis huius negotij deprehendi posse, verum etiam per numerale quoddam meteoroscopium insuper adhuc adiectum. Præter hæc tamen si quis desideret meteoroscopiorum à me reperorum vulgariorumq; structuras, seu fabricam, illum ad planisphærium nostrum relego, vbi præter illud, & alia scitu digna, omnium penè astronomicorum reperiet instrumentorum structuras, vt sic loquar, siue compositiones. Sed quamuis nemo non cordatiorum reliqua primi mobilis commoda, ex iam proximè sequenti triangulorum enuntiatio sufficienter hauserit, nihilominus tamen adhuc rem magis apertam rudioribus esse cupiens, obseruationes quasdam cometarum pro colore subnexui.

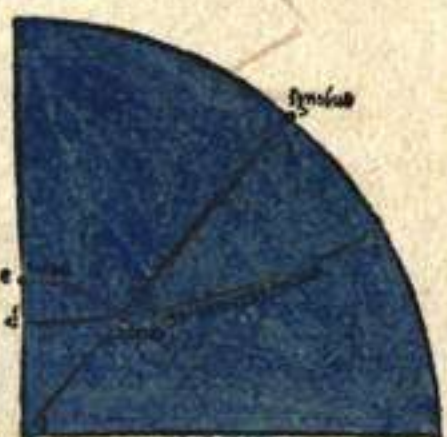
ENUNTIATVM PRIMVM

Instrumenti partes summatim eiusdemq; vsum omnem breuissimis colligere.

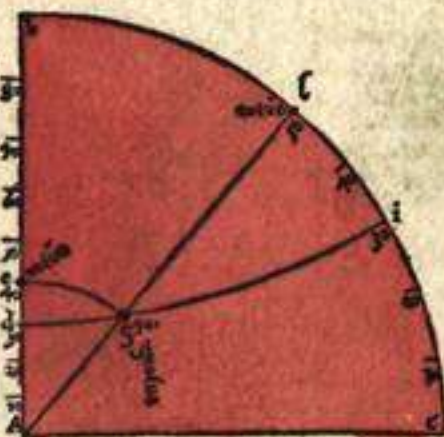
Organum

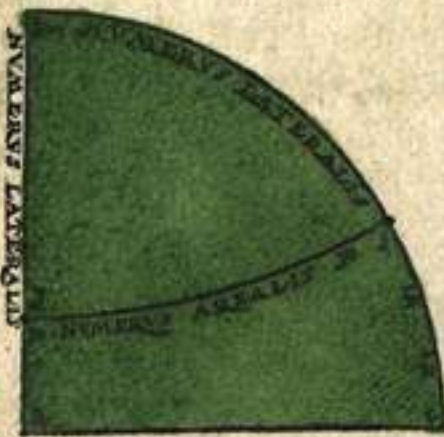
Basis quadrantis Primi

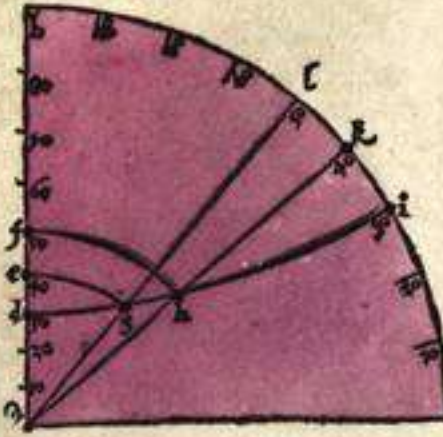
Basis quadrantis Secundi

Basis quadrantis Tertii

Basis quadrantis Quarti

Basis quadrantis Quinti

ORGANVM HOC CVI NOMEN meteorosopio est, eo quod ea quæ cumq; in sublimi considerantur, in hoc veluti ob oculos ponimus, quatuor partibus constat. Lateribus duobus, limbo & area. Per hæc enim quatuor, sphericæ trianguli negotium omne, vsus, commoda vniuersa ad vnguem patent, cuius equidem trigoni singula commoda quadrantibus quinq; ostensus sum clare, eandemq; exemplis euidentissimis approbaturus, simulac instrumenti membra declarauero. Sciendum itaq; duplicem additum ad hoc organum patere, quorum primus arealis, secundus lateralis dicitur. Arealis in instrumenti area, Lateralis in linea A B seu limbo B C absoluitur. Duo autem ad ingressum huiusmodi desiderantur, per quæ alia duo velut adhuc incognita eliciuntur. Ad hæc, quia in omni trigono rectangulo sphericæ quinq; scitu necessaria se offerunt, idcirco duplici opus est ingressu, quando simplici hoc idem confieri nequit. Lateralis introitus bisariam haberi potest. Primo si numerus alter lateralis in linea A B inuentus cum margarita notetur. Dein de filum in limbo promotu laterali numero alii superducatur, sic enim margarita numerum arcualem ostendit, qui inter lineas transversas continetur. Numerum itidem fundamentalem, vt sic dicam, seu basim in linea A C per circulum ex B litera cadentem, perq; margaritam in A C vsq; porrectum indicat, vt in exemplo liquet. Numerus lateralis alter 40, alter vero 50 graduum sit, vnio 40 teneat in linea A B in puncto E, Filum autem latus aliud, gradum scz 50 in limbo, quod fit in puncto L, exprimat, & margaritam circulum transversum 30 vcz graduum in puncto G dederit, quod si exquisitius tractes, gradus 29 m̄ 30 occurrent. Cui rei demonstrationem apertissimam tertius quadrans exhibebit. Secundus introitus di modus iste est. Gradus 50 requirantur in linea A B, cui margarita superlocetur, postea filum si tendatur per 40 æque ac prius 30 gradus ab vnione scindi videntur, id quod in primo quadrante per literam h insinuatur. Ad hæc quomodo verius cognoscantur numeri areales, qui per transversales circulos significantur, quarto in quadrante proposui. Quin etiam noto iam altero laterali, arealique ingressus arealis dicitur, idem duplici via absolendus. Prima, laterali numero in linea A B quæsito, margaritaq; ad eundem inducta, filoque in limbo donec arealis circulus à margarita contingatur, hinc inde promotu filum in limbo numerum lateralem alterum designat, quam rem secundus quadrans habet. Secunda, lateralis numerus iam notus accipitur, per eumq; vbi filum transmissum est, quo in loco arealis numeri arcum secet, obseruatur, illuc enim vnio figitur. Postea vero filo super lineam A B deducto numerus alter lateralis à margarita ostenditur, id quod in quadrante etiã secundo imaginari licet, si punctum è ignotum sit. Iam per numeros binos cognitos tertium ignotum inuenire didicisti. Quartum igitur vt habeas pariter, quadratè primam inspice, in quo numeri omnes tam noti quam ignoti continentur, vbi etiã quartus offenditur, qui in triangulo eodem basis dicitur. Nunc ad numerorum nomenclaturas veniendum. Quorum primus est, qui vniuersi trianguli representat, per A B lineam indicatus. Lateralium vnus super lineam A B quærendus semper lineæ A C par existens. Secundus numerus per arcum C B significari solet, nihil aliud existimandus quam angulus A trianguli H A M. Tertius arealis dicitur in arcu transversali D I reperiendus, latus H M referens, quod trianguli vniuersi, quasi dicas latine perpendicularis, significat. Quartus vocatur trianguli basis, id est fundamentum & in linea A C quæritur, hæc basis noscitur sedulo per punctu H, Nam H D linea totidem, gradus quot lineam A M continet. Hiis iam numeris adicere potes, quintu insuper, per angulu H istius trianguli intelligendum, quem si reperire forsan malis triangulum inuertas necessum est, ita vt ex H M basim constituas, A M vero Kathetum, hoc enim facto angulus H in punctum A recidit. Et arcus R C quantitatem anguli A exhibet. Hoc igitur pacto, & his regulis totius primi mobilis negotium, si modo non plane communi sensu careas adamussim examinare poteris. Huic vni intentus vt triangulum superficieiq; spheræ congruum tuo pro instituto effingas.

Ingressus instrumenti duplex. Arealis, Lateralis.

Duplex introitus modi lateralis Primus.

Arealis ingressus Quid.

Nomenclatura numerorum trianguli.

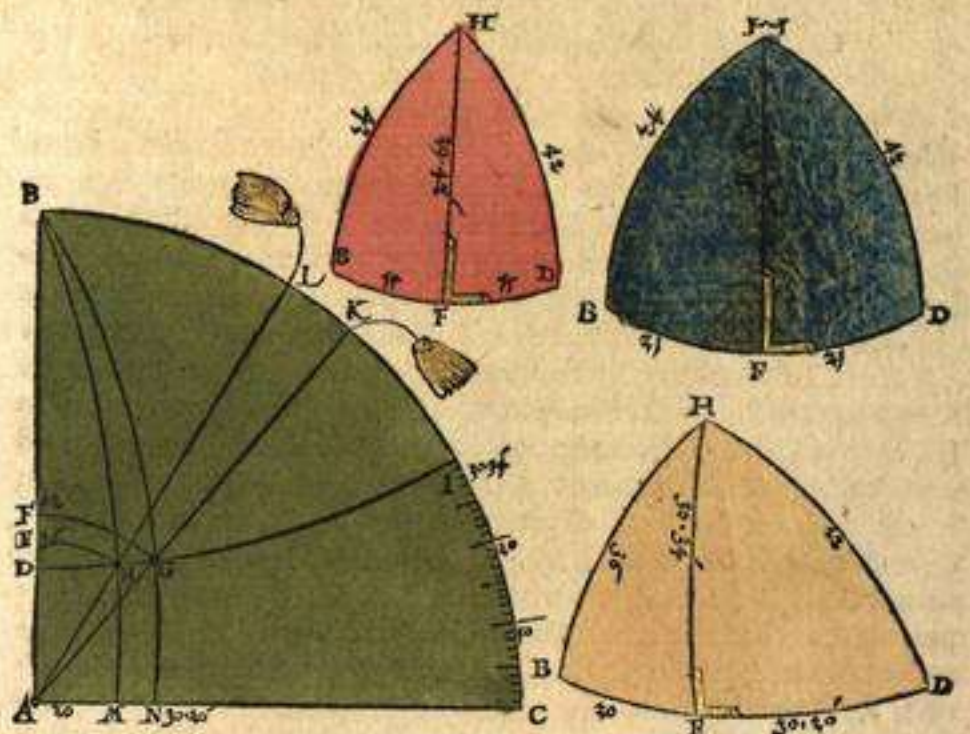
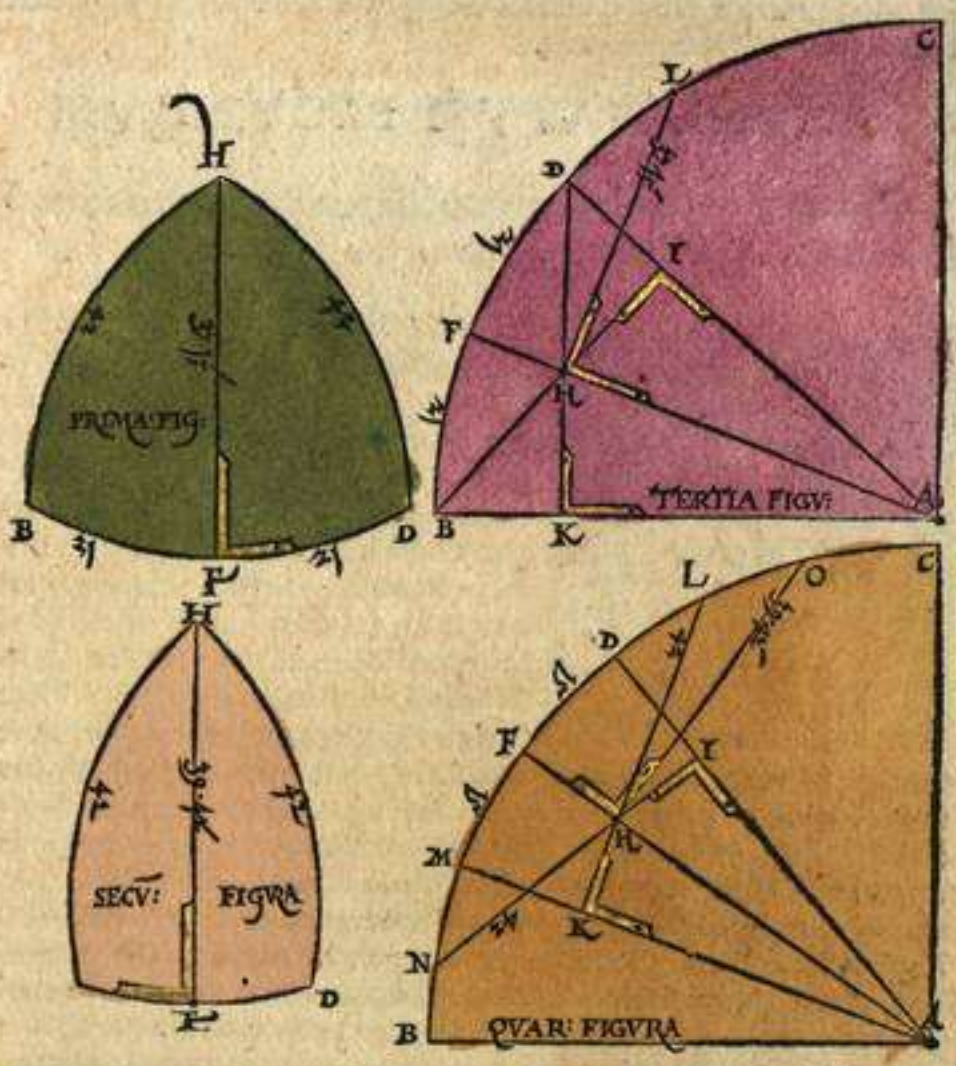
ASTRONOMICVM

CAESAREVM

Quomodo est triangulis non rectangulis agendum sit.

Consequens est, ut triangulos quoque sphaerales non rectangulos enu-merem, eosque in meteoroscopio hoc plano imaginandos doceam. Tri-anguli ergo huiusmodi trifariam, ut antea quoque meminimus, figura-ri possunt. Aut enim in his omnia latera sibi correspondent, aut duo dumtaxat, tertio minore aut maiore, aut omnia simul inter se diffi- dent. Conuenientibus omnibus, vnum aliquod in medio secandum est, cuius medietas vna si sumitur, latusque adhuc aliud, comperta duo late- ra habentur, quibus cum deinceps reliqua huius meteoroscopii com- moda inuestigare ex praedictis nosse. Medietas enim quaelibet trian- guli est rectangulus. Duo si latera trianguli conueniant, tertium vero arctius aut amplius sit, idem in duo partiendum est. Et triangulus quoque integer in alios duos triangulos rectangulos sectus est. Cum quibus iuxta praecipua agendum de caetero, duo enim latera cuiuslibet agnita sunt. Inaequalibus trianguli lateribus cunctis, compertis tamen, sic age. Duo laterum breuiora in linea A B vna cum nu- meris suis quaerito, filum deinde alterum super lineam A B ducito, margaritamque super numerum eiusdem, filum postea secundum rursus in li- nea A B extende, & vnione numero alteri super adde. Post haec fila sin- gula manibus singulis comprehende, eaque in limbo iam sursum iam deorsum quousque vniones ambo vnu & eundem in area arcu incidant, congruum tamen promoue, congruum dixi propterea, quod bases amborum coniunctae, latus trianguli maximu aequent. Tunc enim arcus area- lis, cui margaritae innituntur, communem arcum refert, cum scz qui triangulum hunc inaequalium laterum in binos alios trigonos scindit, quorum singuli diuersas bases continent. Exempli causa. Esto B H D triangulus inaequalium laterum, quorum B H 36 gradus, H D 42, B D 50 gradibus & 20 minuta complectatur. Per instrumentu hoc latus commune reperitur, illud quod trigonum istum in binos re- ctangulos, 30 vtz gradus & 34 m, quale quiddam representat H F, diuidit. Minimi trianguli basis A M 20 gradus includens, maximi autem basis 30 gradibus & 20 minuta complectens dicitur. L C quantitatem anguli H B F refert, trianguli minoris, K C vero quantitatem maioris trianguli H D F praestat, & hoc modo trian- gulus ille laterum inaequalium in binos alios rectangulos trigonos re- latus est, quorum quilibet latera duo nota continet. Iam si quid am- plius libet inuestigare, licebit, si praedicta reperantur memoria. Quic- quid autem de triangulis rectigonis iam traditum est, illud totum se- quentes figurae iterant clarius.

intra se 30 gradus quoque claudunt. Deinde M D arcum dispece in puncto F, lineamque in idem F ex A centro produc, nec non ab M versus C 42 gradus numera, cumque L nota, eosdem gradus a D contra B computatos cum N signa. Nunc perpendicularis edu- eta ab N in A D punctui I coincidens cum alia perpendicula- ri erecta ex L in A M & in litera K delinens, coeat in puncto H cum priore. Inde rursus alia orthogonalis L versus emissa, circulu in O litera contrectet, 39 gradus 42 m complectens, latus hic commune H F est, veluti secunda & quarta figurae docent subiecte.

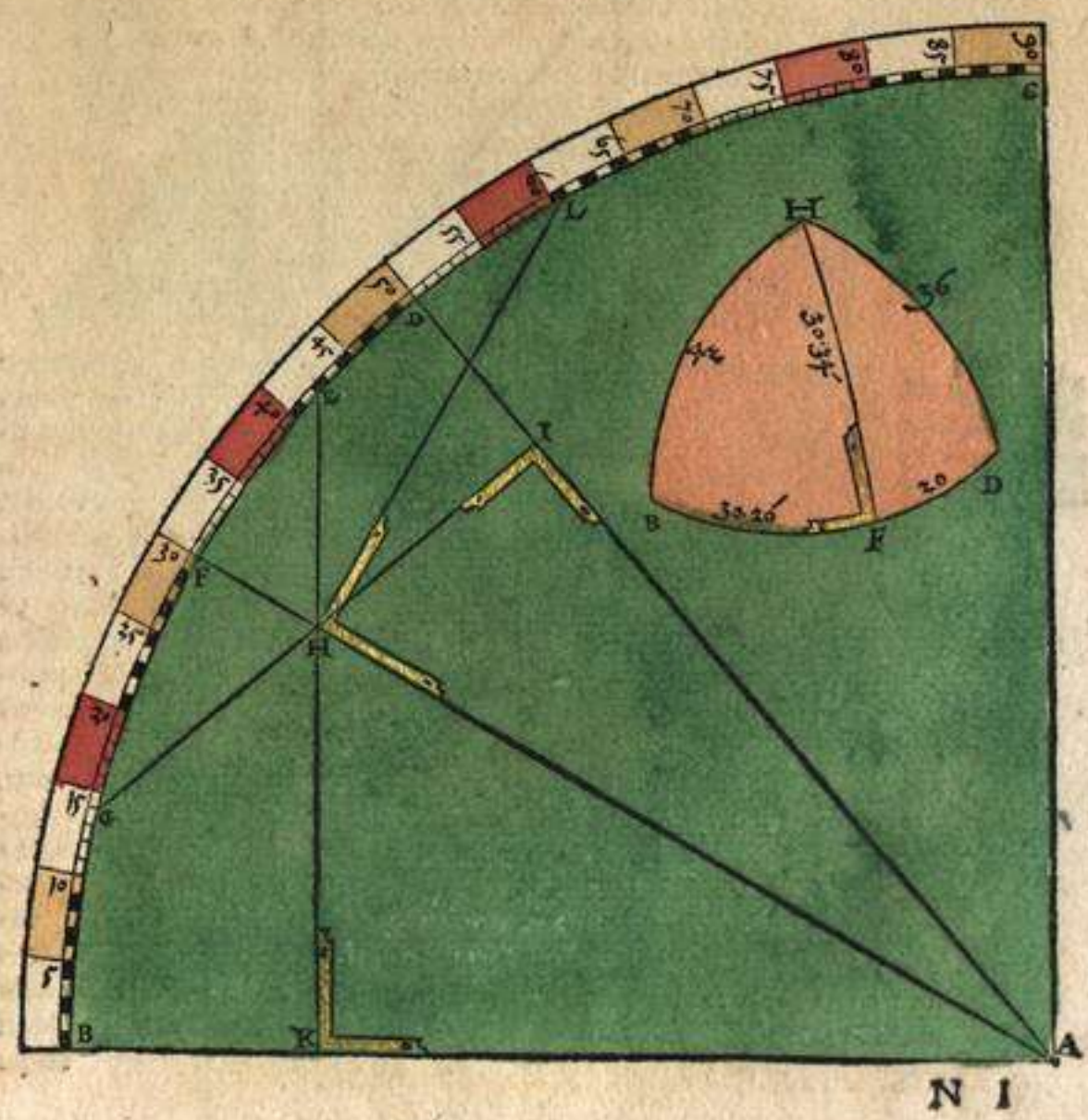

Quod si triangulus omnia latera dissimilia habeat, aut duo quidem similia, tertium tamen maius, huiusmodi exemplo rem exequere. Pri- mo tribus lateribus pugnantis, ubi primum latus 36 gradus ha- beat, secundum, 42, tertium 50 & m 20. Commune igitur la- tus reperitur H F, locumque F in arcu B D sic agimus. In qua drante maximum latus deligimus, quale est B D, literas deinde A & D recta connectimus, mox e B versus C latus 42 graduum requirimus, cumque E puncto inscribimus. Tertium dein latus 36 graduum scz a D contra B excipimus, & cum G litera signamus. Perpendicularem post haec ex G in A D promouentes in puncto I terminamus, sicut etiam aliam ex E suscitantes lineam A B indu- cimus in punctoque K finimus, per illarum sectionum qualis fit in H puncto rectam e centro emittimus, quae in puncto F delinens com-

Quid est trian- gulo cui tria la- tera inaequalia sunt, agatur.

Quomodo triangulus non rectangulus, alia ratione in duos rectangulos resoluui potest.

Eosdem trigonos irrectangulos alia etiam ratione per quartam vi- delicet circuli partem, siue quadrantem maius appellare, in alios duos trigonos resoluere potes, ita ut omnia eorum latera consent, ut nomi- ne exempli. Primus resumatur triangulus, cuius omnia latera equa sunt. Ponuntur autem singula 42 graduum esse. Constituo itaque quadrantem A B C in quo statim 42 gradus pro basi propositi trigoni, qui vocabitur B F D, in B ordiens versus C, numera- ta cum D litera signo, simulque per D lineam rectam ex A puncto educo, quoniam vero latera inter se aequalia sunt vicissim ex D lite- ra perpendiculararem super A B lineam demitto in puncto K defi- nentem. Similem ex B super A D in puncto I finientem per- pendicularem ducio, sic ut ambe illae in H puncto sese diuidant. Iam igitur ex A centro per literam H recta linea cicta, arcum quadrantis in F tangit, & arcum B D in partes aequales secat. Post haec iterum ex H orthogonalem D versus sursum erigo, & lineam hanc quadrantis arcum H F ditimere in puncto L conspicio, adeoque F L latus iam commune triangulorum duorum partialium, id quod an- tea H F dicebatur, esse vero graduum 37 m 15. Similiter B F & F D graduum 21 quemadmodum inter sequentes prima & ter- tia figurae ostendent, continere video. Vbi duo trianguli latera con- cordant, tertium vero minus est. Exemplum esto superior figura, in illa enim duo latera 42 gradus, tertium 20 complexum fuit. Pro- pone igitur gradus 30 in quadrantis limbo, quacumque libet ex parte initium illorum litera M finem D exprimat. Post haec e centro A duas protrahe, alteram in M, alteram in D rectas lineas, haec enim

munis lateris locū nobis ostēdit. Itē perpendicularē ex H erigen-
tibus versus C, ea circulū in L secare cernitur, perq; merito F L
arcum scz 30 gra. 34 minorū latus cōmune B F basim trianguli
minoris 20 scz gra. F D autē basim maioris 30 gra. & 20 m cō-
tinentē pronuntiamus. Idem operandi modus in trigono fuerit, cui
tertium latus maius duobus conuenientibus sit, semper autē in hīs ma-
ior lateris arcus primū quadrantī imponendus est, eo quod basis esse
postulat, non aliter hoc modo cum B D agi visum est, vbi etiā F pun-
ctus requiri solebat. Hiis itaq; paucis vniuersum primi mobilis opus
seu intellectum abundē consequi licet, quæ tamen nō quod pauca sint,
sed quod preciosa, prudens lector nunq̄ non admirari, sat scio volet,
Iam dictorum forma præcedit.

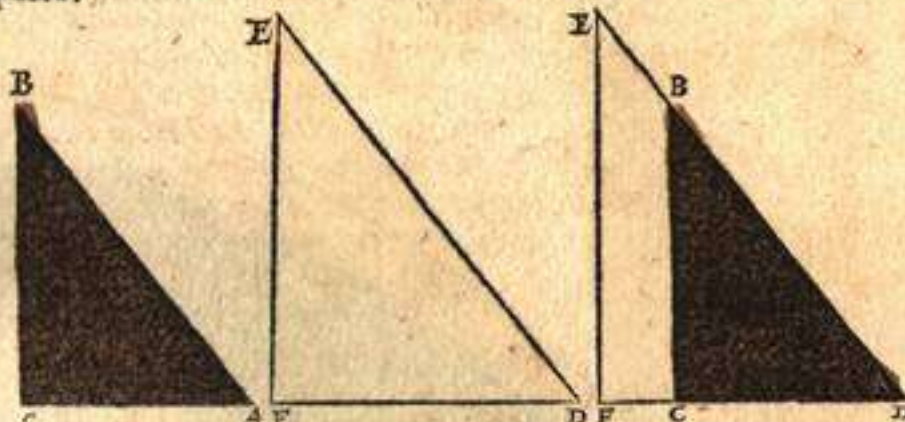
ENVNCTIATVM SECVNDVM

Omnes primi mobilis commoditates gæometrica demō-
stratione & ea facillima agnoscere.

VM PLANETARVM A NO-
bis iā cursus vna cū primi mobilis vltimū fa-
cillima, nec vnq̄ antea producta fide-
tate, quantum ego quidem video, expo-
siti sint, superest vt eiusdem primi motus
contemplationem pari facilitate produ-
cam, clarissimæq; demonstratione fir-
mem, hoc enim vbi fiet, spero futurum
omnino, vt astronomico huic nihil
prorsus deesse quisq; quæri possit. Igno-
sci vero mihi ab omnibus postulo, si hæc
in parte succinxior fuero, neq; in nume-

ram propositionum congeriem, sicuti in mathematicis demonstratio-
nibus vsu venire solet, adduxero, animus liquidem est, rem breuissimis
absoluere, quamobrem vna dumtaxat Euclidis inductione contentus
ero. Quod si primi motoris tractationem ingredi penitus tentē, ve-
reor ne plerisq; ingratum faciam, præsertim geometricarum certifica-
tionum rudioribus. Sed quia rem omnibus planam esse volo, paucis-
simisq; traditurum subinde polliceor vnico interim Euclidis axioma-
te prestare conabor, est autem 4 hæc Euclidis propositio libri sexti, quæ
sic habet. Omnium duorum triangulorum quorum anguli vnus an-
gulus alterius sunt æquales, latera a quos angulos respiciētia sunt pro-
portionalia. Propositionem illam breuiter, triangulis binis propositis,
hunc in modum elucidabo. Primus esto A B C, Secundus D E
F, horum vero amborum anguli inter se omnes cōuenientissimi sint,
sicut angulus A angulo D, angulus B angulo E, angulus C angu-
lo F per omnia respondeat. His angulis sibi assimilibus, latera quoq;
proportionalia vt sint, oportet. Sic enim primi trianguli latus A B
cum secundi trianguli latere D E, sicutiam A C linea primi cū linea
D F secundi, rursus B C prioris, cum E F posterioris trianguli, li-
neæ conueniunt. Nec non A B linea habet se ad B C lineam, sicut
latus D E ad latus E F. Id quod adhuc magis obuium fuerit tyroni
cuiuspiam triangulos illos ambos sibi ipsis superpositos imaginanti hoc
pacto,

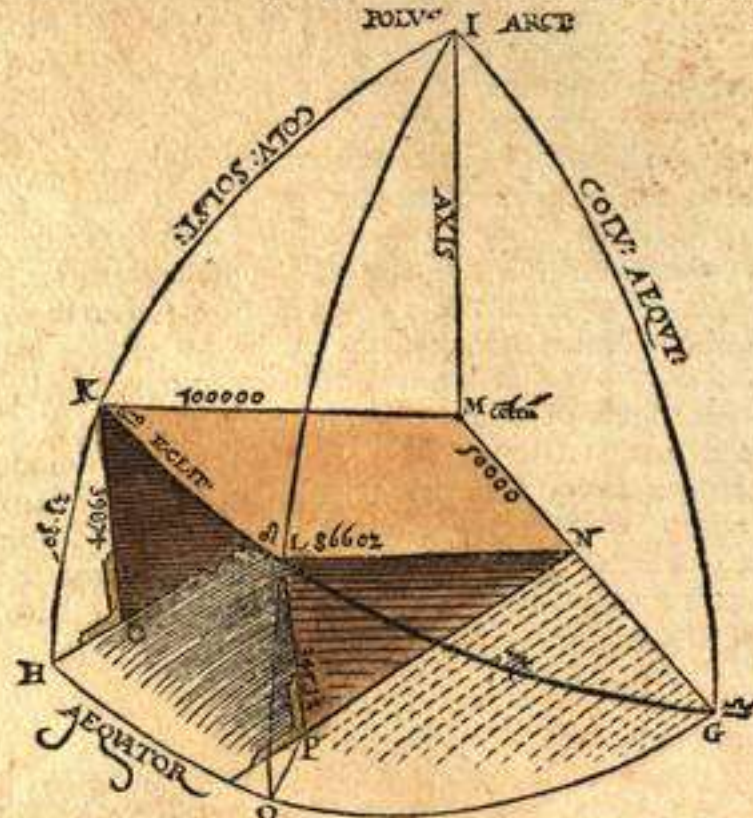

Propositio Eu-
clidis 4 libri 6.

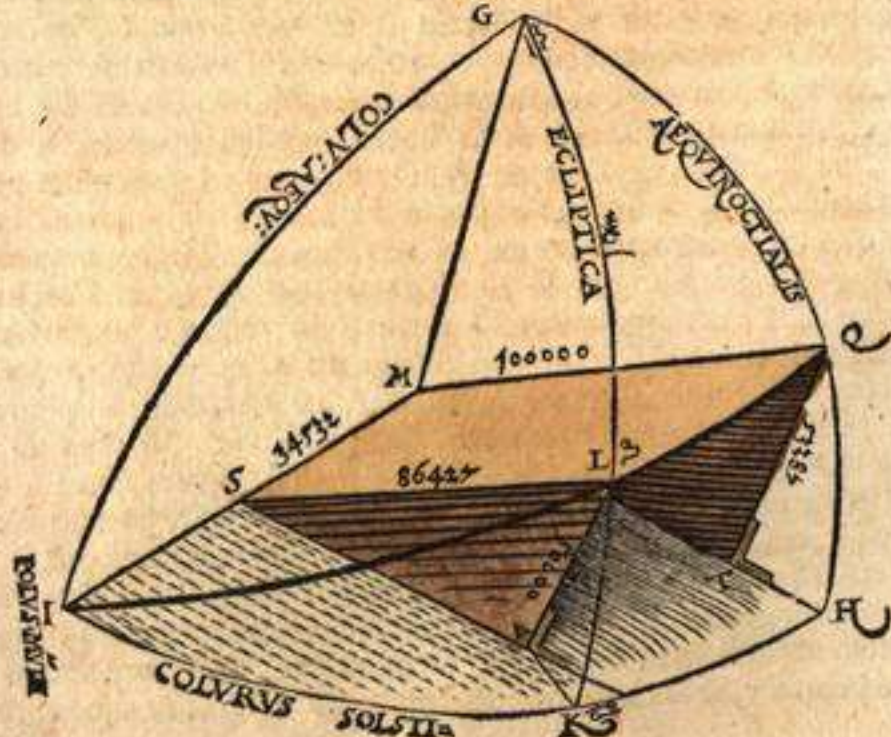
Quid agendū
huic, qui vsus
primi mobilis
intellectus est

Commoditatem igitur motoris primi, quamcunq; aliquam rimatu-
rus, ante omnia triangulum quēdam sphæricum rectangulum animo
conciat, vt si cogniturus sit, quātum Leonis initium ab ecliptica di-
stet, trigonum primū sphæricū formet, ibi autē, quia vicinissima Leo-
nis principio ecliptica est, iuxta Libræ initiū, vbi æquinoctialē transit,
quarta eadem illa arcui G L K conferenda erit, sicut etiā proxima
æquatoris quadra literis G Q H committenda fuerit. Præterea
Leonis initium L litera, G autem principium Libræ referente, G
L arcus gra. 60 pronuntiandus est, & solis declinatio longissima
K H 23 gra. videlicet 30 mi. dicenda est, eiusdem cum K H quan-
tatis est angulus L G Q, qui latus K H includit. Sciendum vero
est, omnē trigonum non pluribus q̄ tribus angulis, tribusq; laterib; cō-
stare, è quibus duo, si nota sunt, reliqua quoq; hac ratione constabunt.
Palam est eclipticæ M K L G & æquinoctialis M H Q G superfi-
cies sese per diametrum G N M scindere, angulumq; ob id vniforme
mem ab M versus G constituere, vnde si nunc à litera K rectā in cē-
trum sphære M diducis, rectam similiter ab L in diametrum G M, eā-
dem tamen orthogonaliter in puncto N secantem protrahis, lineas
M K & N L æquidistare cernis. Præterea si perpendicularē demit-
tas à K super basim M H, eam in O punctū deferetur, quemadmodū
etiam

etiam ex puncto L perpendicularis demissa, superficiem M H G in
litera P incidet, ita bini trianguli, alter M K O, alter N L P late-
ribus angulisq; conproportionabilibus efficiuntur. ¶ Nunc ergo de
clinantis Leonis arcū scz L Q, vt propositū est, inspiciamus, dicēdo,
M K sinus integer, producit K O, maximæ declinationis sinum,
quid N L, qui sinus est arcus G L, creat! Hic iuxta regulā pergenti,
quotiens L P, sinum arcus L Q, quem quæsiueras, remitter. Et in
hunc modū Regimontanæ tabulæ primo mobili deseruiens, suppu-
tata sunt. Cōsequēter reliqua etiam & angulos & latera huius sphæ-
rici trigoni, vnde vniuersa primi mobilis cōmoda lucē accipiūt, inquir-
remus. ¶ Ponamus itaq; G L & L Q arcus cognitos, quare angu-
lum L G Q, quia ab arcu K H significatur, sciturus pergo, inquis
N L, qui sinus est arcus G L, producit L P, quid sinus M K! vbi si
regulā imitatus quatum cōtulerō, quantitātē lineæ K O reperio. Cu-
ius arcū vtz K H requirēs, verā totius anguli L G Q capacitātē cō-
gnosco. ¶ Esto iā arcus G L ignotus, angulus vero G & arcus L Q
cogniti, G L itaq; arcū habiturus dices, sinus anguli G scz K O p-
ducit K M, sinū integrū, quid iā L P, qui sinus est L Q arcus, pro-
fert! Pro regulæ operatus modo N L lineæ quātitatē agnosces, cu-
ius lineæ arcū si assummas, cū priore pro voto rē absolueris.

¶ Itē G L Q angulus & arcus G Q lateant, quos simili via depre-
hensuri simus. Arcus ergo G Q H cū vna circuli quarta sit, & 90
gra. cōrineat, inquirendus Q H nobis arcus est. Qui inuentus & 90
gradibus sublatus, residuū nobis G Q scz arcū reliquit. Quā rē ocu-
lari demonstratione rursus asserturus, superficies binas, vt antea ima-
ginor, veluti Solstitialis colurus I K H vna cū semidiametro suo M
H, & axe I M vnā superficiē, siue vt quadrās I L Q cū axe I M &
semidiametro M Q alterā cōstituit. Trigonū ergo nūc qualē supra
habes I L K literis distinctū, cuius latera duo supponimus esse nobis
cognita, sicut L K, quod arcus G L cōplemētū est, & I L, quod la-
tus idē quoq; arcus L Q cōplemētū est. Quoniā vero arcus Q H
cōplectitur angulū L I K, angulus I querēdus superest, quē eodē
vt supra angulum G inuenimus, modo offendemus ita. Linea per-
pendicularis ex L puncto ducatur super axim I, illa enim in S pū-
cto terminatur, sinumq; arcus I L significat. Aio proinde, S L cō-
tinet L V sinum arcus L K, quid sinus vniuersus, scz M Q li-
nea possidet! Et proportio lineam Q T remittit. Cuius lineæ ar-
cus est Q H anguli I quantitātē referens. Vnde si Q H arcū
à 90 demis, arcus G Q restat, ille qui quæsitus est. ¶ Quod si G Q
prioris trianguli notus statuatur, G L vero ignotus, tū L K arcus
æque ac L Q superius indagabitur, hoc modo. Dicatur M Q to-
tus scz sinus Q T proginguit, quid S L! arcus autē K L in quo-
to ostendetur, quo sublato à 90, arcus L G remanet,

Primæ demō-
strationis via.

Quo ingenio
tabulæ primi
mobilis sunt
supputata.

Secūda demō-
stratio.

Via terciæ de-
mōstrationis.

Demonstratio
Quarta.

Demonstratio
Quinta.

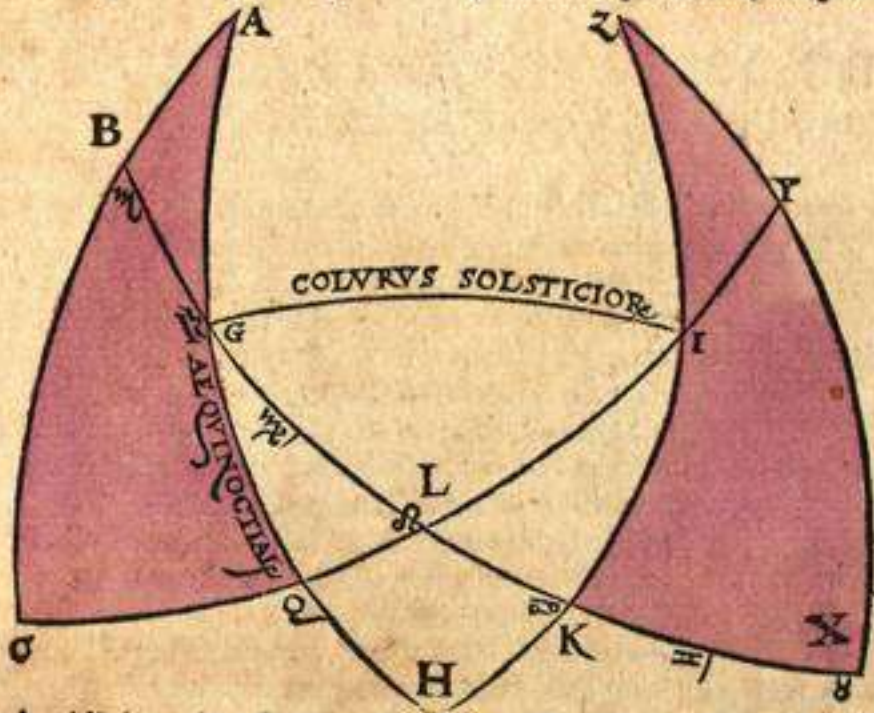

Sexta demon-
stratio.

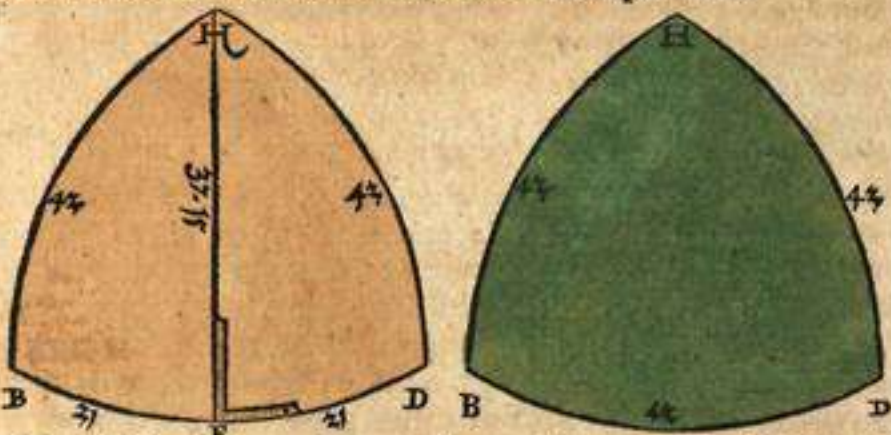
¶ Trigoni prioris lateribus GL & GQ manifestis, LQ latus minus cognitum per alia duo cognoscet, si hac proportione vsus fueris dicens, TQ dat QM integrū scē sinum, quid VL promittit? QH enim & KL arcus iā liquet (cōplementis eorundē apertis) in quoto LS lineę magnitudinē videbis, cuius arcus est IL , cōplemētū vero LQ hoc mō quęsitū offert, Vt patet in p̄cedēti figura.

¶ Restat vnū adhuc primi illius trigoni nondū ventilatū, videlicet GLQ quantus ibi angulus L sit. Illud autē duobus videre modis licebit, primo huiusmodi. Quandoquidē LQ iā patet, cōplementū quoq; suū, quod ad C vsq; sese extendit, ei adiciendū est, sicut etiam arcui LG cōplementū suū, quod ad B vsq; protendit addendū. Dicendū erit ita. Sinus LG arcus, sinū arcus GQ emittit, quid sinus totus causabitur? Ibi quamprimū quoties BC arcū ostendet eum, qui propositum angulum GLQ includit, similiter angulum ILK angulo GLQ æqualem, tanquā contrapositum. Secundus modus ostensionis est talis, vt si dicatur, sinus arcus LI progingnit sinū arcus IK (vterq; enim illorū p̄scitur) quid sinus integer? Appositē iā tractanti cætera, arcus YX occurret, quantitatē anguli ILK referens. Sic ergo bifariā idē demonstraueris. Cuius secundę demonstrationis rationē ita intellexeris, si triangulum L IK æquā atq; GLQ trigonum imagineris constitui, sphericāq; illā trapeziam $IYXK$, per omnia similem trapezię $LKHQ$ quapropter eadē via demonstrandi est, YX seu BC , quę fuit antea in designādo KH arcu, quo demonstrato, angulus sibi oppositus GLQ & ILK , qui duplici via æquales iā reperiuntur, assequuntur es.

Septima de-
monstratio.

¶ Accidit interdū qđ triangulus spheric⁹ rectū angulū nullū habeat, verū latera tria nota. Angulos autē vt cognoscas eiusdē trigoni fieri non potest, nisi eundē in duos distribuas, ita vt quilibet rectū cōtineat angulū, quo facto, promptū omnino singulorū angulorū spacia secundū iā allatā demonstrandi methodum dimetiri. Trifariā ad hęc triā gulus nonrectangulus exhiberi potest, aut enim tria, aut duo latera æqualia habens, aut tria simul inæqualia complexus, proponitur. Triū laterum equalium triangulo, qui & æquilaterus appellatur propositus, eius vnū aliquod in duo per mediū in puncto F seca, arcumq; ex puncto H in F vsq; prodeuntē existima, ille enim propositum tibi trigonum in binos rectangulos dirimet, postquod angulos simul & latus illud commune demonstrandi via iam dicta perdisces.

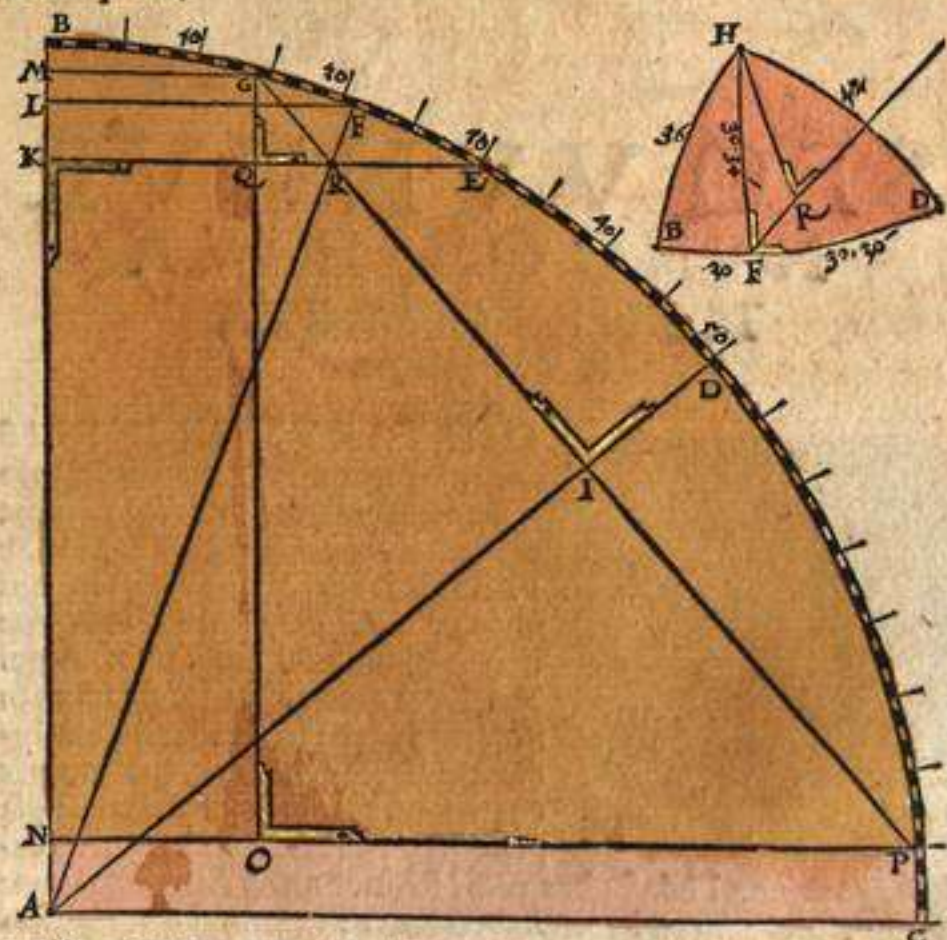

¶ Quod si duo habeat adæquata latera triangulus, qualē insequens figura p̄fert, tū latus tertiu ambob⁹ æqualibus insertū similiter in duo partire, & hoc in puncto F . Iā si ab H id est, angulo lateri huic aduerso, arcū in F vsq; protēderis, triangulum tibi propositū, ab eodē in duos triangulos rectangulos dispesci animaduertes, quos quidē triangulos, quanti sint, adducto sæpe ostensionis modo depræhēdes. Sequitur nūc figurę triangulorū, in quib⁹ latus HB lateri HD assimilis ostēdit. Tertio trianguli latere, vel maiore vel minore duob⁹ alijs existente,

Alia demon-
strandi via.

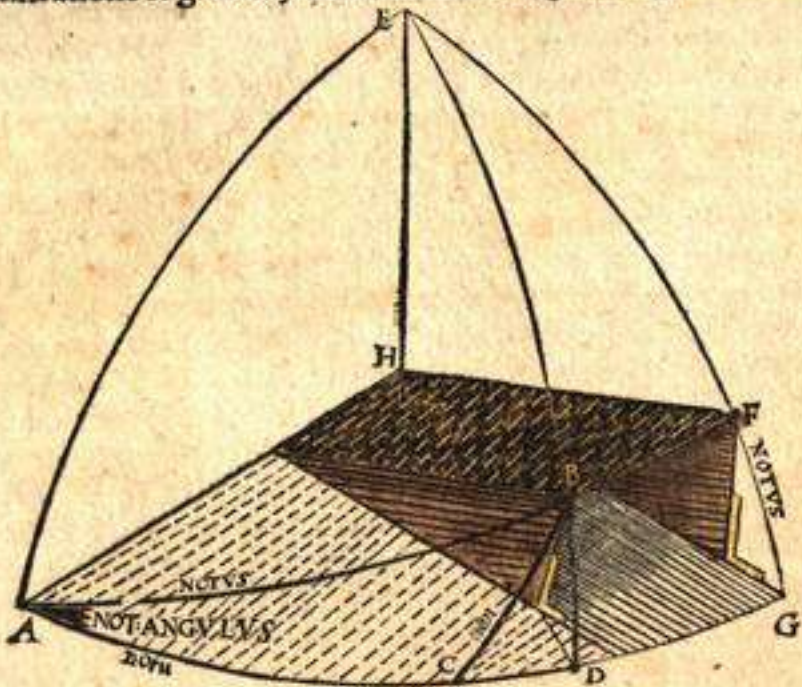
¶ At si vsu venit latera oblata trianguli omnia esse sibi dissimilia, primū est, vt trigonū in binos partias rectangulos, quod quam facillime perā gas, aliū insuper ostendi vsū excogitauit, qui est istiusmodi. Quartam circuli partē, id est, quadratē rite cū suis semidiamentris orthogonīs expressam plano super aliquo delinea, cuius centrū A , semidiamentrorū extrema B C literis inscribere. Trigoni latus maximū limbo quadrātis impone, B D literisq; signa. Arcū trianguli medioerem loca vna extremitate in D versus B extendendo, alterā cū G signa. Mini mū trigoni latus circa B incipiens aduersus D emitte, & BE nomina. Iā ex D in centrū A lineā rectā diduc, & arcū GD , medioctri trianguli latus exhibentē, a D versus C in puncto P terminatēm extende. Duo mox puncta G & P alia lineā rectā connecte, Linea autē illa semidiamentrū AD per punctū I rectangulariter diuidet, GI sinus rectus arcus propositi scē GD vocatur. Postea ex puncto E perpendicularē super AB diamentrū, eundē in puncto K secātē, dimitte, & lineā E K sinū minimi lateris trianguli propositi voca. Deinde lineā orthogonālē ex puncto P , lineā AB super iniice, quę vsq; in N procedēs, sinum arcus BP ostendit. Hoc in loco animaduerte me de lineis imaginariis tantummodo loqui, per lineamq; nihil aliud, q̄ arcus sinū rectū existimare. Deinceps arcū GD dupla, qui duplatus GP producit. Huius GP sinū rectum, qui est GO require, eundemq; in lineā AB cū literis N M signa. Sinus arcus B G lineā est MG , cui postq; duxeris æquale NO , super lineā NP , clarū est lineas MG & NO , sicut etiā N M & GO æquidistātes esse. Cum igitur KE & NP parallelę sint, & si per illas alia tertia nempe GO tranuerlim eat, sequitur omnino angulos GQE & GOP vtrosq; sibi pares, simul & rectos esse, quod secundū, esto non accedat, sufficit tamē æquales in p̄sentia esse. Nobis nunc p̄missa ex Euclide repetentib⁹, scē Omnis duorū triangulorū quorum anguli vnus angulis alterius sunt æquales, latera æquos angulos respicientia esse quoq; proportionalia, Succedet hunc in modū tractatio, vt anguli duo æquales & recti, latera quoq; proportionalia cōtineant, quales sunt GOP & GQR trianguli p̄sentes, qui duo anguli quoniā recti sunt, angulusq; QGR ambobus cōmunis est, patet angulū GRQ tertio quoq; GPO æquale existere. Latus insuper QR adhuc ignotum, ex regula proportionū inuestigabimus sic. Linea GO mōstrat sinū OP , quid GQ quotus regulę sinū QR ostendet quęsitū, quę si arcui B G adicis, ad lineā nempe KQ , lineā KR quantitas de siderata a te palā fiet. Deinde sinū KR & sinū KN singulatim in se duc, productaq; collige, collecti radix quadrata quātitatē lineę AR ostēdit. Modo si arcū lineę AR a 90 demis, arcus HF relinquitur, qui ad angulos rectos sphericales ab H in F punctū defertur. RF autē eiusdē sinus est, qui dicitur versus, quę si nouisse velis, AR sinū a toto subtrahere, residuum ex subtractione RF restabit. Postremo arcū BF queremus etiā hoc pacto. Imaginatibus nobis lineam LF , sinum scē arcus BF protendi, AR autem lineā vsq; in F produci, trianguli duo ARK & ALF cōsurgēt. Vnde dicitur AR dat RK quid AF ? Regulę sequēti quātitas lineę LF in quotiente offeretur, cuius item arcus BF ab arcu BD sub latus F D arcum relinquit. His peractis, prioribus sex demonstrationū viis vtens, nihil nō ad votum vsq; scitu saltē necessarium, hic plene assequeris.

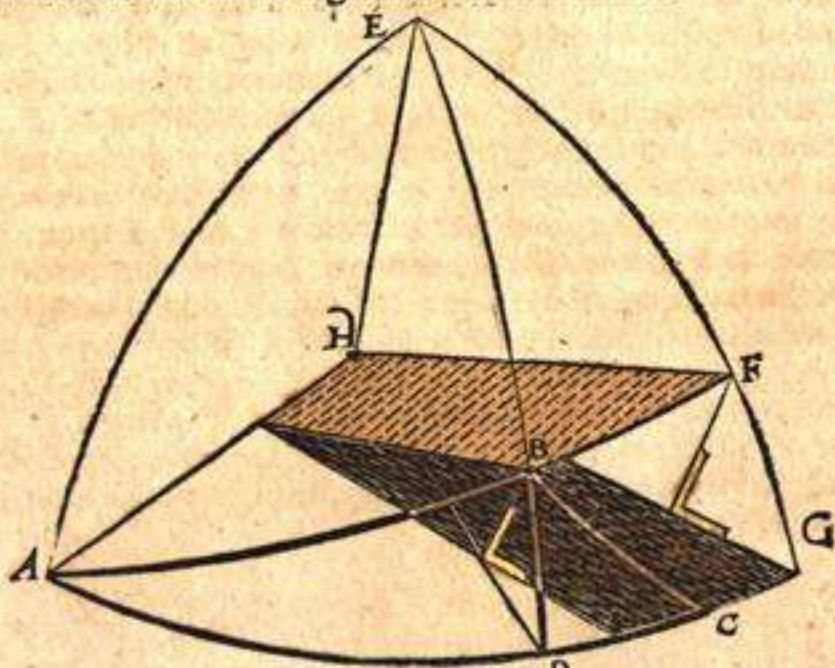
¶ Aliter eadē demonstratiōne institues sic. Quoties triangulū nō rectū gūlū tria cōplecti inæqualia latera cōtingit, e quibus latera duo angulū vnus cognita sunt, tertiu vero ignotū, quale in p̄senti triangulo ABC , latus ignoratur CB , cōstant autē AB & AC , proinde tertiu CB quoq; habiturus sic age. Principio arcū BD , eū qui ad angulos rectos sphericales super arcū ACD in puncto N II D incidit

D incidit require, hoc autē ad miniculo demonstrationis primæ fiet, arcui namq; L Q æquiparatur omnino, B D iam intellecto, C D quoq; arcus erit indagandus hoc modo. Demōstratio quarta ostendit latus A D triāguli A B D, quo habito, id quod ex hypothēsi pri^o cōpertum est A C ab A D demes, residuus autē arcus C D erit, ita nouum triangulum B D C cōstituiſti, qui rectangulus in puncto D est, duobus ergo lateribus cōpertis, tertium quoq; hypotenusan scz C B ita offendes. Si C D basim esse existimas, D B autē cathetum, hypotenusan C B eodē modo quo in quinta G L arcum inuenisti, demōstratione cognosces, veluti clarissimē exponit figura subiecta.

Adhuc alia via eundē triangulum condere licet, veluti si arcum A C maximum basi imponas, vt in sequēti figura apparet, hinc enim arcus B D orthogonalis inter A C cadit, quod vbi fit, prima cum demōstratione arcum B D lustra, cum quarta vero basim A D, postmodū A D subtrahē ab arcu A C, & relinquetur D C, latus quoq; cognitum. Iā rursus triangulum habes B D C, cuius latera B D & D C sciuntur, tertium vt noscas restat, sed hoc quinta demōstratio per arcū G L docet. Hæc itaq; licet pauca sint, sufficiētia tamen ad omnes totius primi mobilis vsus intelligendos fore non diffide.

SEQVUNTUR
NUNC OBSERVATIONES
COMETARVM
quinque.

COMETARVM EXEMPLIS vsurus, oportune facturus sum si à prioribus nō discessero. Vifos ergo Cometæ quinq; temporibus CAROLI & FERDINANDI Cæsaris ferē cōtinuos, pro institutione in præsens afferre non absonum mihi persuadeo. Atqui hæc nostra exemplificatio nō tam ob instrumenti vsus plenē exequendum studioſiori amplectenda erit, quā propter cometicā, si licet ita loqui, stellæ essentiā perdiscendā, & maxime caudā obseruā-

dam, qua de, neq; Philosophos, neq; Historicos, neq; Astrologos hunc vsq; in diē probatoria saltē attulisse cōstat, vt taceā interim cōtēplationis modū, quē similiter à nemine vnq; priore ostēsum legimus traditū, vnde nobis liqueret quo pacto & vetustis indagatorib; celestes mot; cōstitissent, quē interim negligentia, pro dolor deplorandā quis non videt? Sed esto nō arduū sit, quomodo cauda à Solis radijs generetur cognoscere, nihilominus tamē cōsultum indicare videtur, quo pacto & ipsē meteoroscopii auxilio idiplsum vix esse cōpererim, & hoc ideo,

vt posteris quoq; si quādo post vsus postularit aliqua qua cometæ huiusmodi obseruent (quoniā hactenus, vt pace omnium dixerim, nulla vel perquam exigua fuit) ratio extet. Vix hoc nomine nō omnia cometæ genera inclusisse volo, quorū alii radios circumcirca emittētes criniti appellant, alii caudas in terrā vsq; demittunt, qualis anno 1472 apparuit, cuius nō pauci adhuc memores reperiuntur fenēs, pauonis caudā vocantes, quoniā nō secus atq; lumē lucerne inditum, terrę caudam defixerat. Alii alio modo caudas radiosq; proiciunt, super quib; à philosophis iā olim abundē disertum est. Quo autē modo sequētes Cometæ quinq; caudas secundum Solem instituerint, demōstrandum assumpsimus, idq; sufficienter ex meteoroscopio præſenti, quā quidem probationis viam aliās quoq; per numeros docuisse nos palā est. Præterea hac institutione vsus, licet non vna, sed multiplici ratione idem ostendat vel demonstret, contentus tamē erit simplici inductionis exemplo, quo & cætera per se non difficulter nouerit, breuitate enim omnia comprehendere non est.

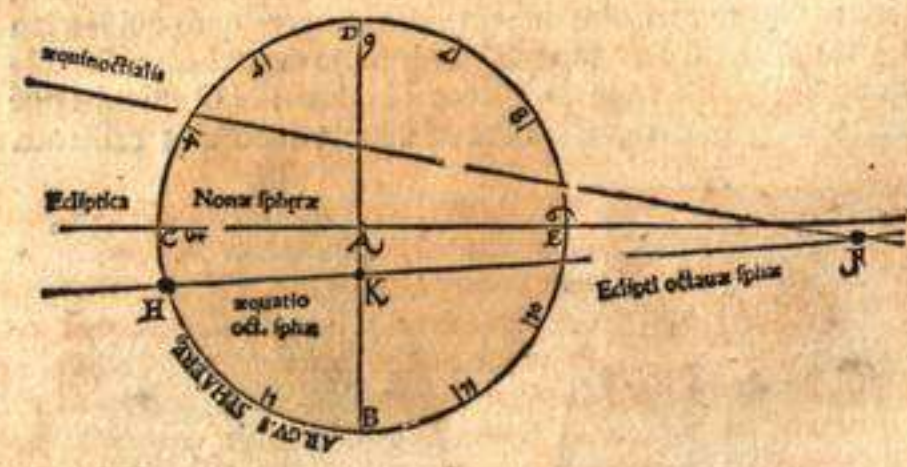
COMETARVM PRIMVS

anno 1531 luxit, eo quo Augustæ comitia per Cæsares Carolum & Ferdinandum celebrata sunt, à diē 6 Augusti vsq; ad 23 mensis eiusdem, cuius quo pacto obseruationem instituerim, nunc capitulis consequenter 16 aperiam.

DE OBSERVATIONE PRIMVM IN
stituta adornataq; Caput Primum.

TELLA iā diebus aliquot conspecta, imō tertium decimum Augusti diē iā occupante de eius contemplatione cogitare sollicitus cepi. Hic autē fixū Bootis astrum cum propē circulum verticalē cōsistere cernerem, eo præſertim tempore, quo Cometa euidentissime post Solē occultū luceret, nimirum ho. 8 mi. 20 post meridiē, illico animū ad aliud transtuli. Sed obiciet aliquis forsam me citra rationē sollicitatum, obseruare enim cometam Torqueti opera facillimum fuisse, bene quidē, & fateor, sicut etiam subsequens Torqueti declaratio patefaciet. Vix sic agenti mihi neuitiquā caudæ ratio inuestigari potuisset, quare eo quē enumerato modo procedi à me debuit, per quē præter illud mobilis quoq; primi vsus ostēdi potuerunt, id quod nō minus quā aliud laboraui sedulo. Primum ergo Bootis stellæ longitudo latitudoq; requirebantur, quorū primum Alfonso esse testabatur 14 gra. 8 m. 20, secundum 31 gr. 30 m. septentrionale. Post hæc ex tabulis eiusdē Alfonso Augium stellarumq; fixarum motus, qui & medius octauæ sphæræ motus dici potest, excerpendus erat, huiusmodi autē à tēpore Christi vsq; in apparitionis horæ peragrassē videbatur 50 gr. 11 mi. 16 z. 39. Postea accessus recessusq; cursum, qui & octauæ sphæræ Argumētum vocatur, collegimus, qui erat 52 gr. 18 mi. 9 z. 8. Quē quidē motum deinceps in meteoroscopii limbo a litera C versus B requisitum, in puncto E finiri cōperimus. Filo deinde super lineā A B tenso, margaritaq; in 9 gra. eiusdē lineæ fixa, cum H litera expressimus, 9 enim illi gra. circuli trepidatis semidiametrū referunt. Filo rursus per punctum E extenso, margarita in area punctum F, vbi gr. 8 mi. 48 cernuntur, attingere inuenio. Hæc autē s uæ sphæræ æquatio fuerat, quæ medio eiusdem sphæræ motui adiecta, augē cōmunem, quæ est 50 gr. 20 m. 5 procreat, totidē enim gra. & m. stellarum errantium auges, inerrantiumq; loca à tēpore Christi vsq; ad obseruationis diē variata sunt. Eadem ratione, motus à Christo ad Alfonso quoq; perquirens medium octauæ sphæræ motum 50 gr. 9 mi. 11 z. 38 offendi. Argumētum autem 8 sphæræ 52 gra. 3 mi. 34 z. 4, æquationem eiusdē, gra. 8 mi. 4, quæ medio motui adiecta, augem cōmunem 50 gra. 17 mi. 14 creat, tot enim stellarum fixarū loca, planetarumq; auges à Christo vsq; in Alfonso tempera promouerunt. Vltimo augē minorem à maiori subtrahenti gr. 2 mi. 51 relinquuntur, quod quidē residuum augium & stellarū fixarum progressus ab Alfonso vsq; ad obseruationis tempus indicat, iccirco illud longitudini Bootis additum, verum stellæ ipsius locum, Cometæ tempore, gra. scz 16 mi. 59 z. representat.

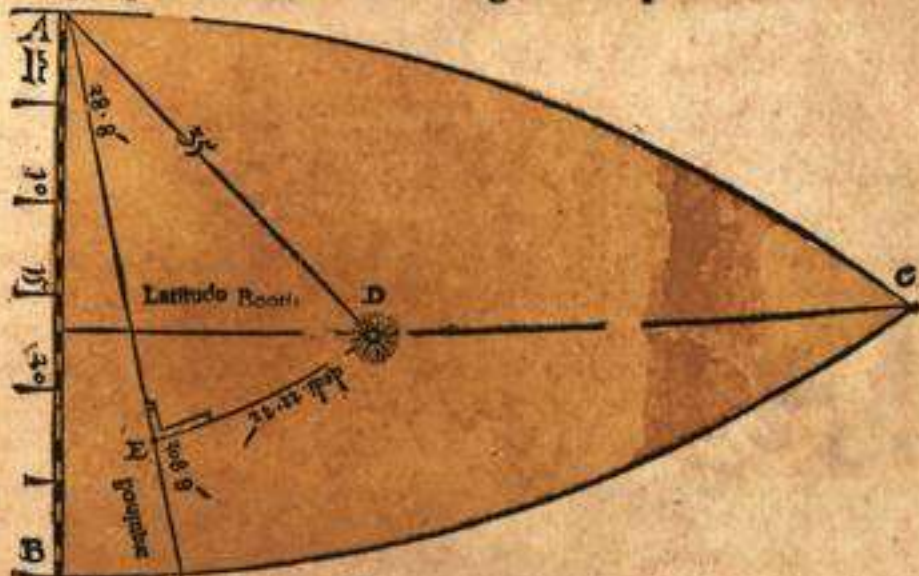

BOOTIS DECLINATIO EIVSQVE ascensio recta ceu cognita sit, Caput Secundum.

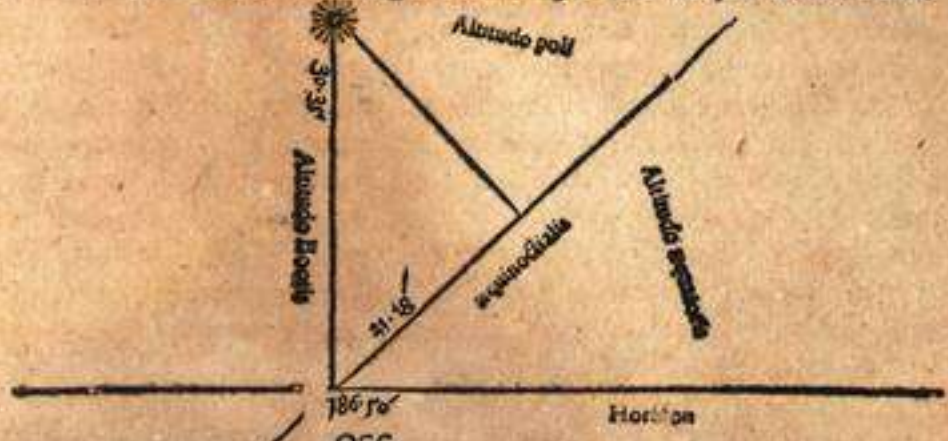
PRINCIPIO ergo quantitas anguli illius, qui iuxta libe principium per eclipticam & circulum maiorem Bootem stellam transeuntem, causatur (is qui in figura sequenti per lineam A D representatur) inuestiganda fuit, hoc modo. Stellae Bootis longitudo in meteoroscopio ab A versus C accepta, gra. scz 16 mi. 59 cum puncto G expressa est, a puncto G sursum B versus latitudo quoq; gra. 31 mi. 30 numerata, cu puncto F signabatur. Super F deinde filum cum margarita tensum in puncto E limbum secare cernebatur. Arcus autem inter C & E situs, anguli propositi quantitatem, quae est gra. 64 mi. 34 ostendit. Filo iam denuo vna cum margarita super lineam A B extenso, distantia Bootis a principio librae quae est gra. 35 offertur. Nunc solis declinationem maximam gra. 23 mi. 30 ab angulo prius inuento dementi, relinquuntur gra. 41 mi. 4, quarendam in limbo a C vsq; in I. Posthac si filum per I ductum est, declinatio quaesita in area indicat a margarita iuxta L punctum, quae gra. 22 mi. 22 est Basis autem A K continet gra. 28 mi. 8 inter rectas, & librae & Bootis ascensiones comprehensa, quae ascensioni librae adiecta, ascensionem quoq; Bootis rectam scz 208 gra. 8 mi. produunt.

ALTITVDO BOOTIS SVpra HORIZONTEM in circulo verticali. Item ascensio recta occidentis & medii coeli, quo tempore Cometa circulum verticale attingeret, veluti deprahensae sint. Caput Tertium.

OOTIS post intellectam declinationem, poli Ingolstadiensis altitudo, vcz 48 gra. mi. 40 in limbo meteoroscopii a C versus B numerata est, finiq; E litera appolita, per eandem mox filum transmissum, declinationem Bootis in Area contingebat, quod factum est in puncto F cum margarita superadducta. Rursus iam filo lineae A B superextenso, margarita 30 gra. 35 mi. quo suple Bootes supra horizontem extat, quando verticalem circulum siue in orientis siue in occidentis parte cõrrectat, ostendit. Basis vero inter A & G discrimen dat ascensionum rectarum, tum Bootis, tum aequatoris occidui, quale est gra. 21 mi. 18, quae dempta ascensioni Bootis rectae, aequatoris gra. qui horizontem contingit, Boote verticalem occiduum contingente demonstrat, qualis est 186 cum minutis 50. His postremo adiecti gradus 90, ascensionem medii coeli rectam, gradus nempe 276 m 50 constituunt.

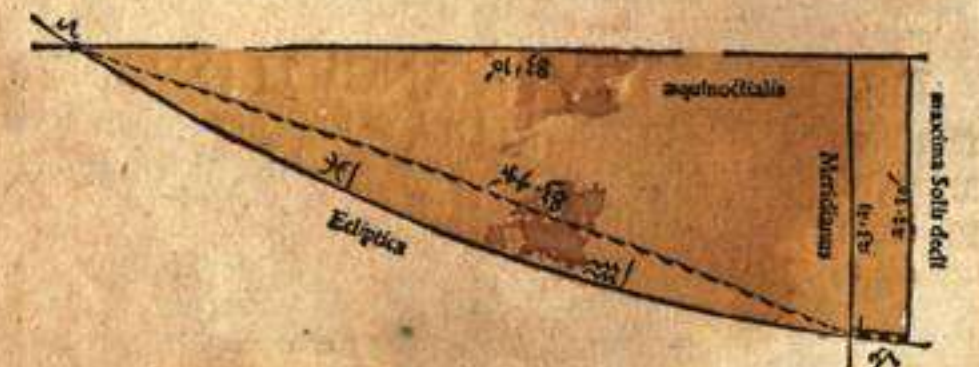
QVOMODO GRADVS MEDII COELI in Zodiaco, eiusq; tum declinatio, tum altitudo supra Horizontem, deprahensae sint. Caput Quartum.

ANDoq; aequatoris gradus ille qui est ascensio recta medii coeli scilicet 276 mi. 50, in quarta aequinoctialis quadra reperitur, eosdem gra. & mi. a 360 subducere oportet, residuum postea, quod est gra. 83 mi. 10 in meteoroscopii basi ab A contra C eundo numerandum, literaq; G signandum, per maximamq; Solis declinationem in limbo repertam filum tendendum. Mox a G sursum ad

fili vsq; intersectionem, & arcus numeranti gradus 23 mi. 21 occurrunt, declinatio scz puncti ecliptici coeli medium contingentis. Interfectioni huic fili scz & arcus G B margarita admouenda, filumq; super lineam A B induendum, quo facto margarita gra. 83 mi. 44 ostendit, quos gra. & mi. contra signorum ordinem ab Arietis principio summenti, sextus 1/2 gra. & sedecimum minutum offertur, medii coeli in Zodiaco locus. Declinationem vero, id est, 23 gra. 21 mi. subtrahens, aequinoctialis altitudini & hoc Ingolstadianae (signum enim Capricornus meridionale est) gra. scilicet 41 mi. 20, residuum quod est graduum 17 mi. 59 altitudinem esse meridianam, quae est 6 gra. 16 mi. 1/2, cognosco.

ANGVLVS VT SIT REPERTVS, ille quem meridianus cum ecliptica constituit, in parte boreali orientis, cometa circulum verticalem obtinente, Caput Quintum.

ISTANTIA gradus medii coeli aequatoris & eclipticae ab Arietis principio, item declinatione medii coeli ex prioribus agnitis, facile erat angulum quoq; qualis est propositus, inuenire. Requirenti enim declinationem quae est graduum 23 mi. 21 in basi meteoroscopii & cum G litera quaesitam notanti, indeq; sursum B versus arcum imaginanti, nec non in eodem arcu distantiam medii coeli in aequatore ab Arietis principio gra: vide licet 83 mi. 10 numeranti, & cum F litera signanti, deindeq; filum super lineam A B, & margaritam super 83 mi. 44 (quae sunt distantia medii coeli in Zodiaco ab Arietis principio) induenti. Et postremo filum ab B versus C donec vnio punctum F teneat promouenti, filum in limbo anguli propositi quantitatem, & hoc per arcum C E, gradus nimirum 87 mi. 17 demonstrat. Hunc angulum nihil opus erat quaesivisse, sed illi contrapositum meridionalem scilicet occidentalem, quia tamen facilius inueniendi ratio suppeteret, hunc praesentem, iccirco eundem demonstrare potius volui, Pro eo tamen contrapositio in caeteris vsurus, ratio siquidem contrapositorum eadem est.

DE GRADV ECLIPTICE OCCIDVO, eiusq; a vero occasu discrimine, alius amplitudine dicto, insuper de 90 mo ab ascendente gradu, vno eodemq; operationis negotio reperiendis. Caput Sextum.

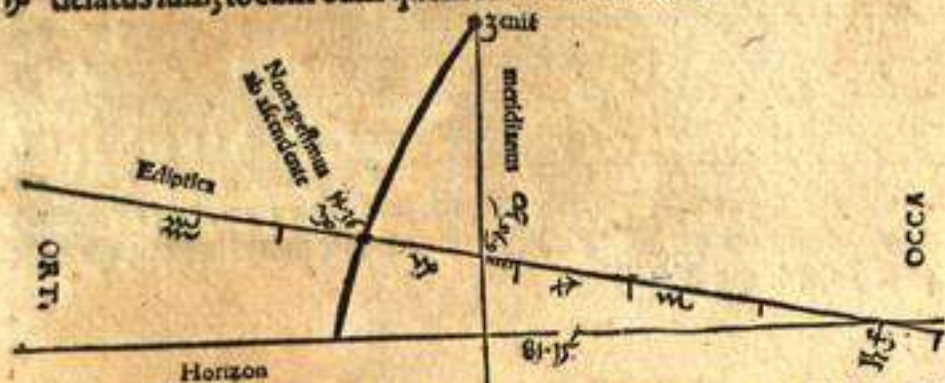

IN hac inuentione opus erat iteru, veluti in superioribus, aliqua trianguli cuiusdam efformatione A B G dicendi cuius vnus latus A G altitudo gra. medii coeli supra horizontem gra continens 17 mi 59 manifestum ex 4. Capite erat, angulus etiam F A G ex proximo gra. 87 mi 17 constans. Proinde totidem in limbo meteoroscopii numerans cu puncto M notabam. Filum deinde per punctu illud transactu ita inuariatu retinebam, hinc ab A versus C 17 gr. 59 m computans, cu G signo inferrebebã, vnde sursum B versus area gra. dinumerans ad sectione vsq; fili iuxta F literam gradus 81 mi. 15 reperi, eadem rursus a contactu meridiani, & horizontis in parte australi occasum versus repetens punctum occiduum eclipticae in ipso horizonte constitutum cognoui. Vnde totide gra. a 90 dementi, occasus spatium siue amplitudo gr. 8 mi. 45 restare visa sunt, gr. videlicet eclipticae & m a vero occasu meridiem versus distantia. Inde vbi margarita fili & arcus G B segmentum scinderet, filum autem in lineam A B rursus porrigeretur, tum ab vnione gradus 81 minuta 40 indicari cognita sunt, quem numerum resumens a coeli medio inchoans in Zodiaco ordinem

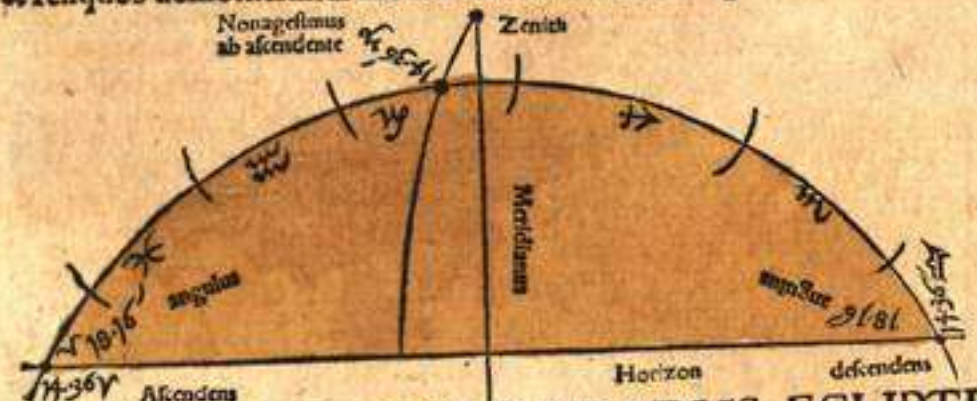
signorum contra recte in gra. 14 mi. 36 $\approx$ deueni. Cui summa 90 insuper gradus adiciens iterum in Zodiaco ad 14 gra. 36 mi. delatus sum, locum eum quem scire institueram.

DE CONSEQUVTA ANGLI QVANTI
tate illius, qui in 14 to gra. & 36 mi. $\approx$ fit, sicut ex aduerso in
ariete, nihilq; aliud quam 90 mi. gradus ab ascendente alti-
tudinem exhibet. Caput Septimum.

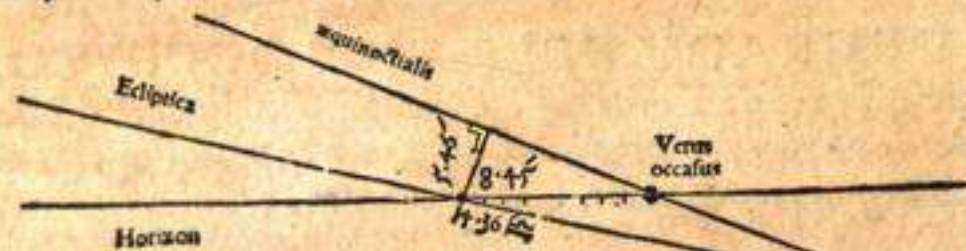
Vm constaret ex premissis iam arcus ille quantus fo-
ret a puncto eclipticae occiduo & intersectione, tum
meridiani tñ horisontis ex parte australi, eundē in me-
teoroscopio illico resumpti, erat autē gra. 81 m 15
ab A contra C eundo, resumptumq; G litera in
scripti, a litera G sursum versus B. Denuo altitudi-
nem eclipticae meridianā, quae fuit gr. 17 m 59 nu-
merauī, sinemq; numeri huius F litera insigniui, per punctū deinde F
filum directū in limbo B C indicare punctū K videbatur, distās a
C gr. 18 mi. 16, haec est autē altitudo 90 m gra. supra horizon-
tem includens angulum eclipticae & horisontis, tā orientis quā occidē-
tis parte. Licet autē alia quoq; via angulus iste haberi quæat, breuita-
ti tamē consulens plura agere nolo, nihil enim dubito quin per temet
& reliquos demonstrandi modos ex hiis facile consequaris.

DE DECLINATIONE GRADVS ECLIP-
ti descendere, per interuallū sui occasus reperta, Caput Octauū

teruallū siue amplitudinē gra. ecliptici illius qui oc-
cidebat obseruationis nostrae tēpore caput sextū de-
clarauit, gra. scz 8 m 45 meridionalē fuisse. Hāc
numeratā ab A versus B cum L litera margari-
taq; connecto, ab hoc autē altitudinē aequatoris In-
golstadiani quae in limbo gra. 41 m 20 habuit, cō-
spicio. Per eū vero locum filo transmissio vnio iuxta
punctum F gra. 5 m 46 quaesiti vix puncti declinationē arguit.
His igitur paucis praelibatū volo qua methodo ad Cometæ obserua-
tionē instruat accesserim. Nūc quomodo cū Cometa ipso trāsege-
rim cognoscetur. Obseruatio autē prima nobis peracta est 13 Augusti
die, hora 8, m 22 ferē pomeridianis, nō ita multo post Solis occalum.

DE OBSERVATIONE NVNC CO-
metæ ipsius primi Caput Nonum.

Acto iā Solis occasu cū cometa verticali circulo vide-
retur esse propinquior, instrumentū capiens vocatū
planimetrū, primo Bootē cōtueri cepi, vtrum vix
is in verticali circulo esset, nec ne. Vix cum ille exa-
ctē verticalē tenere appareret, regulamētum idē Co-
metā versus dirigēs, eiusdē Azimuth ab occasu altitu-
dinemq; suprahorizontē exquirere studui. Quo pera-
cto, caudā quoq; eodē instrumētō suspicēs in eius similitudine punctū
quoddā imaginabar, simulac cōtēplando quātum ab occasu differret
septentrionalior, quātāq; ei esset supra horisontē eleuatio. Hęc autē to-
tā obseruatiōis ratio erat, ex qua ea quae sequūtur sese obtulerūt,

- Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 7 mi. 56
- Azimuth Cometæ ab occasu versus Sept: gra. 49 mi. 26
- Altitudo Extremitatis caudæ supra horizontem gra. 20 m 3
- Azimuth extremitatis caudæ occidentale & septentrionale $\approx$ 59

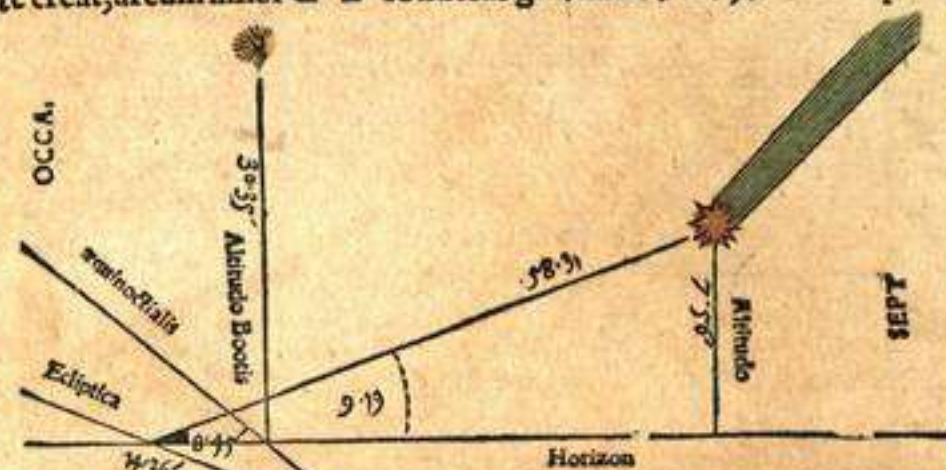
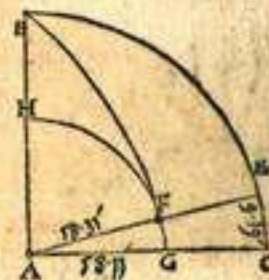
Fateor

Fateor tamen interim me ante Solis ortum non cometā hunc cōside-
rasse, atque hoc ideo, quod 13 iam die mensis Augusti, quo primum
a me obseruaretur, non amplius matutinum ante ortum visus sit, qua-
lis a principio soluit. Occultationis autem causa in sequentibus pla-
nissime discetur, idcirco prius consilium sequutus singulas obseruatio-
num partes capitatim recensere malo.

QVOMODO DISTANTIA COME-
tæ a puncto occidētis eclipticae, nec non angulus ab hoc arcu
in horisontē causatus principio inquisita sint. Caput Decimū

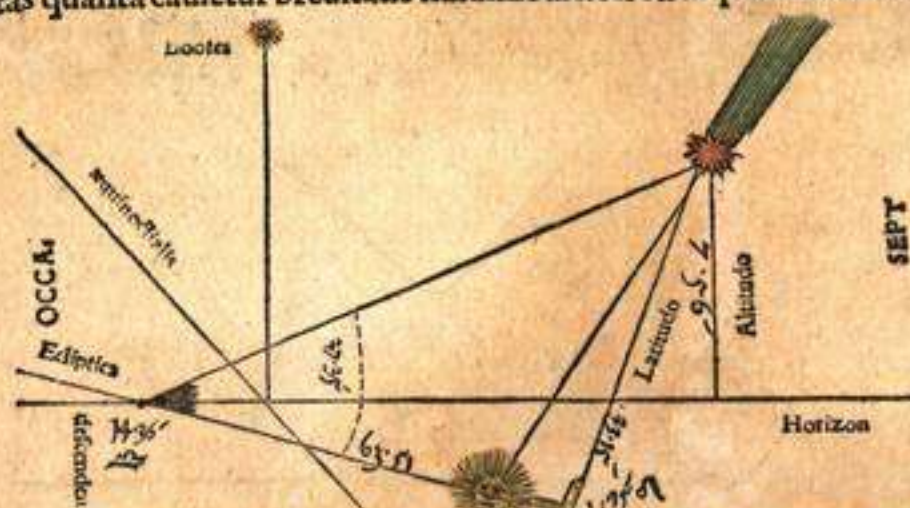
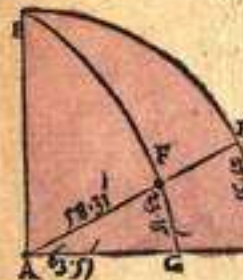
Extum Caput demonstrat obseruationis hora 14
gra. 36 mi. $\approx$ occidentem occupasse, a quo pun-
cto distare Cometā verē deprehensus, ad interual-
lum gradus occidentis quod fuit 8 gra. 45 m, Azi-
muth Cometæ 49 gr. 26 mi. iungo, summamq;
gra. 58 mi. 11 constitutam, post in meteorosco-
pio ab A versus C requisitam cū G litera noto,
a quo procedens seorsum B accedēdo per 7 gra. 56 mi. id quod
Cometæ altitudo fuerat per literam F signo. Per eam vero literam
dimittens filum, sectionem eiusdem in limbo iuxta E obseruo, mar-
garitamq; in F colloco. Postremo filum in A B linea donec H
punctum vnio teneat, promouens, punctum illud H distantiam Co-
metæ verā ab occasu puncto referre pronuntio. Quantitatē simili-
ter anguli accipiens eā, quā arcus ille distatiae modo repertæ cū horisontē
creat, arcum limbi G E cōsiderās gra. illius 9 m, 19 esse cōspitio,

DE VERO COMETAE LOCO IN ECLIP-
tica secundum lōgitudinem cōstituti, Similiter de latitudine
eiusdem cognitis. Caput 11.

Raccedēs caput angulū indagauit eū quē arcus inter
cometā & gra. eclipticae occidētali cōstitēs vnā cū fini-
tore efficit, gra. vix 9 m 19. Septimo etiā ostēsus est
angulus eclipticae & horisontis, nempe $\approx$ 18 m 16.
Quos ambos nūc cōnectenti sumā gra. 27 m 35 con-
surgit. Hāc summā in meteoroscopii limbo iterans a
Cordiēdo ad Eq; procedēdo, per idē E filū tendo, margarita vero cū
prius iā in linea A B distatīa cometæ gra. 58 m 31 teneat, eadē in pun-
cto F gr. 23 m 15 distatīa cometæ ab ecliptica, quae & latitudo dicatur
borealis, docet. Eodē in circulo ad G vsq; descendēs inter A & G 63 $\approx$
51 mi ostendo, quae distatīa est cometæ a 14 gra. 36 mi. $\approx$. Quos gra.
& m postq; in Zodiaco successum signorū cōtra numero 19 leonis gra.
m 15 incidēs, vix eum Cometæ locū in ecliptica esse pronuntio. At
hoc interpretādum est secundū visus nostri lineā, aspectus enim diuersi-
tas quanta causetur breuitatis huiusmodi non est in presens discutere.

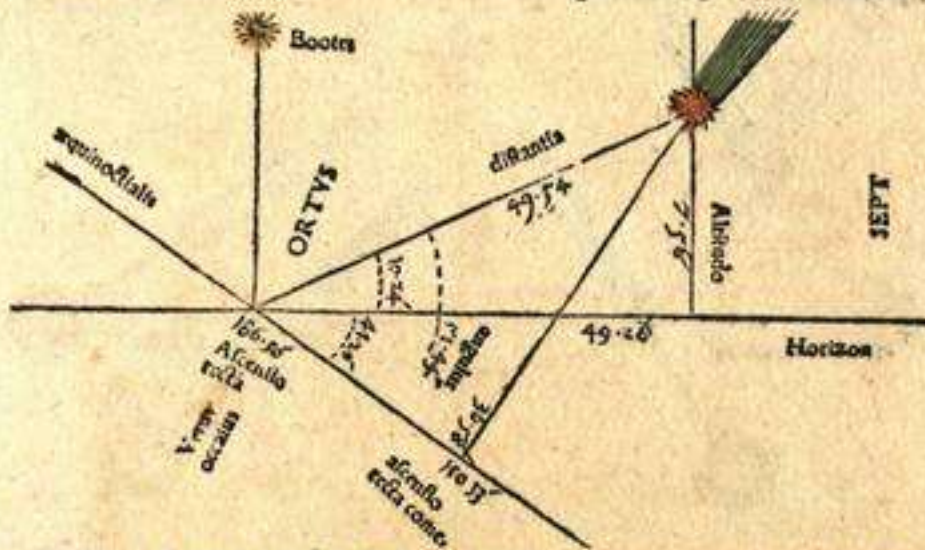
DE COMETAE DECLINATIONE
ascensioneq; recta obtentis. Caput 12

Obseruatio prima docuit, veluti Cometa 49 $\approx$ 26 m
Azimuth ab occasu septentrionem versus distiterit.
In altitudine vero gr. 7 mi 56. Ideo 49 gr. 26 m
ab A contra C numeranda erant, horumq; finis
cum G signandus. Iterum autem a G versus B
ascendenti per gradus 7 m 56 litera F ponenda
fuit, huicq; filum cum margarita rectē ordinata super inducendum,
quae fili extensio in limbo quantitatem anguli horisontis & ortus a
cometa ad occasum aequinoctialis ducti ostenderat, hoc est, gra. 10
mi. 24. Post hac filo in A B posito margarita gr. 49 mi. 54 in
puncto

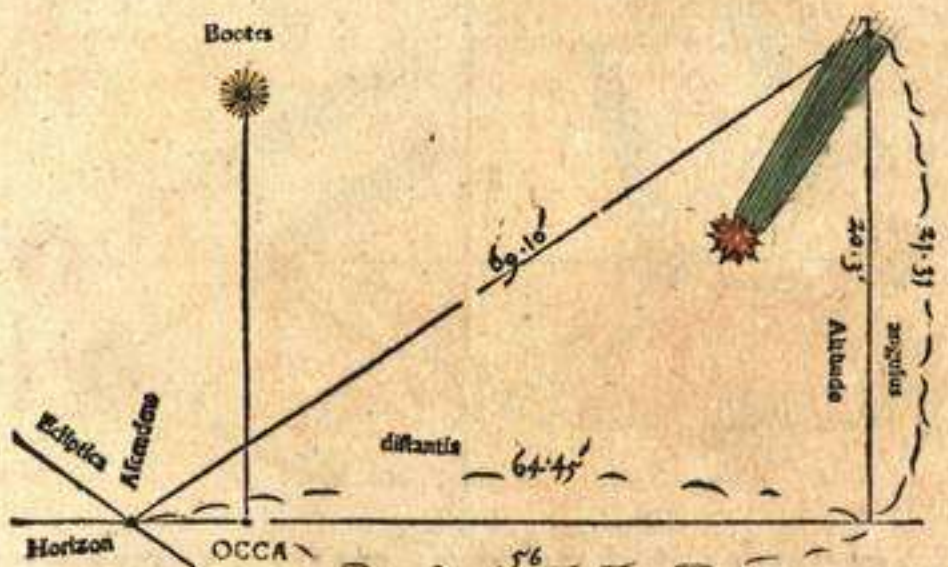

puncto H, quantum scz Cometa ab occasu æquatoris elongaretur innuerat. Angulo paulo ante reperto, nunc æquatoris angulus & horizon in meridiano nostro Ingolstadtensi confertus, qui gradus habebat 41 mi. 20, producere gradus 51 mi. 44 videbatur, totalem scz angulum, quo cum declinatio & ascensio Cometæ recta sic inuenta est. Quantitate anguli integri siue totalis à C versus B in limbo quaesita E litera scripta est, mox filo in A B lineam reposito margaritam super 49 gr. & mi. 54 illata est. Tertium filo per E tracto, margarita decli. 36 & 58 iuxta F in instrumeti area pro diderat. Deinceps à G in A vsq; denueranti gr. 36 mi 170c currebant, interuallu puncti recte ascendenti cometæ, punctiq; equitialis descendenti. Superius autē ostenso eo, quomodo scz 186 & 50 mi. præcise occasum tenuerant, iccirco iam 36 gr. 17 mi. ab eis subduco, quorum residuum gr. 150 mi. 33 ascensio cometæ recta dicitur. Tantum ergo requirebatur cognitionis ad cometæ motum perferendum, ex quibus vnâ liquebat caudam cometæ à Sole generatam & vmbrae modo (qualis reuera fuit) Solem subinde assequutam, Quam rem, vt sim verius consequutus sequenter audies.

DE AZIMVTH ET ALTITVDINE caudæ animaduersa. Caput 13.

Conicectura iam præualente caudâ à Sole vmbrae modo generari, cõmittere non potui, quin illud exactius ad huc peruiderem, proinde huiusmodi proposito aggressus hoc sum. In caudæ extremo punctu eligens, eius illico extantiam supra horizontem collegi, gradus vt ante 20 mi. 3, similiter azimuth eiusdem, quod erat septentrionale 56 graduum. Occasus iâ spacium siue amplitudinem 14ti gradus 36 mi. & brae coniungenti gra. 64 mi. 45 orta sunt. Ea deinde graduum minorumq; summa in meteoroscopio ab A contra C quaesita, puncto G signata est. Iam sursum à G numerans gra. 20 mi. 3 altitudinem scz / cum F notabâ. Postremo filum per F erectum in limbo gr. 21 mi. 31 in puncto E abscedit, quæ quidem est capacitas anguli ab horizonte & circulo qui ab extrema cauda in occasum 14ti gradus minutiq; 36 & ducitur, causari. Margarita post in eodem F statuta, filoq; super lineam A B promotu, vnio gra. 69 mi. 10 in puncto H per lineam A F significato demonstrat, semper enim lineæ A F quantitas discenda est in linea A B, veluti ad nauis ferè hæten inculcatum est.

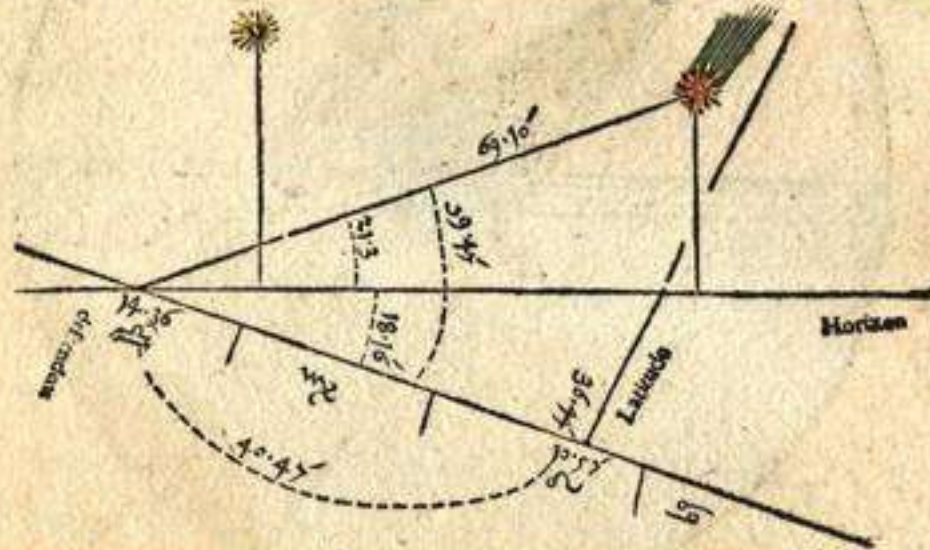

DE VERO CAVDÆ EXTREMITATIS loco, eo què in ecliptica possederit, deq; eiusdem ab ecliptica distantia reperta. Caput 14.

Angulo proximè inuento gradibus videlicet 21 mi. 31, alter ex capite 7 cognitus committitur angulus, qui itidem graduum est 18 mi. 16, ex combinatione istiusmodi superant gradus 39 mi. 47. Per quæ verum extremitatis caudinae locum, latitudinemq; sic exquiri. Filum vnâ cum margarita interuallu huic, quod extremitas caudæ cū occasu puncto fecit gradib; scz 69 mi. 10 in A B impones, idè in limbo super gra 39 mi. 47 angulo

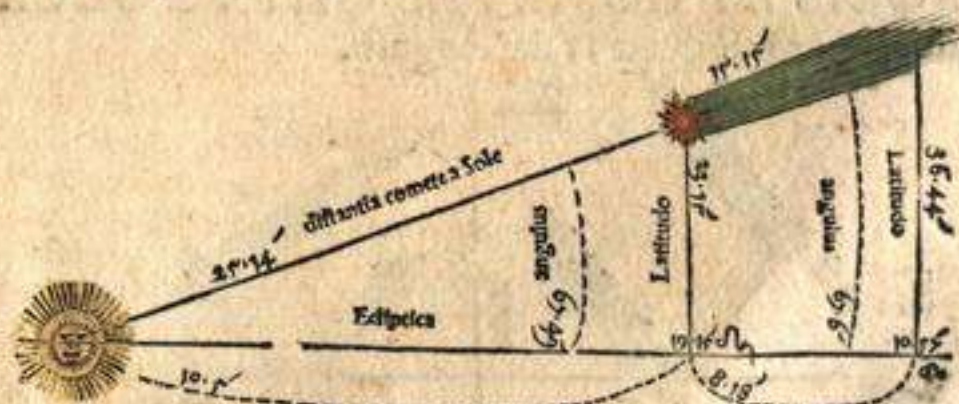

47 angulo integro seu totali protraho, & vnio punctum in area tenet, quod extremitatis sæpe dictæ latitudinem respectu eclipticæ, gradus nempe 36 mi. 44 cõmonstrat. G vero subtus F acceptu, ab A cõputanti in G vsq; representat veram extremitatis caudæ computatâ distantia, videlicet gr. 40 mi. 47 in ecliptica à gr. 14 mi. 36 & mi. cõtra signorū ordinē numerati, & hoc à 14 gra. 36 mi. & incipiet, verus extremitatis locus in gr. 10 mi. 57 incidit,

QVOMODO POSTREMVM ET CER- tissimò caudâ cometæ à Sole generatâ repertū sit. Caput 15.

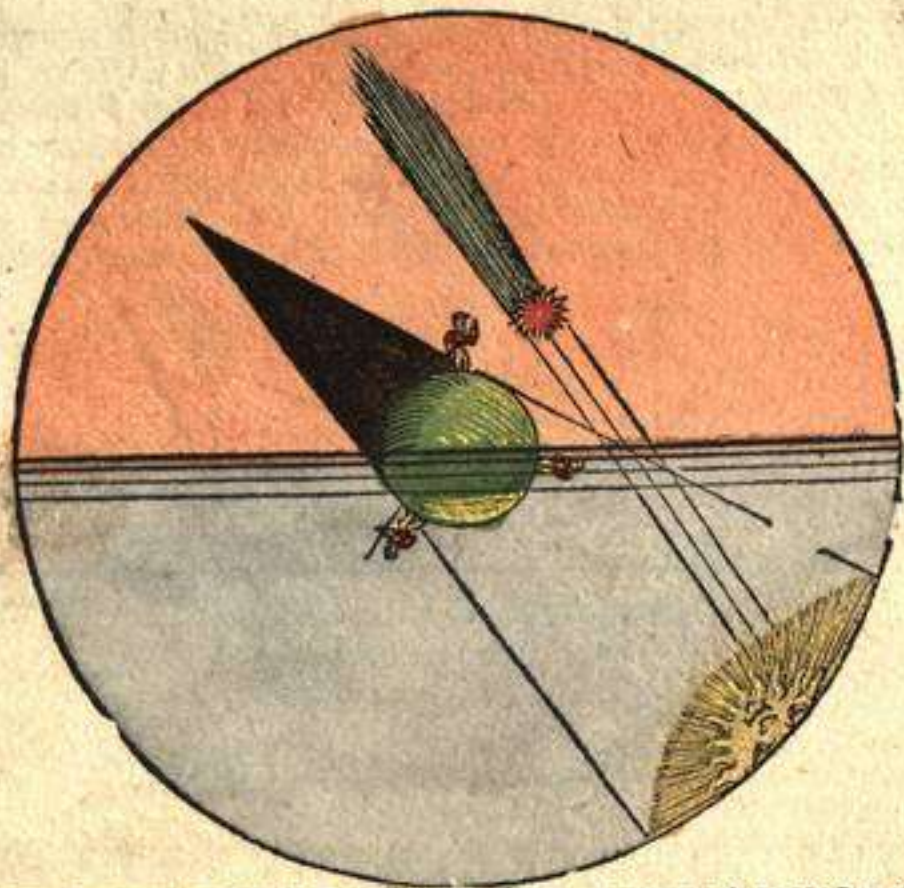
Eo quo Cometa per me obseruabatur die 13 nimirū Augusti Sol 29 & gr. vicissimūq; minutū incoluit, hic quod Solis theoricæ tū perdocuit. Verus etiā Cometae locus è capite 11 cognitus esse 19 & gr. & mi. 15, ita quod Solis & Cometæ discrimē 10 gr. & 5 mi. fuerit ad amissim, Ad hæc præcedens caput locū caudæ extremitatis gr. Leonis 10 & mi. 57 tenuisse cõmonstrauit, vnde & illud liquet, quod caudæ extremitas à vero Cometae loco non nisi 8 gr. & 18 mi. abfuerit. Hæc constantibus arcū qui à Sole per cometæ mediū transiret imaginabat, arcū itè aliū à Sole per Caudæ extremitatē ductū. Atqui certū erat arcus am- bos à Sole tractus, alterū per corpus Cometæ, alterū per extremitatē eundē, eosdē esse, cū angulos pares cū ecliptica iuxta Solis gradum efficiat, ex quo sequitur rursum lineā rectā, quæ è Sole per cometā educitur, vel educi cõcipitur, eadē per caudæ mediū longitudinaliter, vt sic loquar, transire oportere, quod si est, vt est, cõuincitur quoq; caudam à Solis lumine causari, quâ quidē re penitus hac industria discussimus. Numerantes ab A meteoroscopii versus C gr. 10 mi. 5 distantia scz Cometæ à Sole, eadē cū G litera inscripsimus. Cometæ itè latitudinē gr. scz 23 mi. 15 à G sursum versus B cõputates litera I notauimus. Per I literā postea ducetes filū ab eo punctū E ostēdi vidimus. Post arcum à C contra E contemplanti gr. 67 mi. 49 of- ferri cõperimus, quātitate anguli arcus prædicti, illius videlicet, qui à Sole per cometā imaginat & ecliptica cõclusus est. Hoc factu ab A locū extremitatis caudæ à Sole distantem, qui est gr. 18 mi. 23 cepim, numeratoq; literā L apposuim. Ab L deinde ascendentes B contra latitudinē extremitatis, quæ est gra. 36 mi. 44 acceptā F litera insigniuimus. Hinc filū per F emissum prope limbū in puncto E secare visum est, præter pauca mi. quæ proculdubio instrumeti culpa, obseruatione nimirū iniquius peracta, induci potuerunt. Vtriusq; igitur angulis illis sibi paribus, omnino necesse fuit arcus quoq; à Sole ductus, alterū per Cometā, alterū per caudā eiusdē sibi cõuenire, eosdēq; esse. Quod si est, oportet lineā à Sole per corpus Cometæ eundē rectā, etiā per cometæ caudā secundū longitudinē rectissimè ferri debere, adeo ex hoc omni liberatus sum dubio, imo credere coactus sum, vel inuit, cau- dā à Sole oriri oportere. Post hac autē vnionē punctui I annectens, filū in linea A B promouim, quo promotu statim in H puncto margarita Solis & cometæ differētiam, gra. vcz 25 mi. 14 monstauerat. Postremo vnionē super F firmantes, in linea A B punctū M, ab A distans gra. 40 mi. 29 extremitatis caudæ Solisq; discrimē didicimus. Solis & co: differentia sublata ab 40 gra. & 29 mi. reliqui gra- dus 15 mi. 15 facti sunt, longitudo cauda totius verissima.

Vltra mirari forsitan quis possit, qui factū sit, vt quoniam cauda à Sole sit orta, sursum tamen vergerit, nō autem deorsum & terræ incum- bens, qua de re; etiam rudioribus satis fiat imaginem subiungere vt le visum est talem, in qua citra speculationem res oculis subiicitur.

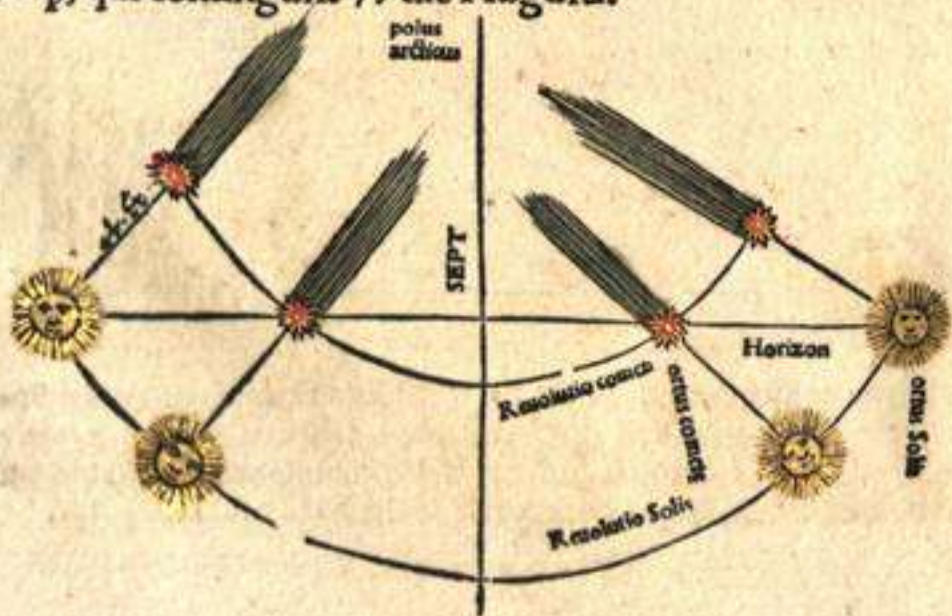
DE OCCVLTATIONE ET APPARITIONE
Cometæ. Caput decimum sextum.

AMETSI Cometes 13 augusti die mihi cōspectus sit primo, non defunt tamen qui eundem se vidisse sexto septimoq; affirmant, verè autem omnibus ab occide- te paucis ab oriente visus est, & profecto fieri non potest, quin ita factum sit, licet non omnibus apparuerit, non enim ita multis post ortum suum diebus videri mane defit, ea de causa, quod subinde magis ac magis cosmicum in ortum festinarit. Nam die 18, vt videre in sequentibus est, oriri cum ipso Sole cepit, quocirca propinquior erat iam Soli 13 die quam vt cerni potuerit, ortum parante iam Sole. Inde factum est, vt plerisq; imperitoribus alius ab eodè cometa fuisse putaretur, quasi duo forent, vnus in oriente, alter in occidente, nescientibus tam in or- tu quam in occasu apparere posse, non secus atq; stellã aliam. Id quod etiam Mattheo Palmerio Florentino imposuit in cronicis suis asserē- ti binos in Ianuario cometas fuisse, anno post Christũ 729, aliumq; Solem anteisse, alium vero subsequutum, cum reuera non duo, sed vnus & idem fuerit, nunc ante nunc post Solem, ea qua dixi ratione, lucens. Sed ad rem, Sol cum 29 Leonis gradum possederet, occide- bat hora post meridiem 6 mi. 54, Cometa vero hora 9 mi. 55, si declinatio eius ascensioq; recta considerentur. Vnde liquet Solem fuisse sub horizonte horis 10 mi. 12, & Cometam horis 4 mi. 10, cuius idcirco ortus hora 2 mi. 10 post noctis medium esse debuit. Cum vero de ortu & occasu cometæ loquor, non subaudias volo, mihi visum per instrumenta eo tempore quo horizontem contigerit Come- ta, illud enim abundè declinatio ascensioq; recta eius semel cognita sug- gerunt, & si vero per instrumentum id essem conatus, confieri tamen nequaquã potuisset, quoties enim horizonti propinquior fieret 3 vel 4 gra. interuallo, flamma eius extingui omnino videbatur, adeo, vt ali- quandiu à me sub nubila condi creditus sit, donec admoneret Plinius libro naturalis historię 2 cap: 25, Cometas in occasura cœli partē nunquam esse, id est, nunquam apparere. Is enim genuinus Plinii in- tellectus est, ni fallor, quem eò libentius ego quoq; admitto, quoniam ita oculis esse compererim. De vsu meteoroscopii nihil amplius agã, sed post finem cometæ, motum quoq; diurnum per meteoroscopium inuenire docebo, sufficiat autem hanc vnã obseruationis methodũ ita fuisse, & quasi per membra tradidisse, in sequentibus enim nil præter obseruationes meras per meteoroscopium consequutas proponem. Figuræ præterea sequentes ostendunt altitudines Cometarum dum taxat, supra horizontem existentium tempore quo Sol occumbit, simi- liter quã profundus Sol extiterit sub finitore cometa eundè scandēte,

Sententia Plinii de occasu Cometæ.

SOLIS ET COMETAE ORTVS OCCA-
susq; qui contingunt 13 die Augusti.

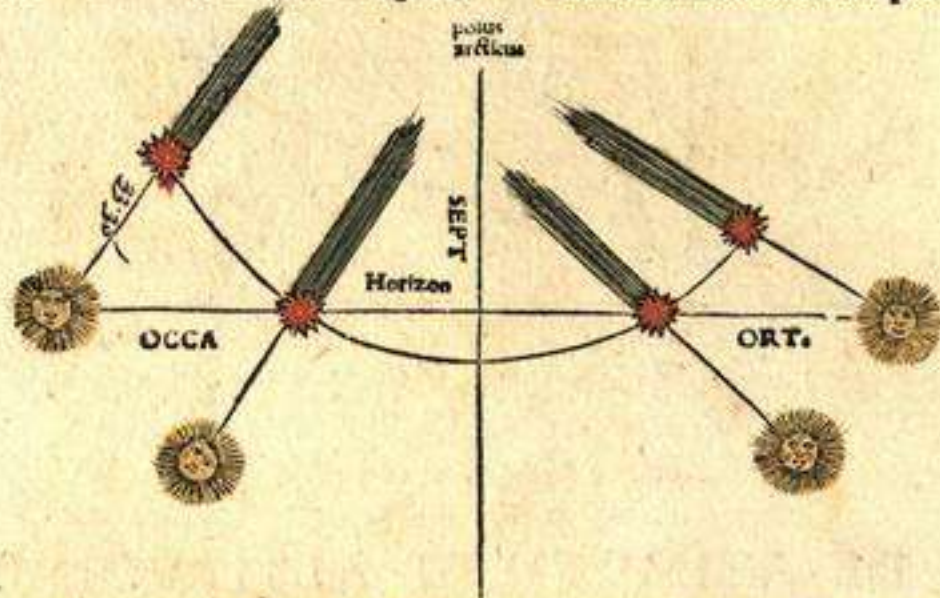
DECIMO QVARTO AVGVSTI DIE
secunda Cometæ obseruatio peracta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 8 mi. 29
- ¶ Azimuth Cometæ ab occasu Septen. versus gr. 45 mi. 22
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ graduũ 23 mi. 18
- ¶ Azimuth extremitatis caudinæ Septentrio. gra. 57 mi. 38

Hæc sequentia ex obseruatione consurgunt.

Latitudo Cometæ gra. 23 in 2. Locus Cometæ gra. 23 mi. 39 N.
Declinatio Come gr. 35 in. 12 Sept. Ascensio recta Co. gr. 155 in 5
Co. Mediat cœlũ ho. 11 añ. Amplitudo. or. & occ. 60 gr. 27 in Sep.
Occa. Come. hora 9 in 32 post me. Come. occidit cũ 23 gra. in
Distantia Come. à Sole gr. 23 in 40. Ortus Come. hora 2 mi. 28.
Loc' extremi. caudæ gr. 19 in 18 N. Latitu. extre. gr. 39 in 45 Sept.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

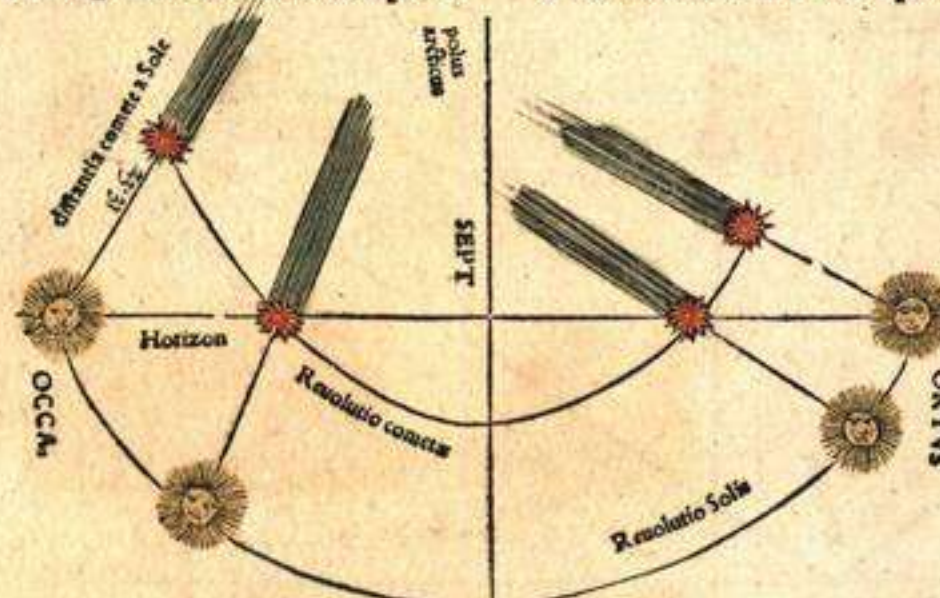
DECIMO QVINTO AVGVSTI OB-
seruatio tertia facta est.

- ¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 9
- ¶ Azimuth Cometæ ab occ. versus Sept. gra. 41 mi. 22.
- ¶ Altitudo extremitatis caudæ supra horizon. gra. 19 mi. 8
- ¶ Azimuth huius extremitatis gra. 50.

Hæc autem obseruatio collegit ea quæ sequuntur.

Latitudo Come gra. 22. Locus verus Come. gra. 24 mi. 29 N.
Decl. Come. gr. 33 in 19 Sep. Ascen. recta Co. 159 gra. 20 mi.
Latitudo extremitatis caudæ ab ecliptica gra. 34 mi. 22
Locus verus in ecliptica extremæ caudæ 21 gra. 2 mi. N
Distan. à Sole gra. 23 mi. 31. Arcus diur. Come. horæ 18 mi. 34
Occa. Come. ho. 9 mi. 44 post. Or. Come. hora 3 mi. 10 ante.
Hoc die Com. heliace accidit, vt nõ amplius ante Solis ortũ cerneret.

Situs Cometæ occasus tempore. Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO SEXTO DIE AVGVSTI
consideratio Cometæ quarta.

- ¶ Altitudo Cometæ supra hori. gra. 9 mi. 43
- ¶ Azimuth Cometæ ab occ. versus Sept. gra. 35 mi. 13.
- Super cauda nihil vterius agetur, sufficiunt enim priora, per quæ satis liquet à Sole caudã mutuari, quocirca in posterũ de hac suspēdebimus.

Talia ex obseruatione constant.

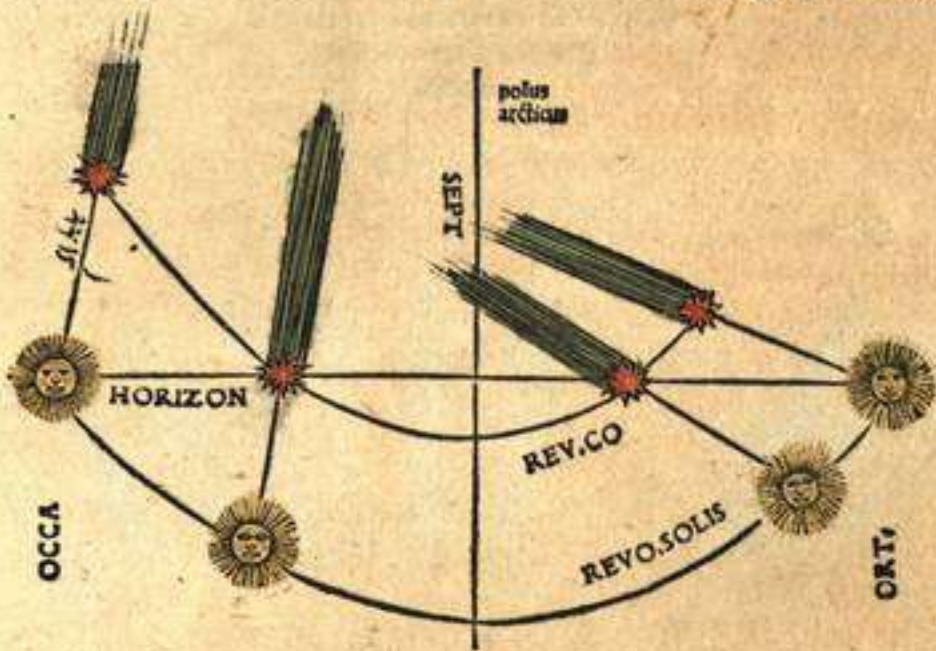
Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 22 mi. 1.
Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 4 mi. 32 N.
Declinatio Cometæ ab æquatore 30 gra. 11 mi. Septentrio.
Ascensio recta Cometæ 165 gra. 31 mi.

ASTRONOMICVM

Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 45 post meridiem;
 Amplitudo cometæ ab occasu versus Sept. 49 gra. 27 mi;
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 32 post.
 Ortus Cometæ, hora 3 mi. 58 ante.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 15.

Viu a imago Cometæ occasus tēpore   Situs Cometæ tēpore ortus

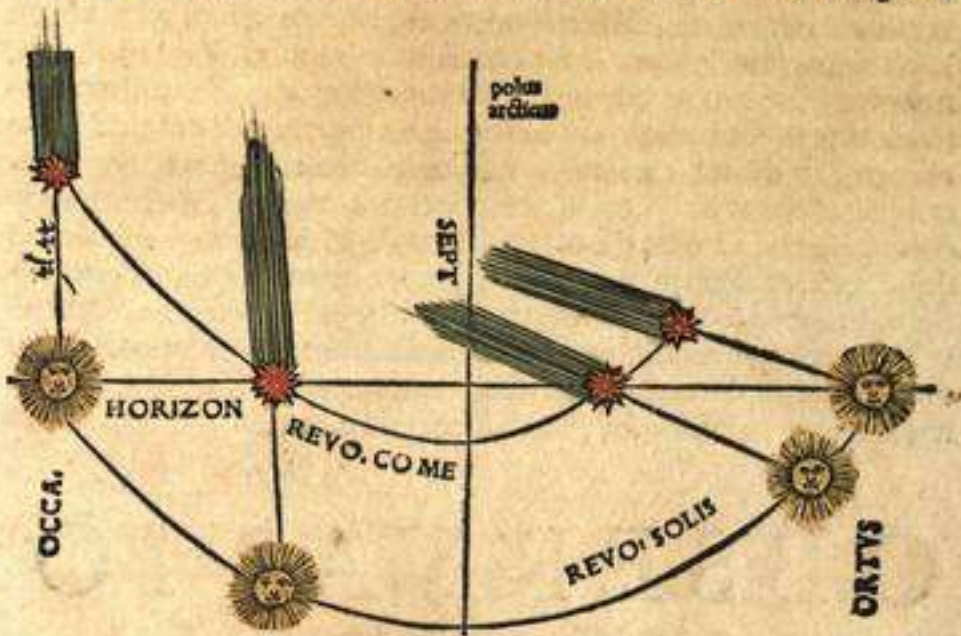
DECIMO SEPTIMO DIE AVGVSTI examinatio quinta Cometæ facta est.

¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 10 mi. 14
 ¶ Azimuth Cometæ ab occ. ad Sept. gra. 30 mi. 46

Subiuncta ex contemplatione prodeunt,

Latitudo Cometæ ab ecliptica Sept. gra. 21 mi. 25
 Locus Cometæ verus in ecliptica gra. 9 mi. 14
 Declinatio Cometæ ab æquatore Sept. 27 gra. 48 mi;
 Ascensio recta Cometæ 169 gra. 45 mi.
 Cometa mediat cœlum hora 0 mi. 58 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus Sept. 44 gra. 49 mi;
 Occasus Cometæ, hora 9 mi. 24
 Ortus Cometæ hora 4 mi. 31 post medium noctis.
 Distantia Cometæ à Sole gra. 22 mi. 12.

Imago Cometæ occasus tempore.   Situs Cometæ ortus tempore.

DECIMO OCTAVO AVGVSTI EXA minatio Cometæ Sextaperacta est.

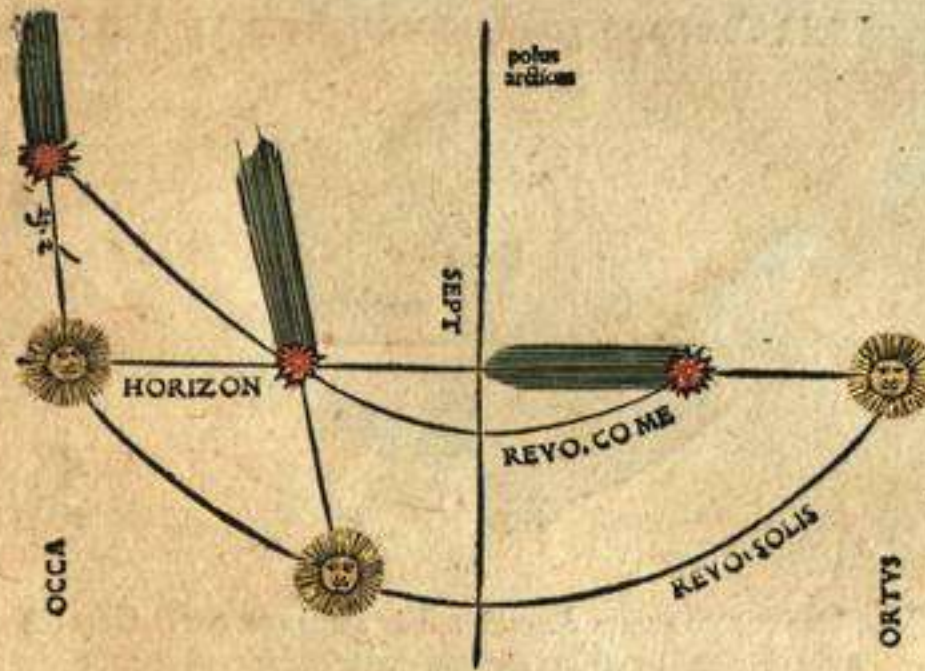
¶ Altitudo Cometæ supra hori. 10 gra. 39 mi.
 ¶ Azimuth Cometæ ab occa. versus Sept. gra. 24 mi. 42

Hæc subnexa ex obseruatione eliciuntur,

Latitudo Cometæ Septen. 20 gra. 12 mi.
 Verus locus Cometæ in ecliptica gra. 15 mi. 30
 Declinatio Cometæ Septen. gra. 24 mi. 14
 Ascensio recta cometæ 175 gra. 7 mi
 Mediat cœlum hora 11 mi. 10 post meri;
 Zenith ortus & occasus ab occ. ad Sept 38 gra. 20 mi
 Cometa occidit hora 9 mi. 19 post meri;
 Cometa oritur precise cum Sole hora 5 mi. 22
 Distantia cometæ à Sole gra. 23 mi. 2

Vicesimo

CAESAREVM

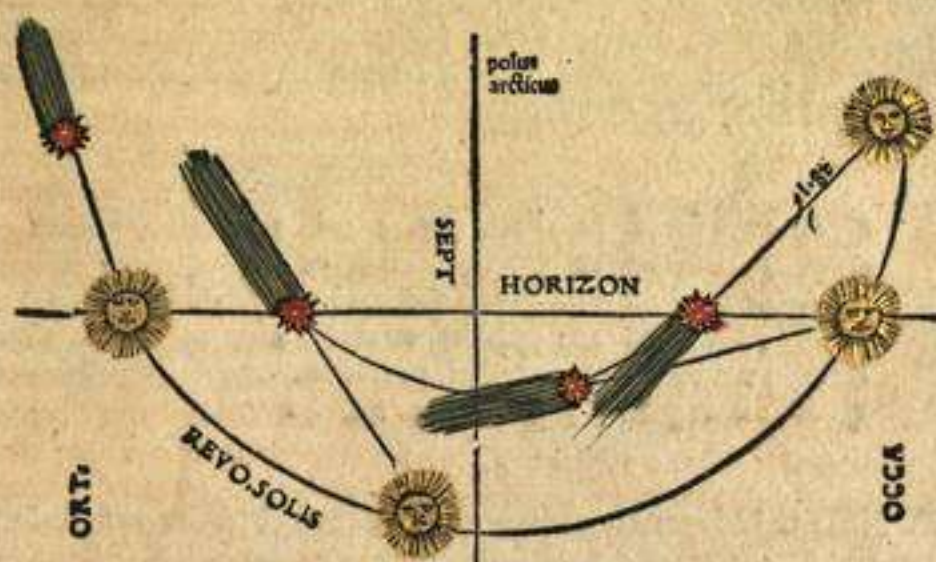
VICESIMO SECVNDO DIE AVGV. sti facta est obseruatio Septima, diebus enim Augusti 19, 20 & 21 cometa non luxit ab aëris obscuritatem, proinde non obseruari potuit.

¶ Altitudo cometæ supra horizontem gra. 11 mi. 25
 ¶ Azimuth cometæ Septe: 7 gra. 34 mi

Subsequentia hæc ex obseruatione colliguntur,

Latitudo cometæ ab ecliptica 16 gra. 32 mi. Septe
 Locus cometæ verus in ecliptica gra. 1 mi. 23
 Declinatio cometæ ab æquatore 13 gra. 31 mi
 Ascensio recta gra. 188 mi. 53
 Mediat cœlum hora 1 mi. 55 post meridiem
 Amplitudo ortus & occasus graduum 20 mi. 42
 Distantia cometæ à Sole 28 gra. 16 mi.
 Occidit cometa hora 8 mi. 59
 Oritur cometa hora 6 mi. 52

Status cometæ in parte occidentis.   Status cometæ in parte orientis

VICESIMO TERTIO AVGVSTICO. meta obseruatus octauo & vltimo.

¶ Altitudo Cometæ supra horizontem gra. 11 mi. 26
 ¶ Azimuth Cometæ Septentrionale ab occasu gra. 3 mi. 50

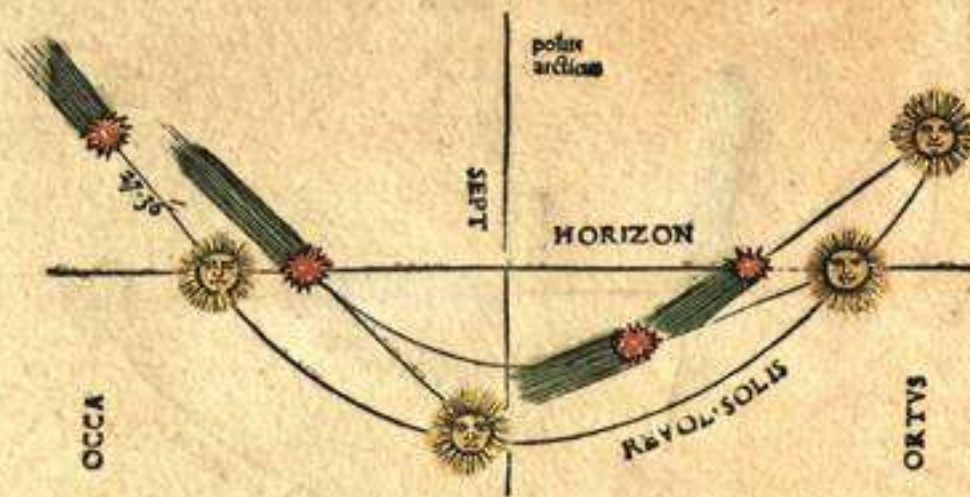
Talia ex obseruatione consurgunt,

Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 14 mi. 31 Septe
 Locus verus cometæ in ecliptica secundū longitudinē 2 gra. 51 mi
 Declinatio Cometæ graduum 11 mi. 26 Septentrionalis.
 Ascensio recta Cometæ 190 graduum 39 minutorum.
 Mediat cœlum hora 2 mi. 0 post meri.
 Amplitudo ortus & occasus gra. 17 mi. 26
 Occidit Cometa hora 8 mi. 53 post me.
 Oritur hora 7 mi. 4 post medium noctis
 Distantia Cometæ à Sole graduum 27 mi. 36.

Quem

Quem Sol & Cometa peregerint ortum occasumq; 23 Augusti die,

Vicesimo quarto autem Augusti adhuc aliqua ex parte Cometa mihi conspectus est, non autem contemplatus diligentia priori, quomodo videlicet cauda Solem sequuta sit, cuius occasione hanc contemplationis viam aggressus sum.

Quomodo motus diurnus Cometae sit inuestigandus.

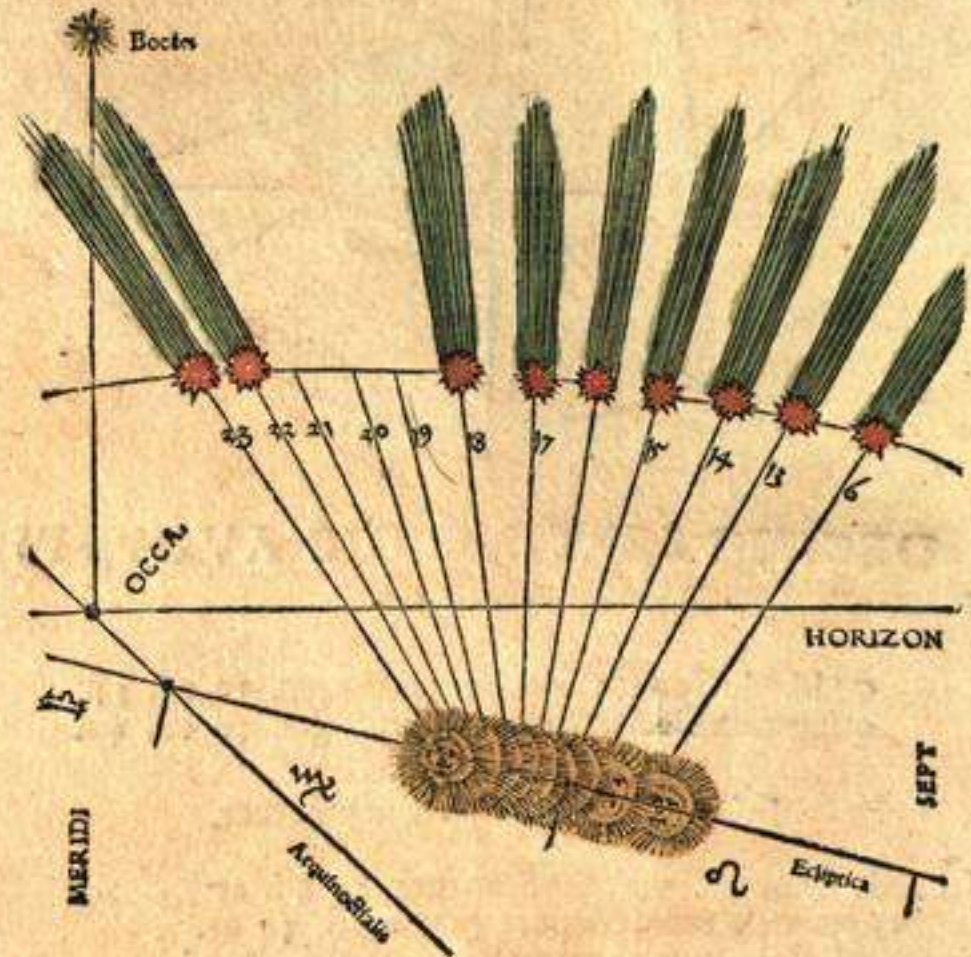

DVO adhuc restant per meteoroscopium quaerenda pro Cometae vsu, motus nempe ipsius Cometae diurnus, id est, quantum indies promouerit, & quam incedendo semitam descriperit, id est, qua in parte eclipticam transenderet, quae duo loca, qui caput & caudam draconis appellare voluerit, non errauerit. In motu diurno cognoscendo locum Cometae quem in ecliptica sub obseruationis tempus tredecimum videlicet diem Augusti tenuit, latitudinem quoque eiusdem, similiter etiam loca quae in 14 die incoluit pro exemplo desumemus. Die igitur 13 verus locus Cometae erat 19 gradus 15 mi. Ω . Latitudo eiusdem gra. 23 mi. 15 Septentrionalis. Die autem 14, locus Cometae verus fuit gradus 23 mi. 39 Ω . Latitudo gradus 23 mi. 2. Differentia iam longitudinis est gra. 4 mi. 14, quam quidem differentiam in meteoroscopii limbo a C versus B requirens cum litera D signet, complementum post hac latitudinis minoris, grad. scilicet 66 mi. 58 ab A versus B numerans cum litera G inferibat, filumque cum margarita eidem adiungat. Filo rursus super D litteram acto, margarita numerum in H area puncto prodiit H F numerum pro catheto supponendum. Quo supposito, gradus ab F in A numerentur, ab illis quoque latitudinis complementum subtractum, quantitatem E F relinquet. Postea rursus quantitatem E F ab A versus C computans, cum litera F, sicut in secundo patet quadrante, inferibat, vnde versus B ascendens numeri H F quantitatem vocans cum litera I notet, Super I margaritam figens, filium in A B lineam promoueat, eo enim promotio, gra. 4 mi. 3 in K puncto ab vnione secari cernet, motum scilicet Cometae diurnum a prima in secundam vsque obseruationem. Eadem ratione singulorum dierum motus indagantibus, tales sese offerunt,

- ¶ A 13 vsq; ad 14 diem gra. 4 mi. 3
- ¶ A 14 vsq; ad 15 gradus 4 mi. 0.
- ¶ A 15 vsq; ad 16, gradus 6 mi. 0
- ¶ A 16 vsq; ad 17, gradus 5 mi. 24
- ¶ A 17 vsq; ad 18, gradus 5 mi. 0.
- ¶ A 22 vsq; ad 23 gradus 3 mi. 40

NVNC pro indagandis capite caudaeque draconis, filum per I ducatur, ab A autem versus C latitudo maior accepta cum M litera exprimat. Ab M deinde B versus ascendens gradus 84 mi. 45 inuenta, in puncto N, finita vero Cometae loco, qui est 19 gra. 15 mi. Leonis adiacentur, quae adiecta caput draconis arguunt, 14 videlicet in gradum, caudam vero 14 δ , Ventrem vero 14 Leonis. Eodem modo caput & cauda per quemlibet motum diurnum reperiantur, quo licet in negotio nonnunquam differentiae paucillum occurrat, pro nihilo tamen ducendum penitus est. Istiusmodi operationis mentio se offeret vberius in Cosmographia nostra, ubi de locorum distantijs, longitudinum, latitudinumque gradibus inueniendis tractatio absoluetur. Quilibet vero vel mediocriter peritus imaginari locum Solis sub horizonte deprehendat facile, quomodo cauda Solis creata sit. A principio enim in Boream inclinari visa quae est, postea in meridiem flectebatur, ob velocitatem nimirum motus, quo superabat Cometa Solem, quod animaduersum est precipue diebus 17, 18, 22, & 23, sicuti figura subordinata ostendit clarissime

FIGVRA PRAESENS QVALIS COMETA INDIES SVpra HORIZONtem apparuerit, primo, die sexto Augusti, Secundo, decimotertio. Postea decimo quarto, decimo quinto, decimo sexto &c. donec disparere coepit, quemque dietim motum ferè peregerit, vsque caudam principio in Septentrionem, vltimo vero in meridiem a Sole generatam reclinauerit.

At, dicit forsan hic aliquis perperam Cometae motum diurnum, reuolutionis circulum, caput caudamque eiusdem assignari, tanquam illius, qui regulatum non obrinuerit incessum, cumque iam olim philosophis & Astrologis perspectum sit, proditumque cometas nihil esse aliud quam terrestres halitus siue exhalationes calidas & siccas, pingues & glutinosas, virtute astrorum supremam vsque ad aeris regionem eleuatas, ibidemque succensas, orbis vero nequaquam Cometas habere, quare regulari etiam carere motu. Illud equidem negare non ausim, cum tamen simillimum deprehensi sint Cometae nostri motum absoluere regulari, neque huc illuc auis ritu in aetere volitantis raptus sit, nihil obstiterit sane motum eiusdem aliqua etiam regula astringere. Sunt tamen qui cometam esse dicunt exalationem subtilem non inflammata, sed luculentam a lumine Solis, cui sententiae & nos accedimus, nostros siquidem cometas tale quid esse certissimum est. Hoc autem supposito, non difficile est, caudam imaginari. Neque vero omnes hic Cometas intelligi volo, dubium enim non est, quosdam esse per se accensos, sicut etiam in superioribus meminimus. Quid autem talem ingeneret motum cometam praeter sphaerarum superiorum raptus violentiores, & potissimum Lunae vicinioris seors, non habeo quid dicam.

OBSERVATIO PRIMA COMETAE SECVNDI.

ECVNDVS Cometa Anno 1532 fulsit in regione orientali, coepit autem videri 25 Septembris, in diem vsque 20 Nouembris, septies per me & studio, sissime obseruatus. PRIMO autem omnium secundo Octobris die in Drefeno misniae oppido (cuius loci altitudo est 51 gra.) hora Solis ortum praecedente quinta, In qua contemplatione Azimuth altitudinisque huiusmodi reperta sunt.

- ¶ Altitudo Cometae supra horizontem 13 gra. 10 mi.
- ¶ Azimuth eiusdem ab ortu versus meridiem 24 gra. 30 mi.
- ¶ Altitudo cordis Leonini gra 34.
- ¶ Azimuth eiusdem gra. 19 mi. 22.

Hij

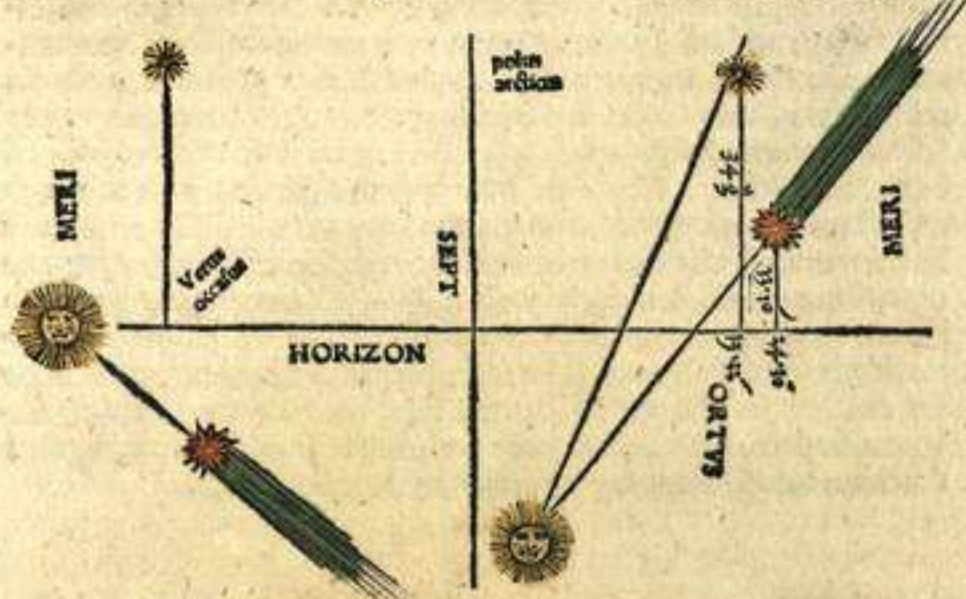

Hiis conquistis operatum mihi consequenter est, hac qua solui haecenus ratione, non secus ac in priori Cometa factu est eaq; mihi cognita.

- Declinatio cordis Leonini 14 gra. 12 mi.
- Ascensio recta eiusdem 144 gra. 54 mi.
- Ascensio ecliptica obseruationis hora gra. 1 mi. 28 m.
- Declinatio Cometæ gra. 4 mi. 25 meri.
- Ascensio recta eiusdem 154 gra. 47 mi.
- Latitudo Cometæ graduum 13 mi. 44 meri.
- Locus verus Cometæ in ecliptica gra. 8 mi. 24 m.

Ex hiis omnibus manifestum erat cometam in occidente coeli ora Solem praeruertendo cecidisse, & ea de causa vesperi non luxisse, cum interim non aliter caudam suam gereret atq; prior iam dictus.

Situs Cometæ occasus tempore   Situs Cometæ ortus tempore.

OBSERVATIO SECVNDA

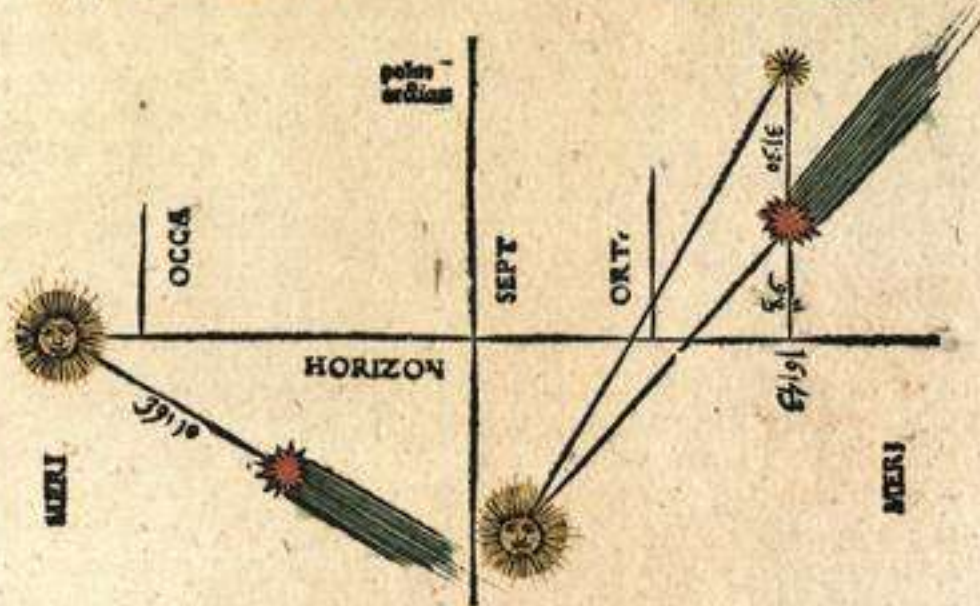
SECVNDO consideratus est Cometa die Septembris 3 eodem in loco, Cauda vero eius Solem sequi iam competo extremum eius inspectum est. E qua inspectione sequentia se obtulerunt.

- Altitudo cordis Leonini gra. 31 mi. 30
- Altitudo Cometæ gra. 9
- Azimuth eiusdem ab ortu meridiem versus gra. 16. m. 43
- Altitudo extremitatis caudæ gra. 20 mi. 42
- Azimuth eiusdem extremitatis gra. 27 mi. 6 meri.

E quibus etiam subnexa eliciuntur vna cum situ Cometæ, quem habuit oriendo & occidendo, & hoc per figuram.

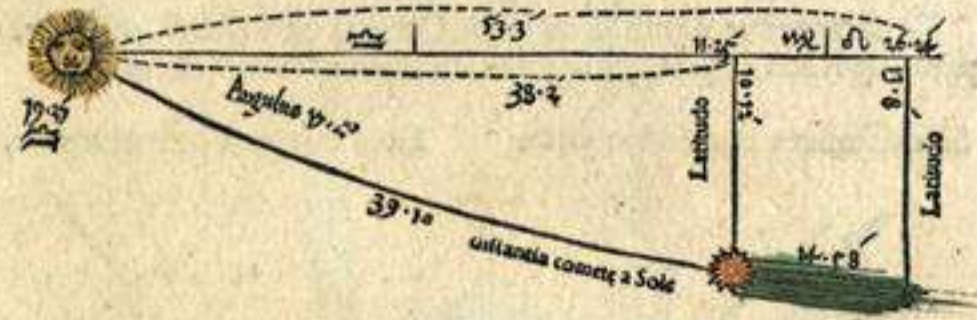
- Verus Cometæ locus gra. 11 mi. 25 m.
- Declinatio eiusdem gra. 3 mi. 53 meri.
- Ascensio eius recta gra. 158 mi. 27.
- Latitudo Cometæ ab ecliptica gra. 10 mi. 12 meri.
- Distantia Cometæ à Sole gra. 39 mi. 10.
- Locus Solis hora obseruationis 19 gra. 27 mi. m.
- Verus extremitatis caudæ locus in ecliptica 26 gra. 24 mi. m.
- Latitudo extremitatis eiusdem gra. 13 mi. 8 me.

Occasus Cometæ   Ortus Cometæ

Ex hiis igitur licebat nunc contueri vere vtrum cauda Solem, vti vmbra assequeretur, constabat autem omnino sic esse, ea ratione. Distantia Cometæ quæ erat graduum 38 mi. 2 à Sole, resumpta in meteoroscopio scz ab A versus C in puncto E finiebatur, ab E sursum Cometæ latitudo similiter numerabatur gra. 10 mi. 12, numeratæq;

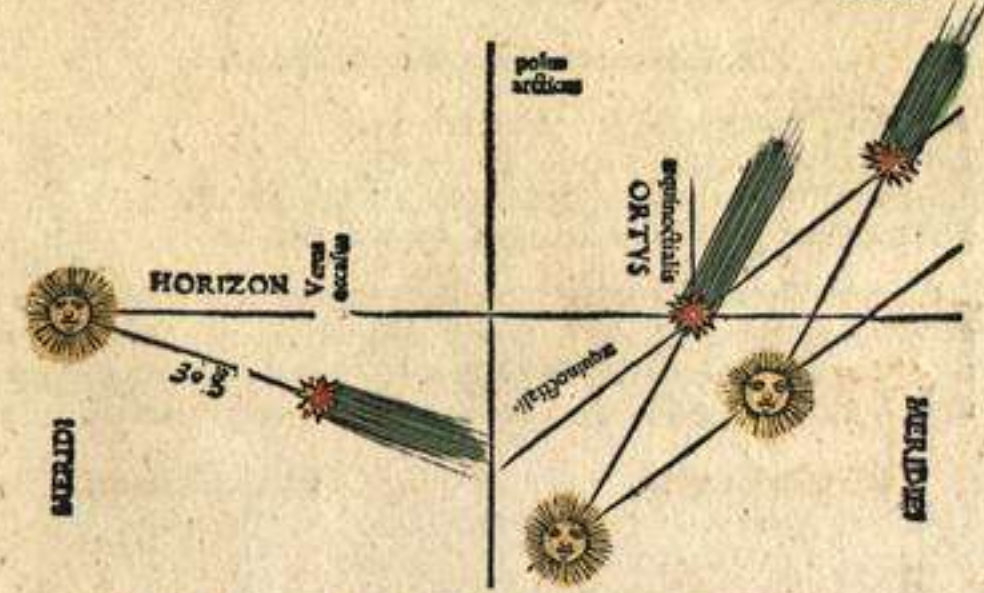
numeratæq; I litera apponebatur. Filum vero hic vna cum margarita super I firmatum gradus 17 mi. 20 in limbo iuxta punctum D monstrabat, id quod quantitas anguli contenti eclipticam inter & arcum à Sole per Cometæ corpus ductu erat. Hic iteru filo in A B lineam tracto margarita in puncto K 39 gra. 10 mi. distantiam scilicet Cometæ à Sole arguebat. Post hac rursus ab A in C meteoroscopii gradus 53 mi. 3 distantiam videlicet caudæ extremitatis à Sole requirenti F litera apponebatur. Ab illa ascendens vsq; in H gradus 13 mi. 8 Latitudo scilicet extremitatis numerabatur. In H igitur filum cum vnione positum idem in puncto D ipsi limbi gradus, vt antea 17 mi. 20 indicabat, adeo claruerat, quoniam anguli æquales essent, oportere quoq; caudam illam à Sole progredi. Postremo igitur filum ducenti supra A B idem in puncto L 54 gra. 8 mi. distantia nempe Solis & caudæ extremitatis indicari visa est, ex quo etiam coniectari facile fuit, caudam 14 gra. 58 mi. in longitudine obtinuisse, cuius adhuc manifestior intellectus ex figura summetur proxima.

TERTIA OBSERVATIO.

TERTIA Cometæ inspectio 14 Octobris die facta est, quo quidem die mihi Lyptziæ esse contigit, quamobrem itinerarii solius horologii, quod compassum vocant, vsu Cometam in æquinoctiali ipsissimo suboriri animaduertimus, in libræ principio constitutum, eadem enim obseruationis hora libræ initium ascenderat, cuius ortu pariter & occasum tabella subsequens oculis exponit.

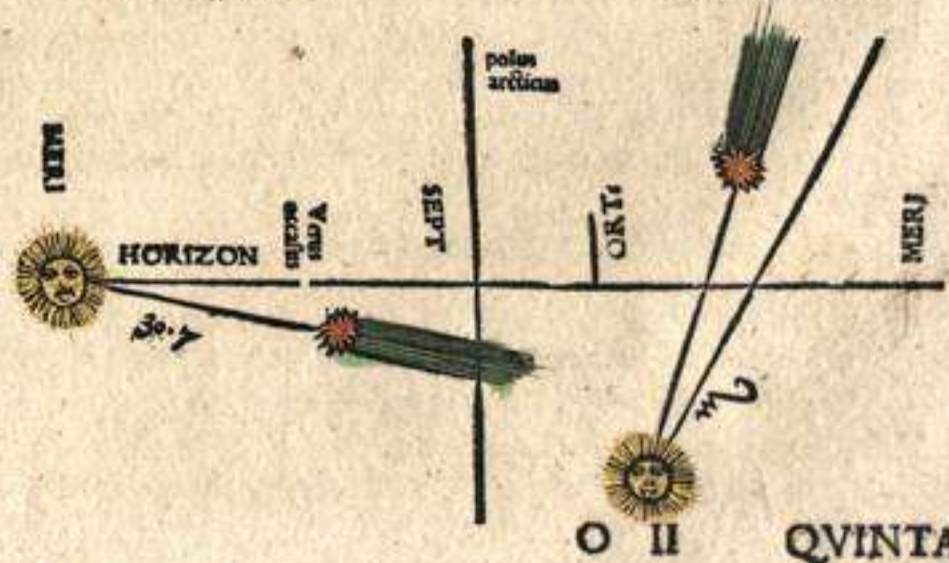
Occasus.   Ortus

QVARTA OBSERVATIO.

QVARTO Cometa visus est die Octobris 19, vbi eum quintum libræ gradum mi. 46 tenere in longitudine deprehendimus, ab ecliptica vero Septentrioni inclinantem gra. 4 mi. 51. Quomodo autem Solem anteuertens eleuatus sit, 30 gradibus ab eodem elongatus, Præterea quomodo prior Sole occubuerit, nec post occasum eius conspectus sit, imago sequens aperit.

Occasus Cometæ   Ortus Cometæ

O II QVINTA

ASTRONOMICVM

QVINTA OBSERVATIO

QVINTO Cometam contemplatus sum die Octobris 31 hora 5 mi. 15 post noctis medium iterum in Dreseno misnię oppido, Hęc autem sequentia inuenta sunt,

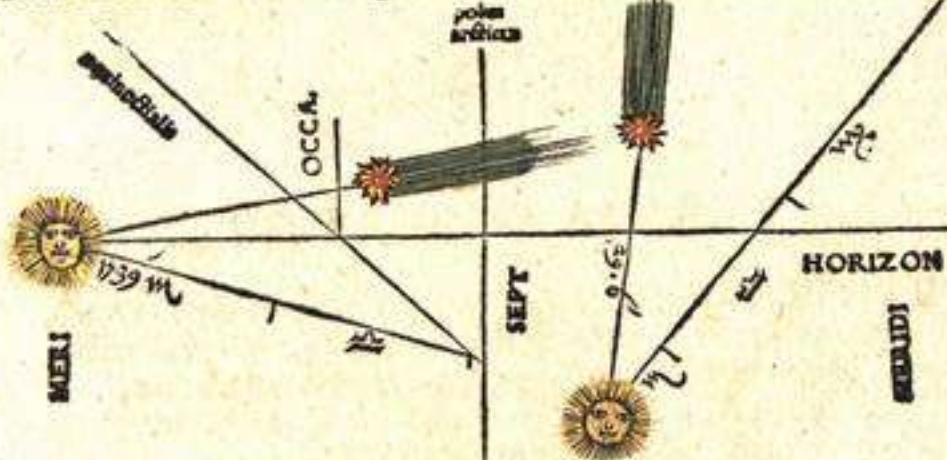
- ¶ Altitudo Bootis stellę gra. 20,
- ¶ Altitudo Cometę gra. 8,
- ¶ Azimuth ipsius gra. 3 mi. 43 Septen,

Ex quibus talia confurgunt,

- Distancia Cometę a Sole gra. 29 mi. 6,
- Ascensio recta Cometę 204 gra. 47 mi,
- Locus ipsius verus in ecliptica gra. 23 mi 30 m,
- Latitudo eiusdem ab ecliptica gra. 13 mi. 15 Septen,
- Locus Solis obseruationis hora gra. 17 mi. 39 m.

Eo die proximeq; ante illum capit Cometa post Solem occidere; parumq; videri vesperi, quale quid ferę subnexa tabella ostendit.

Situs Cometę occasu tempore, Situs Cometę ortu tempore.

SEXTA OBSERVATIO.

SEXTO Cometam lustrantes 1 Nouembris priori quoq; in loco hęc subscripta comperimus,

- ¶ Bootis altitudinem gra. 26,
- ¶ Altitudinem Cometę gra. 12 mi 40,
- ¶ Azimuth eiusdem gra. 8 mi. 50 meri,

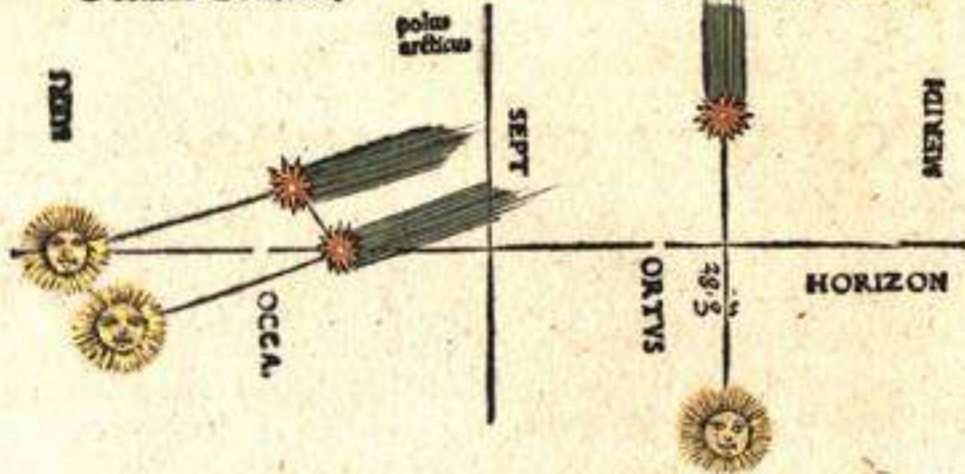
Hęc subnexa ex obseruatione eliciuntur,

- Ascensio Cometę recta gra. 207 mi. 33,
- Latitudo eiusdem gra. 14 mi. 42 Sept.
- Locus verus Cometę in ecliptica gra. 23 mi. 57 m,
- Distancia quoq; eiusdem a Sole gra. 28 mi. 34,

Cometa ille caudam primò meridię versus direxit, post hac indies magis ac magis eam eleuans hunc vsq; in diem quo ferę perpendicularis ad Zenith erigebatur. Proculdubio Solem post occidentem quoq; tametsi modicę apparens, sicuti ex subiuncta figura cernere est.

Occasus Cometę,

Ortus Cometę,

SEPTIMA OBSERVATIO.

Septima & nouissima Cometę obseruatio 8 Nouembris die celebrata, loco proxime dicto, hora 5 mi. 12 post noctem mediam, Quamq; vero 20 vsq; Nouembris in diem Cometa persisterit, ob aeris tamen turbulentiam minime conspicuus fuit, Ea contemplatio sequentia collegit.

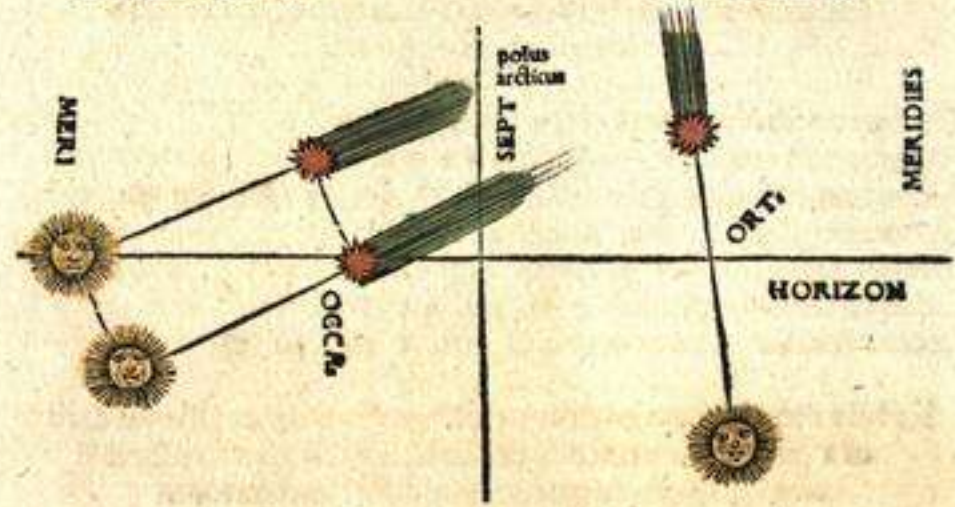
- ¶ Bootis altitudinem gra. 25 mi. 40,
- ¶ Altitudinem Cometę gra. 7 mi. 20,
- ¶ Azimuth eiusdem gra. 0 mi. 30 ab occ. ad Sept.
- ¶ Verum locum Cometę in Ecliptica gra. 3 mi. 35 m.
- ¶ Latitudinem eiusdem gra. 19 mi. 36 Sept.

Hiisiam diebus cauda satis euidenter boream versus mota est, & post occidentem Solem cerni potuit, velut hęc figura representat,

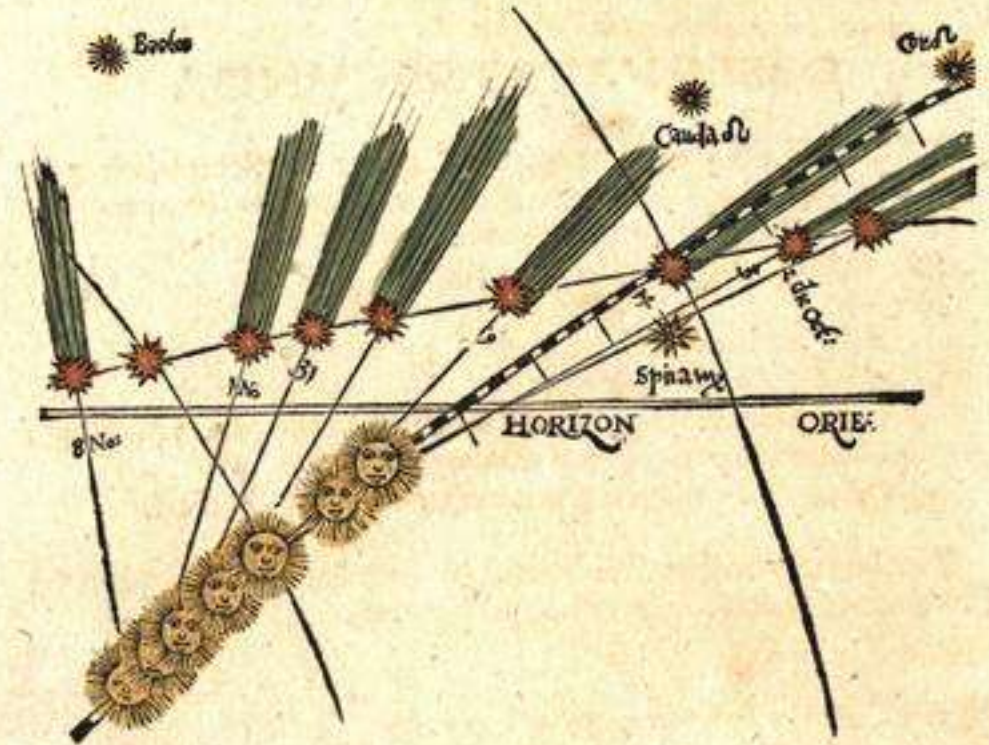
CAESAREVM

Occasus Cometę

Ortus Cometę

MOTVS ille si penitus consideratur, ostendit quomodo & ille Cometa pronus & via directa incesserit, eclipticamq; in Librę principio secuerit, quam quidem sectionem caput merito appellauerim, sicuti Arietis initium caudam, Cancrę vero exordium, Draconis ventrem. Declinasse pręterea Cometa ab ecliptica gradibus 9 m 24 deprehenditur. Cognoscitur insuper illud etiam quomodo cauda Cometę primis diebus transuersa meridianum discedit, angulos cū eo rectos efficiens. Consequentibus autem subinde magis ac magis meridiano se acclinauerit, donec vltimo apparitionis die rectissime lineam meridię, idq; Sole meridiem faciente superiauerit. Hoc autem in loco mirari plerisque non miror, quod Cometa anno 1531 apprensus contrarium huic ex diametro nactus sit, qui imprimis meridiano incubuerit. Postremo autem cum eodem rectos transuersos angulos caufatus sit. Pręsentis Cometę incessum diurnum caudęq; a Sole emissionem, nunc in boream, nunc in austrum tendentem, signorū diurnam emensionem, figura subordinata palam offert.

OBSERVATIO COMETÆ TERTII

TERTIVS Cometarum anno 1533 apparuit mense Iunio, qui licet multis diebus luxerit, non tamen amplius quam 4 a me visus est, citissime enim caudam a Sole quoq; gigni huic mihi cognitū est, adeo vt viderer frustra operam insumpturus sedulior contemplator. In primis ad primam obseruationem die 18 Iunii me accinxi, ibiq; statim 3 gra. 40 mi. II inhabitare Cometam perspexi, deuiantem ab ecliptica gradibus 32 septentrionalem, non longe a stella vocata Alchenib distantem Caudam vero ad stellam eandē fixam dirigentē, SECVNDO 21 mo eiusdem mensis die contuitus Cometam eum in 29 gradu 20 m & deprehendi, elongatum ab ecliptica gradibus 36 mi. 20, caudęq; eius 15 gradus in longitudine æquantem, TERTIO Cometam inspiciens 23 Iunii cum in 21 gra. 30 mi. & latum ab ecliptica gradibus 40 mi. 30 reperit, QVARTO, 25 mensis die incole gradum 15 & dimotus ab ecliptica gradibus 43 Cometa deprehensus est. Cometa vero ille nunq; occidere ob viciniam poli arctici potuit, Polo enim ita propinquus fuit, vt horizontem contingere nequiret. In prima siquidem obseruatione a polo abfuit, gradibus 38, In secunda gradibus 35. In tertia gradibus 33 mi. 50, In quarta gradibus 33 mi. 20, circa noctis medium conspicuus sedulo vsq; ad Solem orientem, regionem cęli eandem perpetuo inhabitans intra Boream & subolanum situs, Sole iā orituro, ferę meridiano iā eleuatus tenebat. Cometę semita longissime ab ecliptica circa

ASTRONOMICVM PARTIS SECVNDAE TOTIVS QVE ASTRONOMICI CONCLVSIO.

HACTENVS errantium inerrantiumq; stellarum motus quo ad licuit sufficienter exposuimus. Verum si quis adhuc hereret dicens, se quidem, vt dicta sint, omnia intelligere, tenereq; omnes omnium iuxta precepta motuum supputationes, attamen adhuc dubitare vtrum sic nec ne re ipsa sint, imò vt oculis idem surpare liceat, optare. Proinde o bone hoc a nobis instrumentũ superadiectum est, in quo oculari fide omnia constãt, instrumentũ in quã nomine TORQVETVM, cuius structura primo, deinde vsus subnectitur. Per hoc enim quilibet per semet & sine quocumque instituentis adminiculo stellas quascũq; tam erroneas quam fixas cognoscere potest. Illud siquidem omnium instrumentorum & vsus præbet expromptissimum, absolutissimumq; & minimo comparabile est. Nunc quid amplius commodi primum complectatur mobile, quidue demonstrationis, vltra hæc per Cometas & Torquetum allata, in Cosmographia nostra mox edenda fusius dissetur, in qua terræ superficiem (nam illa mobili primo similitudine quadam respõdet) abunde descripturus sum, quo in libro, nisi fallor, quicquid in Cosmographicis occurrit questionum elucidabitur omne, exemplisq; & figuris palam fiet. Nunc vero instrumentum hoc TORQVETI pro operis conclusione apponere libuit, ea de causa, quoniam ferè totum voluminis artificium in se comprehendit.

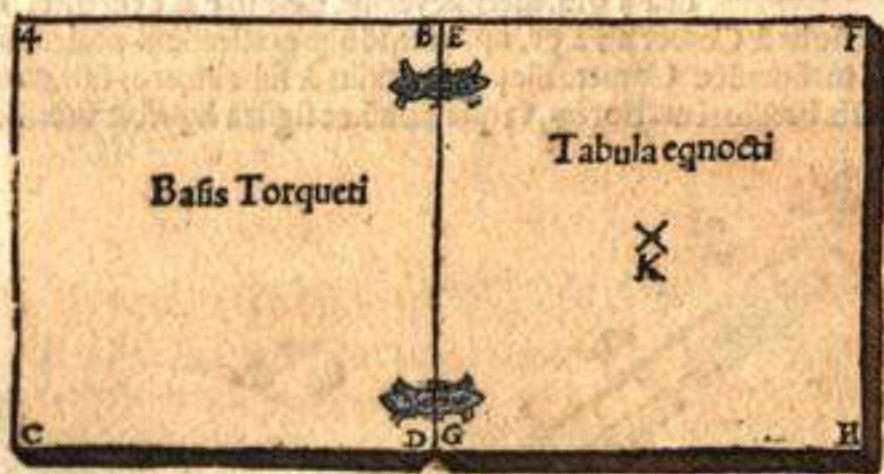
COMPOSITIO TORQVETI QVAM FIERI POTVIT BREVIS simè descripta.

ENVNCTIATVM PRIMVM

Basim Torqueti præparare.

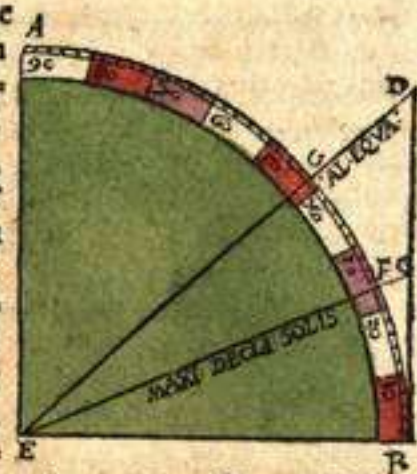
BENE TORQVETVM FABRICARE si vis, quod instrumentum omnium est, & iucundissimum, & intellectu vsurpatuq; facilimum. Principio tibi laminam ex metallo planam propone quadratam, non nimis subtilem tamen, vt iustam conseruet crassitiem (nam ex ligno vix fieri potest vt torquetum conficias bene durabile & quod non incuruetur) quanto latior autem lamina ista fuerit, tanto melior erit, & omni vsui cõuenientior, sit autem ea exactè quadrata, nullo penitus latere exuperans. Angulos quatuor iisce quatuor literis describito A B C D, totam autè hanc laminam Basim Torqueti appellabimus. Deinde adhuc laminam consimilem adaptato, quæ iridem non flectatur facile, eius angulos consignato literis E F G H, illamq; tabulam æquatoris dicemus, siquidem ad iustam illius altitudinem eleuari ipsam quoq; oportet. Lamina hæc cum latere B G lateri ipsius Basis B D adfigetur vinculis firmis, ita, vt tabula æquatoris versus basim deflecti & inclinari possit, atq; vicissim ab ea eleuari. Centrum illius dicetur K.

Tabula hæc vtraq; sic præparata, quadrantem tibi compone, quam voles modo ne nimis paruum. Nam vt aliàs, ita hic, quo maiora sunt huiusmodi instrumenta, hoc & meliora & certiora erunt, illum more solito diuide in 90 gradus, quadrantem totum appellabimus A B, centrum eius E, ex ipso B numera sursum 23 gra. 30 m, quæ maxima solis declinatio est, ibidem signa F, deinde ex B sursum adhuc numera versus A altitudinem æquatoris, complementũ quoq;

CAESAREVM

quoq; eleuationis polaris, & ibi scribe C. Postea lineam erige orthogonalem ex ipso B, ea æquidistanti, siue parallela erit semidiametro E A, illam quoq; duc in eam sublimitatè quã voles ipse, Et vbi deinceps regulam posueris super centrum E cum vna parte, cum altera autem super C, duxerisq; sic lineam ex centro, illa sanè continget perpendiculararem istam in puncto D, & habebis iã triangulum B E D, Basis autè erit E B, diceturq; triangulus æquatoris. Similiter etiam duc lineam ex E puncto per F, eãq; tanger orthogonalem in puncto G, conficietq; triangulum E B G, & dicetur deinceps triangulus maximæ declinationis Solis. Omnia autem quæ hactenus descripsimus, vna hæc tibi ob oculos subiicit figura.

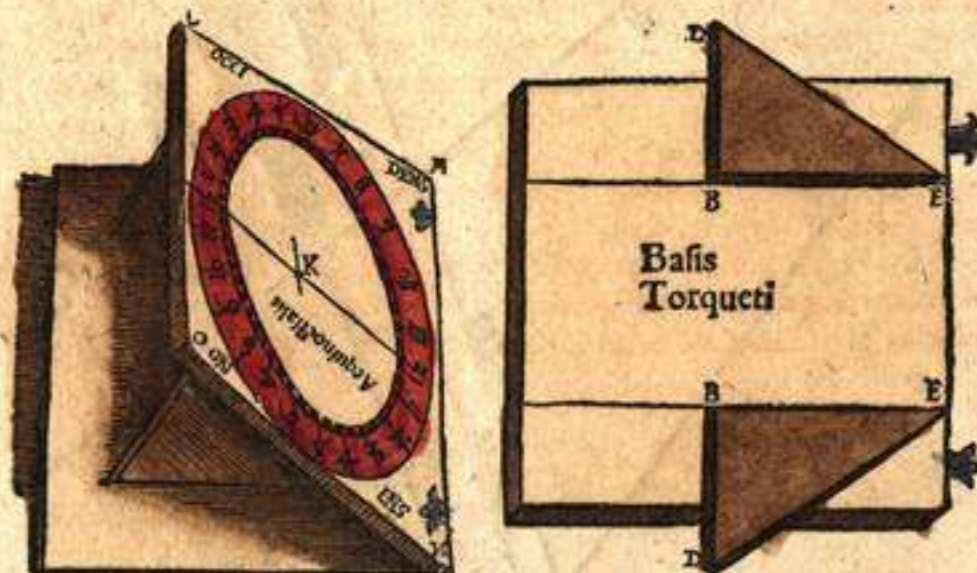

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Tabulam alteram quæ æquatoris dicitur, & conficere & eleuare.

AM porrò rursus tabulam tibi propone æquatoris, eamq; ex altera etiam parte consigna literis quatuor, ita vt supra F, L, super E ponas M, super G, N & super H scribas O, Centrum illius sit K, vt prius. Supremam hanc tabulæ partem diuide per centrũ duabus diametris in partes æquales quatuor, & circulum quem poteris maximum describe ex centro, deinde modicè adducto circino, aliam adhuc circumferentiam deduc paulo angustioiorem ex eodem centro, ita vt in horum duorum circumferentiarum interuallo numerum horarum describere possis. Adhuc paulo angustius adduc circinum, & tertium etiam sic duc circulum, in cuius & proximi maioris interstitio depingas horarum quartalia, vel gradus, quorum quilibet 4. minuta temporis representat, & meridianã quidem horam in medio inter L & O, horam autem 12 mediæ noctis inter M & N, sextam ante meridiem inter N & O, & diametraliter ex opposito ipsius horæ 6 pomeridianam. Facta autè hac æquatoris diuisione in partes 24, siue horas, statim tabulã istã eleuabis duobus triangulis ad eleuationem æquinoctialis confectis, sicut in fine primi enunãtiati inuenimus, & sic Torquetum videbis eleuatum, vt sequens tibi monstrat figura.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Zodiacum iuxta eleuatione simul & diuisione adaptare.

ZODIACI autem compositio sic habet, primum omnium orbis duos tibi constitue eiusdem magnitudinis & cõpetentis densitatis, ita debet esse amplitudo, vt nec latiores nec ampliores tamen sint interiori illo, vel minimo circulo æquinoctialis, qui gradus aut horarum quartalia continet. Orbis siue zodiacus inferior diuidendus erit tibi in latere siue superficie spissitudinis, Eo modo, totam circumferentiam diuide in partes 4, quamlibet harum rursus partire in 3, harum singulas iterum in 3, dehinc quamlibet illarum in 2, & has quoq; tandem in 5, sicq; habebis partes seu gradus 360. At hæc omnia occulte operare & sic vane videantur. Nunc deniq; tibi propone tabulam subiectam, & contemplare quoniam singulorum signorum principia sis repositurus, & quo pacto signa omnia per quinque gradus sis diuisurus, Puta quum gra. 5 Arietis vis in Zodiaco signare, accipe gra. 4 mi. 35.

æquinoctialis

ASTRONOMICVM

æquinoctialis, hoc est in circulo occulto, Deinde si cupis adnotare 10 gra. Arietis, accipe 9 gra. 11 mi. æquatoris &c. secundum exigentiam tabulæ ascensionum rectorum quæ sequitur. Haud secus ac iam percepimus adiumento tabulæ alia signa Zodiaci inscribes. Postea quodlibet spacium diuide in 5 partes æquales, & habebis quodlibet signum diuisum in 30 gra. Series quoque signorum eo modo inscribi debet, quem subiectæ figuræ te docent.

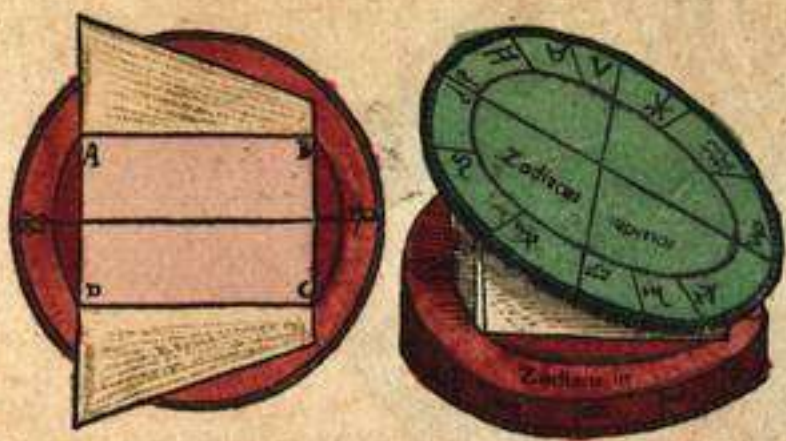
Tabula ascensionum rectorum signorū Septentrionalium.

♈	♉	♊	♋	♌	♍
G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄
5 4 35	5 32 42	5 61 3	5 95 27	5 127 12	5 136 51
10 9 11	10 37 35	10 68 21	10 100 53	10 132 27	10 141 33
15 13 48	15 42 31	15 73 41	15 106 17	15 137 29	15 146 12
20 18 27	20 47 33	20 79 7	20 111 39	20 142 25	20 170 49
25 23 9	25 52 38	25 84 39	25 116 57	25 147 18	25 175 25
30 27 54	30 57 48	30 90 0	30 122 12	30 152 6	30 180 0

Tabula ascensionum rectorum signorū Meridionalium.

♎	♏	♐	♑	♒	♓
G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄	G gr. m̄
5 184 35	5 212 42	5 243 3	5 275 27	5 307 22	5 330 51
10 189 11	10 217 35	10 248 21	10 280 53	10 312 27	10 341 33
15 193 48	15 222 31	15 253 41	15 286 17	15 317 29	15 346 12
20 196 27	20 227 33	20 259 7	20 291 39	20 322 25	20 350 49
25 203 9	25 232 38	25 264 33	25 296 57	25 327 18	25 355 25
30 207 54	30 237 48	30 270 0	30 302 12	30 332 6	30 360 0

Superior verò Zodiaci rotula in superiori parte siue superficie Zodiacum tantum habeat æqualiter diuisum, infra quoque dicitur Zodiacus superior: estq; illo vt simplicissima ita omnium facillima diuisio, quæ circumferentiam primo, in 12 partes æquales (eas signa dicimus) singulas illas rursus in partes seu gra. 30 diuidimus æqualiter. Hiis ita constitutis, vtrunq; hunc Zodiacum compone, superiorem inferiori supraponens in hunc modum. Triangulos tibi duos confice, maxime declinationis Solis capacitatem comprehendentes, iuxta enunctatum 1, eos cum basi, hoc est linea A B impone Zodiaco inferiori, hoc vno prius obseruato, vt principio diametrum ducas à principio ϖ per centrum vsq; ad principium γ , illi diametro deinde æquidistantes alias duas duc ex vtraq; parte, quæ vbiq; circulum zodiaci interiorum contingant, ibi obliquas trahe lineas duas, & habebis quadratum altera parte longius, configuratum quatuor literis A B C D, tuncq; bene poteris triangulos illos duos erigere. Zodiacum nunc tandem superiorem triangulis illis superimponere, ita vt ϖ superior, directe consistat super ϖ inferioris rotulæ: & sic de γ intelliges, modo vt ϖ summam hic occupet altitudinem triangulorum, sicut ex figuris satis apparet. Zodiacus porro, quia ex duobus tantum rotulis compositus est, clauo quodam, quem Arabes Alchitor vocitant, tabulæ æquinoctialis adfigendus est, ita tamen, vt clauus iste rotundus per ipsum centrum æquinoctialis & centrum zodiaci inferioris transeat, & zodiacus in eo sic circumuolui commode possit.

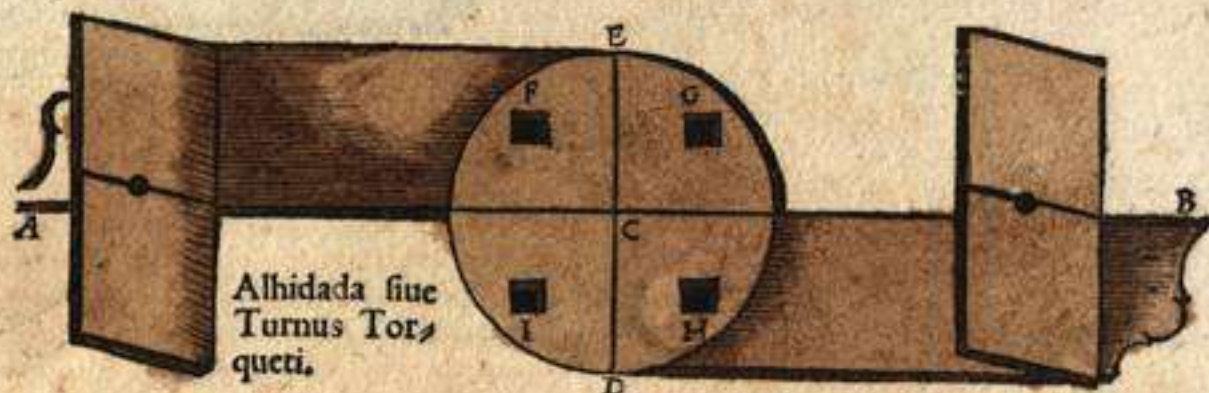
ENUNCIATVM QVARTVM

Alhidadam vnâ cum Crista preparare.

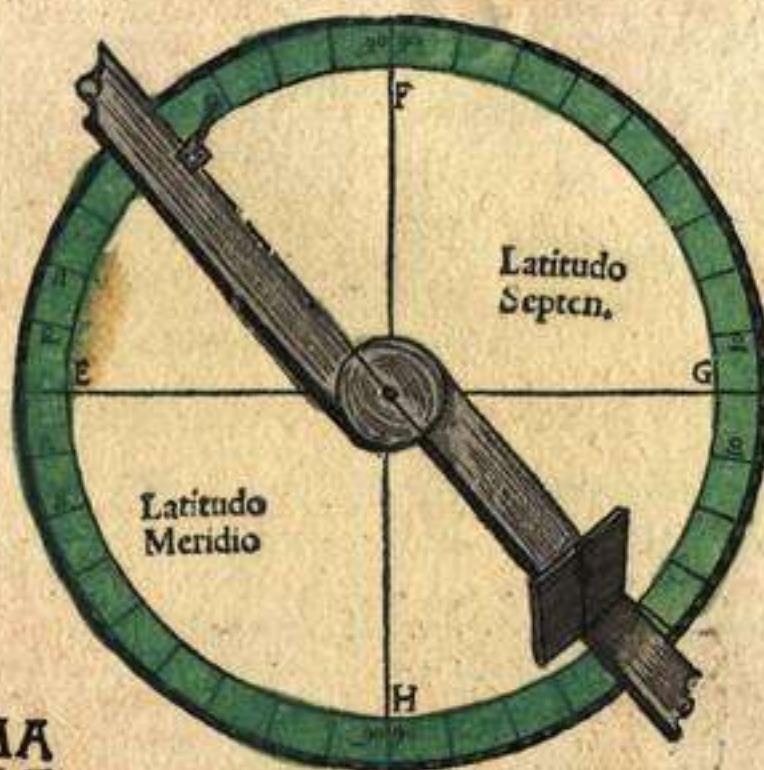

Regulam siue Alhidadâ preparaturus, lineâ rectâ fac super ligno aut lamina, eaq; voca A B, in cuius medio pone C, & ex centro C circulum paruulum conforma, iuxta eam latitudinem ad quam habere cupis regulam, illum porro cum obliquo diametro diuide B C D, que tamē ad angulos rectos interfecetur cum linea A C B, Deinde duc æquidistantem A C ex puncto E, q̄ longâ volēs habere regulam, similiter & ex D, lineam illam A C B lineam fiduciæ dicere solemus. Deinde regulam porro tali longitudine, vt ex vtraq; parte zodiacum excedat, vtrinq; etiam tabulam pone cum foramine paruo, ita tamen, vt cum linea fiduciæ recte conueniant. Mox foramina 4 fac in circulo paruo ex centro C descripto, vt crista ibi consistere possit, quæ literis F G H I sunt notata

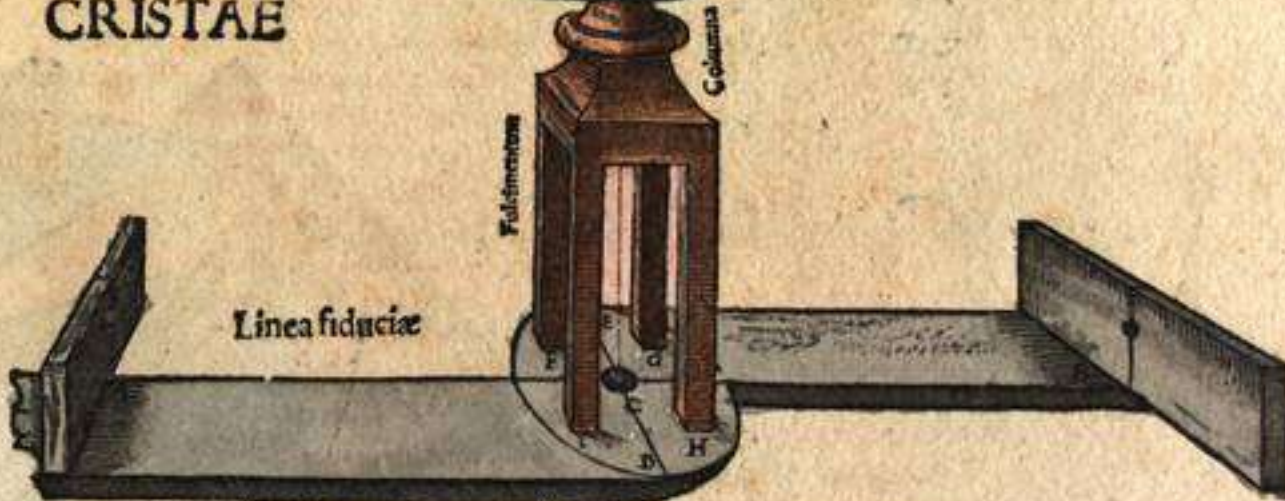
CAESAREVM

Cristam porro sic conficies, primum omnium columnulam fac paruum cum quatuor fulcimentis, quæ in supradictæ regulæ foramina F G H I orthogonaliter imponantur, superius autem super ipsam columnulam fulcimentorū, rotulam fac paruam, eâ in quatuor partes æquales diuide, hoc est, in quatuor quadrantes, eo modo, vt diameter F H demissa vsq; ad regulam, directe in C centrum parui circuli cōcideret, alterâq; diameter E G per centrum cristæ transiens æquidistantes esse debeant in vna superficie, sed vt E G transeat per medium cristæ, noris etiam eam ipsam E G Eclipticâ esse. Debent igitur numeri graduum in crista à linea E G sursum deorsumq; describi, vsq; in 90, & quicquid supra lineam E G est, latitudo septentrionalis dicitur; sub ea autem, latitudo stellæ vel planetarū meridionalis.

FORMA CRISTAE

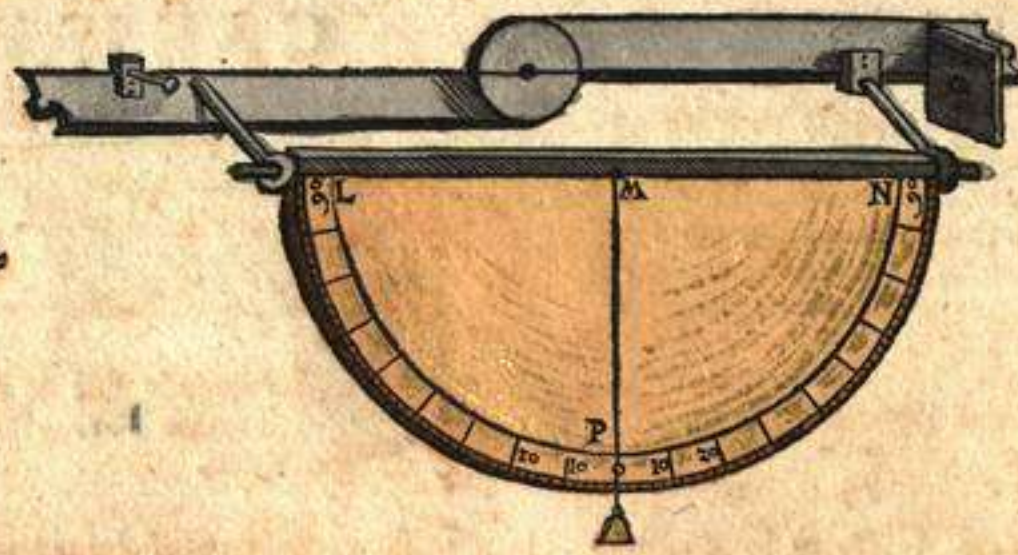
Ad extremum regulam alteram paulo subtiliorem confice, neq; tã firmam, vt illam priorem, sed per omnia ad eundem modum vt in Astrolabio formari solet. Consultum tamen hic equidem iudicari te non duas pinnulas hoc loco facere perforatas, sed vnâ tantum cum foramine vnico, instar granuli lenticulæ vnus diducto, ex altera autem parte filum tenuem erige, in eius summitate nodum fac paulo lenticula maiorem. Namq; hoc probo non temere sed sæpe expertus, obseruationes stellarum recte admodum fieri per eiusmodi nodulos, pinnaculum autem cum foramine paruulo ad oculum verti semper debet, nunquam verò nodulus.

Postremo iam regulæ cristæ adnecti semicirculum oportet, illumq; pendere ex fulcimentis seu baculis paruis duobus in satis magna distantia, Cuius rei rationem experieris infra, quando zodiacum Torqueti huc illuc promouebis. Porro semicirculus fac ita pendeat, vt diameter quoq; L M N æquidistanter pendeat lineæ fiduciæ ipsius regulæ, siue id altius siue demissius fuerit parum refert, modo circumferentia semicirculi in suos gradus 180. diuidatur, numeriq; à litera P vtrinq; versus diametrum L M N describantur vsq; in 90, atq; ex centro M filum pendeat cum massa plumbi exigua, sicut hic patet ex subiecta figura.

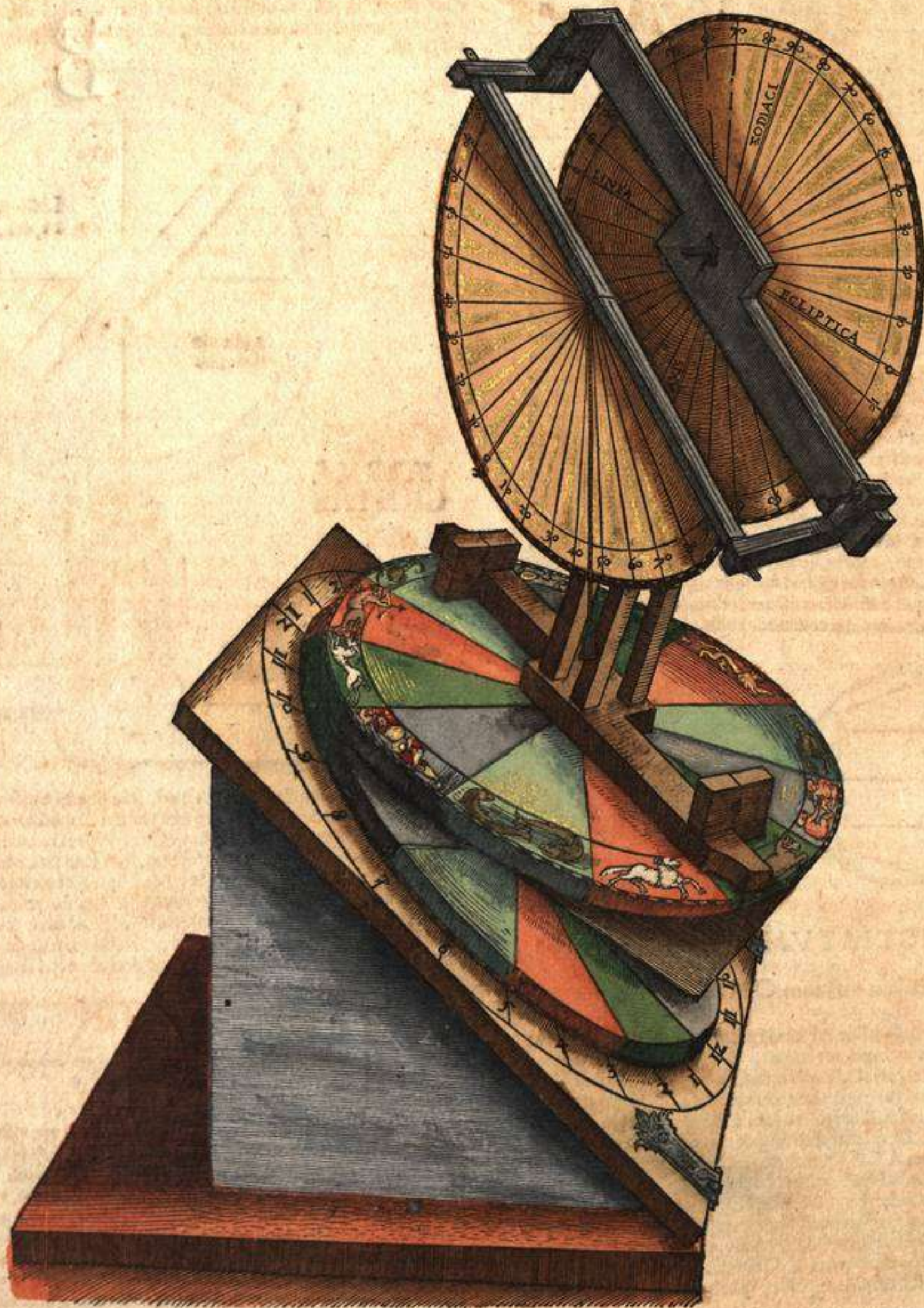
Semicircus

culus Pendens

Et hæc quidem de compositione Torqueti dicta sufficiant, nunc adgrediamur qua nam via proxime
vsum illius tradamus, pari tum facilitate tum breuitate, qua hactenus compositionem doctimus,

**HAEC EST FORMA VIVAQUE TORQUETI MAGO SVIS, ET NVMERIS, ET CIRCV-
lis, & lineamentis, & proportionibus veris perfectissimè exhibita.**

ASTRONOMICVM VSVS TORQVETI- ENVNCTIATVM PRIMVM.

Signum & gradum Solis ad Singulos dies indagare.

GRADVM SOLIS ET SIGNVM si indagare cupis, principio fac cogites decreseat ne dies an augeatur, id ubi cognitum habes, Torquetum pone super aliquam superficiem planam hori-
zonti æquidistantem, & in nullam partem deflexam, Deinde compassum pone super basim, ita, vt latus compassi æquidistet lineæ C B vel etiam A B, nam ea vtraq; meridiana est. Mox Torquetum simul cum horologio illo viato-
rio huc illuc promoue, rãtis per dũ magn-

netem videris rectè cõsistere, & latus basim A C versus meridiẽ ver-
gere, sicq; noris Torquetum bene & ad omnem vsum esse aptissimè cõ-
positum. Deinde si forte adcrevit tum dies versus Solem verte latus
illud zodiaci, quod γ & δ . continet, Sin autem decrevit, alterã
partem quæ ϵ m & reliqua signa descendencia habet, Post hæc alte-
ra manu regulam circumuerte inferiorem siue turnum hinc inde, alte-
ra zodiacum totum donec solis radios per foramina duarum pinnula-
rum exceperis in regula inferiori. Deinceps vide ad alicuius signi, quẽ
gradum lineæ fiduciæ ipsius Alhidada ceciderit, & is tibi erit gra. in
quo sol est illa die. Eundem quoq; gra. statim quære in zodiaco infe-
riori, & circumlustra apud quam horam, quæq; minuta illum reperias
& hoc tibi tempus etiam horæ certæ atq; minorum erit.

ENVNCTIATVM SECVNDVM

Cognito iam Solis gradu, horam diurnam ex radiis sola-
ribus cognoscere.

OD si etiam perspecto solis gra. horam in-
terdiu scire desyderas, age lineam fiduciæ
pone super gra. illum solis, totumq; zodia-
cum vnã cum regula huc illuc circumuerte
tantisper dum radius Solaris foramina pin-
nularũ penetret, & sic gra. Solis zodiaci in-
ferioris, tibi horam & minuta monstrabit

in æquatoris circulo.

ENVNCTIATVM TERTIVM

Quacunq; hora diei signum & gradum lunę inuestigare.

Pincipio fac horam quæras per primum illud vel
enunciata, & sic zodiacum tene (inuenta hora)
immutum, regulam autem inferiorem simul cum cri-
sta verte versus centrum corporis $\gg$, quæ si minor
fuerit, quã vt centrum rectè dignoscas, illud imagi-
nare saltem, quumq; sic lunam iuxta superficiem cri-
stæ conspicias, regulam ad summe superiorem, eius pin-
nacidium perforatum verte ad oculum tuum, diligenter obseruans,
quomodo lunam per pinnulam & nodulum istum deprehendas, id ubi
rectè feceris, iam tibi lineæ fiduciæ regulæ inferioris gra. $\gg$ monstra-
bit in zodiaco, & lineæ fiduciæ superioris regulæ distantiam ab Eclipti-
ca, vel meridiem versus vel ad septentrinem.

ENVNCTIATVM QVARTVM

Horam tam diurnam q̄ nocturnam ex lunarib. radiis
deprehendere.

Lineam fiduciæ regulæ inferis super gradum Lunæ colloca in
Ecliptica, & ubi sic visum tuum per pinnacidia superiora, vel di-
rectè iuxta cristam perduxeris vsq; ad Lunam, tunc gradus Solis in zo-
diaco inferiori horam quæsitam tibi monstrabit in æquatore.

ENVNCTIATVM QVINTVM

Ex stella aliqua cognita horam noctis certam inuenire.

Vm iam ex capite primo primi Cometæ cognitũ ha-
bes & perspectum, quomodo colligas gra. longitudi-
& latitud. alicuius stellæ quam prius nosti, tunc regu-
lam inferiorem in superiori zodiaco pone super gra.
longitudinis stellæ, & regulam superiorem in crista
colloca super gra. latitudinis simul, tamen hoc obser-
uans, an stella sit in latitudine septentrionali vel meridionali, Deinde
zodiaci

CAESAREVM

zodiacum totum reuolue (regulistamen sic manentib. immotis) huc
illuc, tantisper dum stellam istam per superiorem regulam perspicere
quæras, vel ipso nodulo stili contegere, ita statim gradus solis zodiaci
inferioris monstrabit tibi in æquatore horam noctis quæsitam.

ENVNCTIATVM SEXTVM

Stella fixa præcognita, reliquarum omnium, tam erran-
tium q̄ fixarum vera, secundum longitudinẽ & latitudinẽ
loca deprehendere.

Lx priori propositione quære horam per stellam ali-
quam fixam, ea inuenta, iam zodiacum habes ad il-
lud momentum compositum, quem hoc modo serua
immutum, & cristam huc illuc verte, regulam quoq;
ipsius attolle & deprime tantisper, dum stellam, cuius
gradum scire cupis ad pinnacidia perduxeris, & sic li-
nea fiduciæ regulæ inferioris gradum tibi monstra-
bit longitudinis stellæ, superior autẽ gradum latitudinis, Simulq; hic
disces meridionalisue sit an septentrionalis.

ENVNCTIATVM SEPTIMVM

Idem absq; stellis præcognitis, efficere.

Vne si stellarum tibi etiam ignotarum gradus longi-
tudinis aut latitudinis certos nosse desyderas, esto
quod prius cognita habeas vera minuta horarũ, idq;
per horologium rectissimum, ad eam horam & minu-
ta promoue gradum in quo Sol est illo die, vel etiam
ea ipsa hora, & habebis zodiacum sic rectè ordinatũ,
deinde regulam superiorem verte ad quamcunq; vo-
les stellam, & lineæ fiduciæ ambæ monstrabunt tibi superius & inferi-
gradus tum longitudinis tum latitudinis.

ENVNCTIATVM OCTAVVM

In cognitionem stellæ cuiusuis vel fixæ vel erroneæ citra
præceptoris operã solo Astronomici præsentis auxilio per-
uenire.

I forte vnã tantũ stellam fixam cognoscis, & vtrãq;
regulam ad gradus longitudinis & latitudinis illius re-
ponis, Zodiacum quoq; deinceps rectificas, sicq; stel-
lam aut planetam sine magistro aliquo cupis agnosce-
re, age, gradus ipsius tum longitudinis tum latitudi-
nis ex Astronomico hoc nostro fac conquiras, vel ex
tabulis Alphonsi, aut aliunde, & sic zodiaco rectè cõ-
stituto, regulam infimam promoue super gradum longitudinis plane-
tæ vel stellæ fixæ, superiorem autẽ in crista pone super gradum latitudi-
nis & mox per pinnacidium superioris regulæ intue nodulum, qui
tibi stellam contegit in caelo antea optatam, tantum nunc etiam vere
inuentam.

ENVNCTIATVM NONVM

Ascendentem Zodiaci gradum cuius momento debitum,
præsens per instrumentum ocysimè deprehendere.

Nodiaco iam vnã cum crista debite locato, veluti prio-
ra docuerunt enunciata, punctum N in cristæ re-
gula signatum versus signiferum (ea qua maximè ho-
rizontem supra videtur eleuari parte signifer) dirige,
Cristam vero vnã cum regula huc illuc, donec filum
perpendiculari gradum semicirculi sui altissimum occu-
pet, age. Dehinc Zodiaci gradum, quẽ fiduciæ lineæ
exprimit, qualis est, vtrinq; ab Horizõte situs 90 gesimi obserua, cui
si 90 alia adiacis gradus exortiuus vel ascendens resilit, si autem 90
demis, id si retro contra signorum ordinẽ in Zodiaco numeras, occi-
duus siue descendens redundat.

ENVNCTIATVM DECIMVM

Expedita facilitate longitudinem regionis inuenire.

DECORVM est quod hic agrediamur docere
Lector, & hoc enunciato inuestigare. Quod si
forte aliquot annis caelum nunquam videris: igno-
res etiam (quod fit non raro) ubi nam gentium, terra-
rum, locorumq; sies, neq; id inquirere possis, tua ta-
men adhuc fretus arte & industria, quam vel ex pro-
uerbio, Omnis terra alit, cupias ex te ipso id resciscere.
En modum tibi quo in Torqueto huiusmodi inuenias facillime.
Principiõ

Principio itaq; bene institutum te esse oportet in supputando motu lunari ad quilibet horas. Quodcumq; ergo siue interdiu siue noctu (modo Lunam videas) regionis inquirere longitudinem cupis, hora aliquam tibi certam propone, & zodiacum rectifica in die per Solem, noctu per planetam aut stellam aliquam fixam, quo sic apte composito, regulam superiorem simul cum crista versus lunam conuerte & inuenies verum gradum iuxta lineam fiduciae regulae inferioris. Verum in longitudinis gradu considerando aspectuum diuersitas, non nihil erroris ingerere potest, qua ratione etiam in loci longitudine aberrare contingit. Proinde peccatum hoc, vt euitetur, 90 mus ab ascendente gradus, per enunctiatum precedens inquirendus est ante omnia, quo habito, regula ad lunam dirigenda, directa regula, si gradus lunae idem cum 90 ab ascendente est, certus es lunam omni aspectus diuersitate, quo ad longitudinem carere. Ita etiam per gradum lunae loci quoque tui seu oppidi longitudinem cognoscere potes, si horam primo, vt nosti, requiris, horae insuper gradum competentem, meridianoque ingolstadtienſi conuenientem ex lunae theoricæ mutuaris. Motum tamē vnus horae ex motu Lunae diurno hic accipias oportet. Nam simulae differentiam loci ex theoricæ reperti, & loci è Torqueto sumpti, habueris, eam per horarium motum diuidis. Quod quidem productum meridiani Ingolstadtienſis & loci alterius propositi differētiam refert. Quod si locus Lunae per Torquetum inuentus maior est, locum propositum occidentaliorem Ingolstadio esse designat, quamobrē ab Ingolstadio demendus est, Minor Torqueti gradus eo quē theoricæ ostendit, locum propositum Ingolstadio orientaliorem innuit, quare addenda ista longitudinis differentia est, vt vera loci longitudo oblati pdeat.

ENUNCIATVM VNDECIMVM

Ortum Solis & occasum, quantitatem quoque diei & noctis inquirere.

RTVM Solis agnoscere volens, regulam fiduciae inferiorem pone super gradum Solis in supremo zodiaco, & regulam criste superiorem super lineam E G. Dein zodiacum simul cum gr: Solis deuolue ad orientem (modo videas vt torquetum semper ex compassi regula, priusquam vti velis recte sit constitutum) & tantisper eum huc illuc verte dum filum cum massa plumbi in semicirculo super punctum P (qui nullus est gradus) dependeat. Deinde vide quam horam gradus Solis Zodiaci inferioris demonstrat in aequatore, ea erit hora ortus simul & tempus seminocturnum, Complementum eius ad 12 occasum Solis simul & tempus semidiurnum, quod idem est, relinquit. Duplicato tempus semidiurnum, & habebis totius diei longitudinem, similiter tempus seminocturnum duplicatum, praebet tibi longitudinem noctis.

ENUNCIATVM XII. ET VLTIMVM

Horam occasus aut ortus stellae, & arcum illius diurnum & nocturnum inuenire.

Regulam cum sua linea fiduciae pone in zodiaco super gradum longitudinis stellae siue planetae (quamuis latitudine stellae hic parum indiges) eumque gradum verte versus orientem tam diu, donec filum cum plumbo cadat super mediam lineam semicirculi, & sic gradus solis vbicumque constiterit tibi monstrat horam & eius minutum, quo stella ista exoritur. Atque cum tempore seminocturno operare sicut superiore enunctiato edoctus es.

FINIS.

FACTVM ET ACTVM IN IUDICII IN REBVS
VBI NOSTRIS ANNO A CHRISTO
MDCCLXXII. DIE VIGINTI
MENSE DRACEMIO

Cur Apianus habet primum noua symbola Petrus,
Antea non illi munera sueta domo!
Ille sui generis primum decus extitit, vnde
Nominis aeterni talia dona tulit.
Dicrogo cur Aquilam monstret: quia gestit vt illa,
Hic quoque perpetuo cominus ire Ioui.
Ardua cur nubes inter volat illa? quod ille
Scrutetur caeli sydera summa poli.
Cur nubes septem tantum? (mihī namque videntur
Non plures;) septem bis licet esse putes.
Est bene, sunt septem, fieri non possit Apelli
Hoc aliter, nubes exprimat ille modo.
Haec totidem caeli referunt errantia vasti
Sydera, peruigili mente tuenda viro.
Cur capitis summum, pedis ima vtriusque sub auro
Irradiant, reliquo corpore nigrat auis?
Ingenium quouis quod habet preciosius auro
Et mentem doctas fingere quaeque manus.
Que duo si nusquam praesenti discere libro
Si modo cui libeat, satque superque licet.
Aurea quid clypeo superaddita quales corona
Vult sibi? Dicteum est regia stella decus.
Haec etenim velut ornato stat gloria caelo,
Sic caeli docto vult decus esse viro.
Conueniunt certe studiis insignia summis
Summa: nec a genio sunt ea dona leui.
Autor honoris quis? deus est. Deus ille quis oro!
Quintus Rhomano Carolus orbe potens,
Vnum mens recte praesagii: sed mihi dicas,
Cur nam terreno des homini esse deo?
Quid vetat assimiles rerum vel dicere eosdem,
Cum praeter loca nil separet hosce duos.
Hic regit astra potens, hic terrae cuncta gubernat,
Illum sceptrum canunt, sceptrum loquuntur eum,
Ambo nonne vides Aquilae velut alitis arma
Et caelo & mundo clara subinde vehant?
Hinc adeo vere similes dicuntur vtrique,
Iuppiter ille poli, Iuppiter ille soli.

De Aquila P. Apiani a diuo Caesare Carolo Quinto pro insigni gentilitio eidem collata M Symonis Minervii decaſtichon.

Cur Apianae Iouis ales gentis imago est!
Ab Ioue quae cum Aquila multa Apianus habet,
Fulminis illa instar cursum sub nubila condit,
Ille celer penetrat nubila & astra polos.
Aduerſis Solem radiis haec cernit, at ille
In Sole & caelo lumina fixa tenet.
Fert volucrum primas super astra ministra tonantis,
Astricolum nulli Petre secundus eras,
Quam bene conueniunt data Caesare symbola rebus,
Caesaris i genio numen inesse nega.

IN INSIGNIA P. APIANI, MATHEMATICI
Ingolstadtienſis, Marcus Tatius.

Iuppiter ortus erat, Crataeque abductus in Idam
Proliuori dederat Patris ab aure fugam.
Dumque ferit clypeos, atque aera sonantia Gallus,
Tutus inaudito quo fleat ore Puer.
Ecce pii sonitu Beneuizi excita canoro
Aduolat, atque Ioui mella ministrat Apis.
Postquam igitur Patrem regno excussisset auito,
Talia rex victor Iuppiter orſus ait.
Lactis Amalthaeae: ac Beneuici munere mellis
Coelipotens factus, praemium vtrique dabo.
Alter a syderis erit: spectator syderis alter
Gaudet Astra animo supposituisse suo.
Tantus apud Latias mutato nomine gentes,
Qui Beneuizus erat, post Apianus erit,
Vtque meus sublime volans in nubibus Ales,
Solare aduerso respicit ore iubar.
Tali Apianus idem specularibitur Aethera vultu,
Coelestisque suo numine pandet opes.
Hinc diuina sua, ferat hinc Insignia ab arte,
Extensamque Aquilam, Nubiagosque sinus,
Errones septem leptena volumina Nubis,
Mega Aquila authorem denotet ipsa Iouem.
Lapsaque Rhomanus post plurima saecula Caesar
Iusserit haec Quintus Carolus esse rata.

INSIGNIA
PETRI APIANI, Mathemat. Ingolstadien.

INSTITUTO
LIBRO

